ATEİZMİ ANLAMAK

Aydın Türk

propaganda yayınları

Aydın Türk
Ateizmi Anlamak

Haziran 2012 - Birinci Baskı
ISBN No: 978-0-9879366-7-7
Dizgi: Propaganda Yayınları
Kapak: İç Mihrak Propaganda Tasarım
Editör: Can Başkent

Propaganda Yayınları
propagandayayinlari.net
iletisim@propagandayayinlari.net

Aydın Türk
ateizm.org bilimvedin.net
editor@ateizm.org

propagandayayinlari.net/ateizm.html
Kitabın ePub ve mobi versiyonlarına yukarıdaki adresten ve iTunes Music Market üzerinden ulaşmak mümkündür.

ISBN-13: 978-0-9879366-7-7
90000
9 780987 936677

propaganda yayınları

İçindekiler

Yazarın Önsözü 9

Giriş 15

Ateistlere Sıkça Sorulan Sorular ve Cevapları 19

Teist İnancın Zayıf Yönleri 51

Kuran ve İslam İlahi midir, İnsan Yapısı mıdır? 83

Tanrı Fikri Neden ve Nasıl Reddedilebilir? 99

Tanrı'nın Var Olmadığı Gösterilebilir mi? 123

Evrim ve Yaratılışçılık 157

Evrenin Kökeni 211

Sonsöz 237

Ek: Türkiye'de Ateist İçerikli Yayınlara Sansür Uygulamaları 259

Yazarın Önsözü

1999 yılında, rastlantı eseri internette Türkçe bir ateist foruma rastladım. 'Türk Ateist' adındaki bu site ve forum, din, inanç ve ateizm konularının internette Türkçe olarak tartışıldığı ilk örneklerden biriydi. Bu sitedeki bazı tartışmaları okumaya, sonra da bazı yorumlara cevap vermek maksadıyla ben de yazmaya başladım. Zaman içinde orada yazdığım bazı yazılarımı bir araya toplayıp, basit bir html web sitesi oluşturdum.

'Türk Ateist' sitesinin ömrü uzun sürmedi. O site kapanınca, ateist bir site ve tartışma ortamı boşluğu oluştu ve 'Türk Ateist'de yazan ve oradan tanışan birkaç arkadaş, benim html siteme bir forum ekleyip, yeni bir site oluşturduk. Sitenin adı 'Ateizm ve Din', forumun adı ise 'Ateistforum'du.

Daha sonra 'Türk Ateist' tekrar açılıp, bilgisayar korsanları tarafından 'hack' edilince yine kapandı ve sitenin sahibinin teklifiyle 'Türk Ateist' sitesinin içeriğini, kendi sitemiz olan 'Ateizm ve Din' ile birleştirdik ve 'Ateizm ve Din' adı altında yayınımıza devam ettik.

Siteye olan ilgi kısa sürede büyüyünce, 2002 yılında paralı bir internet sunucusuna geçtik ve 'ateizm.org' domain adı altında yayınımıza devam ettik. Sitemizin forumu olan Ateistforum'a ise 'forum.ateizm.org' adresinden ulaşılmaktaydı.

Daha sonra kadromuz genişledi, sitenin içeriği zenginleşti, özellikle de forumumuz olan Ateistforum'a ilgi çok arttı. O zamandan beri de bilgisayar korsanlarının dijital saldırılarından tutun, ateizm gibi bir konunun tartışılmasına bile tahammül edemeyenlerin girişimleriyle gerçekleştirilen sansürlere kadar pek çok badireler atlatan Ateizm.org sitesi (Ateizm ve Din) ve Ateistforum, bu kitabın yazıldığı tarih olan 2012 yılı itibariyle halen yayınına devam etmektedir. Ateizm.org portalına ateizm.org, ateizm2.org, a-teizm.org, portal.ateizm.org, portal.ateizm2.org adreslerinden, Ateistforum'a ise forum.ateizm.org, forum.ateizm2.org ve ateistforum.org adreslerinden erişilebilmektedir.

Bu site şu anda internette Türkçe olarak din ve ateizm tartışmalarının yapıldığı belli başlı ortamlardan biridir. Bu tür popüler bir başka site ise Turan Dursun sitesi (www.turandursun.com) ve forumlarıdır. Tabii bu ikisi haricinde artık başka site ve forumlar da bulunmaktadır.

Bu sürecin başından beri içinde bulunmuş ve bu tür siteleri takip etmiş biri olarak, internette yapılan ateizm tartışmaları üzerine

13 yıla yakın bir tecrübem bulunmaktadır. Bu süre içinde pek çok değişik insan ile karşılaştık ve internette tartıştık. Hem ateizmi, hem karşıt fikirleri zaman içinde daha da iyi öğrendik ve bu bilgilerimizi pekiştirdik.

Uzun süredir aktif olarak tartışmalara katılmasam da, internetteki bu ortamları hala takip etmekteyim. Zaman içinde, çoğunlukla Ateistforum'da yazmış olduğum pek çok yazımın biriktiğini ve bunların derlenip bir kitap haline getirilebileceğini farkettim. Bir kısmı Ateizm.org'da ve kendime ait blog sayfam olan Bilim ve Din sitesinde (www.bilimvedin.net) makale olarak yayınlanmış bu yazılarımın bir kısmını ise bu kitap için özel olarak hazırladım.

İnternette edindiğim bu birikimin ve bu kitabı oluşturan içeriğin Türk kamuoyu ile paylaşılması gerektiğine inanıyorum.

Kitabın içeriğinin önemli bölümü bağımsız yazılmış bazı makalelerin bir araya getirilmesinden oluştuğundan, yer yer metin tekrarlarına ya da ifade tekrarlarına rastlanabilir. Bunların çıkarılması durumunda söz konusu makalenin anlam bütünlüğü ve akışı bozulacağından, kitapta bu tekrarlara izin verdim. Bunun bazı konuların vurgulanmasına da yarayacağını umuyorum.

Hem ateizmin tanıtılması ve ne olduğu konusundaki önyargıların önüne geçilmesi, hem de Türkiye'de farklı fikirlere gösterilecek toleransın artması ve laikliğin güçlenmesi için, bu kitap ve benzeri içeriğe sahip başka yayınların çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Özellikle laikliğin Türkiye için önemi tartışılmaz. Fakat laik aydınların ve laiklik propagandası yapan kesimin genel eğilimi dini inancı ve İslam dinini eleştirmemek, tam tersi İslam'ın en iyi, en yüce, en doğru din olduğunu söylemek, fakat buna rağmen insanlardan laikliği benimsemelerini talep etmektir.

Fakat aklı başında bir inançlı birey için bu söylemde bir terslik, bir anlamsızlık var. Bu dinin söyledikleri doğruysa, bu dinin emrettiği hükümleri, prensipleri neden devlet yönetiminden, hukuktan, eğitimden vs çıkarsınlar? Neden sadece manevi dünyalarına hapsetsinler?

Öbür tarafın söyledikleri, yani dinci propaganda yapanların argümanları daha mantıklı oluyor o zaman. Onlar diyorlar ki 'Bu din Allah katından geldi, insanlar hata yapar ama Allah yapmaz'.

O halde buradan çıkan doğal ve mantıklı sonuç, dini prensiplerin terk edilmemesi gerektiği, devlet yönetimi, hukuk, eğitim dahil hayatımızın her yönünü bu prensiplere dayalı olarak düzenlememiz gerektiğidir.

Yani laikliğin bu şekilde savunulması şeriatçıların işine geliyor. Eğer bu ülke için şeriatın bir tehlike olduğunu düşünüyorsak, tabii bunu düşünmeyen aydınlar da var elbette, ama en azından dinin etkinliğinin azaltılıp laikliğin tam anlamıyla benimsenmesini istiyorsak, bu söylemdeki eksiklikleri dürüst anlatımlarla tamamlamalıyız.

Burada dürüst anlatımdan kasıt, insanları dinsiz yapmaya çalışmak değil elbette. Ama insanlar dinsel inancın manevi bir konu olduğunu, inanca akıl, mantık ve bilim yoluyla ulaşılamayacağını, hatta bu yollarla olsa olsa inançtan çıkmaya yaklaşılacağını, inancın asıl

kökeninin 'kalp gözü' ya da 'gönül gözü' denen türde faktörler olduğunu, ya da olması gerektiğini, bu yüzden de bu dünya düzeninin dine bağlanamayacağını, bağlanmaması gerektiğini anlamalıdır. En azından, inanç konularının dini propaganda yapan kesimin kendilerine sunmaya çalıştığı gibi kesin, sonuca bağlanmış, içinde şüpheye yer olmayan konular olmadığını, tam tersi entelektüel kesim içinde din dışı akımların oldukça yaygın olduğunu, dünyanın büyük bilim adamlarının ve düşünürlerinin ezici biçimde dinsiz olduğunu, ya da bunları görmek istemediler diyelim ama hiç olmazsa dini inanç konusunun en azından tartışmalı olduğunu görmeleri sağlanmalıdır.

İşin gerçeği şu ki, yeterince meselenin içine girmiş, toplumsal şartlanmalardan kurtulmuş ve yeterli bilgi birikimine ulaşmış kişiler için olayın bizce tartışmalı bir tarafı yok. Bu koşullara uyan kişiler için kanımca dinsel söylemin geçersizliğini görmek nispeten kolaydır.

Fakat elbette bu bakış açısı insanlara empoze edilemez, edilmemelidir. Zaten bu mümkün de değildir.

İnancın asıl kökeni akıl, mantık ve bilim olmadığından, bunlar kullanılarak insanlar inançlarından vaz geçirilemez. İnanç daha çok sosyal, psikolojik ve duygusal bir konudur. Dolayısıyla da dini inançtan kurtuluş bu faktörlerle ilgilidir. Kişinin bilgi birikimi, zekası, eğitim düzeyi vs gibi faktörlerle doğrudan ilgili değildir.

Gerçi burada da bir düzeltme yapmak gerekiyor, çünkü istatistikler gösteriyor ki eğitim düzeyi arttıkça dini inançlarda da azalma gözlenmektedir. Fakat istatistiksel anlamda doğru olan bu gerçek tek tek kişilere uygulanamayacağından ve her eğitim düzeyinden, toplumun her kesiminden kişiler arasından dindarlar ve inançlılar çıkabildiğinden, inancın asıl belirleyici faktörünün eğitim, zeka, bilgi vs olmadığı açıktır.

Kısacası, laiklik propagandasında eksik bırakılan kısım tamamlanmalı, dinlerin ilahi değil insan yapısı olmasının ciddi bir olasılık olduğu, pek çok bilgili ve aklı başında kişinin böyle düşündüğü, dolayısıyla da toplum düzeninin tartışmalı inançlara dayandırılamayacağı insanlara anlatılmalıdır.

Bu süreç içinde ise, insanların dini inancı olmayanların neye dayanarak bu sonuca ulaştıklarını görmesi, anlaması gerekmektedir. Bu bilgiler insanlara dürüst ve açık şekilde anlatılmalıdır.

İnsanların manevi duygularını rencide etmek endişesi, aydın kesimi bu konuda aşırı korkak davranmaya itmiştir. Halbuki, ben günlük hayatımda ve internette yaptığım din tartışmalarında, üslubunuzu ve saygınızı koruduğunuz sürece insanların bu konuda çok olgun davranabildiğini, hatta pek çok noktada size hak verir duruma kolayca gelebildiğini görmüş bulunmaktayım.

İnsanlara sürü muamelesi yapmaktan ve kendilerine bu konularda güvensizlikten artık vazgeçmeliyiz. 21. yüzyılın ve internet çağının insanı, kendisine dürüstçe verilen bilgileri gerekli şekilde değerlendirme olgunluğuna sahiptir.

Sonuçta hep söylendiği gibi, laiklik dinsizlik demek değildir ve insanlardan da laikliği savunmaları için ille de dinsiz olmalarını bek-

liyor değiliz. Neden günümüzde insan hayatının dine dayalı olarak düzenlenemeyeceğini ya da düzenlenmemesi gerektiğini anlamaları yeterlidir.

Bu da en güzel dinsiz fikirlerin kendilerine anlatılması ile sağlanabilir. Sonuçta laiklik dinsizlik demek olmasa da, dinsiz fikirler olmadan laiklik diye bir şeyin olmayacağı da açıktır. Aksi takdirde, yani dinsiz fikirlerin ciddi bir alternatif olan bir yönü olmasaydı, hatta bu fikirler toplum üzerinde yeterince etkide bulunmamış olsaydı, hiçbir toplumda laikliğin benimsenmesi mümkün olmazdı.

İnsanlar dinsiz oldukları için değil belki ama dinsizliğin ve kendi dinleri haricindeki başka dinlerin ciddi birer alternatif olduğunu (yani en azından bunu) gördükleri için laikliği destekler duruma geleceklerdir. Çünkü ortada yeterli bir kesinlik bulunmadığını, bu yüzden de kendi dinlerini insanlara empoze etme hakları olmadığını düşüneceklerdir.

Bu yöntem izlenmezse, yani hem dinsel söylemin doğru olduğunu iddia edip, hem de insanlardan laik olmalarını beklersek, boşa kürek çekeriz. Pek çok aklı başında, bilgili, kültürlü, eğitimli kişinin, hatta diyebiliriz ki bu kategoriye uyanların belki çoğunun dinsiz olduğu veya en azından dini inanca tabi pek çok konuda ciddi şüpheler taşıdığı insanların görmesi gereken bir gerçektir.

Bu kitapta verilmeye çalışılacak temel mesaj, dinsel inancın kökeninin akıl, mantık ve bilim olmadığı, hatta bu yollarla daha çok inançsızlığa ulaşılacağı, bu yüzden eğer inançta ısrar edilecekse inancın 'kalp gözü' ya da 'gönül gözü' denen türde faktörlere bağlanması gerektiği ve dinin toplumsal hayattan, özellikle de politika ve eğitimden uzak tutulması gerektiği, dinsel konuların özel hayatın bir parçası yapılıp, topluma dayatılmaması gerektiğidir.

Aydın Türk
14 Mayıs 2012

Benim bir dinim yok ve bazen bütün dinlerin denizin dibini boylamasını istiyorum. Hükümetini ayakta tutmak için dini kullanmaya gerek duyanlar zayıf yöneticilerdir. Adeta halkı bir kapana kıstırırlar. Benim halkım demokrasi ilkelerini gerçeğin emirlerini ve bilimin öğretilerini öğrenecektir. Batıl inançlardan vazgeçmelidir. İsteyen istediği gibi ibadet edebilir. Herkes kendi vicdanının sesini dinler. Ama bu davranış ne sağduyulu mantıkla çelişmeli ne de başkalarının özgürlüğüne karşı çıkmasına yol açmalıdır.

Mustafa Kemal Atatürk, 1926, Andrew Mango, *Atatürk*, s.447.

Giriş

Ben aslında ateizm terimini sevmiyorum. Bizim düşüncemize bir isim vererek, dinlerle, diğer dogmatik inanç sistemleriyle, mitolojilerle ya da dünya görüşleriyle aynı kefeye koyuyorlar bizi. İnsanların da kafasında ateizmin bir inanç sistemi, ahlak felsefesi, hatta ritüelleri falan olduğu ya da olması gerektiği yönünde önyargılar oluşuyor.

Ateizme olan bu bakış açısı öyle yaygın ki, ben bununla sürekli savaşmama rağmen, maksadı bizim düşüncemizi ve bakış açımızı anlayıp başkalarına aktarmak olanlara bile bunu anlatmakta güçlük çekiyorum bazen. Bazı gazetelere verdiğim röportajlarda bile yaşadım bunu. Ben ısrarla ateizmin bu tarz bir şey olmadığını anlatmaya çalışmama rağmen, karşı taraftaki insanlar öbür türlü anlamak istiyorlar sıkça.

Halbuki, Eski Yunan tanrılarından Zeus'a, İskandinav mitolojisinin tanrısı Thor'a, Avustralya'daki Aborijinler'in dinlerine vs inanmayanlara özel bir isim verilmiyorsa, göksel dinlerin (Hıristiyanlık, İslam ve Musevilik) Tanrı'sına ve inanç sistemine inanmayanlara neden bir isim verilmektedir?

Normal olan, temel, ya da 'varsayılan', başlangıç durumu bizimki değil midir?

Ateizmi teist düşüncenin (göksel dinlerin dünya görüşü) aktif bir reddi değil, Tanrı inancına sahip olmamak olarak görenlerin bakış açısına göre her çocuk ateist doğar. Yetiştikleri toplumun ve kültürün dinini sonradan öğrenir insanlar. Bu yüzden de insanların ezici çoğunluğu ana babasının, doğup yetiştiği kültürün dinini takip eder.

Ateistlerin bile pek çoğu benim fikrime göre inançsal ya da entelektüel açıdan ateist olsa da, kültürel ve geleneksel olarak yetiştiği toplumun izlerini taşır.

Ateizmin ne olduğu ve nerede başlayıp nereye kadar uzandığı gibi konular tam anlaşılmadığı ve özellikle de toplumda bilinmediği için, insanların ateizme ve ateistlere karşı büyük önyargıları ve öfkeleri bulunmaktadır.

Bunda ateist fikirlerden çekinen, ateizm ve ateistler hakkındaki karalama kampanayalarını da sürekli devam ettiren dinci kesimin çabaları da önemli bir faktördür elbette, çünkü bizim toplumumuzda ateistlerin sesi çıkmadığından, insanlar ateizmi bile ateistlerin rakiplerinden öğrenmektedir. Yani hacı-hocalardan, din konusunda bilgili olduğu düşünülen kişilerden vs. Tabii ki bu kişilerden öğrenilen bir ateizmin de objektif olması pek mümkün değildir.

Zaten bu sebeple çoğu kişinin kafasında karikatürize edilmiş bir ateist imajı vardır. Ya hiçbir ahlaki kaygısı olmayan, rahatça suç işleyebilecek, öbür dünyadaki adalete inanmadığı için kendisine güvenilemeyecek bir toplum düşmanı, ya da özenti sebebiyle ateist olduğunu söyleyen, çok kolay argümanlarla alt edilebilecek, yüzü sivilceli bir gençtir insanlara göre ateistler.

Kendileri gibi yaşayan, saygın meslekleri olan, yasalara saygılı, ahlaklı, çoluk çocuk yetiştiren vs kişilerin ateist olabileceğini hayal bile edemez çoğu kişi.

Bunun da sebebi ateizmin bilinmemesi, ateizmden bahsedenlerin ve insanlara ateizmi anlatanların ateistler değil, diğer kesim olmasındandır.

Bu yüzden, bu kitap ve içeriği önemli. Ateizmin ne olduğu, nasıl anlaşılması gerektiği, ateistlerin nasıl insanlar olduğu, neye inandıkları ya da inanmadıkları, bunu neye dayanarak yaptıkları vs açıkça anlatılması ve öğretilmesi gereken konulardır.

Kısacası, tekrar ateist tabirine dönersek, biz ateistlere isim veriliyor ve göksel dinlere inanmayanlara ayrı bir isim vermek her ne kadar geçerliliği meçhul bir uygulamaysa da ve benim hoşuma gitmese de, ben bunu yine de benimsemeye razıyım. Çünkü sonuçta, dinlerin inanç sistemleri ve bakış açıları sözkonusu olduğunda, bunlara modern çağın ve bilimin bakış açısıyla yaklaşanların şüpheleri ve tavırları, doğru olup olmamalarından bağımsız olarak, toplumun geneline ve çoğunluğuna aykırı kalmaktadır ve toplum haliyle kendi içindeki azınlık veya marjinal gördüğü kesimlere isim vermeye alışık olduğundan, ateistlere de isim vermektedir. Sanki bizim bakış açımızda bir tuhaflık varmış veya fazlalık unsurlar taşıyan bizim bakış açımızmış gibi.

Ama bunun alternatifi nedir? Kendinize ne diyeceksiniz? Günümüzün çağdaş bilimsel verilerine aşina olan entelektüel kesimi hemen hemen her zaman binlerce yıl öncesinden kalma mitolojik inançları reddetmektedir, dünyanın neresinde olursa olsun. Batı'da, ateizm teriminden rahatsız olan ve kendilerini sadece yaşadıkları toplumun dini inancına olan tavırları çerçevesinde kategorize eden bu terimi sevmeyenler, başka terimler peşinde de koşmuşlar ve kendilerini nasıl ifade edip nasıl tanımlamaları gerektiği konusunda çok kafa yormuşlardır. 'Freethinker' (özgür düşünceli), 'Skeptic' (kuşkucu), 'Humanist' (hümanist), 'Non-theist' (teist olmayan), 'Bright' vs gibi pek çok başka terim üretilmiş ve belli gruplar tarafından yaygın şekilde kullanılmış, fakat konu Hıristiyanlığın inançlarına geldiğinde, konuştukları kişilerin gözünde bu insanlar 'atheist' (ateist) olarak nitelendirilmekten kurtulamamıştır.

Ben bu yüzden bu terimden uzak durmuyorum. Uzak durmanın faydası olacağına inanmıyorum. Bu terimin taşıdığı önyargılara ve olumsuz imaja rağmen, ben kendime ne dersem diyeyim, göksel dinlerin Tanrı'sının varlığını reddettiğim ve bu dinlerin insan yapısı olduğunu söylediğim sürece insanların gözünde bir ateist olacağım.

Bu yüzden ben, bizi, yani benim gibileri böyle düşünmeye iten ve pek çoğu günümüz toplumunun çağdaş bireylerinin çoktan ulaş-

mış olması gereken bilimsel birikimden temel alan düşünceleri olduğu gibi, net, dobra dobra, çekinmeden, yumuşatmadan, ama aynı zamanda da saygı sınırları çerçevesinde ve insanların inançlarını incitmeden ve kendilerine hakaret de etmeden sunmaya çalışacağım.

Bunu yaparken ateizm teriminden korkup çekinmeyeceğim. Bu terimden uzak durmak yerine, terimin taşıdığı önyargılar ve yanlış anlamalarla savaşmaya çalışacağım.

Tabii bunu ne kadar yapabileceğim meçhul. Yani bu kitabın toplum üzerindeki etkisi açısından. Çünkü zaten kitap okuma alışkanlığı fazla olmayan bir milletiz ve bu kitabın kaç kişinin eline ulaşacağı şüpheli. Ama en azından kitabı eline alıp okuyanları şaşırtacağımı, kendilerine beklemedikleri düzeyde mantıklı ve bilimsel bilgiler vereceğimi ve bu kitabı okuyup bıraktıklarında ne inandıkları dinlerine, ne de ateizme artık aynı şekilde bakamayacaklarını düşünüyorum.

Ateistlere Sıkça Sorulan Sorular ve Ce

Ateizm nedir?

Ateizm, Tanrı inancının ve bununla bağlantılı 'teist' (göksel dinlerin bakış açısı) inançların reddidir.

Ateist, teizmin Tanrı'sının varlığının gösterilemeyeceğini, dolayısıyla tüm dayanaksız iddialar gibi temel ve varsayılan tavır olarak reddedilmesi gerektiğini düşünüyor da olabilir, böyle bir Tanrı'nın var olmadığının gösterilebileceğini düşünüyor da olabilir.

Gerekçesi ne olursa olsun, kişi eğer teist Tanrı'nın var olduğu fikrini reddediyorsa, ateisttir.

Dikkat edilirse burada en önemli ayrıntı, Tanrı kavramıdır.

İnternetin yaygınlaşmasından sonra sanal ortamda bu konularda çok tartışma yapılmıştır. Gerek Türkçe, gerek yabancı sitelerde yapılan teizm/ateizm tartışmaları sonucunda artık açıkça ortaya çıkmıştır ki, her insan Tanrı deyince aynı şeyi anlamamaktadır.

Dolayısıyla, ateistin konuya yaklaşımı, tartışılan Tanrı tanımına bağlı olacaktır.

Dikkat edilirse, burada reddedilen bu kavramın zihinlerdeki varlığı değildir. Zihinde var olan bir kavramın, dış dünyadaki varlığı iddiası reddedilmektedir. Aynen Noel Baba, Anka Kuşu, tek boynuzlu at gibi zihinlerde var olan ve tanımlı kavramların dış dünyadaki varlıklarının reddedilmesi gibi. Dikkat edilirse bu ret için söz konusu kavramın dış dünyada var olduğuna dair elde somut bir gösterge olmaması yeterlidir. Bazen elde daha fazla veri olabilir. Söz konusu kavramın sadece varlığına dair yeterli gösterge olmaması değil, var olamayacağına dair göstergeler elde olabilir. Bu kavramın dış dünyada varlığının doğruluğu kesin olarak bilinen bazı doğa yasalarını çiğneyecek olması ya da bu kavramın paradoksal ve mantığa aykırı unsurlar içermesi ve bu yüzden zihin dışında hiçbir şekilde var olamayacak olması gibi. Dikkat edilirse, bu durumda, yani elde bu kavramın dış dünyada var olamayacağına dair veriler bulunduğu durumlarda, kavramın varlığı sadece delil yetersizliğinden reddedilmemekte, var olamayacağı bir nevi kanıtlanarak reddedilmektedir.

Tanrı konusunda da, kavramın tam olarak nasıl tanımlandığına bağlı olarak bu yaklaşımlardan biri veya diğeri kullanılmaktadır.

Hatta bir de üçüncü bir durum vardır ki, bu yaklaşımda Tanrı denen kavramın sadece dış dünyada var olmadığından değil, zihinde kavram olarak dahi var olmayı başaramadığından bahsedilir. Felsefede bazen 'ignostisizm' denen bu yaklaşıma uyan durumlarda, ate-

istler bunun da Tanrı'nın var olmadığını gösteren bir duruma işaret ettiğini düşünür. Bu Tanrı'nın geçerli bir şekilde tanımlanmadığı veya tanımlanamadığı durumlara karşı düşer. Öyle ki, ortaya net bir kavram çıkmamıştır. Neyin varlığı veya yokluğundan bahsedildiği belli değildir. Bu durumda ateist, 'Tanrı' kelimesine karşı düşen bir kavramın, dolayısıyla da Tanrı'nın var olmadığını söyleyebilir.

Ateizm Tanrı'nın varlığına ve teist iddialara inanmamak olarak tanımlandığında, ortaya bir de Tanrı kavramıyla hiç karşılaşmamış kişilerin ateist kabul edilip edilemeyeceği sorusu çıkar. Bazı ateistlere göre bu kişiler de ateizmin tanımı gereği ateist kabul edilmelidir. Fakat genel eğilim ateizmin aktif bir ret olarak anlaşılması gerektiği yönündedir. Yani genel eğilime göre ateist, bu konuda düşünüp araştırmış ve aktif bir girişim sonucu Tanrı iddiasını reddetmiştir.

Ateizmin çeşitleri var mıdır?

George H. Smith, Anthony Flew ve Michael Martin gibi ateizmin tanıtımında önemli rol oynamış düşünürler tarafından kullanılmış bir sınıflandırma ateizmi 'negatif ateizm' (ya da 'zayıf ateizm') ve 'pozitif ateizm' (ya da 'güçlü ateizm') olarak ikiye ayırır. Negatif ateizm, Tanrı'nın var olmasını prensip olarak mümkün görmekle beraber, var olduğuna dair hiçbir gerekçe bulunmadığı gerekçesiyle Tanrı'yı reddeder.

Pozitif ateizm ise Tanrı'nın var olmasını mümkün görmez. (Bunu, Tanrı kavramının geçerli bir şekilde tanımlanmadığı, içinde çelişkiler taşıdığı veya absürt olduğu vs gibi gerekçelere dayanarak yapar).

Yani negatif ateizmde bir iddia yoktur, sadece bir ret vardır. Pozitif ateizmde ise hem bir ret, hem de bir karşıt iddia vardır. Daha anlaşılır bir dille ifade edilirse, negatif ateist Tanrı kavramına 'Var Olduğu kanıtlanmadığı sürece bu iddiayı kabul edemem' şeklinde yaklaşır. Pozitif ateistin yaklaşımı ise, 'Tanrı'nın var olması mümkün değildir' şeklindedir.

İkisi de sonuçta Tanrı kavramını reddetmek noktasında birleştiğinden, ateizm tanımlanırken ikisinin ortak noktası olan 'Tanrı'ya olan inançsızlık' kullanılır. Çünkü bu inançsızlığın sebebi ne olursa olsun, ister delil yetersizliği, ister Tanrı kavramının anlamsızlığı veya absürtlüğü, ister başka bir gerekçe olsun, hepsinin ortak noktası kişide Tanrı inancının var olmamasıdır.

Ateizme dair bu sınıflandırma, özellikle 1990'lı yıllarda, internetin yaygınlaşmasıyla duyulmuş ve yayılmıştır. Fakat günümüzün pek çok etkili ve popüler ateistinin bu sınıflandırmaya rağbet etmediği de göze çarpmaktadır. Bunun sebebi muhtemelen bu sınıflandırmanın çoğu kişinin Tanrı'dan aynı şeyi anladığı kabulü altında yapılmış bir sınıflandırma olması, halbuki tartışılan Tanrı tanımına göre ateistin tavrının 'pozitif' ve 'negatif' ateizm arasında değişebilecek olmasıdır.

Ateist, var olmadığı gösterilebilecek bir Tanrı kavramını tartışırken, ki teizmin tipik Tanrı kavramı genellikle bu kategoriye girecek şekilde tanımlanır, 'pozitif' ateist tavır takınabilecekken, üzerinde düşünülerek geliştirilmiş, daha felsefi ve aslında teizmin tipik Tanrı'

sını daha az andıran, fakat günümüzde kendilerine yine de sıkça rastlanan daha sofistike bazı Tanrı tanımları için 'negatif' ateist tavır takınabilir.

Dolayısıyla, tartışılan Tanrı kavramına göre değişebilecek ve mutlak bir sınıflandırma olamayacağı artık açık hale gelmiş bu ayrıma günümüzün yeni ateistlerinin git gide daha az rağbet göstermesi normaldir.

Bir de ateizmden farklı olarak, inançsızlığın başka türleri kabul edilebilecek agnostisizm, deizm ve panteizm denen düşünceler vardır.

Agnostisizm: Tanrı'nın ne var olduğuna ne de yok olduğuna inanmak için yeterince kanıt olmadığını, dolayısıyla bu konuda bir karar verilemeyeceğini söyler. Fakat agnostisizmin 'teist agnostisizm' ve 'ateist agnostisizm' olarak ikiye ayrılabileceğini söyleyen uzmanlar da vardır. Bu uzmanlara göre, teist agnostikler Tanrı'ya inanmak için yeterince kanıt olmadığını kabul etmekle beraber yine de Tanrı'ya inanmayı tercih ederken, ateist agnostikler Tanrı'ya inanmamayı seçer. Bu şekliyle ateist agnostisizm 'zayıf' ateizm haline dönüşmektedir.

Deizm: Deizm, evrenin bir yaratıcısı olduğunu kabul etmekle beraber, dinlerin ilahi olduğunu kabul etmez. Deizmin bakış açısına göre, Tanrı başlangıçta evreni yaratmış ve sonra işleyişine karışmamıştır. Dinler ilahi değil, insan yapısıdır.

Panteizm: Bir de panteizm denen bir düşünce vardır ki, içinde Tanrı adı verilen bir kavram içermekle beraber, daha çok din dışı bir bakış açısı olduğu söylenebilir. Panteizme göre, Tanrı evrenin 'tüm'ü, 'bütün'üdür. Var Olan herşey Tanrı'nın bir parçasıdır. Bu düşünce, Tanrı'yı doğaüstü bir metafizik kavram olmaktan çıkarıp, doğanın içine sokarak dinlerdeki tipik 'Kişi Tanrı' anlayışından uzaklaşmaktadır.

Ateizm evreni açıklamaya çalışan bir felsefi akım mıdır?

Ateizm dünyayı açıklama iddiasında olan bir dünya görüşü ya da bir felsefi akım değildir. Ateistler dünyayı açıklama ile ilgili konularda birbirlerinden farklı görüşlere sahip olabilirler. Bir Tibet rahibi, bir marksist, bir üniversite profesörü veya dünyadaki pek çok sırrı uzaylılarla açıklayan 'yeni çağ' (new age) inanç sistemlerinden birine mensup bir kişi dünyanın açıklaması ile ilgili pek çok noktada birbirlerinden çok farklı, hatta belki taban tabana zıt düşüncelere sahip olabilirken, pekala da 'ateizm' noktasında birleşiyor olabilirler. Dolayısıyla ateizmin ortak bir dünya açıklaması, politik görüşü, değerler sistemi ya da ahlak felsefesi yoktur. Ateistlerin Tanrı konusu hariç diğer felsefi konulara ilişkin ortak bir dünya görüşü olmak zorunda değildir.

Fakat ateistlerin büyük çoğunluğu bilimsel/materyalist dünya görüşüne sahip kişilerdir ve dünya ve evren açıklamaları konusunda çağdaş bilimin bulgularını kullanırlar. Dolayısıyla temel felsefi sorulara bilimin cevap verebildiği ölçüde cevap verirler. Başka bir ifa-

deyle, ateistler evrenin kökeni, canlılığın ortaya çıkışı, hayatın anlamı gibi temel felsefi konularda verilmesi gereken cevapları bilime havale etmişlerdir.

Neden ateist olunur?

Dinlerin iddialarını ve inançların kökenini araştıran bilinçli ve araştırmacı bireyler, eğer çocukluklarında maruz kaldıkları dinsel şartlanmaları aşabilirlerse dinlerin insan yapısı olduğunu, Tanrı fikrinin ise diğer pek çok efsaneden ve hayali varlıktan farklı olmadığını görecektir. Burada en önemli faktör işin fikirsel yönünün değil, psikolojik ve toplumsal baskıların sebep olduğu duygusal yönünün aşılmasıdır. Bu aydınlanma sürecini başarabilen bireyler Tanrı iddiasını reddetmeye başlarlar. 'Ateist' sıfatını kendine yakıştırmaya psikolojik olarak hazır hale geldiklerinde ise kendilerine 'ateist' demeye başlarlar.

Yani kendilerini ateist olarak nitelendiren insanlar genellikle bu konuda kafa yorup araştırma yapmış ve bilinçli bir şekilde Tanrı kavramına inanmamayı seçmiş kişilerdir.

Dünyaya kızgın olduğu için veya Tanrı'dan nefret ettiği için ateist olmak ise sanılanın aksine çoğu ateist için geçerli değildir. Bu tür sebepler Tanrı konusunda kafa yorup araştırma yapmak için birer motivasyon kaynağı olabilirken, iddia edilenin aksine, Tanrı kavramının reddi için kullanılan sebepler değillerdir. Nitekim bir ateist dinin dünyaya zarar verdiğini düşündüğü için çevresindeki din figürlerinden ve dinsel düşünceyi temsil eden kavram ve kişilerden hoşlanmıyor olabilir. Fakat bir insan varlığına inanmadığı bir şeyden nefret edemez.

Ateist ahlak var mıdır?

İyi ve kötüyü ayırt edebilmek için Tanrı inancının gerekli olduğu fikri de geçersiz bir önyargıdır.

Toplumda ahlaki prensiplerin ille de din kökenli olması gerektiği önyargısı mevcuttur. Bu yüzden ateistlerin ahlaksız olabileceği, ortada onları ahlaklı birer birey olmaya iten bir sebep olmadığı ya da ateistlerin ahlaksız olmalarının mübah olacağı şeklinde yaygın bir yanlış inanç mevcuttur.

Ahlak, ateizmin araştırma konusu olmadığı için, ateizmin bir ahlak felsefesi olup olmayacağı tartışmalıdır, ama bu ahlak felsefelerinin ateist olmayacağı anlamı taşımaz. Doğru ve yanlışın ayırt edilmesinde dinsel fikirler harici başka prensiplere dayanan tüm ahlak felsefeleri ateisttir ve bunların birçok örneği bulunmaktadır. Günümüzün çağdaş ve bilimsel temellere dayandırılabilecek tüm ahlaki ilkeleri, dolayısıyla dünyevi temelli bir ahlak anlayışı çoğu ateist tarafından benimsenmekte, takip edilmekte ve savunulmaktadır.

Toplumdaki ateist oranının %10-%15 civarı olduğu ABD'de, cezaevlerini işleten devlet kurumunun yaptığı bir istatistiksel araştırmaya göre, hapishanelerdeki ateist oranı %0.21'dir. Ayrıca başka araştırma-

lar ateistler arasındaki boşanma oranının, inançlı çiftler arasındaki boşanma oranına göre çok daha düşük olduğunu göstermektedir.

Yani ateistler genel olarak yasalara saygılı ve ahlaklı bireylerdir. Bu, ateizmin insanları böyle olmaya iten bir felsefesi yüzünden falan değil, insanları ateizme iten sebeplerle, suça ve ahlaksızlığa iten sebeplerin birbirinden farklı olması sebebiyledir. Ateistler genellikle toplumun eğitimli, kültürlü ve kalburüstü kesiminden çıkar. Fakat örneğin hapishanedeki suçluların ise çoğunluğu genellikle toplumun fakir, eğitimsiz ve alt tabakasındandır.

Hatta bazı ateistlere göre bunda teizmin de rolü vardır. Teist fikirlerin dünyada genel olarak ateizmden daha fazla ahlaksızlığa sebep olduğu fikri ateistler arasında yaygındır.

Ateistlerin toplumda oranı nedir?

Kendilerini ateist olarak tanımlayan insanların sayısı günümüzün modern toplumunda bile toplam nüfusa oranla çok küçük olmasına rağmen, Tanrı kavramının alışılmış şekline inanmayan fakat konunun bilimsel ve felsefi boyutuyla meşgul olmak için yeterince zamanı, motivasyonu ya da sebebi olmayan kişiler hesaba katıldığında, 'teist olmayan' kesimin sayısı oldukça önemli oranlara ulaşabilmektedir.

Konu istatistiklere ve anket sonuçlarına gelince, işin içine pek çok ayrıntı giriyor. Konuya aşina olanların da bildiği gibi, anket yapılacak kesimin nasıl seçildiğine bağlı olarak, sorulan sorulara bağlı olarak, hatta soruların nasıl sorulduğuna bağlı olarak sonuçlar farklı çıkabiliyor.

Genel kabul ve eğilim Türkiye gibi bir ülkede ateist oranının çok düşük olduğu, belki %1-2'yi geçmediği yönünde olmasına rağmen, konu daha ayrıntılı incelendiğinde ortaya daha farklı bir tablo çıkabilmektedir.

Kendini ateist olarak nitelendiren kişilerin oranı özellikle Türkiye gibi bir ülkede elbette düşüktür, ama bu biraz da ateizmden ne kastedildiğinin bile toplumda tam anlaşılmaması ve bilinmemesinden kaynaklanır. Kişilerin dinsel dünya görüşünün gerektiği inançlar konusundaki eğilimleri incelendiğinde, ve ilgili sorular içinde 'ateizm' terimi geçmeyen şekilde sorulduğunda, toplumumuzda ateist olduğunun bile farkında olmayan pek çok ateist olduğu ilginç bir şekilde ortaya çıkabilmektedir!

İnternette dünya nüfusunun dinlere ve inanç sistemlerine göre dağılımı üzerine araştırma yaparsanız, dinsiz / inançsız / ateist / agnostik gibi kategorilerin birleştirildiği ve inanç sistemleri ile rakam olarak karşılaştırıldığı bazı istatistiklerde bu kategorinin %15-%23 arasında çıkabildiğini ve Hıristiyanlık ve İslam'dan sonra üçüncü, bazen ise ikinci çıkabildiğini görürsünüz. (Örneğin adherents.com database).

Tabii inançların dağılımını inceleyen pek çok istatistik, bu kategoriyi seçenekler arasında değerlendirmediği için (yani sadece çeşitli dinlerin karşılılı oranlarını inceledikleri ve inançsız kesimi de bu

dinlere dahil ettikleri için, ya da bazı istatistikler sadece ateistleri ayrı bir kategoriye ayırıp, inançsızlığın diğer türlerini çeşitli dinlere dahil ettikleri için vs) her istatistik sonucu bu şekilde göstermeyecektir. Bu oran biraz da inançsız ya da dinsiz kategorsinin ne kadar geniş tutulduğu ve kimlerin veya ne tür düşüncelerin bu kategoriye dahil edildiğine bağlıdır.

Sonuçta pek çok kabule göre bu sonuç çeşitli istatistiklerde farklı çıkabiliyor.

Fakat daha ilginci belli bir kesimin, örneğin bilim adamlarının, entelektüellerin ve felsefeyle ilgilenen kesimin vs dini inançları ile ilgili anket sonuçlarıdır.

Nature dergisinin kendi alanında etkili ve lider bilim adamları arasında belli aralıklarla yaptığı ve bu kişilerin dini inancını sorgulayan bir anketi var. (Önemli bölümü Nobel ödüllü, ya da uzmanlık alanlarında önde gelen kişiler bu bilim adamları). Aşağıda üç değişik tarihte yapılan anketin sonuçları yer almaktadır:

Tanrı inancı konusunda, 1914 yılında bilim adamlarının %27.7'si inançlı, %52.7'si inançsız ve %20.9'u agnostik idi. 1933 yılında inançlı oranı %15, inançsız oranı %68 ve agnostik oranı %17 çıkmıştı. 1998 yılında tekrarlanan aynı anket ise inançlı oranını %7, inançsız oranını %72.2 ve agnostik oranını da %20.8 olarak gösteriyordu.

İnsan ruhunun ölümsüzlüğü konusunda ise, 1914 yılında bilim adamlarının %35.2'si inançlı, %25.4'u inançsız ve %43.7'si ise agnostik idi. 1933 yılında inançlı oranı %18, inançsız oranı %53 ve agnostik oranı %29 çıkmıştı. 1998 yılında tekrarlanan aynı anket ise inançlı oranını %7.9, inançsız oranını %76.7 ve agnostik oranını da %23.3 olarak gösteriyordu.

Bilindiği gibi tüm toplumu kapsayacak şekilde yapılan istatistiksel araştırmalarda inançsız oranı genellikle düşük çıkar. (Bazı gelişmiş ülkeler, Kuzey Avrupa ülkeleri vs hariç zira oralarda toplumun yarısına yakını, hatta bazısında yarısından fazlası ateist / agnostik çıkabiliyor). Örneğin ABD'de toplum içinde ateist/agnostik oranı çeşitli istatistiklerde %13-16 civarında çıkmaktadır.

Bir de şunu eklemek isterim ki, özellikle son birkaç on yıl içinde, tüm dünyada ateist oranında gözle görünür bir artış yaşanmaktadır. Bunun sebebi konusundaki fikirlerimize ayrıca değineceğiz.

Kısacası, toplumdaki inançsız ve/veya ateist oranları ile ilgili üstünde durmak istediğim noktalar şunlar:

1. İnançsızlık sadece ateizm ve agnostisizmden ibaret görülmez, çeşitli kriterlerle yelpazesi daha geniş tutulursa, dünyada ciddi sayıda inançsız olduğu, bu oranın İslam ve Hıristiyanlık ile karşılaştırılabilir olduğu sonucu ortaya çıkabiliyor.

2. Bazı gelişmiş ülkelerde, örneğin Kuzey Avrupa ülkelerinde, ateist/agnostik oranı nüfusun yarısına yaklaşabiliyor (Hatta bazısında yarısından bile fazla çıkabiliyor).

3. Büyük bilim adamları arasında ezici bir çoğunluk ateist ya da agnostik.

4. Ateistler arasında suç işleme oranı, çeşitli dinlere mensup inançlılar arasındaki orana göre çok daha düşük.

Bizi Tanrı yaratmadıysa kim yarattı?

Bu soruda iki mantık yanlışı bulunmaktadır. Döngüsel akıl yürütme ve çelişki. Döngüsel akıl yürütme, bir noktadan başlayıp, dönüp dolaşıp yine o noktaya dönmek demektir. Evreni yarattığı söylenen bir şeyin tanımından yola çıkıp (Tanrı), sonra o yaratmadıysa kim yarattı diye soruluyor. 'Yaratılmadıysa nasıl yaratıldı?' diye sormaktan bir farkı yok bunun.

Bu soruyu soran kişilerin zihninde evren için yaratılması dışında düşünülebilecek başka bir seçenek olmamasının ve bu kişilerin yaratılma fikrini bu kadar doğal görmelerinin tek sebebi çocukluklarından beri yaratılma fikrine alıştırılmış olmalarıdır. Halbuki yaratılma (yoktan var edilme), çok alışılmışın dışında bir fikirdir. Kolay akla gelecek ve mantıklı bir şey değildir. Nitekim bu yüzden insanlığın düşünce tarihinde, 'yaratılma' kavramı nispeten yeni bir kavramdır (bir kaç bin yıllık). Ondan önce, daha çok 'Bir şeyden başka bir şeye dönüşme' vardır eski mitolojilerde ve inançlarda. Çünkü bir şeyin yoktan ortaya çıkması pek kolay akla gelebilecek bir varsayım değildir.

Bu konuda teistler tarafından sorulabilecek doğru soru 'Evren nasıl ortaya çıktı?' sorusu bile değildir. Çünkü bu da evrenin önce yok, sonra var olduğunu kabul ediyor. Doğru soru 'Evren hep var mıydı, yoksa sonradan mı ortaya çıkmıştır?' sorusudur. 'Çıktıysa nasıl ve neden?' diye soru devam ettirilebilir. Ayrıca 'Evrende neden hayat vardır?' sorusu da bunlara eklenebilir. Ki bu soruların bir kısmı bilimin (kozmoloji ve teorik fizik) alanına girmektedir. Girmeyen kısmı için ise dünya üzerinde hiçkimse güvenilir bir yargıda bulunamaz.

Varlığın kökeni nedir?

Çoğu kişi, felsefeye yakınlıkları olmadığından, bu konularda fazla kafa yormaz ve toplumdan öğrendiği şekliyle, 'varlık'ı 'tuhaf', 'doğaüstü', 'yapay' ve 'açıklanması gereken' bir şey olarak görür. 'Yokluk' onlara göre doğaldır, başlangıçta olması gereken durumdur, fakat 'varlık' yapaydır. Açıklanması gereken, sonradan meydana çıkmış olması gereken bir şeydir. Fakat, dikkat edilirse böyle bir kabulde bulunmak için geçerli bir sebep yoktur. 'Yokluk'un temel durum olduğu ve varlığın ondan türetilmesi gerektiği dayanaksız bir kabuldür. Varlık ve yokluk durumlarının birini temel durum kabul etmeye bizi itecek mantıksal bir gerekçe yoktur ve de zaten ne varlığın, ne de yokluğun, diğeri olmadan tek başına tahayyül edilemeleri dahi mümkün değildir.

Eğer dinler yanlışsa niye bu kadar çok kişi inanıyor?

Çünkü üç büyük din, aslında tek bir din sayılır. Hıristiyanlık ve Müslümanlık Tevrat'ı referans alır. Toplumdan topluma biraz farklılık gösteren bu inanç sistemi toprağa dayalı büyük imparatorluklar ortaya çıkmaya başladığında, bu imparatorluklarla birlikte yayıldı. Bu

inanç sisteminin mensubu olan toplumlar, tarihte siyasi ve askeri açıdan daha başarılı oldular ve bu yüzden de inançları yayıldı. Eğer başka bir dinin mensupları Hıristiyan Avrupa ve Müslüman Türk ve Araplar kadar yayılmacı ve gaddar olsalardı, şu anda birileri eğer bu sözkonusu din doğru değilse neden bu kadar kişi ona inanıyor diye soracaktı.

Cennet, cehennem, Tanrı, Şeytan, Adem, Havva fikirlerine dayalı bu inanç sisteminin bu kadar yaygınlaşmasının sebebi odur. Fakat, 'Neden tüm toplumların şu ya da bu şekilde bir dini vardır ve neden tümü doğaüstü güçlere, ruhlara, Tanrı ya da tanrılara inanır?' diye sorulursa, o zaman cevap değişir.

Bunun sebebi dünyanın neresinde doğarsa doğsun, tüm insanların aslında bu evren denen bilinmezde aciz oluşu. Neden var olduğumuzu bilmiyoruz. Hayattaki amacımızı bilmiyoruz. Hayatta bir amacımız olup olmadığını bile bilmiyoruz. Kökenimizi zaten bilmiyoruz. Hele de geleceğimizi, ölümü ve ölümden sonrasını hiç bilmiyoruz. Dolayısıyla bu kadar boşluk içindeki bireyleri bir araya getirebilmek, bir amaç etrafında toplayabilmek ve onlara hayatta sağ kalıp bir şeyler yaratma ve bir şeyler başarma mücadelesinin içine çekebilmek için fikirsel olarak tutunacakları dallar göstermek gerekiyordu. Bazı ruhani liderler ve karizmatik toplum önderleri de insanlara bu tür gerekçeler verdiler. İşte dinler bundan ibarettir diyebiliriz.

Bu başka işlere de yaradı toplumda. Çünkü din öyle bir kontrol mekanizmasıdır ki, normalde bir amaç etrafında toplanamayacak binlerce değişik kişiyi ve pek çok değişik karakteri kontrol etme imkanı vermektedir. Dünya nimetlerinin haksız bölüşümünü de insanların kolay kabul etmelerini sağlayacak bir psikolojik kontrol mekanizmasıdır din örneğin. Bu amaç için idealler zaten. Hatta bazılarına göre dinlerin ortaya çıkış sebebi de odur, yeryüzündeki tek fonksiyonları da.

Öbür-dünya yoksa ölünce ne olacağız?

Bilimsel açıdan cevaplayabildiğimiz kadarıyla, ölünce toprak olacağız ve azot ve karbon çevrimine gireceğiz.

Ruh, bedenle birlikte ölecek. Çünkü, ruh, günümüzün çağdaş bilimsel yorumuna göre beyin dediğimiz organın duygular, hafıza, akıl yürütme ve karar verme gibi bazı fonksiyonlarına verdiğimiz isimdir. Dolayısıyla, vücudu bir makina gibi düşünürsek, bu makina işlemez hale geldiğinde fonksiyonları da duracak. Artık hissetmeyeceğiz, bilinçli olmayacağız, hiçbir şeyin farkında olmayacağız. Çünkü bunu sağlayan organımız çalışmıyor olacak.

Ruhun bedenden bağımsız olduğunu iddia eden hiçbir din ya da ruhsal inanç, örneğin neden içki içince hafızada ve zihinsel yeteneklerde azalma olduğunu tutarlı bir şekilde açıklayamaz. (İçki içmek gibi fiziksel bir etki ya da kişinin kafasını bir yere çarpması, nasıl ruh denen bedenden bağımsız bir varlığı etkiler konusu geçtiğimiz yüzyıllarda filozofları çok düşündürmüştür ve ruhu bedenden bağımsız gören hiçbir düşünce sistemi bu işin içinden tutarlı bir biçimde çıka-

mamıştır). Bunu bilim açıklar, çünkü bilim ruha atfedilen özelliklerin insan beyninin fonksiyonu olduğunu söyler.

Big Bang Teorisi yaratılışı ve Tanrı'nın varlığını desteklemiyor mu?

Her şeyden önce, Big Bang Modeli kesin olarak kanıtlanmış bir model değildir. Eldeki modellerden biridir ve günümüzde en popüler olanıdır.

Ayrıca bu model zorunlu olarak yaratılışçı bir evren açıklaması gerektirmez. Bilimde, (teorik fizikte) Big Bang'in neden meydana gelmiş olabileceği ile ilgili de pek çok açıklama vardır. Bunların pek çoğu da bir sebebin varlığını gerektirmez.

Bunlara bir örnek verecek olursak, ünlü fizikçi Stephan Hawking'in 'Başlangıcı olmayan evren' modelini düşünebiliriz. Bu fikre göre evren kendi üzerine kapanan bir kapalı çevrim oluşturur (aynen iki boyutlu bir düzlemin üçüncü boyutta katlanarak bir küre haline getirilebilmesi gibi). Böyle bir modelde evrenin başlangıcını aramak anlamsız olmaktadır, çünkü Stephan Hawking'in kendi verdiği bir örneğe göre böyle bir evrende Big Bang'e neyin sebep olduğunu sormak, dünya üzerinde 'Kuzey Kutbu'nun 5 km kuzeyinde ne vardır?' sorusunu sormaya benzer. Yani anlamsızdır.

Fakat bu noktalar bir yana, Big Bang modelinde sözü edilen şeyle, dinlerin yaratılış açıklamaları arasında hiçbir alaka yoktur. Big Bang modelinde evren bir noktadan genişleyerek var olur ama evrene yayılan maddenin nereden geldiği konusunda bir yorum yapılmaz. Bu konuda yorum yapan başka fikirler var olmakla birlikte, bu konuda bağlayıcı bir sonuç yoktur. Dinlerin yaratılış hikayesinde ise Tanrı evreni 6 günde yaratmıştır ve yoktan var etmiştir. Neden bu işin 6 gün aldığı konusu bir yana, bu kitabı okuduğunuzda göreceksiniz ki, kutsal kitaplardaki yaratılış hikayesiyle, modern bilimdeki Big Bang teorisinin hiçbir ilgisi yoktur.

Ateizm de bir din sayılmaz mı?

Doğaüstü güç ya da güçlere inanan, metafizik sorulara cevap vermeye çalışan (ölümden sonrası, evrenin kökeni veya hayatın anlamı vs) ve kanıta değil imana dayanan (dogmatik) düşünce biçimlerine din denir.

Ateizm, herhangi bir felsefi soruya cevap verme gayesindeki bir düşünce biçimi değildir. Ateizm, yalnızca, Tanrı'nın varlığını reddetmek demektir.

Dinden bahsedilebilmesi için ortada inanç olması gerekir. İnanç tanımı gereği kesin bir bilginin olmadığı durumda mümkün olabilecek bir şeydir. Bir şey ya bilinir, ya da bilinmiyorsa o konuda bir şeye inanılır. Ya da bilinemeyeceği kabul edilip bir şeye inanılmaz. Ateizm bu sonuncusunu yapar. Dolayısıyla ateizm bir inanç değildir, bir inançsızlığın adıdır.

Evrende düzen ve canlılık var. Bu düzen nasıl kendiliğinden ortaya çıkabilir? Evren nasıl sahipsiz olabilir?

Düzenden kastedilen belli doğa kanunlarına uyulması ise, bu doğa kanunları değiştiğinde, yeni kanunlara göre başka bir düzen ortaya çıkacak demektir.

Yani asıl soru neden evrende doğa kanunları vardır sorusudur. Evren neden kaotik değildir, belli kurallara uyar sorusudur.

Bunu anlamak için önce 'doğa kanunu' teriminin kaynağındaki önyargıyı anlamamız gerekiyor. Newton mekanik ve yerçekimini geliştirdiğinde 'Tanrı tarafından doğaya yerleştirilmiş kanun' fikri Newton'un tüm düşünce biçimine yerleşmişti (içinde yetiştiği kültür tarafından empoze edilmişti). Bugün bile medyada ve popüler kültürde bilim bir bakıma 'Tanrı'nın düşüncelerini anlamak' biçiminde yorumlanmaktadır. Dolayısıyla 'kanun' sözcüğünün içinde barındırdığı 'bilinçli biri tarafından icat edilen kural' kavramı, bilimi ve doğa kanunlarını algılayışımızda insanların zihnine yerleşmiştir.

Halbuki doğa kanunlarının koyulan kurallarla ilgisi yoktur. Doğa kanunları dediğimiz şeyler duyularımız ve cihazlarımızla yaptığımız gözlemleri basit ve ekonomik olarak tasvir etme girişimimizden başka bir şey değildir.

Fakat bu düzen ve doğa kanunu adını verdiğimiz kuralların pek çoğunun aslında doğada gözlediğimiz ve normalde sözünü dahi etmediğimiz basitlik ve homojenlikleri ifade ettiğini bugün yavaş yavaş anlamaya başlıyoruz. Örneğin, enerji, momentum ve açısal momentumun korunumu yasalarının aslında uzay ve zamanın homojenliğinin birer ifadesi olduğu anlaşılmıştır. Uzayda özel bir nokta olmaması, hepsinin birbirine denk olması momentum korunumu yasası olarak karşımıza çıkmaktadır. Zamanda özel bir nokta olmaması ise enerji korunumu yasası olarak.

Homojen bir evren, ki akla gelebilecek evrenlerin en basitidir, kaza sonucu oluşması en muhtemel türde bir evrendir. Bu tür bir evrende pek çok 'korunum' yasaları otomatik olarak oluşacaktır.

Dolayısıyla, gözlediğimiz düzenin bir akıllı tasarımcıya işaret ettiği söylenemez.

Canlılığın ortaya çıkışı da pek çok kişiye arkasında bilinç olan bir olay gibi gözükse de bugün bilimde bunun bir illüzyon olduğu git gide daha açık bir biçimde ortaya çıkmaktadır.

Bir resim ressamsız olmaz, bir topluiğne bile ustasız olmaz, bu evren nasıl sahipsiz olur türü iddialar, bu konuda inançlı kesimin çocukluktan beri maruz kaldıkları şartlanmaların ürünüdür ve günlük hayatta karmaşık düzeneklerin insan yapısı olmasının, insanın kendisinin ve tüm evrenin de bilinçli bir tasarım ürünü olduğu anlamına geleceğini düşünmekten kaynaklanır. Tamemen şartlanmış ve çeşitli gizli kabullere dayalı bir düşünce tarzıdır bu.

Ayrıca, evrenin tasarlanmış olduğu düşünülse bile bu cevaptan çok soru yaratacaktır. O zaman o tasarımcının kökenini açıklamak icap edecektir çünkü. Eğer bu dünya ve evren, tasarlandıklarını bize düşündürecek düzeyde düzen ve amaç dolu ise, onları tasarlayan

varlık daha da yüksek bir düzen ve amaç gerektirir demektir bu ve aynı düşünce çizgisi gereği o varlığın da tasarımcısını aramak gerekir o zaman.

Dolayısıyla, düzen, amaç ve tasarım argümanları insanı bir yere götürmez.

Sonuçta tasarlanmamış bir şeye dayandırılmak zorundadır her şey. Bu tasarlanmamış şeyin Tanrı'nın kendisi veya evrenin kendisi olması arasında ise prensip olarak fark yoktur. Bu yüzden Tanrı gibi açıklamaları gereksiz yere karmaşıklaştıracak ek bir faktöre ihtiyaç yoktur. Tanrı'sız açıklama daha sade ve daha basittir. Bilimde açıklama bilinmeyenleri arttıran değil azaltan şeylere denir. Tanrı diye bir kavramı işin içine katmak, bilinmeyenleri azaltmaz, arttırır. Çünkü bu sefer sadece Tanrı'nın evreni nasıl yarattığını değil, aynı zamanda Tanrı'nın nasıl oluştuğunu (ya da kökenini), Tanrı'nın nasıl bir şey olduğunu, bilinen evren ile nasıl iletişime geçtiğini vs de açıklamak gerekmektedir. Dolayısıyla Tanrı iyi bir açıklama değildir. Tanrı'sız bir açıklama daha iyi, daha bilimseldir.

Her şeyin bir sebebi olduğuna göre, ilk şeyin sebebi Tanrı olmak zorunda değil midir?

Tanrı'nın, nedenler zincirinin sonsuzluğu problemini çözdüğünü zannetmek çok yaygın bir yanılgıdır. İlk şey evrenin ortaya çıkışıysa, evrenin sebebi Tanrı'dır demenin nedenler zincirini bitirdiği zannedilir. Halbuki, bu noktada sorulabilecek 'Peki Tanrı'nın sebebi nedir?' sorusu çok yerinde bir sorudur. Bu soruya, şartlanmış bir şekilde, 'Tanrı'nın sebebi yoktur' veya 'Tanrı kendi kendisinin sebebidir' derler.

Fakat bu bir açıklama değildir. Çünkü eğer bir şey sebepsiz olabiliyorsa, ya da kendi kendisinin sebebi olabiliyorsa, o zaman bu kişi evrene niye sebep aramaktadır? Belki sebepsiz olan veya kendi kendisinin sebebi olan şey, evrenin kendisidir. Eğer evrene bir sebep aranması gerekiyorsa, Tanrı'ya neden bir sebep aranması gerekmediğini açıklaması gerekir bu argümanı sunan kişinin. Aslında biraz objektif baksa, Tanrı açıklamasının evrendeki nedenler zinciri sorununa bir çözüm getirmediğini, yapay bir açıklama olduğunu ve aslında bir şey açıklamadığını görecektir. Bu argüman mantıksal olarak çelişkilidir ve ciddi felsefi tartışmalarda kullanılmaz. Fakat günlük hayatta karşılaştığınız ortalama bir inançlının en çok başvurduğu argümanlardan biridir.

Harun Yahya ve BAV'ın sitelerinde evrim teorisinin çöktüğü, bu teorinin ateizmin dayanağı olduğu, dolayısıyla ateizmin de çöktüğü söyleniyor. Bu konuda da bir sürü bilimsel alıntılar vermişler. Bunlara rağmen ateizmi nasıl savunabiliyorsunuz?

Her şeyden önce, evrim ateizmin dayanağı değildir. Ateizm evrim teorisinden önce de vardı ve onunla birlikte doğmamıştır. Evrim teorisi

bilimin yapıtaşlarından olan önemli bir teoridir ve yeryüzünde hayatın ortaya çıkışını ve çeşitlenmesini herhangi bir doğaüstü gücün müdahalesi fikrine gerek kalmadan başarıyla açıklayabilmektedir. Fakat bu teori bilimin bir teorisidir ve ateizmle ilgisi yoktur. Batı'da evrimi kabul eden pek çok inançlı kişi bulunmaktadır. Hatta Vatikan'daki Katolik kilisesi, bir süre önce bu konuda bir açıklama yapmış ve evrim teorisini kabul ettiklerini ve bu teorinin Hıristiyanlık inancıyla çelişmediğini beyan etmişlerdir.

Fakat, evrim teorisinin yeryüzündeki canlılık ve özel olarak insanoğlunun ortaya çıkışıyla ilgili açıklamaları üç büyük dinin kutsal metinleriyle bağdaşmadığı için, doğal olarak pek çok dinsel kurumun bu teoriye karşı şiddetli tepkisi bulunmaktadır.

Türkiye'de yaratılışçılık akımını yaygınlaştıranlar Harun Yahya ve BAV (Bilim Araştırma Vakfı) olmuştur. Pek çok eserini Harun Yahya takma adıyla yazan bu kurum, eserlerini Amerika Birleşik Devletleri kaynaklı ve kilise bağlantılı olan ICR (Institute for Creation Research) kurumunun çarpıtılmış ve sahte bilim örneği içeren bol miktardaki yazılarını Türkçe'ye çevirerek hazırlamaktadır.

ABD'de kilise kaynaklı çok sayıda 'Scientific Creationism' (Bilimsel Yaratılışçılık) kurumu bulunmaktadır. İyi finanse edilmiş bu kurumlara ait kitap ve web sayfalarında özellikle evrim teorisi aleyhinde çok sayıda çarpıtılmış ve yanlış bilgi içeren ifadeler bulunmaktadır. Bilimsel görünümlü ve hatta bazı bilim adamlarından alıntılar içeren bu kaynakların aslında gerçek bilim dünyasıyla bir ilgisi yoktur. Batı'da bilim adamları kendi yazılarından çarpıtılmış alıntılar yapan ve zaman zaman kendilerini evrim karşıtıymış gibi gösteren bu tip yaratılışçı yayınları kınayan kamuoyu açıklamaları yapmaktadırlar sık sık. Yaratılışçı kesim, neredeyse 100 yıldır ABD'de evrim teorisinin ders kitaplarından çıkartılması ve yerine dinsel yaratılışçılık öğretisinin konulması için uğraşmakta, fakat zaman zaman Alabama gibi bazı muhafazakar eyaletlerde yerel başarılar elde etseler de, talepleri üst mahkemeler tarafından her seferinde reddedilmektedir.

Dolayısıyla, yaratılışçılık akımı, batı dünyasında bilimsel bir uğraş sayılmamakta ve ciddiye alınmamaktadır. Hele de Avrupa'da yaratılışçılığın etkisi çok daha azdır. Fakat Protestan kilisesinin maddi gücü tarafından desteklenen Amerikan yaratılışçılığı, bilimin aşırı özelleşmiş bir alan olduğu günümüzde, özellikle muhafazakar yörelerde ortalama vatandaş üzerinde etkili olabilmektedir. Fakat buna rağmen bilimsel kamuoyunun güçlü olduğu batı ülkelerinde bu konunun eğitim sistemini etkileyecek ve kitlelere zarar verecek boyuta ulaşmasına engel olunmuştur. Asıl sorun ülkemiz gibi bilimin ve bilimsel kamuoyunun güçlü olmadığı ülkelerde bu akımın sebep olduğu sorunlardır. Özellikle Harun Yahya ve BAV, son 20 yıldır ülkemizde hemen hemen hiçbir engelleme girişimiyle karşılaşmadan, özellikle yeni yetişen nesle kolayca ulaşmakta ve bilimin halka indirilemediği ve yeterince bilinmediği toplumumuzda, bilimsel konularda insanların beynini yanlış ve çarpıtılmış bilgilerle doldurmaktadır.

Niye bu kadar çok bilim adamı dinsizdir?

Bilimin yöntemini yeteri kadar bilen ve özümleyen kişi bunun sebebini anlamakta güçlük çekmez. Bilimde yeni bilgi bulmaktan çok doğru bilgiyi yanlış bilgiden ayıklamak önemlidir. Bilim tarihinde en çok çaba buna gitmiş ve en fazla zorluk bu konuda çekilmiştir.

Bu yüzden bilimin yöntemiyle ilgili kafa yoran bilim adamları bu konularda önlemler alma gereği duymuşlar ve örneğin 'yanlışlanabilirlik' gibi kavramlar geliştirmişlerdir. Bir bilginin 'yanlışlanabilir' olması, yanlışsa yanlışlığının ortaya çıkarılabilir olması demektir. Örneğin 'Dışarıda yağmur yağıyor' yanlışlanabilir bir önermedir, çünkü eğer yanlışsa, yani dışarıda yağmur yağmıyorsa, bunu anlamak için pencereden bakmak yeterlidir. Fakat örneğin 'Ölümden sonra hayat vardır' önermesi yanlışlanabilir değildir. Çünkü eğer yanlışsa, bunu ortaya çıkarmak mümkün değildir. Dolayısıyla bu bilimsel bir önerme değildir. Bugün artık herhangi bir iddiayı bilimde bu ve buna benzer yöntemlerle test edip, bilimsel olup olmadığına karar vermek mümkündür.

Dinlerin iddiaları arasında ise yanlışlanabilir olanlar çok azdır ve onların da bir kısmı yanlışlanmıştır.

Din ile bilim arasındaki bir başka fark, dinde yargıların testten önce, bilimde ise testten sonra, testin sonucuna göre verilmesidir. Dinde doğrular baştan bellidir. Testin sonucu bu doğrulara göre yorumlanır. Bilimde ise test ve deney, doğruya ulaşmak için kullanılır.

Dolayısıyla, bilim ile din arasında, yöntem açısından da çok önemli bir fark vardır.

Günümüzde bilim denen uğraşın en öncelikli aktivitesi 'bilgi üretimi' değil, üretilen bilginin 'testi' ve 'doğrulanması'dır. Bir şeyi kanıtlayamıyorsanız, size ne kadar doğruymuş gibi gelse de bu bilginin bilimsel bir değeri yoktur.

Dinlerde de eksik olan nokta budur. Dinde çok fazla kabul yapmak zorundadır insan. 'İman' denen kavram, 'kalp gözü' ya da 'gönül gözü' denen kavramlar, zaten bu ' kanıtlamadan inanma' aktivitesinin başka isimleridir. Dinlerin 'dogmatik' olduğunu söylerken kastedilen de budur.

Bu yüzden İslam'ın veya herhangi bir dinin bilimle bağdaşması mümkün değildir. Çünkü bilimle din, yöntem olarak biribirlerinin neredeyse tamamen zıttıdır. Peygamber veya din adamlarının bilimi teşvik etmesi bu gerçeği değiştirmez, onlar yalnızca meseleyi kavramadaki yetersizlikleri yüzünden teorik olarak mümkün olmayacak bir şeyi istemektedirler. Yani bilimle bağdaşmayan bir şeyden bilim üretmesini.

Bir şeyin var olmadığı nasıl söylenebilir?

İnançlılar, ateizmin 'Tanrı'nın var olmadığı' iddiasında bulunduğunu düşündüklerinden, sıkça bu tür sorular sorarlar. Herhangi bir şeyin, hele de Tanrı gibi varlığın, var olmadığının kanıtlanamayacağını iddia ederler. Fakat kendileri günlük hayatlarında pek çok şeyin var

olmadığı varsayımı altında yaşarlar. Örneğin:

Noel Baba var mıdır?

Masallardaki 7 başlı ejderha ve kaf dağının ardındaki dev var mıdır?

Ya da kanatlı at, veya Anka kuşu?

Ya da Süpermen, Batman?

Bu tür örnekler çoğaltılabilir. Öyle bazı olasılıklar akla gelebilir ki, var olmaları ihtimaline karşılık büyük önlemler almak, hayatımızı ve yaşam tarzımızı kökünden değiştirmek gerekir. Bunu kimse yapmadığına göre, bir şeyin yok olduğu nasıl kanıtlanabilir sorusunu soran kişiler de dahil olmak üzere herkes bazı şeylerin var olmadığı kabulü altında yaşar.

Ya görünmez insanlar varsa ve beni izliyorlarsa deyip, yalnızken soyunmamazlık etmez.

Ya atmosferi zehirleyen gazlar veya virusler varsa deyip devamlı gaz maskesiyle dolaşmaya kalkmaz.

Devamlı kendisini gizli servisten birilerinin takip ettiğine ve yakaladıkları anda işkence edeceklerine inanıp, buna göre yolunu veya bulunduğu yerleri sürekli değiştirmeye kalkmaz.

Bunları neden yapmaz? Çünkü bir şeyin var olmasının mümkün olması var olduğu anlamına gelmediği gibi, var olduğunu kabul etmemiz veya farz etmemiz anlamına da gelmez.

Her insan, ancak varlığına dair delil olan şeylerin var olma ihtimallerini ciddiye alır. Var olduklarına dair delil olmayan şeyleri ise yok kabul eder.

Bir şeyin var olmadığını kabul etmek için, var olmadığını kanıtlamak şart değildir.

Evrenin her noktasını araştırmadan bir şeyin var olmadığı nasıl söylenebilir?

Tanımlanmış bir şey, evrenin henüz görmediğimiz bir yerlerinde var olabilir ve tüm evreni taramadan bundan emin olamayız bazı durumlarda. Fakat bu prensip 'Bir şeyin var olmadığı kanıtlanamaz' önermesini kanıtlamak için kullanılamaz.

Sınırı çizili, gözlem altına alınabilecek bir yer ya da bölge için, o bölgeyle alakalı olan tanımlanmış kavramların var olup var olmadığı söylenebilir.

Dünya gezegeninde şehirden şehre uçup, zor durumda kalan insanlara yardım eden bir 'Süpermen' yoktur. Evrenin bir yerlerinde bir Süpermen'in olma ihtimali yüzde sıfır olmamasına rağmen, bizim ilgilendiğimiz anlamda bir Süpermen, (bizim hayatlarımıza karışan, hayatımızın ve gezegenimizin bir parçası olan) yoktur.

Dolayısıyla, eğer uygun gerekçelerimiz varsa, en azından hayatlarımıza karışan ve kitap, peygamber gönderen bir Tanrı'nın var olmadığını teorik olarak söylemek mümkündür.

Ayrıca, evrensel bazı prensipler olduğundan, örneğin mantık ilkeleri gibi, bunlarla çelişen, örneğin tanımında bile paradokslar olan bir varlığın da, evrenin tamamını dolaşmaya gerek kalmadan var ol-

mayacağını söyleyebiliriz.

Fakat bu iki kritere de uymayan, yani bazı evrensel ilkeleri çiğnemeyen (bu yüzden de yokluğu 'a priori' olarak bilinemeyecek olan) veya hayatımıza karışmamasına rağmen evrenin bir yerlerinde var olan bir Tanrı fikrinin ise var olmadığı kanıtlanamaz.

Sonsuz güçlü olmayan, ezeli ve ebedi olmayan, fakat bu evrenin var olmasından sorumlu, Dünya'ya da hiç karışmamış bir varlık olarak tanımlıyorsanız Tanrı'yı, o zaman var olmadığı kanıtlanamaz.

Fakat bu tür kavramların bile, var olduklarını düşünmemiz için bir sebep ortaya çıkana kadar yok kabul edilmeleri mantık gereğidir. Yoksa, yukarıdaki soruda bahsettiğimiz paranoyak düşüncelerle başa çıkamayız.

Yani kısacası, bazı şeylerin var olmadığını kanıtlamak mümkündür. (Örneğin Süpermen ve dinlerin tanrısı). Tanrı eğer yaygın şekilde anlaşılan biçimiyle tanımlanmaz, var olma ihtimalini açık bırakacak türde bir tanımı yapılırsa, o zaman da böyle bir Tanrı'nın var olmadığı gösterilemez, fakat var olmadığı kabul edilebilir. Çünkü bizimle hiçbir bağlantısı olmayan, var olduğunu düşünmemiz için bize hiçbir işaret vermemiş olan bir şeyin var olduğunu düşünmek için hiçbir sebep yoktur.

Her şey tesadüfle nasıl açıklanabilir?

Bilim hayatın tesadüf eseri olduğunu söylemez. Bilimin böyle söylediğini düşünmek sadece inançlı kesimden bazı kişilerin saplantısıdır. Bu saplantının da sorumlusu yaratılışçı fikirlerin propagandasını yapan kesimin (Harun Yahya gibi) yanıltıcı beyanlarıdır.

Hayat mevcut doğa yasalarının zorunlu bir sonucudur. Şartların uygun olduğu bir ortamda, evrendeki mevcut fizik ve kimya yasaları hayata yol açacaktır. Çeşitliliğin bu kadar fazla olduğu bir evrende ise buna uygun ortamlar şurada veya burada mevcut olacaktır. Asıl soru, evren neden böyle yasalara sahiptir sorusudur. (Yani bazı yerlerde hayatın oluşumuna yol açan yasalar). Bunun ise cevabı verilemez. Çünkü kimsenin elinde bu sorunun cevabını vermeye yetecek kadar veri yoktur. Verilebilecek tüm cevaplar spekülasyon olmaya mahkumdur. Fakat spekülasyon da olsa, bir cevap vermeye kalkarsak, bunun bir olası cevabı, yaşamın altında bir tür zeka arayan bir cevap olabilir elbette. Bu ihtimal dışı değildir. Fakat gerek bu zekanın ne olduğu, neye benzediği, kaç tane olduğu, tek mi, yoksa birden fazla mı, ya da büyük bir uygarlığın sahip olduğu kolektif zeka mı olduğu, gerekse, özgür olup olmadığı, koşullara bağlı olup olmadığı, gücünün neye yetip yetmeyeceği, fiziksel olup olmadığı vs gibi noktaların hiçbiri bilinemez.

Dolayısıyla, evrendeki hayatın arkasında zeka gören bir spekülasyon bile, içerdiği neredeyse sonsuz sayıdaki olasılıklar ve değişik açıklama imkanları yüzünden, bir açıklama veya 'hipotez' sayılabilecek bir netlikten yoksundur. Yani ortada, bırakın dinlerin yaratılışçılık açıklamasını, doğru dürüst bir açıklama bile yoktur. Bir açıklama olsa, bu açıklamanın deney ve gözlemle doğrulanabilecek bir

şey olup olmadığına bakılır ve eğer bu koşullara uyan bir açıklamaysa, bunun bir 'hipotez' olduğunu söylerdik. Bu hipotezi destekleyecek çeşitli deneysel ve gözlemsel kanıtlar bulduğumuz takdirde ise, bu hipotez bir teori olurdu. Daha fazla delil buldukça da teori güçlenirdi.

Fakat, ortada bırakın teori veya hipotezi, hipotez olmaya aday bir açıklama bile yoktur. Evrenin ardında bir zeka vardır demek o kadar bulanık ve netlikten yoksun bir açıklamadır ki, hipotez olup olmadığını anlamak için dikkate alınması gereken diğer koşulu incelememize gerek bile bırakmaz. (Yani açıklamanın somut delillerle desteklenir olup olmadığını). Ortada bir hipotez değil, hipotez olma netliğinden yoksun bir açıklama bile değil, fakat biraz çabayla bir açıklamaya belki dönüştürülebilecek bir 'fikir' vardır sadece. Evrenin altında zeka olduğunu söylemek bundan ibarettir. Bir 'fikir', ya da biraz çabayla bir açıklamaya dönüşebilecek bir 'bakış açısı'dır sadece.

Öte yandan, ilk anda akla gelen diğer alternatif, yani doğa yasalarının, mevcut olasılıksal imkanların sonsuz çeşitliliği arasında, belli bazı durumlarda veya ortamlarda (örneğin evrenimiz), hayata sebebiyet verebilecek yapıya sahip olmasının teorik olarak mümkünlüğü, hem net bir açıklama, hem de somut verilerle desteklenebilecek bir hipotezdir. Evrende, karşımızda açıkça evrenin oluşumundan ve bizi yaratmaktan sorumlu bir şeyler görmediğimiz sürece, gördüklerimiz, sadece bomboş uzay ve akla hayale gelmeyecek çeşitlilikte ve zenginlikte gök cisimleri olduğu sürece, bu verilerden çıkan mantıksal sonuç, veya bu verilerin desteklediği sonuç, bu bahsettiğimiz hipotezdir. Dolayısıyla bu hipotez, gözlem verileriyle bile bir miktar desteklenmiş, bu yüzden belki aslında artık 'teori' mertebesine yükselmiş bir açıklama dahi kabul edilebilir. Diğer seçenek ile kıyaslandığında, bilimsel bakış açısından, evrendeki zekaya sebep olan doğa yasalarının varlığından, evrenin veya evrenlerin (ya da üst evrenlerin, varsalar) teorik çeşitliliği ve imkansal zenginliğinin sorumlu olduğunu düşünmek, kesinlikle rakipsiz bir bakış açısıdır.

Evrende hassas bir denge vardır. Güneş'in Dünya'dan mesafesi, Planck sabitinin değeri ve pek çok başka şey sanki özel olarak tasarlanmış gibidir. Tüm bunlar evrenin ardında bir zeka olduğunu göstermiyor mu?

Evren'in o derece hassas bir dengede olduğu doğru değildir. Daha doğrusu, o dengeler, kendilerinin oluşması için bir ayar yapıldığının göstergesi değildir. Herhangi bir süreç, mevcut doğa yasalarına göre eninde sonunda belli bir denge durumu oluşturur. Kuralları değiştirip, sistemi tekrar kendi haline bıraktığınızda, bu sefer başka bir denge durumu oluşur. Yeni kurallara, yeni duruma göre. Belli bir denge durumuna ve o duruma uygun olarak meydana gelmiş oluşumlara bakarak, bunun altında tasarım aramak, meseleyi tersinden görmektir. Burnumuz gözlük takmak için mi yaratılmıştır, yoksa bur-

numuzun şekline göre gözlük diye bir şeyi biz mi icat ettik? Atomlar bir arada kalabilsin ve bildiğimiz gerçeklik oluşabilsin diye mi Planck sabiti o değerdedir, yoksa Planck sabiti o değerde olduğu için mi atomlar bildiğimiz gibidir ve gerçeklik böyledir? Dünya'da yaşam olsun diye mi Dünya'nın Güneş'ten uzaklığı bildiğimiz mesafededir, yoksa Dünya'nın Güneş'ten uzaklığı bildiğimiz mesafede olduğu için mi Dünya'da yaşamın olması mümkün olmuştur? (Nitekim başka mesafelerde gezegenler var ve onlarda yaşam yok).

İnançlıların bu mantığı çok ilginç bir kendini kandırma örneğidir. Meseleyi tepetaklak eder, tersinden görürler. Fok balıklarının derilerinin altında o kadar kalın bir yağ tabakası olmasını, üşümesinler diye öyle yaratılmalarına bağlayan bir açıklamadır bu. Yaşadıkları fiziksel ortama evrimsel adaptasyon yaptıkları için bu yapıya kavuştuklarını (çünkü başka türlü olanların o ortamda barınamayıp öleceğini) görmez bu mantık. Aradaki uyuma bakıp, sonuca göre sebep üretir. Komplo teorilerini üreten mantık da benzer bir mantıktır. Şartlanmış zihinde, olayların böyle tersinden görülmesi çok yaygın bir bakış açısıdır. Bunları destekleyen (desteklediği iddia edilen) olasılık hesaplarını da yine önyargılı ve yanlı yaparlar. Gökten düşen bir tek yağmur damlasının beni ıslatma olasılığı, sıfır denecek kadar düşüktür. Eğer gökten düşecek her yağmur damlası için bu hesabı tekrarlarsam, her damlanın beni ıslatma ihtimali sıfır çıkar. Tüm bu olasılıkları toplayıp, bu damlaların beni ıslatma ihtimali sıfır olur dersem, o zaman herhangi bir yağmurda ıslanma ihtimalimin hiç olmadığı sonucu çıkar ortaya. Peki kim buna güvenerek sağanak yağan yağmurda şemsiyesiz çıkar? Ve kim sağanak bir yağmurda ıslanmadan eve dönebilir? Burada problem neredediir? Burada problem, olasılık hesabının yapılış şeklindedir. DNA'nın oluşumu olsun, hayatın meydana çıkışı vs olsun, olasılığının çok düşük olduğunu iddia ettikleri durumların çoğunda, yaratılışçı kesim bu tür yanlışlar yaparlar hesaplarda.

Evrim teorisi canlıların oluşumunu tesadüflerle açıkladığı için saçma değil midir?

Evrim teorisinin, türlerin oluşması ve evrimini rastlantıya bağladığı iddiası bir çarpıtmadan başka bir şey değildir. Rastlantı, evrim teorisinin bir ayrıntısıdır yalnızca. Evrim teorisi, türlerin genetik malzemelerindeki rastlantısal mutasyonlardan yalnızca türün değişen koşullara daha uygun olmasını sağlayanların kuşaktan kuşağa aktarılabileceğini söyler. Evrim teorisinin asıl temelini oluşturan eleme mekanizması olan doğal seçilim ise rastlantısal değil, zorunlu bir süreçtir. Doğal seçilim, acımasız bir düzenektir. Daha avantajlı olanı bırakır, daha az avantajlı ya da zararlı olanı yok eder.

Canlılar dünyasında amansız bir rekabet, acımasız bir mücadele vardır. Herhangi bir konuda daha iyi uyum sağlayan (daha iyi gören, daha iyi uçan, eşeyli türlerde karşı cinse daha çekici gelen vs) bireyler hayatta kalır, diğerleri ise yok olur gider. Bu süreçte vicdan, merhamet yoktur. Böyle bir dünyayı bir yaratıcının yarattığını, ta-

sarladığını söylemek ise, o yaratıcının aynı zamanda merhametsiz, vicdansız, esirgemez ve bağışlamaz bir varlık olduğunu söylemekle eşdeğerdir.

Rastlantısal mutasyonların çoğu bozucu ve dolayısıyla bireyin yaşamı için zararlıdır. Bunlar oluştuğu anda gelecek kuşağa aktarılmaya fırsat bulamadan yok olur. Bunlar arasından bireyin hayatta kalmasına en ufak yararı olanlar ise, kuşaktan kuşağa aktarılarak birikir. Burada asıl belirleyici olan, şöyle ya da böyle olabilecek mutasyonlar değil, bunları eleyen koşullardır. Burada ise rastlantıya yer yoktur. Kural son derece sadedir: uyum sağlayan kalır, diğerleri yok olur.

İnsanlar bundan sadece on beş bin yıl kadar önce kurtları evcilleştirmeye başladı. Bunların yavrularından gözüne hoş gelenlerin, kendi amacına uyanların birbiriyle çiftleşmesini sağlayarak bugüne kadar yüzlerce köpek ırkını üretti. Aynı yolla, tavukları, koyunları, inekleri yabani ırklardan geliştirdi. Doğadaki eciş bücüş, tatsız, küçük meyveleri sebzeleri, bugünkü dolgun, tatlı, iri hallerine getirdi. İnsanların kuşaktan kuşağa yaptığı bu eleme, yapay seçimdir. Doğal seçim ise temelde yapay seçim gibi işler. Birkaç farkla: yapay seçilim bilinçli ve kestirme eylemlerin sonucu olduğu için yüzyıllar, bin yıllar mertebesinde sonuç verir. Doğal seçilim ise kör ve amaçsız bir süreçtir. Sonucunu milyonlarca, yüz milyonlarca, milyarlarca yılda verir.

Tüm bunları gözardı edip, temcit pilavı gibi ısıtıp ısıtıp, 'Evrim türlerin rastlantıyla oluştuğunu iddia eder' demek, ya onulmaz bir cahillik ya da demagojik bir çarpıtmadır.

Neden agnostisizm değil de ateizm? Agnostisizmi anlayabilirim, ama net bir şekilde 'Tanrı yoktur' nasıl denebiliyor?

Agnostisizm karşısında ateizmin tercih edilmesi için iki gerekçe sunulabilir. Birincisi, mevcut Tanrı tanımlarının bazıları var olmadığı gösterilebilecek, yani yokluğu kanıtlanabilecek Tanrı'lardır. Örneğin kutsal kitaplardaki Tanrı var olamaz. Fakat çoğu inançlı kutsal kitabına yabancı olduğu için, ya da diğerleri de orada anlatılan Tanrı'yı görmezden gelip daha soyut, daha felsefi ve reddedilmesi daha zor Tanrı tanımlarını benimsedikleri için, kutsal kitaplardaki Tanrı'yla uğraşmak yeterli değil. Başka tür, daha felsefi Tanrı tanımlarının ise bir kısmının yine var olmadığı gösterilebilir, fakat öyle bazı Tanrı tanımları yapılabilir ki, var olması mümkün olur. Var olmadığı gösterilemez.

Fakat, ateist tavır için ille de Tanrı'nın var olmadığını kanıtlamak şart değildir. Bu sadece inançlıların değil, pek çok deist ve agnostiğin de bir türlü anlayamadığı bir konudur. İnançlılar tarafından Tanrı'nın var olduğuna dair yeterli kanıt getirilemiyorsa, var olmadığını kabul etmek doğal tavır olur. Var olması ihtimali olan fakat var olduğuna dair hiçbir gösterge olmayan şeylerin listesini yapmaya kalksanız, karşınıza sonsuz bir liste çıkar. Kimse bunlarla uğraşıp, belki de vardırlar, ne olur ne olmaz, ben temkinli davranayım, var

olmadıklarını kabul etmeden önce var olmadıklarını kanıtlamaya çalışayım diye bir zihniyet içine girmez. Varlığına dair gösterge olmayan şeyler, 'temel', 'varsayılan' (ingilizce 'default') tavır olarak yok kabul edilir.

Fakat konu Tanrı olunca pek çok kişi için durum değişiyor. Tanrı inancının toplumsal yönü yüzünden, bu konuda temkinli davranmaya meyilli daha çok insan çıkıyor. Tabii dikkat edilirse, aslında tutarlı ve duygusallıktan arınmış bir tavır sergiliyorsanız, Tanrı konusunun da diğerlerinden farklı olmadığını görüp, ona da benzer şekilde yaklaşmalı ve reddetmelisiniz.

Zaten agnostisizm ile ateizm aslında farklı sorulara cevap vermektedir. Agnostisizm Tanrı'nın varlığının bilinip bilinemeyeceği ile ilgilenirken, ateizm Tanrı'nın varlığına olan inanç ile ilgilenir. Yani agnostisizm 'Tanrı'nın varlığı bilinebilir mi?' sorusuna verilebilecek bir potansiyel cevapken ateizm 'Tanrı'ya inanıyor musun?' sorusuna verilebilecek bir cevaptır. Tanrı konusundaki epistemolojik tavrı agnostisizm olan kişiler de inanç konusunda ateistlerle aynı cevabı verdikleri takdirde ateist kabul edilirler. Bu tür bir ateizme 'agnostik ateizm' adı verilir.

Tanrı'nın varlığına dair kanıt olmamasını anlayabilirim, ama Tanrı'nın yokluğu kanıtlanmadan, ateizm Tanrı'nın olmadığını neye dayanarak söyleyebiliyor?

Vampirlere neden inanmazsınız? Ya da kurtadamlara? Veya UFO'ların insan kaçırıp üzerinde deney yaptıklarına? Ya da görünmez insanların etrafta yaşadığına? Bu ve benzeri akla gelebilecek sonsuz sayıda dayanaksız hayal vardır. Bunların tümü için varsayılan tavır 'ret'tir. Ret olmasa, bu tür olasılıklar için önlem almak gerekirdi. Hayatımızı, yaşayış biçimimizi kökten değiştirmemiz gerekirdi. Hatta yeterince temkinli davranmaya kalksak, bunun imkansız olduğunu da görürdük, çünkü bu tür akla gelebilecek çeşitli ihtimallerin bazıları birbiriyle çelişen şeyler olurdu ve ne yapacağımızı bilemezdik.

Ateizmi anlamak isteyen kişinin her şeyden önce, dayanaksız iddialar karşısında takınılacak 'varsayılan' tavrın ret olduğunu anlaması gerekir. Aynen mahkemelerin suçluluğu kanıtlanana kadar sanığı suçsuz kabul etmesi gibi. Burada, sanığın suçlu olduğu fikri bir iddiadır ve savcının bu iddiayı kanıtlaması beklenir. Eğer kanıtlayamazsa, sanık beraat eder, yani suçsuz kabul edilir. Aksi prensip üzerine kurulacak bir mahkemenin neden işlemeyeceğini biraz düşününce görebilirsiniz. Suçsuzluğu kanıtlanana kadar bireyler suçlu kabul edilseydi, taraflar birbirlerini suçlar durur, böyle bir mahkemenin işlemesine imkan olmazdı.

Dolayısıyla, ortada doğruluğuna dair işaret olmayan hayalleri, ya da var olduğunu düşünmek için ortada bir gerekçe olmayan her türlü şeyi temel ve varsayılan tavır olarak yok kabul ederiz. Bunu herkes yapar, doğru da yapar.

Bunu insanlar sadece Tanrı için kolay kolay yapamazlar (ateistler

hariç), Tanrı kavramının prensip olarak farklı bir yönü olduğu için değil, tamamen psikolojik ve duygusal sebeplerden dolayı.

Ayrıca, nasıl tanımlandığına bağlı olarak Tanrı'nın var olmadığının kanıtlanması da mümkündür. Hatta teizmin tipik Tanrı'sı felsefi başka bazı Tanrı kavramlarına kıyasla, genellikle var olmadığı kanıtlanabilecek bir kavramdır.

Din ile alıp veremediğiniz ne?

Benim din ile ilgili kişisel olarak eleştirdiğim nokta, ne ibadetler, ne inançlar, ne de masum görünen herhangi bir şey. Ben inançlının mentalitesiyle ilgiliyim. Problem yaratan faktörün 'düşünce biçimi' olduğu, dinsel inancın ister istemez içinde taşıdığı ve farkında olmadan önerdiği bu 'düşünce biçimi'nin bilimsellik karşıtlığına yol açtığı ve bu yüzden de bu 'düşünce biçimi' ile savaşılması gerektiği kanısındayım.

İnançlı için, dinsel bilgi doğru olduğundan, bilimle de çelişmemesi gerekir ve dolayısıyla ortada bir sorun olamaz. Eğer çelişirse, asıl referans dini bilgi olduğu için, bilimsel bilgi reddedilecektir. Bilimsel bilgi insan yapısı olduğundan, insanlar da hata yapabildiğinden, bilimsel bilginin reddedilmesi inançlı için dinsel bilginin reddedilmesinden çok daha kolaydır. Bunun bolca örneği de vardır. Bilinen en ünlü iki örnekten biri, dünyanın düz mü, yuvarlak mı olduğu tartışması; bir diğeri de son 150 yıldır süregelen evrim teorisi tartışmasıdır. Ayrıca evrenin 6 günde yaratılması, dünyanın yaşının 6000 yıldan fazla olup olmaması vs gibi pek çok konuda da bilimsel bilgiyle dinsel bilgi arasında çelişki ortaya çıkmaktadır.

İnançlının bu tür çelişkiler ortaya çıktığında ilk otomatik tepkisi, bilimsel bilginin reddi olmaktadır. Fakat eğer bilimsel bilginin doğruluğu çok açıksa, veya zamanla açık hale gelirse, ancak o zaman bilimsel bilgiyi mecburen kabul edip, bu sefer, bu yeni bilgi ışığında dinsel bilgiyi farklı yorumlayarak, ortadaki çelişkinin üstünü örtmektedirler. (Örneğin hem Tevrat'da hem de Kuran'da geçen, kainatın 6 günde yaratılması konusunda 6 günü 6 aşama olarak yorumlayarak bu kitapların aslında eski zamanlarda yazılmış ve o dönemlerin bilgisini yansıtan, bugün açısından eski ve yanlış oldukları gerçeğinin üstünü örtmektedirler).

Fakat, eğer eninde sonunda doğru ortaya çıkıyorsa, o zaman problem ne diye sorulursa, problem açıktır. Dinsel düşünce, bilimin ortaya çıkarttığı bulgular kendi bilgileriyle çeliştiği sürece, bilimsel bilginin gelişip yaygınlaşması ve toplumda kabul görmesi için bir engeldir, bilimsel bilgiye gösterilen bir dirençtir. Bu ise doğrunun anlaşılması ve kitlelere öğretilmesinde bir problem, bir pürüz, hatta pürüzden de öte, ciddi bir engeldir.

Bilimsel bilgiyle dinsel bilginin çeliştiği noktaların sayısı ise, zannedilenin çok üstündedir. Din, insanlık tarihinin önemli bir bölümünde insan hayatının önemli bir parçası olduğundan, günlük hayatın pek çok noktasına girmiş ve pek çok ayrıntıyla ilgili kurallar koymuş, hükümler vermiştir. Bu ayrıntıların tümü kutsal kitaplarda

yer almadığından, pek çok nokta dinsel söylemle karışık bir toplumsal gelenek olarak topluma yerleşmiştir ve dinsel söylemle alakaları belirsizdir. Örneğin doğum kontrolü ve kürtaj konusundaki tutumlar, akraba evliliği konusuna yaklaşım, temizlik ve hijyen alışkanlıkları vs gibi günlük hayatın parçası olan pek çok konuda, açıkça kutsal kitapların söylemi olmayan durumlarda dahi, bu kutsal kitaplardan tarih boyunca güç almış din adamlarının, zamanla pek çoğu gelenek halinde topluma yerleşmiş söylemleri mevcuttur.

Bu noktalarda çağdaş bilimsel bilgiyle bir çelişki ortaya çıktığında, halkın gösterdiği direnç, konunun dinsel hükümlerle ne derece ilgili olduğuna bağlıdır. Konu, dinin gerçekten parçası olduğu iyi bilinen hükümleriyle ne kadar ilgiliyse, o konudaki tavırların değiştirilmesi de o kadar zordur. Orijinal dini hükümlerle bağı daha belirsiz ve daha çok gelenek türünde olan konulara karşı gösterilen direnç ise daha hafiftir. Fakat, sonuçta bu da bir dirençtir ve gelenek haline gelmiş, dinle karışık olarak topluma girmiş bu alışkanlık ve yanlış bilgilerin düzeltilmesi de oldukça problemlidir.

Kısacası, özetle din ve dinsel bilgi, değişimin önündeki bir engeldir ve bir dirençtir. Çünkü dini söylem Tanrısal olduğu düşünülen kesin bilgilere dayanır. Değiştirilmesi için getirilmiş şeyler değillerdir bunlar. Fakat sonuçta bu bilgiler Tanrısal değil insan yapısı olduğundan, üstüne üstlük binlerce yıl öncesinin bilgisi ve dünya görüşü olduklarından, sıkça yanlış çıkmaktadırlar ve bundan kaynaklanan çatışmalar, insanlığın gelişiminin önünde engel oluşturmaktadır.

Toplum hayatını dini inanca göre düzenlemenin birinci ve en büyük zararı buradadır.

Günlük hayatın düzenlenmesinde dine bağlı kalmanın bir diğer zararı, dinin insanları bilimsellikle bağdaşmayan bir düşünce biçimine alıştırmasıdır. Bilimde yargılar deneyden (testten) sonra yapılır. Testin sonucuna göre yargılar ve fikirler gerekirse değiştirilir. Dinsel düşünce tarzında ise, doğru baştan belli ve verilmiş olduğundan, yargı deneyden (testten) önce yapılır ve testin sonucu, bu yargıya göre yorumlanır.

Eğer bu prensibe beyninizi alıştırırsanız, başarılı bir bilimsel zihin geliştirmeniz mümkün değildir. Beyniniz her zaman doğrunun ne olması gerektiği konusunda baştan kendisini şartlandırmış olacaktır.

Hatta dini inancın bununla bağlantılı bir başka problemi, bu sebeple, yeni bilgi arama ve araştırma konusunda ortada bir motivasyon bırakmamasıdır. Öyle ya, eğer doğrular zaten belliyse, niye şüphe edip gerçekten doğru olup olmadıklarını araştırmaya kalkayım? Niye deney, gözlem yapıp asıl doğrunun ne olduğunu ortaya çıkarmaya uğraşayım? Sonuçta en temel doğrular bize zaten verilmiştir. Allah'ın bütün canlı türlerini bir defada yarattığına inanıyorsam niye fosilleri inceleyeyim, niye doğayı, ekosistemleri inceleyip anlamaya çalışayım?

Dini inancın bu aynı sonuca yol açan bir başka yönü daha var. O da, asıl hayatın öbür dünyada olması konusu. Öyle ya, eğer bu dünya faniyse, asıl hayat, sonsuz süreli olarak öbür dünyadaysa ve bu dünyadaki maksadımız, bir imtihandan geçip öbür dünyaya ha-

zırlanmaksa, o zaman milyonlarca çeşit böcek türünü sınıflandırmak için veya yer kabuğunun tektonik yapısını incelemek için niye vakit harcayayım? Onun yerine Allah'ı düşünür, ibadet ederim, iyi bir dindar olup öbür dünyadaki yerimi garantilerim. Dolayısıyla, dinsel inancın, bilimsel araştırma için motivasyon bırakmaması da bir diğer faktördür.

Elbette pratik hayattan çıkan, bilimsel araştırmanın gerekliliği yönündeki ikna edici gözlemler, dini liderleri de halkı bu konuda motive edecek şeyler söylemeye itmiştir. Bu yüzden bilimsel çalışmalar sözlerle özendirilir ve motive edilir. Fakat bu tür çalışmaları gerçekten yapmaya insanları yönlendirecek psikolojik faktörler (merak, gerçeği bilmiyor olmak vs) ellerinden alındığından, insanların elinde bu tür araştırmalar konusunda gerçek bir motivasyon kaynağı kalmamaktadır.

Dolayısıyla, dinsel düşünceyle alıp veremediğimiz nokta, bilime, bilimsel düşünceye ve gelişmeye zarar vermesi sebebiyledir. Yoksa masum ibadetler veya iyi ahlakı yücelten söylemlerle doğrudan bir alıp veremediğimiz yoktur.

Neden hep İslam diniyle uğraşıyorsunuz?

İnternette din tartışması yapılan ortamlarda inançsızlara neden hep İslam ile uğraştıkları sorusu sıkça sorulur. Bu tartışmaların yapıldığı web sitelerini, forumları bulan inançlıların bir kısmı, tartışmaları bir süre takip ettikten sonra 'Neden işiniz gücünüz İslam diniyle? Eğer inançsızsanız neden başka dinleri de eleştirmiyorsunuz?' diye sorarlar.

Bu forumlarda başka dinler de eleştirilmektedir fakat dili Türkçe ve çoğu katılımcısı da Türk olan bu ortamlarda elbette odak noktası İslam dini olacaktır. Benzer şekilde bu kitabın okurları da Türk ve çoğunlukla Müslüman olacağından elbette örnekler İslam dininin inanç sistemine yönelik olarak verilecektir.

İnternette din, inanç, ateizm vs tartışmaları yapılan yabancı forumları da takip etmiş biri olarak, şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki, bu soru o ortamlarda da benzer şekilde diğer dinler için sorulmaktadır. Hinduizm'in tartışıldığı forumlarda Hindu inanırlar, neden başka dinlerle değil kendi dinleri ile uğraşıldığını sormaktadır katılımcılara. Ya da Amerikan din ve ateizm forumlarında, inançlı katılımcılar neden herkesin sadece Hıristiyanlıkla uğraştığını sormaktadır.

İlginç bir gözlemimi dile getireyim, bizim Türkçe forumlarda başka dinler aleyhine yazı yazmaya kalkarsanız, söylediklerinizi İslam dinini de bağlayan şeyler dahi olsa, pek çok durumda inançlı katılımcılardan destek dahi görebilirsiniz. Her nedense, pek çok inançlı katılımcı, başka din için getirilmiş ama aslında inanç prensibi olarak kendisinin de muhattap olduğu pek çok noktadan rahatsız olmaz, konu başka dinlerin eleştirilmesi olduğu sürece inançsızların getirdiği argümanlara katılım gösterebilir. Bu sıkça gözlediğimiz bir durumdur.

Dolayısıyla, aynı eleştiriyi, bu sefer söz konusu katılımcının kendi inanç sistemi dikkate alınarak, onu hedefleyecek şekilde sunmazsanız, söylenenleri üzerine alınmayacaktır pek çok durumda. Tüm bunlar tecrübeyle sabittir.

Bunu İslam veya Kuran ile ilgili bir eleştiriyi sanki İncil'de geçen bir şeymiş ve Hıristiyanlığı bağlarmış gibi sunarak test edebilirsiniz. Bu da bu forumlarda yapılmıştır ve sonuç çok ilginçtir. Müslüman katılımcılar aslında Kuran'da geçen bir ifadeyi, İncil'de geçiyor diye düşünüyorsa ateistlerin eleştirilerine sonuna kadar katılabilmekte, fakat kendilerine sonradan aslında bunun Kuran'da geçen bir ifade olduğu söylendiğinde afallamakta ve nasıl tepki göstereceklerini bilememektedirler.

Bu yüzden, Türk okurlarına elbette İslam inancı ile ilgili konuşacağız, örnekleri İslam ile ilgili vereceğiz. Yoksa maksat İslam düşmanlığı değil burada. Maksat zaten herhangi bir dinin düşmanlığı değil.

Din kendi başına bir şeyden sorumlu olamaz. Mesele onu kullanan insanların zihniyetindedir. Dinlerin ilerici rol üstlendiği ve topluma faydalı olup ileri götürdüğü durumlar ve dönemler de olmuştur tarihte. Pek çok din, özellikle yükseliş dönemlerinde birleştirici rol oynamış, hakim olduğu toplumun kısa zamanda önemli şeyler başarmasını sağlamıştır. Zaten dinlerin insanlık tarihinde ve evrimsel süreçte faydalı bazı yönleri olmasaydı, ortaya çıkmalarına ve bu günlere kadar devam etmelerine imkan olmazdı.

Dinler, güce kavuştuktan, statikleştikten ve esnekliklerini kaybettikten sonra gerici birer güç olmaya başlıyorlar. Bu yüzden de ya değişmeleri (reforma uğramaları) ya da terk edilip yerlerini başka dinlere bırakmaları gerekiyor.

Hıristiyan dünyası, dinlerini siyasetten, eğitimden ve toplum hayatının en önemli ve belirleyici kısımlarından çıkarıp kiliseye hapsettikten sonra bilim ve teknolojideki büyük atılımlarını yapmaya başladı. İnsanların haftada bir bir araya gelip sohbet ettiği ve sosyal olarak kaynaştığı ortamlar haline geldi günümüzde kiliseler.

İslam'ın sorunu ise hala güçlü olmasında aslında. Bu ironik bir durum. İslam ülkelerinde din hala toplum hayatının, politikanın ve eğitimin önemli bir parçası olduğu için bir sorun. Zaten İslam, şeriat kuralları gibi, tüm toplumu en ince ayrıntılarına kadar yönetecek kurallarla da donanmış durumda olduğu için toplum hayatından çıkarılması daha da zor.

Türkiye olarak bu konuda en fazla yol katetmiş İslam ülkesiyiz ki bizde bile dinin etkisi yeterince pasifize edilmiş durumda değil. Hatta son birkaç on yılın gelişmeleri dikkate alındığında, gidişatın tam tersi yönde olduğunu rahatça görebiliriz.

Bu yüzden İslam'ın açık ve dürüst şekilde eleştirilmesi daha da önem kazanmaktadır kanımca.

Fakat her ne kadar şimdiye kadar verilen çeşitli örneklerde İslam'ın kutsal kitabı ve İslam dinine ait dünya görüşü ve örnekler ele alındıysa da, bu kitap, temel olarak İslami kişilerin ve kaynakların eleştirisine yönelik bir kitap değildir. Odak noktası Kuran'daki ayet-

lerin analizi veya İslam felsefesi vs değildir. Bu kitabın geri kalan bölümü daha çok tüm semavi dinlerce paylaşılan temel dünya görüşünün (ki buna 'teizm' diyeceğiz) bilimsel ve felsefi açıdan eleştirisi ve bu bakış açısına bilimsel alternatif getirme çabaları üzerinedir.

O kadar mucize var, nasıl inanmayabiliyorsunuz?

Ateistlere göre mucize diye bir şey yoktur.

Mucizeler nedense hep anlatılır ama kendilerine kolay kolay tanık olunmaz. Tanık olunduğu söylenen durumlarda ise ya ortada bunu onaylayacak bağımsız gözlemciler yoktur veya fazla sayıda insan tarafından aynı anda tanık olunmamıştır ya da belli sayıda kişinin mucizeye tanık olduklarını iddia ettikleri nadir durumlarda ise, hala hikayenin pek çok şüpheli yönü vardır.

Yani mucize iddiaları her zaman şüphelidir. İnsanlar doğal yollardan açıklayamadıkları olaylara tanık olmaktadırlar elbette sıkça. Ama hemen hemen her durumda ya alternatif açıklamalar mevcuttur, ya da ortada sadece bir belirsizlik veya net olmayan bir gözlem durumu vardır. Pek çok olası açıklaması olabilecek durumlara işaret eder hep bu gözlemler. İşin kötüsü, zamanı geri sarıp o ana dönerek olayı tekrar kontrollü deney koşullarında izlemek diye bir şey mümkün olmadığından, anlatılan durumla ilgili olarak aslında tam olarak ne yaşandığını tespit etmek çoğu kez mümkün değildir.

Ayrıca bu mucizeler tekrar edilebilir değildir. İstenildiği zaman olmaz, kendilerini inceleyebilecek yeterince bilgili, donanımlı ve meseleyi bilimsel bir açıdan ve kontrollü deney koşullarında analiz edebilecek kişilerin yanında, ya da bu analizin mümkün olduğu durum ve ortamlarda olmaz hiç bu mucizeler.

Tarihte yaşandığı söylenen mucizeler ise mitolojik hikayelerde ibarettir. Çağlar boyu anlatıla anlatıla orijinal şeklinden bile uzaklaşmış masalımsı efsanelerdir. Bunların zaten ciddiye alınması ve delil olarak değerlendirilmesini inançlıların bile çoğu talep etmez.

Mucizeye tanık olduğunu veya mucizenin mümkün olduğunu iddia eden pek çok inançlının kastettiği mucizeler, günümüzde, hatta kendi günlük hayatlarında tanık oldukları veya olunabileceğini düşündükleri açıklanamaz olaylardır.

Fakat yukarıda da bahsettiğimiz gibi bunların inanılır ve güvenilir tarafı yoktur. Zaten bu yüzden olsa gerek, pek çok din alimi mucizelerin sadece tanık olanlara yönelik işaretler olduğunu, inançsızlara mucizeleri delil olarak getirmemek gerektiğini kendi inançlı çevrelerine kendileri söylemektedir. Çünkü bu iddiaların ne kadar zayıf olacağının onlar da farkındadır.

İşin ilginci, bir illüzyonistin gösterisini seyreden hemen herkes o gösteride açıklayamadığı olaylarla karşılaşmasına rağmen, o durumlarda bunda bir tuhaflık görmez ve bunu doğaüstü olaylara veya mucizelere yormazlar. Çünkü gördüklerinin kendileri açıklayamasalar da doğal açıklaması olan olaylar ve gözlemler olduğunun bilincindedirler.

Gerçi burada bir ekleme de yapmak gerekiyor. Bunca yıldır in-

ternette ve forumlardaki gözlemlerimize göre, aslında toplumda insanı şaşırtacak kadar yüksek oranda bir kesim, bu illüzyonların bir kısmının gerçekten doğaüstü gözlemler olduğuna ya da illüzyonistlerin bazılarının doğaüstü güçleri olan kişiler olduğuna inanmaktadır. Yani toplumda önemli sayıda kişinin aslında zannedilenden de saf ve doğaüstüne inanmaya meyilli olduğu da ilginç bir gözlemdir. İnsanların bu gösterilerde gördükleri şeylerin doğa üstü olmadığını her zaman bildikleri, ilginç bir şekilde herkes için her zaman doğru değil. Ama genel eğilim elbette illüzyonistlerin yaptıklarında doğaüstü bir şey olmadığının bilinmesidir. Bu bilgi ve anlayış toplumun en azından çoğu için geçerlidir. Başka durumlarda tanık olduklarının mucize olduğuna inanan kişilerin sayısına kıyasla toplumun çok daha büyük bir kesimi bu durumun farkındadır.

İlginç olan aradaki farktır. Bu insanların önemli bir kısmının, bu bilinç ve algılarını doğaüstü gözlem ve mucize iddialarına uygulamaması veya uygulayamamasıdır. Halbuki göründüğünden farklı olan olayların mümkün olduğunu ve insanın gözlemlerinde sıkça yanılabildiğini gören ve tecrübe eden günümüz insanının, mucize iddialarına biraz daha şüpheci yaklaşmalarını beklersiniz normalde. Ama toplumun bu konudaki tepkisi yeterli bir bilimsel şüphecilik düzeyi sergilememektedir. Günümüzün bilim eğitiminin yeterli olmadığı ve amacına ulaşmadığının bir başka göstergesidir bu.

Kısacası, günlük hayatta açıklaması zor olan olaylarla sıkça karşılaşılabilmesine rağmen, çok daha olası pek çok doğal açıklama yerine doğrudan doğaüstü açıklamalara ve mucize iddialarına yönelmek, üstüne üstlük bunları inanılan dinin ya da dünya görüşünün mitolojik veya doğaüstü kavramları ile bağdaştırmak, insan zihninin kendini kandırmaya ne derece eğilimli olduğunun bir göstergesidir. Çünkü aynı gözlem hangi toplumdan ve tam olarak kimden bahsettiğinize bağlı olarak bazı kişiler için hayalet, bazıları için cin, bazıları için inandıkları dinin Tanrı'sı, bazıları için ise uzaylılar olabilmektedir. Yani bir gözlemin doğaüstü bir gözlem olduğu farz edilse bile, bunun ne tür bir doğaüstü gözlem olduğu ve hangi doğaüstü varlık veya kavramın bu gözlemden sorumlu tutulduğunun seçimi, görüldüğü gibi keyfidir ve kişiye ve kültüre bağlıdır.

Bilim artık Tanrı'yı buldu, siz nasıl inanmıyorsunuz?

Bilimin Tanrı'yı bulduğu ve modern bilimin, özellikle fiziğin ve kozmolojinin pek çok bilim adamını Tanrı'ya yaklaştırdığı iddiası doğru değildir. Bunun kanıtı başka bir sorunun cevabı olarak verdiğimiz ve bilim adamları arasındaki inançlı oranının ne kadar düşük olduğunu gösteren istatistiksel göstergelerdir.

Tam tersi günümüzde bilim en fazla ateist yetiştiren müessesedir. Günümüzün 'yeni ateizm' denen akımının felsefeye dayalı eski ateizmden farklı olarak bilim temelli bir ateizm oluşu da bunun bir göstergesidir.

Tabii bu, bilim ile ortalama vatandaş arasındaki uçurumun git gide arttığı günümüzde, bilimin uzmanlar haricindeki kesim tarafın-

dan anlaşılıp takdir edilmesi zor bazı yönlerinin bazı demagog ve şarlatanlar tarafından alınıp, allanıp pullanarak kendi amaçları doğrultusunda kullanılmasına engel değildir.

Nitekim yaşanan da budur. Bilimin herhangi bir bulgusunun soğuk ve katı bilimsel gerçeklerde ziyade duygusal ve ruhani bazı dinsel veya doğaüstü fikirleri desteklediğine inanılması, bundan çıkarı olanların işine gelmekte, bu yüzden zor anlaşılan konuları bu şekliyle topluma aktarmaya niyetli ve hevesli çok kişi çıkmaktadır. Bilimin günümüzdeki prestijinden ve gücünden pay toplama çabasıdır bu aynı zamanda. Din adamları eğer bilimin kendilerini desteklediğine toplumu inandırabilirlerse, kendi inanılırlıklarının, güçlerinin ve prestijlerinin de artacağını hissetmektedirler doğal olarak.

İşte bu yüzden, bilimin hem içinden hem de dışından, bilimsel konuları kamuoyuna yanıltıcı biçimde aktaran çok kişi çıkmaktadır.

Evet, bilimsel kamuoyundan da çıkmaktadır bu kişiler. Ama bilim adamlarının toplam sayısına göre oranları düşüktür ve isimlerinin daha fazla bilinmesi ve duyulması, bu kişilerin dediğine toplumun daha fazla kulak kabartmasından ve pek çok kişinin işine öyle gelmesindendir.

Yani insanlar bilim adamlarından kendi ruhani inançlarını biraz daha toprağa gömecek daha fazla katı ve duygusuz gerçek değil, kendilerine, duygusal ihtiyaçlarına ve geleneklerine biraz daha hitap eden fikirler ve bilgiler duymak istemektedirler. Bunun tersine olan her gözlem ve beyanlardan hayal kırıklığına uğramaktadırlar. Çünkü bilimin güçlendiği dönemin başından beri normali bu hayat kırıklıklarıdır ve daha çok karşılaşılan durum budur.

Bu yüzden de tersine bir işaret ortaya çıktığında veya öyle iddialar getirildiğinde, bu durum pek çok kişinin hoşuna gitmekte, gerçeği o yönden görmeyi pek çok kişi tercih etmektedir.

Bilimin Tanrı'yı bulduğu iddiaları bu yüzden popülerdir ve bu yüzden o tarz fikirler daha fazla rağbet görmektedir.

Yeni ateizm nedir?

Bilimin Tanrı ile ilgilenmediği, Tanrı'nın bilimin konusu ve alanının dışında olduğu, yüzyıllardır söylenegelen ve ateistlerin bile genellikle katıldığı bir bakış açısıdır.

Benim de geçmişte sıkça savunduğum bir yaklaşımdır.

Ama günümüzde artık, ateist olmayan kesimin 'yeni ateizm' olarak isimlendirdiği bir eğilim var. Richard Dawkins, Cristopher Hitchens gibi kişilerin aktif biçimde savunusunu yaptığı ve duyurduğu yeni çağ ateizmi kastediliyor genellikle bu terimle.

Temsilcileri ise sadece bu iki isim değil, günümüzde ateizm konusunda aktif pek çok başka ismi veya insan grubunu içeriyor. Muhtemelen Sam Harris, Michael Shermer, Victor Stenger vs gibi pek çok ismi de insanlar bu eğilim içinde değerlendireceklerdir.

Eski ateist fikirlerin ve eğilimlerin aksine, bu kişilerin çoğunun ateizminin temelinde bilime aşinalıkları var.

Pek çoğu ya bilim adamı ya bilim yazarı ya da bilimin dünyası

ile şu ya da bu şekilde alakalı kişiler. En azından bilime aşina olan kişiler.

Kısacası, günümüzde bilim en fazla ateist çıkartan müessesedir.

Ateizmin bilimselliğinden bahsedilip bahsedilemeyeceği belki tartışmalıdır denebilir, ama bilimin ateist olduğu rahatça söylenebilir. Çünkü bilim adamı önlüğünü giyip laboratuvara girdiğinde, kendi dini inançları da dahil olmak üzere her türlü inancını ve önyargısını kapıda bırakmak zorundadır.

Günümüzün bu ateizminde artık ilginç bir şekilde, geleneksel yaklaşımın aksine, Tanrı'nın bilimsel yollardan çürütülebileceğine dair yaklaşımlara da rastlanmaktadır.

Örneğin Victor Stenger'in kitapları, özellikle de 'God - the failed hypothesis' kitabı, tam olarak da bu konu üzerinedir ve kendisinin günümüzde Tanrı'nın var olmadığının bilimsel olarak gösterilebileceğine dair tezlerini içerir.

Richard Dawkins işi bu derece net sunmasa da, kendisi de aşağı yukarı bu tarz argümanlar getiren biridir bana kalırsa.

Dolayısıyla, her şey gibi ateizm ve ateist fikirler de değişmekte ve gelişmektedir.

Günümüzün ateizmi geçmiş zamanların ateistlerinin temkinli ve korkak tavırlarından sıyrılmakta, sırf insanlardan çok fazla tepki çekmemek için geçmişte söylenmiş 'Bilim Tanrı ile ilgilenmez, konuları farklıdır vs' yaklaşımı yerine, daha aktif ve kendine güvenli bir şekilde, 'Bilim yoluyla Tanrı'nın var olmadığı söylenebilir' türü yaklaşımlara girişebilmektedir.

Son birkaç on yıldır, bilim temelli ve farklı bir ateizm yayılmakta gerçekten.

Pek çok yerde 'yeni ateizm' tabir edilen akım bu. Bunda bilim adamlarının ve bilime aşinalığı olanların son dönemde bu bilgilerini ve bakış açılarını topluma duyurmada kullandıkları aktif girişimlerin büyük payı vardır diyebiliriz.

Bunun bir kısmı da internet teknolojisinin bu konudaki katkısıdır.

Çünkü artık pek çok bilgiye, isteyen herkes çok daha hızlı ve rahat bir biçimde ulaşabilmektedir. Eskinin temel telekomünikasyon teknolojileri olan TV ve radyo teknolojisine göre, internet çok daha zor kontrol edilen ve sansürlenebilen, aynı zamanda da bilgiye çok daha etkin ve hızlı erişim imkanı veren bir teknolojidir.

Belki de bu yeni ateizmin yaygınlaşmasında internetin bir katkısı olduğu da söylenebilir.

Bu satırların yazarı ve kitapta sıkça bahsi geçecek bazı web sayfaları da bu 'yeni ateizm' tabir edilen akımın temsilcileri arasında kabul edilebilir muhtemelen. Çünkü bu kitabın savunduğu fikirlerin ve içeriğinin önemli bölümü ilk olarak internette ortaya çıkmış ve orada yaygınlaşmıştır.

Bir resim ressamsız olmaz, bir iğne ustasız olmaz. Bu kainat nasıl sahipsiz olur?

Bu tipik 'teleolojik argüman'ın (tasarım argümanı) ifadesidir denebilir. Yukarıda yer alan 'Evrende düzen var, canlılık var. Bu düzen nasıl kendiliğinden ortaya çıkabilir? Evren nasıl sahipsiz olabilir?' sorusuna verilen cevap bu konuyu da kapsamaktadır.

Kısa cevap, evrenin bir bilinç tarafından tasarlandığına dair ortada bir gösterge bulunmaması, bu anlama geldiği söylenen gözlemlerin önyargılardan kaynaklanan illüzyonlar olması, evrenin ardında bir zeka bulunuyor olması prensip olarak mümkün olmasına rağmen, alternatiflere nazaran gözlemlerle uyuşmaması sebebiyle daha az tercih edilmesi, tasarım argümanının çok bulanık ve netlikten yoksun, pek çok yere çekilebilecek bir argüman olması ve evrenin altında belli bir dinin ya da dünya görüşünün ifade ettiği belli sayıda ve belli tür bir zekaya işaret etmemesi, hatta her şeyden önce, evrenin bir zeka tarafından tasarlandığı farzedilse de bunun cevaptan çok soru yaratması ve bu sefer de o tasarlayıcının kökeninin bir muamma olması, dolayısıyla bunun bir cevap olmamasıdır.

Ya haksızsanız? Ya Allah varsa?

Bu en çok karşılaştığımız sorulardan biridir. Yani bizim internette 'Ya Varsa' diye isimlendirdiğimiz argüman.

Denir ki inançlılar haksızsa onların kaybedeceği bir şey yoktur ama ateistler haksızsa kayıp büyüktür.

Halbuki bu argüman meseleyi yeterince düşünüp yeterince kafa yormamaktan kaynaklanan bir argümandır ve pek çok çürük noktası vardır. Bunların pek çoğuna kitabın ilerleyen bölümlerinde değineceğiz.

Ama çok kısa olarak şunu diyebilirim ki, bu argümanı getirenler de başka dinlerin ve inanç sistemlerinin karşısında aynı durumdadırlar. Yani ya Hindular, Taoistler, Şintoistler, Hıristiyanlar, Eski Yunanda Zeus'a inananlar vs haklıysa? Britannica Ansiklopedisi'nde dinler bölümünü hazırlayan kişinin tespitine göre, dünya üzerinde 10.000 kadar farklı din bulunmaktadır. Söylemesi kolay, 10.000 din bu. Çoğu kişi bildiği dinlerin isimlerini saymaya kalksa 10 tane bile sayamaz.

Ortada bu kadar din ve inanç sistemi varken, bunlardan bir tanesinin, hele de sizin yetiştiğiniz ailenin, toplumun ve kültürün dininin doğru olduğunu iddia etmek ne derece tutarlıdır, önce bunu düşünün ve ondan sonra sorun 'Ya haksızsanız?' diye.

Ateistlerin ritüelleri var mıdır? Örneğin cenazelere katılırlar mı, nasıl olur cenaze törenleri?

Ateizm bir din değildir. Dolayısıyla ritüelleri, kuralları yoktur.

Ateizm bir din olmadığından ve kuralları olmadığından, cenazeler olsun, başka konular olsun takınılacak tavır kişiye bağlıdır, ki-

şiden kişiye değişebilir. Öldüğünüz zaman cenazenizin ne olacağı konusu da öyle. Kişi bu konuda bir vasiyet bıraktıysa, vasiyetine uyulur. Bırakmadıysa, dinin hegamonyası altında olan cenaze gibi bir konuda muhtemelen kişinin yetiştiği kültürün gerekleri yerine getirilecektir.

Ateistlerin din ile alakalı gelenek ve görenekler konusundaki tavrı nasıl olur? Örneğin Ramazan ve Kurban bayramlarını kutlarlar mı?

Bu tür sorular ateizm de bir din gibi algılandığı için sorulan sorulardır. Yine yukarıda bahsedilen prensip altında, ateizm kendine ait ritüelleri, kuralları vs olan bir din ya da dünya görüşü olmadığı için, bu konuda tüm ateistleri kapsayacak bir cevap verilemez.

Bu yüzden, din ile bağlantılı olarak ortaya çıkmış olsa da, artık toplumun bir geleneği haline gelmiş bu tür bayramlarla ilgili tutumlar da kişiden kişiye, ateistten ateiste değişecektir.

Ateist olmasa da bu tür bayramlardan hazzetmeyen, uzak duran, aktif olarak kutlamayan çok kişi vardır. Ateist de böyle davranabilir, ya da tam tersi bunları din kökenli olsalar da artık topluma mal olmuş, tarihimizden gelen gelenekler olarak görüp benimseyebilir ve kendisi kutlayıp, ailesinde kutlanmasına da önayak olabilir.

Dinin zaten sosyal hayatta el atmadığı ve işin içine girmediği konu neredeyse pek yoktur. Bu yüzden pek çok toplumsal gelenek, sosyal alışkanlık ve kurallar, sırf topluma mal olmuş ve içinde yaşanılan toplumun sosyal kuralları haline gelmiş prensipler oldukları için pekala da takip edilebilirler ve pek çok aktif ateist tarafından dahi takip edilmektedirler.

Ateist olmak ille de kendini toplumdan soyutlamak ve tek başına yaşamak demek değildir. Ateist dahil olduğu toplumda yaşamak durumundadır ve toplumların pek çok alışkanlığı ve geleneğinin din ile olan ilgisi günümüzde zaten belirsiz ve önemsizdir. İnançlıların bile pek çoğu, pek çok toplumsal geleneği uygularken akıllarına inandıkları dinin Tanrı'sını falan getirerek yapmazlar bunu. Bunlar dediğimiz gibi artık toplumsal alışkanlıklar ve gelenekler halini almışlardır çünkü.

Ateistler çocuklarını sünnet ettirir mi?

Bu da yine yukarıdaki konuyla bağlantılı bir meseledir. Sünnet, din kökenli bir gelenek de olsa, artık topluma yerleşmiş bir gelenektir ve herkes katılmasa da sağlıkla ilgili bazı faydaları olduğu da sıkça iddia edilen bir uygulamadır.

Örneğin, çoğunluğun Hıristiyan olduğu ABD toplumunda bile, sünnet çoğu kişi için dini bir vecibe olmamasına rağmen yaygın bir uygulamadır.

Yani çocuğunu sünnet ettirmek için Allah'a inanıyor olmak şart değildir. Bu bir gelenek olarak görülüp, çocuğun yetişeceği toplumda

çok farklı ve marjinal bir birey olarak algılanıp yetişmemesi için, bu uygulamanın gerekliliğine o kadar inanmayan ateistlerin bile pek çoğu tarafından uygulanan bir gelenektir.

Ama elbette ki, bu konuda farklı davranmak isteyip, çocuğunu sünnet ettirmeyenler de çıkacaktır. Özellikle de bu uygulamanın sağlık açısından yararlarına inanmıyorsa kişi. Hatta zararları olduğuna inanıyorsa, ki bu tür fikirler de toplumda mevcuttur.

Bu sadece ateistleri muhatap alması gereken bir soru da değildir zaten. Toplumsal geleneklerin hepsini çok yakından takip etmeyen veya etmesi gerektiğine inanmayan pek çok bireyin de karşı karşıya kalabileceği konulardır bunlar.

Ateistler ensest konusuna nasıl bakar?

Bu ve benzeri sorular, ahlak prensiplerinin din kökenli olduğu veya olması gerektiği önyargısına dayalı sorulardır. Halbuki ahlak kurallarının özellikle de günümüzde dinle ilgisi yoktur. Aslında hiçbir çağda dinle ilgisi yoktur bunların. Bunlar zaten toplumda var olan prensiplerin, gelişen ve yaygınlaşan din tarafından da benimsenmesi sonucunda dinlerin de bünyesine girmişlerdir.

Tam tersi, ahlak prensiplerinin din kaynaklı olduğuna olan inançtır asıl tehlikeli olan. Gerçekten böyle düşünen biri, demek ki dine inanmamaya başlasa her türlü sapıklığı ve ahlaksızlığı işleyecektir.

Aslında böyle düşündüğünü zanneden çoğu kişi için de durum bu değildir. Yani dini inançları sebebiyle ahlaklı olduklarını zanneden çoğu kişinin ahlaklı oluşunun sebebi aslında dini inançları değil, içinde bulundukları toplumun geleneklerini, kurallarını ve sosyal alışkanlıklarını takip etme güdüleridir.

Kısacası, kişi ateist diye, ya da dini inançları benimsemiyor diye, ahlaki prensiplerden veya ensest gibi konularla ilgili olarak hemen hemen her toplum tarafından benimsenmiş temel anlayış ve prensiplerden uzak duracak diye bir şey yoktur.

Cinsel konularda olsun, başka konularda olsun, antisosyal veya sapkın davranan kişiler pek çok kesimden çıkabilir. Bunun kişinin dini inancıyla veya inançsızlığıyla doğrudan ilgisi yoktur.

İşin ilginci, üç büyük dinin ortak noktası olan insanların Adem ve Havva'dan türediği hikayesi zorunlu biçimde insanlığın ilk dönemleri için ensest fikrini içinde içerdiğinden, Ateistforum'da yapılan tartışmalarda inançlılardan bu konuda gelen sorulardan rahatsız olan ateistler, konuyu sıkça bu noktaya getirirler ve bu soruyla asıl muhatap olması gerekenlerin inançlılar olduğunu hatırlatırlar.

Ateistleri suç işlemekten alı koyan nedir?

Yukarıdaki soru ve cevapları okumuş kişiler için bu sorunun cevabı da açık olmalıdır. Ahlak prensipleri din kökenli değildir. Kişi dini inançları ve kaynakları referans almadan da iyiyi ve kötüyü, doğruyu ve yanlışı ayırabilir. Ateistler, din kökenli olmayan çağdaş ahlaki ve hukuki prensipleri takip ederler. Ateistleri suç işlemekten alıkoyan

şey, inançlıları alıkoyanla aynı şeydir. Yani suç işlemenin yanlış olması ve yasalara aykırı olması.

Ateistler içinde Allah geçen tabirleri kullanırlar mı? Yemin ederler mi?

Din çağlar boyu toplumun ve kültürün çok önemli bir parçası olduğundan, dinsel kökenli kelime ve ifadeler de dillere yerleşmiştir elbette. Fakat bunların çoğunun aslında kullanıldıkları özel durum ile ilgili belli anlamları vardır ve bunun genellikle dindeki temel inançlar veya Allah/Tanrı kavramıyla bir ilgisi yoktur. Örneğin 'inşallah' aslında 'umarım' anlamındadır ve günlük hayatta bu kelimelerin ikisi de kullanılmaktadır. Bu ifadeyi kullanan inançlı birinin bile bu ifadeyi kullanırken aklından İslam dinindeki Allah kavramı geçmemektedir.

'Allahaısmarladık', 'Allah aşkına', 'Allah allah, bu nasıl oldu böyle?' cümlesindeki anlamıyla 'Allah, allah' ünlemi vs gibi ifadelerin tümü, dildeki kullanımlarında aslında dindeki Tanrı kavramıyla ilgisi olmayan, kendilerine özgü anlamlarda kullanılan ifadelerdir.

Dolayısıyla, bir kişi ateist diye ille de bu ifadelerden uzak durması gerekir diye bir şart yoktur.

Tabii bu ifadelerin 'laik' karşılığı olan durumlarda, ateistlerin çoğu bu 'laik' karşılıkları kullanacaktır. Örneğin 'Allahaısmarladık' yerine çoğu ateist muhtemelen 'hoşçakal'ı tercih edecektir. Ya da 'inşallah' yerine muhtemelen genellikle 'umarım'ı tercih edecektir. Ama bu kitabın yazarının fikrine göre, bu konuya çok da kafayı takmak gerekmez. Çünkü dediğimiz gibi bu ifadelerin günlük kullanımları aslında doğrudan din ile veya dini inanç ile ilgili değildir. Ayrıca, bu ifadelerin bazılarının dini kavram ve kelimelerden bağımsız şekilleri yoktur. Örneğin şaşırtıcı bir durum ile karşılaşıldığında 'Allah allah, neden böyle oldu acaba?' ifadesindeki 'Allah allah' yerine kullanılabilecek daha uygun başka bir Türkçe ifade akla kolay kolay gelmemektedir.

Bu yüzden bu konulara çok kafayı takmak gerekmez. Bir kişi ateist diye, kendini başka bir dil konuşmak mecburiyetinde hissetmemelidir.

Peki cinleri nasıl açıklıyorsunuz? Ben cin gördüm. Sakın bana cin yoktur demeyin.

Cin diye bir şey yoktur.

Cin gördüğünü zannedenlerin, nasıl açıklayacaklarını bilemedikleri bir tecrübe yaşamış oldukları açıktır.

Zor açıklanacak ya da kendisinin açıklayamadığı tecrübeler yaşamış kişiler, bu tecrübelerin ne olduğuna dair spekülasyonda bulunmak istediklerinde, genellikle içinde yaşadıkları toplumun, kültürün veya çevrenin çeşitli inançlarını temel alırlar.

ABD'de benzer tecrübeler yaşayan pek çok kişi gördükleri şeyin UFO veya uzaylı olduğunu düşünmektedir, Meksika'da benzer tec-

rübeler yaşayan kişiler Meryem Ana'yı görmektedirler. Bazı insanlar hayalet görmektedir, bazıları ise şeytan. Bazıları atalarının ruhlarını görür. Bizim ülkemizin insanı da cin görmektedir. Kendilerine anlatılan, bildikleri, kültürlerinin parçası olan doğaüstü açıklama o olduğu için.

İnsanlar açıklayamadıkları olaylar yaşarlar. Bunları dahil oldukları toplumun, kültürün mitolojileri ile bağdaşlaştırırlar. Ama kontrollü deney koşullarında bu doğaüstü olayların hiçbiri gerçekleşmez nedense. Her zaman doğal bir açıklaması olduğu ortaya çıkar, herhangi bir olay tekrar edilebilir bilimsel deneylerle incelenmeye çalışıldığında.

Ki bunun yapılmadığını zannedilmesin. Batıda 'Skeptik' (kuşkucu) denen ve bu tür doğaüstü iddiaları incelemeyi kendine misyon edinmiş kurumlar vardır. Bunlar arasında doğaüstü herhangi bir iddiayı kontrollü ve bilimsel deney koşullarında kanıtlayabilene para ödülleri verenler vardır. Örneğin James Randi'nin 'Milyon dolarlık meydan okuma' (Million Dollar Challenge) denen ödülü. James Randi Vakfı, kontrollü deney koşullarında herhangi bir doğaüstü iddiayı kanıtlayabilene 1 milyon dolarlık ödül vaadetmektedir:

http://www.randi.org/site/index.php/1m-challenge.html

Uzun yıllardır devam eden bu yarışmada, bırakın ödülü kazanmayı, başvuran on binlerce kişinin hiçbiri iki aşamalı testin ilk aşamasını bile geçmeyi başaramamıştır.

İnsanlar sıkça kendilerinin açıklayamadığı olaylarla karşılaşırlar, burası doğru. Orijinal tecrübeye geri dönülemeyeceği için (zamanda geri gidilemeyeceği için) o zaman tam olarak ne olduğu hiçbir zaman bilinmez. İnsanlar ise o zaman ne yaşadıklarına kendilerini inandırdılarsa, öyle düşünmeye devam ederler.

Ateist olmaya nasıl karar verdiniz?

Ateist olmak bir karar meselesi değildir. Noel Baba'ya inanan bir çocuğun, Noel Baba diye bir şey olmadığını anladığı zaman yaşadığına benzer bir durumdur. Yani bir zorunluluk. O çocuğun artık Noel Baba'ya inanmaması bir seçim değildir. Bir karar vererek geri dönülecek bir konu da değildir. İnsanlar 'Ben bari ateist olayım' diye karar vererek ateist olmaz. İnançlarını kaybederler, yanlışlığını görürler, öğrendikleri bilgiler onlara bu durumun adının ateizm olduğunu söyler, onlar da bu etiketi kabul etmeye psikolojik olarak hazırlarsa kendilerini ateist olarak ifade etmeye başlarlar.

Teist İnancın Zayıf Yönleri

İnançlılara düşündürücü sorular

Bu bölümde ateistlerin inançlılara sorduğu çeşitli sorulara ve dini inancın tutarsızlıklarına işaret ettiği düşünülen çeşitli konulara değineceğiz.

Soruların bir kısmı inançlının bakış açısından sorulmuş ve söz konusu inancın kendi içindeki tutarsızlığına işaret ettiği düşünülen sorulardır. Bir kısmı ise dışarıdan bakarak sorulmuş ve inançlıyı düşünmeye ve dini inancını analiz etmeye sevk etme amacı taşıyan sorulardır.

Elbette ki bu soruların pek çoğunun inançlı bakış açısından verilebilecek cevapları vardır. Maksat inançları rasyonalize etmek olduğu sürece, bunun bir yolu şu veya bu şekilde mutlaka bulunacaktır. Burada maksadımız, bu uğurda ne kadar ileri gidilmesi gerektiğini ve ne kadar çok tutarsızlığın üstünün örtülmesi gerektiğini inançlıların nispeten daha objektif olanlarının görmesini sağlamaktır.

Yoksa bu sorularla teist inancın yanlışlığını ve inançsızlığın doğruluğunu kesin biçimde kanıtladığımızı iddia etmiyoruz. Kitabın ilerleye bölümlerinde de bahsedeceğimiz gibi, inanç için her zaman çıkış yolu vardır. İnancınızı ne pahasına olursa olsun korumak isterseniz, bunun bir yolunu da her zaman bulabilirsiniz.

Bunu akılda bulundurarak, öncelikle dört başlık altında ('Kader ve Özgürlük', 'Adalet', 'Dünya Dışı Zeki Yaşam', 'Mantıksal Sorunlar ve Paradokslar') bazı kısa sorular soracağız, sonra da dini inancın başka bazı tutarsızlıkları ve zayıf yönlerine işaret ettiğini düşündüğümüz başka bazı konuları gündeme getireceğiz.

Bu kısa soruların pek çok benzerleri üretilebilir ve nitekim üretilmiştir. Bu kitaba aldıklarımızı sadece bazı örnekler olarak kabul edin. Bu tür pek çok soru üzerine ateistler ve inançlılar arasında yapılmış çeşitli tartışmaları Ateistforum arşivlerinde bolca bulabilirsiniz.

Kader ve Özgürlük

· Kaderimiz çiziliyse kararlarımızdan niye sorumlu tutuluyoruz?

· Yok eğer hür irademiz varsa, niye bazı şeyleri seçtiğimizde cehenneme atılıyoruz?

· Biz seçimlerimizde özgürüz, kader sadece Tanrı'nın bizim seçimlerimizi önceden bilip takdir etmesidir diyerek bu işin içinden çıkmaya kalkmayın. İnsan verdiği kararları çevresindeki koşullara

ve faktörlere göre verir. Bu koşullar ve faktörler ise Tanrı'nın kontrolü altında, hatta onun sebep olduğu şeyler olduğundan (inançlı bakış açısına göre), Tanrı eğer denilen vasıflara sahipse, insan gerçekten özgür olamaz. Durum bu olmasa ve Tanrı insanı gerçekten özgür kılabilecek (ve kılmış) olsa, yani insanın kararları konusunda Tanrı'nın hiçbir kontrolü olmasa, o zaman da bu durum Tanrı'nın özgürlüğünü kısıtlar. İnsanın özgürlüğü ve iradesi Tanrı'nın mutlak iradesiyle çelişir. İnsan gerçekten seçimlerinde özgürse ve Tanrı'nın bunda hiçbir rolü yoksa, fonksiyonu sadece bunları baştan bilmekten ibaretse, bu Tanrı'nın gücüne sınır koyar. Tanrı herşeye kadir olduğuna göre, bizim seçimlerimiz de onun onayı ve bilgisi dahilindedir. Hatta çevremizdeki her şeyi o yarattığından, seçimlerimiz de dolaylı olarak onun sebep olduğu şeylerdir. Dolayısıyla, hem Tanrı hem de insan bir arada özgür olamaz. Cüz-i irade ve külli irade ayrımı da bu işi çözmeye yetmez. Bu çelişki dinlerin doğasında vardır ve din adamları bunun içinden agızlarıyla kuş tutsalar çıkamazlar. Kendilerine sorun, alacağınız hiçbir cevap sizi tatmin etmeyecektir. Kader konusu bu yüzden her zaman teist dinlerin bir zayıf noktası olmuştur. Bu konulara teist kesim tarafından verilen bolca cevap vardır elbette. Ama pek çoğu bir laf kalabalığından ibarettir. Konuyu gerçekten tatminkar bir biçimde çözen bir teist açıklama mevcut değildir.

· Seçme yeteneğimiz var, fakat bazı şeyleri seçmememiz isteniyorsa bu yeteneğin ne kadar anlamı var?

· Tanrı'nın gerçekten var olduğunu farz edelim. Benim niye ona tapınma zorunluluğum var? Eğer benim herhangi birine, bu biri benden çok daha güçlü bile olsa, tapınmayı reddetme yeteneğim varsa (eğer bunu seçebiliyorsam, böyle bir yeteneğim var demektir), o zaman bu yeteneği kullanmaktan dolayı neden ceza görmem gerekiyor? Eğer itaat istiyorsa, neden itaat etmeme yeteneğini de veriyor insana? Yok eğer başka türlüsünden zevk alamıyorsa, o zaman 'Peki bu Tanrı sadist midir?' sorusu gündeme gelir.

· Tanrı her şeyi biliyorsa (geçmis, gelecek vs), o zaman geçmiş de, gelecek de daha yaratılış anında belli demektir. Belli olan bir şeyi değiştirmek için, kitap, peygamber vs göndermenin mantığı ne o zaman?

· Jean Paul Sartre'a göre, Tanrı varsa bile ona savaş açıp yok etmeye çalışmalıyız, çünkü o bizim özgürlüğümüze engeldir. Bu bakış açısını anlayınca insan fark ediyor ki, Tanrı varsa bile, eğer iddia edildiği gibi adilse, hür irade verdiği ve istediğini seçme yeteneğiyle donattığı kullarından bu yeteneği kullanma hakkını esirgememelidir. O zaman kendisi iyi niyetli ve adil olmaz. Gaddar, despot ve adaletsiz olur.

Adalet

· Farz edelim ki bilimkurgu filmlerindeki o akıllı robotları yapacak kadar gelişti teknolojimiz ve bu yaptığımız robotlar hem kendi varlıklarının bilincinde, hem de hür seçimlerini yapabilecek varlıklar.

Bu durumda, biz onlardan, bize köle gibi itaat etmelerini bekleyebilir miyiz? Buna hakkımız var mıdır? Bunu yaparsak, bu durumun hür insanları köle edinmekten ne farkı vardır? Bu bizi, gaddar, acımasız, despot ve adaletsiz yapmaz mı?

· Yapay zeka programları üzerine çalışan bir bilgisayar programcısını düşünün. Bir program hazırlıyor, test ediyor ve programın istediği kadar zeki davranmadığını görüyor. Bu durumda programcı kimi suçlamalıdır? Yazdığı programı mı, yoksa kendisini mi?

· Kuran'da neden devamlı kölelerden bahsedilmektedir? Kitabın ilerleyen bölümlerinde bazı örneklerini de vereceğimiz pek çok ayette açıktır ki kuran köleliği doğal karşılar, hatta tasvip eder görünümdedir. İnançlılar bu durumla nasıl yüzleşmektedir?

· Kuran'a göre Tanrı bazılarının kalplerini mühürlemiş, onlardan imanı esirgemiştir. (Biz ateistler o kişilerdeniz belli ki). Peki bu durumda Tanrı bize haksızlık yapmış olmuyor mu? Bizim ne suçumuz vardır? Bu Tanrı'nın adil sıfatıyla çelişmiyor mu?

· Peki ya ömrü boyunca İslamla tanışmamış kişilerin ne suçu vardır? Afrika'nın ilkel bir kabilesinde doğmuş birinden Tanrı nasıl kendisine iman bekler?

· Tanrı'nın bizi hem sevdiği söylenir, hem de hayatın bir imtihan olduğu ve eğer bu imtihandan kalırsak, bunun cezasının olduğu söylenir. Yani Tanrı bizi zorla böyle tuhaf bir imtihana sokmuştur. Ayrıca, hem hadislerde hem de kutsal kitaplarda cehennemde cennettekinden çok daha fazla insan olacağı söylenir. Bu insanın sevdiği birilerine yapacağı türden bir şey midir?

· Tanrı'nın kadınlara ne garezi vardır? Neden gerekirse dövülebileceklerini söylemiştir (Nisa suresi, 34. Ayet)? Neden onlar 'Aklen ve dinen eksik yaratıklardır' (Hadis, kaynak: Buhari). Neden şahitlikleri erkeğin yarısı değerindedir?

· Müslüman ülkeler Tanrı katındaki en son ve en hak dine sahipse, neden dünya üzerinde tüm Müslüman ülkeler sürünmektedir? Neden Hıristiyanlar ve Yahudiler dünyayı yönetmektedir?

· Tanrı, eğer varsa, hem varlığının tüm kanıtlarını bizden gizleyip, hem de bizlerden kendisine inanmamızı beklerken ne yaptığını zannetmektedir? Kendisi saklambaç oynayan bir çocuk mudur?

Dünya dışı zeki yaşam

· Eğer evrende yaşayan bizden başka pek çok uygarlık varsa (ki modern bilime göre bu kuvvetle muhtemeldir), o zaman bu uygarlıkların bir kısmı bizden geriyse bile, bir kısmı da kesinlikle çok daha ileridir. Fakat kurana göre Tanrı insanı kainatta kendisinden sonra en değerli varlık tayin etmiştir. Meleklerin ve cinlerin bile üstüne koymuştur. Peki bizden kat kat zeki ve becerikli, uygarlıkta bizden milyonlarca yıl ileri uzaylılar varken, Tanrı bu şerefi niye bize layık görmüştür?

· Neden kutsal kitaplarda bu uygarlıklardan bize hiç bahsetmemiştir?

· Tanrı Adem ve Havva'yı yaratıp cennetten kovmuşken, uzaylı-

lar nasıl olup da cennetten kovulmuşlardır? (Eğer kovuldularsa). Ya hepsi yaratılıp yaratılıp cennetten kovulmuş olmalı, ya da sadece insan cennetten kovulmuş, diğerleri kendi gezegenlerinde yaratılmış olmalı. Eğer bu ikincisi doğruysa, o zaman yine insan bunların tümünden daha ayrıcalıklı oluyor demektir. (insanı önce cennette yarattığına göre).

· Acaba Tanrı uzaylılara da peygamberler ve kitaplar göndermiş midir? Onları da mı cehenneme atacaktır? Bizlere huri kızları ve şaraptan nehirler vaadederken, acaba uzaylılara ne vaat etmiştir?

Doğa ve evrim

· Tanrı her şeyi bir sebep için yarattıysa ve her canlının yeryüzünde bir fonksiyonu varsa, neden 60 milyon yıl önce tüm dinozorları ve o zaman yeryüzünde yaşayan canlıların %90-95'ini ortadan kaldırmıştır? Dünya tarihinde neden sıkça canlıların çoğunun soyu tükenmektedir? Neden şu ana kadar yaşamış canlıların %99'u çoktan soyu tükenmiş canlılardır?

· İnsan bugünkü şekliyle yaratıldıysa, bilim adamları kazı bölgelerinde neden iskelet yapısı günümüz insanına uymayan (daha bir maymuna benzeyen) fakat yanıbaşında taştan delici ve kesici aletler bulunan iskelet örnekleri bulmaktadır? (Bunların yüzlerce örneği var).

· İnsanlar Adem ve Havva'dan türediyse ve evrim, dolayısıyla da bununla bağlantılı olarak 'çevre koşullarına bağlı modifikasyon' diye bir şey yoksa, neden dünyanın dört bir yanındaki insanların vücut özellikleri, deri renkleri vs farklıdır?

· Canlı türleri yaşadıkları ortamlar içinde ve son halleriyle yaratıldılarsa, neden bilimde evrim denen bir prensibe inanılıyor ve neden bu teorinin yığınla kanıtı vardır? Neden bütün saygın bilim adamları bu teorinin doğruluğuna inanırlar? Ve neden televizyonda yayınlanan bütün doğa belgesellerinde evrim teorisine doğrudan veya dolaylı atıflar yapılmaktadır?

Mantıksal sorunlar ve paradokslar

· Tanrı'nın kendi kendini yok etmeye gücü yeter mi?

· Tanrı'nın ikinci bir Tanrı'yı yaratmaya gücü yeter mi?

· Tanrı'nın birden fazla olmaya gücü yeter mi?

· Tanrı'nın kaldıramayacağı bir taşı yaratmaya gücü yeter mi?

· Tanrı her şeye kadir olmamaya da kadir midir?

· Tanrı, herhangi bir sıfatına (Tanrı'nın 99 ismi olan esma-ül hüsna'da geçen tüm isimleri birer sıfatına karşılık olduğuna göre) aykırı şekilde davranabilir mi? Davranabilirse, ve davranırsa, o zaman bu sıfatı nasıl hak eder?

· Tanrı mantık ilkelerinin üzerinde midir? Aynı anda hem doğru olan hem de yanlış olan bir şey yaratabilir mi örneğin? Ya da daire şeklinde bir kare?

· Tanrı evreni yaratmadan önce neredeydi? Ne yapıyordu?

· Tanrı geleceği hem bilir, hem de değiştirebilir mi? (Değiştirirse eski bilgisi yanlış olur).

· Tanrı düşünebilir mi? (Düşünme geleceğe ve geçmişe dairdir. Tanrı geleceği ve geçmişi bildiği için düşünememelidir. Düşünmeye kalktığında kendini yalanlar. Bu yüzden Tanrı gelecek de kurgulayamaz. Kurgularsa geleceği bilmiyordur).

Diğer dinler

Bence dini inancın en zayıf yönü ve her dindarın yüzleşmesi gereken temel sorunlardan biri diğer dinler konusudur.

Britannica Ansiklopedisi ve World Almanac için dinsel nüfus rakamları üzerine derleme yapan David B. Barret'a göre, şu anda dünya üzerinde yaklaşık 10.000 (on bin) tane ayrı din bulunmaktadır.

Bu kadar dini burada isim olarak listelememiz mümkün değil elbette ama fikir vermesi açısından, çeşitli bölgelerdeki bazı belli başlı dinlerin isimlerini yazmak istiyorum:

Semavi dinler ve ortadoğu dinleri
Hıristiyanlık
İslam
Musevilik
Bahaizm
Dürzilik
Sabiilik
Yezidilik
Samirilik
Rastafaryanizm
Pers dinleri
Manihizm
Zerdüşt dini (mazdaizm)
Mitraizm
Zuvranizm
Asya dinleri
Ayyavazhi
Budizm
Hinduizm
Ceyanizm
Sikhizm (Sikh dini)
Konfüçyüsçülük
Şintoizm
Taoizm
Ching hung
Ting hung
Tenrikyo
Kabile ve Doğa dinleri
Vuduculuk
Nambalar dini
Şamanizm
Ga dini

Aynu dini
Maori dini
Afrika dinleri
Akamba dinsel sistemi
Akan dinsel sistemi
Aşanti dinsel sistemi
Buşongo dinsel sistemi
Dahomey dinsel sistemi
Dinka dinsel sistemi
Efik dinsel sistemi
Isoko dinsel sistemi
Hoihoi dinsel sistemi
Lotuko dinsel sistemi
Lugbara dinsel sistemi
Eski Mısır dinsel sistemi
Pigme dinsel sistemi
Tumbuka dinsel sistemi
Yoruba dinsel sistemi
Zulu dinsel sistemi
Siyahi Amerikalı dinleri
Candomble
Haiti Vudu
Makumba
Santerya
Umbanda
Winti
Okyanusya dinleri
Avustralya aborijin dinsel sistemi
Kargo kültleri (Jon Frum, etc.)
Dievturiba
Hawaii dinsel sistemi
Mikronezya dinsel sistemi
Maori dinsel sistemi
Modekngei (Palau adası dinsel sistemi)
Nauru yerlileri dinsel sistemi
Polinezya dinsel sistemi
Tuvalu adası dinsel sistemi
Diğer
Uzay dini (Raelian)
Ramtha dini
Yehova Şahitleri
Tanrı'nın yolu
Satanizm
Vica dini
Mormonizm

Bu kadar isim saymak amacımız açısından yeterli. Sadece 70 civarı din saydık. Dikkat edin, 10.000 tane 'ayrı' din var. Bir kısmı artık takipçisi olmayan dinler bunların. Fakat olaya nasıl bakarsanız ba-

kın, şurası açık ki dünya üzerinde çok fazla uygarlık var ve çok fazla inanç sistemi var.

Adem, Havva, Allah, Cennet, Cehennem vs merkezli veya bunlardan az ya da çok bahseden dinler ise sadece yukarıdaki semavi dinler ve onların varyasyonları.

Sadece yukarıda yazdığımız kısa listede bile, inanç sistemi, evreni algılayış biçimi veya mitolojisi ile semavi dinlerden ayrılan ve hatta birbiriyle de alakasız çok sayıda din var. Önemli bölümünde bizim alıştığımız anlamda bir Tanrı inancı bile yok bu dinlerin. Pek çoğunda Tanrı değilse de ruhlar veya doğaüstü bazı unsurlar bulunmakta, fakat bu tür özelliklerden yoksun dinler bile mevcut.

Ayrıca bu dinlerin her birinin sadık takipçileri ile konuşun, kendi dininin en doğrusu olduğunu ve dünyayı açıklamada ona güvenip dayandığını söyleyecektir size muhtemelen.

İlginçtir ki bu sadık dindarların çok büyük bir çoğunluğu (neredeyse %100'ü) doğru din olarak kendi anne babasının veya içinde yaşadığı toplumun dinini seçmiştir.

İnançlılar, dünya üzerindeki din sayısının ve çeşitliliğinin bu düzeyde olduğunu bilmeseler de, muhtemelen çoğu çok sayıda başka din olduğunun mutlaka bilincindedir. Fakat ilginç biçimde bu durumdan rahatsızlık duymazlar.

Hatta koyu İslamcılar'a dünya üzerindeki dinleri sorduğunuzda, alacağınız cevap genellikle Kuran'a göre Allah'ın tüm kavimlere elçi gönderdiği, fakat bunların pek çoğunun bozulduğu yönündedir. Bu cevapta biraz ezber, biraz da dünya üzerindeki söz konusu pek çok dine ait inanç esaslarını bilmemenin verdiği bilgisizlik vardır. İnceleseler göreceklerdir ki, bu dinlerin pek çoğunun semavi dinlerle uzaktan yakından bir ilgisi yoktur. Pek çoğunun inanç sistemi kökten farklıdır. Ortada bozulmayla falan açıklanacak bir durum yoktur. Zaten her kavime gönderilen peygamber ifadesi ve buna kanıt olarak İslami kaynaklardan verilen ifadeler tamamen ortadoğu bölgesi için geçerlidir. Kuran'da ve diğer semavi dinlerin kutsal kitaplarında geçen peygamber isimleri hep ortadoğu ismidir. Hikayelerin tümü Tevrat'a ve o ortadoğu mitolojisine dayanır.

Kısacası, İslam ve diğer semavi dinler aslında yerel dinlerdir. Evrensellik iddiaları geçerli değildir.

Bu dinlerin dünya üzerinde en fazla üyeye sahip dinler olmasının sebebi, bu dinlerin mensuplarının tarihte siyasi ve askeri açıdan daha başarılı olup, kendi yerel dinlerini dünyanın dört bir tarafına yaymış olmalarıdır.

Tüm bunlar aslında herkesin görmesi gereken, çok açık bilgiler olmasına rağmen, dindarların diğer dinler argümanı ile yeterince yüzleşmemesi, bu kitabın başında bahsettiğim ve sürekli yinelediğim, inancın aslında akıl, mantık ve bilime değil, sosyal, psikolojik ve duygusal faktörlere bağlı bir konu olduğu tezimi ve mesajımı güçlendiren bir başka veridir.

Bu kitap boyunca, konuyu bu noktaya getiren pek çok başka veri ile de karşılaşacaksınız.

Burada din, akıl, mantık ve bilim işi değildir derken ne kastetti-

ğimi de açıklamam gerekir.

İnanmak akılsızlık veya bilim dışılıktır demeye çalışmıyorum bunları derken. Demeye çalıştığım, inancın akıl, mantık, zeka veya okul eğitim düzeyi ile çok fazla bir ilgisi olmadığıdır. Çok zeki ve çok eğitimli insanlar da inanır. Fakat inançları zekaları, eğitimleri veya bilgileri sebebiyle değildir. Toplumdan hazır aldıkları, fazla sorgulamadıkları, kendilerini içinde yaşadıkları insan topluluğunun parçası haline getiren ve onlara sosyal ve psikolojik kimlik kazandıran ruhsal ve duygusal şekillendirmelerin ürünüdür kişilerin sahip olduğu dini inanç. Genellikle de daha çocukluk döneminde kişilerin benliğine işlenmiştir bunlar.

Tekrar ana konumuza dönersek, fark edileceği gibi, diğer dinler argümanı, insanların dinlerini aslında büyük araştırmalar ve analizler sonucu değil, alışkanlıklar ve sosyal şartlanmalar sonucu seçtiğini açıkça göstermektedir.

Ayrıca, başka dinler argümanı, dini propaganda yapan kesimin en fazla kullandığı argümanlardan biri olan 'Ya Varsa?' argümanının en zayıf yönlerinden birini ortaya koymaktadır. ('Ya Varsa?' argümanı, eğer inançlılar haksızsa onların bir kaybı yoktur, ama haklıysalar inançsızların kaybı büyüktür, dolayısıyla inanmak daha iyi bir seçimdir vs şeklinde sunulan argümandır).

Bu argüman ('Ya Varsa?') ortada sadece iki seçenek olduğunu varsaymaktadır. Ya kendisi haklıdır, ya da inanmayan haklıdır, ortada başka bir olasılık yoktur. Halbuki diğer dinler ve her birinin mitolojileri, evren açıklamaları, varsa ödül/ceza sistemleri vs işin içine pek çok başka olasılık sokmaktadır. Ya varsa diyen kişi, mevcut pek çok din karşısında, inançsızı sokmaya çalıştığı durumda kendisi kalmaktadır. Hatta durumu daha da kötüdür, çünkü o pek çok diğer dinin açıklamalarını, ödül/ceza sistemini vs bilmemektedir bile. Onları incelemeden hiç kimseye 'Ya Varsa?', daha doğrusu başka bir ifadeyle 'Ya ben haklıysam?' demeye hakkı yoktur. Çünkü o on bin dinin herhangi birinin mensubu da kendisine aynı soruyu sorabilir.

'Ya Varsa?' argümanının tek zayıf noktası bu değildir fakat bu argümana daha sonra zaten ayrıca eğileceğiz.

Kader ve özgür irade

Semavi dinlere ait dünya görüşünün, ya da diğer adıyla 'teizm'in en bariz ve en iyi bilinen sorunlarından biri de yukarıda çok kısa olarak değindiğimiz kader ve özgür irade konusudur.

İnsanların her şeye kadir ve hem insanları hem de dünyayı yaratmış yüce bir güç tarafından imtihan edilip, bu imtihanın sonucuna göre kendilerine ödül veya ceza verilmesi fikrindeki sorunları biraz düşünen herkes rahatça görmektedir.

Bu yüzden kader konusu çok kafa karıştırır, bu konu din adamlarına çok sorulur ve din adamları da bu konuda çok şey dese de insanlar bir türlü tatmin olmaz, olamaz. Çünkü meselenin altındaki çelişki çok barizdir.

İnsanlar hayatta yaşadıkları herşeyin özgür iradeleri sonucu ol-

madığını, pek çok şeyin çevre koşullarına bağlı olduğunu rahatça görürler. Çevre koşullarından da yaratıcı sorumlu olduğundan, aynı yaratıcının, o çevre koşulları yüzünden imtihanı geçemeyen kişileri cezalandırması herkese elbette ters görünmektedir. Ve bu tersliğin savunulabilir bir tarafı yoktur. Din adamları bu konuda ne kadar laf ederlerse etsinler, bırakın vaazlarını dinleyenleri, kendi kendilerini ikna etmeleri bile güçtür. Bu konuda nihai olarak söylenebilecek tek tutarlı şey, 'Tanrı bizi yaratandır, her şeye kadirdir, onun seçimlerini sorgulamak bizim üstümüze düşen bir şey değildir' demektir. Nitekim pek çok durumda cevap olarak buna benzer bir şey denir zaten.

Fakat bu tatminkar bir cevap değildir elbette. Bu derece üstün bir gücün neden böyle bir adaletsizlik yaptığı kolay anlaşılabilecek bir şey değildir.

Ayrıca, özel olarak İslam'ın bu konudaki bakış açısına yönelik olarak konuya yaklaşırsak, İslamcı teist kesimde genellikle bu konuda iki farklı eğilim vardır. Birinci eğilim, herkesin kaderinin baştan yazılı olduğunu, bunun Tanrı'nın bilgisi dahilinde ve tercihi sonucu olduğunu, olmuş ve olacak herşeyin lefh-i mahfuz'da yazılı olduğunu, dolayısıyla bu durumu değiştirecek bir şeyin mümkün olmadığını düşünen bakış açısıdır. Bu bakış açısında örneğin inançsızlar kalpleri mühürlü olduğu için inanmamaktadır ve bu konuda yapabilecekleri bir şey yoktur. Bu bakış açısı özgür iradeyi tamamen geçersiz kılan, bir bakıma insanın özgür iradesi olmadığı anlamına gelen bir bakış açısıdır ve Kuran'daki bazı ayetlerde bu bakış açısını destekleyen ifadeler mevcuttur.

Fakat bir de ikinci bir eğilim var ki, daha sofistike olan bu eğilime göre insanın gerçekten de bir miktar özgür iradesi vardır ve başına gelenleri büyük ölçüde insan kendisi seçer. Seçemediği kısımlar Tanrı'nın bilgisi dahilinde olduğundan, Tanrı imtihan değerlendirmesinde bunları hesaba katar ve insan özgür iradesini nasıl kullanırsa, imtihanın sonucu o yöndedir. Tanrı'nın fonksiyonu sadece kişinin yapacağı seçimleri ve başına gelecekleri önceden bilmekten ibarettir. Bunlar kişinin seçimleridir, Tanrı'nın dayatması değil. Fakat Tanrı her şeyi bilen bir varlık olduğu için bunları baştan bilmektedir. Kuran'da bu tür bir bakış açısını destekleyen türde ifadelerin bulunduğu ayetler de mevcuttur.

Bir miktar kafa karıştıran ve ilk duyulduğunda kulağa bir şeyleri açıklıyormuş gibi gelen bu ikinci bakış açısı çok tartışmaya yol açmaktadır ve tutarsızlığı ancak biraz analiz edildikten sonra ortaya çıkar.

Sofistike dincilerin kullandığı ve suçu insanlara atan bu bakış açısının temel problemi, İnsan'ın sahip olduğu iddia edilen ve kısmi (cüz-i) de olsa var olduğu söylenen bir özgür iradenin, Tanrı'nın mutlak iradesiyle (külli irade) aslında çelişmesidir.

Bu çelişkiyi İslam propagandası yapan pek çok kişi görmek istemez, bu konuda direnir. Fakat konuya objektif bakanlar kanımca bu çelişkiyi rahatça göreceklerdir. Ne kadar cüz-i olursa olsun, insanın özgür iradesine tabi olan durumlar, bir bakıma Tanrı'nın iradesini o konularda kısıtlayan durumlar olmak zorundadır. Yani insa-

nın hür iradesi, Tanrı'nın mutlak iradesi ile çelişir. İnsan'ın iradesine Tabii durumlar varsa ve bu konularda Tanrı'nın elinden bir şey gelmiyorsa, bu konularda Tanrı'nın iradesi kısıtlanmış demektir. Halbuki her şeyi yapmaya kadir bir varlık için herhangi bir kısıtlama düşünülemez. Dolayısıyla, olsa olsa Tanrı bu durumlara izin veriyor demektir. Yani, insana verdiği özgür iradeye saygı gösterip duruma karışmıyor, bu seçim neye sebep oluyorsa buna izin veriyor demektir. Fakat her şeyi baştan bildiğinden dolayı, aslında seçimlerin neye sebep olacağının da bilincindedir, ve pek çok durumda bu seçimler kişinin kontrolü dışındaki çevre koşullarına da bağlı olduğundan, yani aslında Tanrı'nın dolaylı olarak sebep olduğu şeyler olduklarından, Tanrı yine de ortaya çıkan sonucun sorumlusu olmaktan kurtulamamaktadır. Yani, bu konularda dini vaaz verenler, eğer yukarıda bahsettiğimiz ve üzerinde konuşmakta olduğumuz ikinci yaklaşımı benimsiyorlarsa, ne kadar uğraşırlarsa uğraşsınlar aslında suçu insana tutarlı biçimde atamamaktadırlar. Çünkü sonsuz güçlü bir varlığın sonsuz iradesi ile sınırlı güce sahip bir varlığın sınırlı seçme gücü karşılaştırılmaktadır ve olaya nasıl bakarsanız bakın, Tanrı ya güçsüz ve aciz, ya da umursamaz ve gaddar, hatta sadist olarak karşımıza çıkmaktadır. Her iki durum da teistlerin inanmak istediği Tanrı imgesine aykırıdır. Dolayısıyla, bu konunun teist mentalite içinde tutarlı bir açıklaması yoktur.

Bunu kitabın okurları olarak sizler de test edebilirsiniz. Bu konularda dini konularda bilgili olduğunu düşündüğünüz kişilere sorular sorun ve bakış açılarını öğrenin. Yukarıda özetlediğimiz çerçevenin dışına çıkan bir açıklama mümkün olmadığından mevcut da değildir. Fakat bu çerçevede, ister insan iradesini yok varsayan birinci açıklama seçilsin, ister daha sofistike olarak sunulan ikinci açıklama seçilsin, Tanrı ya güçsüz ve aciz, ya da gaddar, acımasız ve adaletsiz olmaktan kurtulamamaktadır.

Dolayısıyla kader ve özgür irade konusu, semavi dinlerin zayıf noktalarından biridir ve inanırların dahi en fazla sorguladığı konular arasındadır.

Bu konuya başka açılımlar da getirilebilir ve bunlar da yukarıda ulaştığımız sonucu pekiştiren analiz imkanları sunarlar.

Bu açılımların ilginç bir tanesi, bazı filozofların dile getirdiği, Tanrı varsa bile ona savaş açmamız gerektiği fikridir. Bu fikri dile getiren bazı düşünürler, örneğin Sartre, Tanrı'nın varlığının insanın özgürlüğüne engel olacağı düşüncesiyle, varsa bile Tanrı'ya savaş açmamız gerektiğini ileri sürmüştür.

Burada konunun ilginç tarafı böyle bir savaşın mümkün olup olmaması ve olsa bile insanın Tanrı'yı yenmesinin mümkün olup olmaması falan değil, bu fikrin teizmin kader ve özgürlük konusuna yaklaşımındaki temel sorunlardan birini su yüzüne çıkarıyor olmasıdır. Bu fikir insanı düşündürür, dedirtir ki insana, eğer insanoğlu kendi varlığının bilincinde ve seçimlerini yapmaya muktedir bir varlıksa, bu imkanları ona kim vermiş olursa olsun, bu kişinin, gücün ya da varlığın, sırf daha güçlü ve herşeye muktedir diye insanlara köle muamalesi yapmaya hakkı yoktur.

Benzer analoji bilimkurgu filmlerindeki bazı hikayelerde de vardır. Bilirsiniz, bazı bilim kurgu filmleri insanların akıllı ve kendi varlığının bilincinde robotlar yapması ve sonra bu robotların isyan etmesi gibi konular içerir. Varsayalım ki teknolojimiz gerçekten de hem zeki hem de kendi varlığının bilincinde robotlar yapmamıza imkan veren bir düzeye geldi, ki bu hiç de küçümsenecek bir olasılık değildir, konunun pek çok uzmanı bunun ciddi bir teknolojik olasılık olduğunu ileri sürmektedir. Bu durumda, bizim bu robotlardan bize köle gibi itaat etmelerini beklemeye hakkımız var mıdır? Bu durumun, başka insanları köle edinmekten ne farkı vardır?

Bilirsiniz, bu temayı işleyen pek çok bilim kurgu filmi, toplumda yerleşik ahlak duygularına hitap eder bir sonuca ulaşır bu konuda ve der ki bu robotların hür insanlar gibi kendi seçimlerini yapmaya hakları vardır. Kendilerine köle muamelesi yapmak yanlıştır.

Fakat hemen görülecektir ki, bu analoji, aslında teist dünya görüşündeki Tanrı'nın yaptığının yanlış olduğunu bize söylemektedir. Bu, insan toplumu olarak paylaştığımız ve içimize işlemiş ahlaki prensiplere aykırıdır. İnsanların eğer robotlara köle muamelesi yapmaya hakkı yoksa Tanrı'nın da insanoğlundan kulluk beklemeye hakkı olmamalıdır.

Bu noktada gelen bazı itirazlar konusunda birkaç söz söylemek istiyorum. İnternetteki tartışmalarda, bu konu tartışılırken, inançlı kesimden gelen cevaplardan biri, nasıl ki toplum hayatında kanunlar varsa ve bazı kurallara uymak zorunda isek, Tanrı'nın da benzer mantıkla bizim özgürlüğümüzü kısıtlaması normaldir diyen cevaptır.

Fakat kanunların insan özgürlüğünü kısıtlaması ile Tanrı'nın insan özgürlüğünü kısıtlaması arasında kurulan analoji geçersizdir, çünkü kanunlar insan yapısıdır ve anlaşma ürünüdür. Ayrıca, sadece toplum yaşantısını mümkün hale getirmek ve insanların birbirine zarar vermesini önlemek için konur kanunlar. Halbuki, teizmin Tanrı'sının insanın özgürlüğünü kısıtladığı konular hem insanlar tarafından karar verilip üretilen şeyler değildir ve insanlara dayatılırlar, hem de bunların en azından bir kısmı, insan hayatı ve toplum yaşamı ile veya insanların birbirine zarar vermesini önlemek ile ilgili değildir, pek çok başka konuda da insan özgürlüğü Tanrı tarafından kısıtlanmıştır teizmde.

Örneğin Tanrı'ya inanmamanın diğer insanlara zarar veren bir yönü yoktur. Ya da ibadet etmemenin, namaz kılmamanın vs. Fakat teizmin Tanrı'sı bu tür başkalarına zararı olmayan pek çok konudaki seçimlerinde bile insanoğlunun özgürlüğünü kısıtlamaktadır. Daha doğrusu, hem o özgürlüğü vermekte, hem de eğer kullanırsa ceza vermekle tehdit etmektedir.

İnsanları belli eylemlere eğilimli yaratıp, sonra da bu eylemleri yapmayı seçiyorlar diye cezalandırmak, inançlıların zihinlerinde canlandırdıkları türde yüce bir yaratıcıya yakışmayacak derecede çocukça ve olgun olmayan bir davranıştır.

Dolayısıyla, bu tabloda bir terslik vardır. Semavi dinlerin bu konudaki bakış açısı, ayakları üzerinde sağlam bir şekilde durmayı

başaramaz. Dinlerin insan yapısı olduğunu söyleyen inançsız bakış açısı bizce bu problemlerin en tutarlı çözümüdür.

Dünya dışı zeki yaşam

İnsanoğlu evren hakkında daha fazla şey öğrendikçe daha açık hale gelen ve teizmin bakış açısından problem teşkil eden bir başka konu dünya dışı zeki yaşam olasılığıdır.

Dinler, evrenin güneş sisteminden (hatta sadece dünyadan) ve yaşamın da büyük ölçüde dünya üzerindeki yaşamdan ibaret olduğunun düşünüldüğü dönemlerden kalma olduğundan, teist dünya görüşünün ister istemez farz etmek zorunda kaldığı bazı kabuller bugün bildiğimiz evren tablosunda yetersiz kalmaktadır.

Örneğin Kuran'a göre insan yeryüzünde Tanrı'nın halifesi olarak yaratılmıştır ve cinlerin ve meleklerin dahi üstünde yer almaktadır. Bu tabloda, insan Tanrı'dan sonra en değerli varlıktır ve ortada başka uygarlıklardan veya başka zeki ve bilinçli varlıklardan iz yoktur.

Dünya dışı zeki yaşam olasılığı dindar kesime sorulduğunda, bazıları bu tabloya bağlı kalarak cevap verir ve dünyadan başka bir yerde zeki canlıların yaşamadığını söyler. Bazıları ise, yaşayanların olabileceğini fakat bunlardan Kuran'da bahsedilmiş olduğunu, bunların Kuran'da geçen cinler olacağını iddia eder.

Bazıları ise aksi yöndeki tüm göstergelere rağmen dünya dışı zeki yaşam fikrinin teist dünya görüşüyle çelişmeyeceğini iddia eder. Tanrı bizimle bağlantı kurduğu gibi, onlarla da kurmuştur der. Biz Tanrı'nın yeryüzündeki halifesiysek, başka canlılar da başka gezegenlerdeki halifesidir der.

Fakat bu uygarlıklardan dinsel kaynaklarda neden bahsedilmemiş olduğu ve neden ısrarla insanların Tanrı'dan sonra gelen en üstün varlık olarak portre edildiğini yeterli biçimde açıklayan bir bakış açısı değildir bu.

Evrendeki yerimiz ve konumumuz önemsizleştikçe, başka güneş sistemlerinde belki bizimkinden çok daha ileri uygarlıkların yaşıyor olabileceği ciddi bir olasılık haline geldikçe, teist dünya görüşünün bu durumun farkında olmaması ve tüm evren tasvirini çok daha kısıtlı bir çerçevede yapması günden güne daha da problemli bir hal almaktadır.

Hele de gelecekte bu uygarlıkların varlığının kesinleşmesi ve kendileriyle iletişime geçilmesi durumunda teist dünya görüşünün büyük bir sarsıntı geçirmesi büyük bir ihtimaldir.

Peki bu günümüzdeki semavi dinlerin sonunu getirecek bir süreç midir? Büyük ihtimalle değil, çünkü eğer dinler geçmişte dünyanın düz değil de yuvarlak olduğunun anlaşılmasının yarattığı sarsıntıyı atlatabildiyse, böyle bir gelişmeyi atlatmaları da büyük bir ihtimaldir bana kalırsa.

Kutsal kitaplarda geçen dünya ve evren tasviri konusu, dünyanın düz değil yuvarlak olduğunun ortaya çıkmasından sonra teist düşüncede çok büyük bir sarsıntıya sebep olmuş bir konudur. Fakat daha önce bahsettiğimiz inanca ait çeşitli savunma mekanizmaları

kullanılarak (örneğin yanlış olanlar ifadeler yorumlanıp mecazlandırılarak) bu krizden çıkılmıştır. Bu süreçte Galilei ve benzerleri acı şekilde hayatlarını kaybetmişler veya aforoz edilmişlerdir.

Aynı konu İslam dünyası açısından da problemdir ve kriz bizde de hissedilmiş olmasına rağmen, bu yeni bilgilerin bizim toplumumuza girip yerleşmesi daha fazla zaman aldığından ve toplumumuzda cehalet daha büyük bir problem olduğundan, etkisi Batı'daki kadar hissedilmemiştir. Çünkü problem görmezden gelinmiş ve yeni paradigmaya yumuşak iniş yapılmıştır. Zaman içinde ise sanki bu konu hiç problem olmamış ve bizim dinimize aykırı bir yönü yokmuş havası yaratılmaya çalışılmıştır.

Dünya dışı zeki yaşam fikri de teist dünya görüşünü dünyanın düz değil yuvarlak olduğu konusu kadar, belki daha fazla etkileyecek bir konu olduğundan, ileride bu konuda da bir kriz yaşanması büyük bir ihtimaldir.

Fakat benim kişisel düşüncem, dinlerin bu krizi de atlatıp yeni paradigmaya ayak uyduracağıdır. Çünkü bu kitapta sürekli gündeme getirdiğim gibi, dinlere akıl ve bilim yoluyla inanılmaz. İnancın mekanizması başkadır. Akıl ve bilime ait veriler inancı pekiştirmek ve bazen de savunmak için kullanılır sadece. Bu yüzden de bu alanlarda meydana gelen gelişmeler genellikle dinlerin sonunu getirmez, olsa olsa krizlere sebep olur.

Evrim teorisi

Evrim teorisine bu kitapta pek fazla değinmeyeceğiz. Çünkü kendi başına çok geniş bir konudur ve aslında İslamcı kesimde evrim karşıtı propaganda yapanların iddia ettiğinin aksine, inançsızlığın temeli evrim teorisi değildir.

İstatistiklere göre Türkiye, evrim karşıtı yaratılışçılık akımının Amerika Birleşik Devletleri'nden sonra en güçlü olduğu ülkedir ve özellikle son 20 yılda yükselmiş evrim karşıtı propaganda ülkemizde eğitimli kesimde dahi bu konuda şüpheler oluşturmuştur. Özellikle yeni nesil bu propagandadan çok etkilenmiş ve önceki kuşaklara göre bu konuda daha bağnaz düşünceleri kabul eder duruma gelmiştir. Bu, ülkemizde uzun süredir politik İslam'ın yükselişte oluşunun da bir sonucudur.

İnternette inanç konularının tartışıldığı sanal ortamlarda yazan Türkler'in ne kadar büyük bir bölümünün evrim teorisine karşı olduğunu görmek oldukça ürkütücüdür. Türkiye'de pek çok inançlının, bu teoriye kendilerinin karşı olması bir yana, dünyadaki bilim adamları arasında bile bu teoriye artık inanılmadığını zannetmeleri ve bu teorinin zayıflamış olduğunu düşünmeleri, bu konuda yaratılışçı kesimin uzun süredir yaptığı evrim karşıtı propaganda ve yanlış bilgilendirme kampanyasının ne derece başarıya ulaştığını göstermektedir ve bu ülkemizde bilimin yaygınlaşması ve ilerlemesi açısından oldukça üzücü bir durumdur.

Çünkü gerçek bu propagandanın iddia ettiğinin tam tersidir ve evrim teorisi ile asıl ilgilenen kesim ve bu konunun uzmanı olan

bilim adamları arasında bu teoriden kuşku duyulmamaktadır ve bu teorinin günümüz biyoloji biliminin yapıtaşlarından biridir.

Yaratılışçılık akımı uygar dünyada ABD dışında hemen hemen hiçbir yerde ciddiye alınmamaktadır ve bilim kabul edilmemektedir. Bu konu sadece ABD'de maddi imkanları yüksek ve kilise destekli bazı kurumlar tarafından yapılan propaganda sebebiyle bazı muhafazakar eyaletlerde bir politik problem haline gelmekte ve mahkemelere konu olmakta, fakat yaratılışçı kesim bu tür bölgelerde bazen yerel başarılar elde etse de talepleri üst mahkemeler tarafından sürekli reddedilmektedir. Evrim teorisinin ders kitaplarından çıkarılması, ya da onunla birlikte yaratılışçılığın veya onun günümüzdeki biçimi olan 'Akıllı Tasarım' sözde teorisinin de okutulması türünde talepler daima boş çıkmaktadır. Çünkü mahkemelerin değerlendirdiği bilir kişi raporları ve ifade veren uzmanların fikirleri ezici biçimde evrim teorisinden yanadır.

Dediğimiz gibi bu akım ABD dışındaki diğer gelişmiş ülkelerde, özellikle de Avrupa'da çok daha güçsüzdür ve ciddiye alınmamaktadır. Sorun Türkiye gibi bilimin ve bilimsel eğitimin yeterince gelişmediği, bilimsel kamuoyunun güçlü olmadığı ülkelerde bu akımın sebep olduğu önyargılar, yanlış bilgilendirmeler ve şartlanmalardır.

Üniversite eğitimi gerektirecek düzeyde derin ve geniş bir konu olan evrim teorisinin, canı isteyen inançlı bir birey tarafından eleştirilebileceğinin düşünülmesi, bu kesimin konuyu ne kadar az bildiğinin bir başka göstergesidir.

Einstein'ın özel görecelik kuramında ilk duyulduğunda insanın sağduyusuna aykırı gelen ve çoğu kişinin anlamadığı pek çok prensip vardır (örneğin neden ışık hızının geçilemeyeceği, zamanın yüksek hızlarda yavaşlaması, ikizler paradoksu vs). Bu teorideki bu tür prensiplerin sebebini anlamak ve doğru olup olmadığını değerlendirmek alelade bir kişiye düşmez. Bu uzmanlık gerektiren bir konudur ve çoğu kişi kendini bu konularda söz söylemeye yetkili hissetmez.

Fakat konu evrim teorisine gelince öyle değil maalesef. Bu tabii ki evrim teorisinin insanların inanç sistemleri ile açıkça çelişen fikirler içermesinden kaynaklanıyor. Eğer Einstein'ın görecelik teorisinde de yaygın dinsel inançlarla doğrudan çelişen kısımlar olsaydı, söz söylemeye yetkili olup olmadıklarına bakmadan pek çok inançlı bu teoriye de inanıp inanmadıklarını belirten beyanlarda bulunacaklardı.

Halbuki, evrim teorisi aynen Einstein'ın teorisi gibi inanıp inanmama kategorisinde bir konu değildir. Bu teoriler bilimin teorisidir ve doğrulukları insanların inanıp inanmamasına değil, teorilerin lehine ve aleyhine ne kadar bilimsel kanıt olduğuna bağlıdır. Teoriler yapılan deney ve gözlemlerle doğrulandıkları sürece güçlenirler. Doğrulanmadıkları sürece de zayıflarlar. Evrim teorisi kamuoyundan 150 yıldır gelen baskılara rağmen güçlenmiş ve günümüzde bilimin yapıtaşlarından biri halini almıştır.

Bilimde teorilerin doğruluğu veya yanlışlığı tercihe göre belli olmaz ve karşı fikirdekileri bile ikna edecek düzeyde kanıt ortaya çıkmadan teoriler yerleşik fikirler halini almaz.

Dolayısıyla, biyologları ve bu konularla ilgilenen bilim adamlarının neredeyse tamamını ikna edecek derecede güçlenmiş bir teori, sırf alelade vatandaşın hoşuna gitmeyen fikirler içeriyor diye dinler gibi inanıp inanmama kategorisine giren bir fikir olarak değerlendirilemez. Evrim teorisini değerlendirebilecek kişiler bilim adamlarıdır, alelade vatandaşlar değil ve onların da günümüzde bu teoriden bir şüphesi yoktur.

Bunu aksi gibi gösteren yayınlara ve evrim karşıtı propagandaya aldanılmamalıdır. Bu yayınlar bazen bilim adamlarından alıntılar içerip onların bir kısmını sanki bu teoriden şüphe duyuyorlarmış gibi göstermeye çalışsa da bu izlenim genellikle alıntıyı yapan yaratılışçı kaynakların art niyeti veya yanılgısından kaynaklanmaktadır. Metnin genel anlamından bağımsız yapılan alıntılar, içeriğin çarpıtılması veya iki bilim adamı arasında evrim teorisinin bir ayrıntısı ile ilgili yapılan bir tartışmada geçen bazı ifadelerin sanki evrim teorisinin geneli tartışma konusu yapılıyormuş gibi gösterilmeye çalışılması gibi pek çok uygulama ABD'deki yaratılışçı kaynaklarda mevcuttur ve pek çok bilim adamı kendi yayınlarını ve ifadelerini bu şekilde yanıltıcı amaçlar için kullanan yaratılışçı kesimi kınayan beyanlarda bulunmuşlardır.

Yerli yaratılışçılarımızın pek çok eseri de ABD'deki bu orijinal yaratılışçı eserlerden çeviri olduklarından, benzer yanılgılar ve yanlışlar onlarda da çoktur.

Kısacası, Türkiye kamuoyunu evrim teorisinin doğruluğuna ve gücüne ikna etmek belki problemli bir çaba olabilir şu aşamada fakat bu kitabın konusu açısından bu konuya değinmemin sebebi, genel olarak evrim teorisinin dinlerin bir başka zayıf noktası olması ve bilimle çelişen bir başka yönüne işaret etmesidir.

Zaten bu teoriye bu kadar yüklenilmesi de bu yüzdendir.

Günümüz toplumu ve bilgi çağı

Günümüzde sadece Evrim Teorisi değil, bilime aşina olanların farkında olduğu başka pek çok ayrıntı da teizme ait dünya görüşünün ne derece eski, ilkel ve yanlış olduğunu ortaya koymaktadır. Yeter ki konu bu bakış açısından incelensin, ve dinlere günümüzün bilgi birikimi açısından ve eleştirel bir gözle bakılabilsin.

Ayrıca, günümüzde önce radyo ve TV teknolojileri ve son 10-15 yılda da internet teknolojisi bambaşka bir ortam ve bilgi toplumu denen, alelade vatandaşın her türlü bilgiye olan erişimini çok fazla kolaylaştırıp yaygınlaştıran pek çok yeni imkan yaratmıştır.

Artık günümüz insanı başka toplumların ve kültürlerin yaşam tarzını sadece hikayeler olarak dinlememekte, televizyonlardan, sinemalardan görüntülü olarak da izleyebilmekte ve kendilerini o kültürlerde yetişmiş kişilerin yerine koyup, o kültür ve toplumda yaşananlarla kendi kültürlerinde ve toplumlarında yaşananlar arasında karşılaştırma yapıp bağlantı kurabilmektedirler.

Bambaşka kültürlerin bambaşka dinlerine mensup kişilerin, kendi toplumsal değerlerine ve dinlerine aykırı davrandıklarında başlarına

neler geldiğini veya gelebileceğini görüp, kendi durumları ve toplumları ile arada paralellikler kurabilmektedirler.

Tüm bunlar, ortalama vatandaşın ufkunu genişletmiş, kendilerini başka inanç sistemlerine, fikirlere ve kültürlere daha açık hale getirmiştir.

Ayrıca bilim kurgu filmleri ve çeşitli fantezi filmlerinin incelediği fikirler, olasılıklar ve spekülasyonlar, başka açılardan insanların ufuklarını genişletmiş ve dünya tasvirinin sadece teist kaynaklarda bahsedilen dar bakış açısından çok farklı versiyonlarının mümkün olabileceğini anlamalarını sağlamıştır.

Bunlara, internette merak edilen herhangi bir konuya birkaç tıklamayla ulaşılabilmesi gibi yeni teknolojik imkanlar da eklendiğinde, ortaya insanların farklı fikirlere ve kültürlere tolerans düzeylerinin artmasına imkan verecek bir altyapı çıkmaktadır.

Muhtemelen birkaç nesil içinde dinlerin eski ve bağnazlaştırıcı fikirlerinin etkisi büyük ölçüde zayıflayacak ve dinler yok olmayacak da olsa, en azından olumsuz etkileri muhtemelen bir ölçüde de olsa törpülenecektir.

Son birkaç on yıl içinde özellikle Batı toplumlarında ateizmin hızlı yükselişi bunun bir işaretidir. Yukarıda bahsedilen faktörlerin çoğunun muhtemelen bunda bir rolü vardır.

Tüm bunlar, kitabın bu bölümünde işlenen konu bağlamında, teist dünya görüşünün günümüzdeki zayıflığına ve gittikçe zayıflamasına işaret eden başka faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bilim ve din bağdaşır mı?

Bilim ile din bağdaşmaz. Din adamları ne derse desin, ister peygamberin 'İlim Çin'de de olsa alın' sözünü örnek versinler, ister başka bazı gerekçelerle bilimi yüceltsinler, ve İslamın ya da herhangi başka bir dinin bilimle çelişmediğini söylesinler, özünde bağdaşamaz iki düşünce biçimi olan bilim ile dini uzlaştırmak mümkün değildir.

Bunun sebebini anlamak inançlıların çoğuna zor gelir. İnançsızların, sırf dine ve Tanrı'ya karşı bir düşmanlık besledikleri için böyle düşündüklerine inanmak isterler.

Bu yüzden, bu düşüncemizin sebebini burada örnekleriyle açıklamak istiyorum.

Din ile bilimin birinci önemli farkı 'yanlışlanabilirlik' noktasındadır. Bilimde, yanlışlanabilir olmayan bir kavramın bilgi değeri yoktur.

Yanlışlanabilirliği kısaca açıklayacak olursak, bir önermenin yanlışlanabilir olması demek, eğer yanlışsa, yanlışlığının ortaya çıkartılabilir olması demektir. 'Elimde kırmızı bir balon var' yanlışlanabilir bir önermedir. Eğer yanlışsa, yani elimde bir balon yoksa, ya da başka renk bir balon varsa, bunu anlamak çok kolaydır. Fakat 'Ölümden sonra hayat var' yanlışlanabilir değildir. Ya da 'Komşunun başına gelen kötü olay, benim bedduam yüzündendir' gibi bir önerme, yanlışlanabilir değildir. Bilimde, yanlış olması durumunda, bunu anlamaya imkan olmayan bu tür ifadelerin bilgi değeri yoktur.

Fakat dinde bu tür yanlışlanamaz pek çok ifade vardır. Dolayı-

sıyla dinsel bilginin pek çok örneğinin, test edilip, yanlış olup olmadığının görülmesi mümkün değildir. Aslında dinde yanlışlanabilir ifadeler de vardır, ve onların da bir kısmı yanlışlanmıştır. Fakat, bu ayrı bir konu ve burada asıl üstünde durmak istediğimiz nokta dinin pek çok bilgisinin genel olarak yanlışlanabilir olmadığıdır.

Evrenin Tanrı'nın ol demesiyle oluştuğuna, öbür dünyada bizleri ödül veya cezanın beklediğine inanırken uygulanan mentaliteyi, bilimsel alanda uygulamaya kalksak, herhangi bir bilimsel problemde, karşımıza çıkan ve durumu açıklıyor gibi görünen ilk açıklamaya dört elle sarılır ve pek çok hata yapardık.

Örneğin, 'Dünya düzdür' gibi bir önerme, dış dünyayla ilgili gözlemlerimize uyduğu için, bundan kuşku duymaz ve dünyanın yuvarlak olduğunu bu yüzyılda bile belki hala öğrenmemiş olurduk. Bir önermenin, dış dünya verilerine bakılarak doğrulanması kolaydır. Tek derdimiz durumu açıklıyormuş gibi görünen bir ifade bulmaksa, bu pek çok durumda mümkündür. Hatta gözlemlerle de doğrulanabilen birden fazla açıklama geliştirilebilir pek çok durumda. Eğer bunları yanlışlamaya uğraşmazsak, yanlış olduklarından şüphe edip yanlışlıklarını ortaya çıkartacak testlere tabi tutmazsak, çok kolay yanılabiliriz. 'Dünya düzdür' yanlışlanabilir bir önermedir. Yanlışlığının ortaya çıkartılması mümkündür. Örneğin, en basiti 'Dünya düz olsaydı, denize açılan geminin direği, gemi kıyıdan uzaklaştıkça, ufukta kaybolmazdı' gibi bir gözlemle, 'Dünya düzdür'ün yanlışlanması mümkündür. Fakat buna rağmen, sırf insanlar yanlışlamaya uğraşmadığı için, yüzyıllarca 'Dünya düzdür' açıklamasına inanıldığı düşünülürse, bir de teorik olarak dahi yanlışlanması mümkün olmayan açıklamaların toplumda geniş şekilde kabul görmesinin bırakacağı izi ve bu durumun dünyayı algılayışımızı nasıl geri bırakacağını varın siz düşünün.

Nitekim bugün durum budur. Dünya üzerinde yüz milyonlarca, belki milyarlarca insan, öldükten sonra yaşayacaklarını ve ceza ya da ödül alacaklarını düşünüyor. Görünmez, her şeye kadir ve her şeyi bilen bir varlığın evreni ve bizi yarattığına inanıyor. Bunun 'Dünya düzdür' örneğindeki gibi yanıltıcı bir varsayım olduğunu hiç de azımsanmayacak sayıda bir kesim biliyor bereket, ama yine de bu yeterli değil ve bu yüzyılda bile insanların dünyayla ve evrenle ilgili kavrayışlarının bu düzeyde olduğunu görmek, gerçekten endişe verici.

Yanlışlanabilir olmayan bir şeye inanmanın yaratacağı problemleri görmemek, zihnini böyle bir tavra alıştırmak, sadece kolay aldanmaya değil, dünyayı yanlış algılamaya ve dünya ve evrenle ilgili kavrayışımızın sığlaşmasına da sebep olur. Dinsel bilgiler ve dinsel düşünce tarzı ise bu tür pek çok sebep üretir.

Bilimle din arasındaki bir başka fark, bilimde yargıların deneyden (testten) sonra, dinde ise önce yapılmasıdır.

Bilimde yargılar deneyden (testten) sonra yapılır. Deneyin sonucuna göre, gerekirse yargılar değiştirilir. Dinde ise yargılar baştan verilir, doğrular baştan bellidir, ve deneyin sonucu bu bilgilere göre yorumlanır. Bu yüzden bir mümini kuranda geçen bir ifadenin yanlış

olduğuna ikna edemezsiniz örneğin. Çünkü kuranda geçen tüm ifadelerin doğruluğunu baştan kabul etmiştir. Eğer herhangi bir ifade, günümüzde bilinen bazı gerçeklere aykırı düşerse, basitçe bu ifadenin yorumlanış tarzını değiştirir. Dini ifade hala doğrudur, baştan beri doğrudur, sadece mümin geçmişte onu yanlış anlamıştır. Açıklaması budur.

Bunu da ancak Kuran'daki söz konusu bilginin sorgulanmasına sebep olacak yeni bir bilgiyi başkası bulup ortaya çıkardığı zaman yapar. Müminin kendisinin Kuran'daki bilgilere aykırı düşecek, dolayısıyla, o bilgiyi yorumlayış tarzını değiştirmesine sebep olacak türde bir bilgi ortaya çıkarması bile mümkün değildir. Çünkü o bilgileri sorgulayacak türde bir eylemi bile olamaz müminin.

Dolayısıyla, dinsel düşünce şekli, doğruların sorgulanmasının önünde de bir engeldir. İnsanların Adem ve Havva'dan türediğine inanan biri, dağa, bozkıra çıkıp, ilkel insan fosili aramaz. Kutsal kitaplara göre (Tevrat'a göre) Dünya 6000 yıl kadar önce, toplam 6 günde (Kuran ve Tevrat'a göre) yaratıldığı için, dünyanın yaşını ve nasıl oluştuğunu merak edip tespit etmeye çalışmaz. Bu tespitleri ancak düşünce tarzları ve eylemleri dinle motive edilmemiş bilim adamları yapar ve müminlerin bu konudaki tek eylemleri, bu yeni bilgilerin ışığında kendi inançlarını ve kutsal kitapları 'yorumlama' tarzlarını gözden geçirmek olur. (6 günü, 6 aşama olarak değiştirip, buna 'mecazi' diyerek örneğin). Tüm enerjilerini, kendi doğru bildikleri şeyleri yeni bilgiler ışığında gözden geçirip, gerekirse yorumlayarak, doğruluklarından emin olmaya ayırmak zorunda kalırlar. Yeni bilgi ortaya çıkartamazlar. Çünkü eski bilgileri sorgulamazlar. Eski bilgiler kutsal bilgi ve sorgulanmayacak, doğruluğu kesin bilgi olduğu için, ancak başkaları asıl doğru bilgiyi ve asıl gerçeği gözlerine soktuğunda gerçeklerle yüzleşmek zorunda kalırlar. Bunun dışında, doğruları sorgulamak ve ortaya çıkarmak için bir motivasyonları ve bir gerekçeleri yoktur.

Yani, dinsel düşüncenin bilimle bağdaşmayan ve hatta bilimi engelleyen bir başka unsuru, bilimsel araştırma konusunda motivasyon bırakmamasıdır.

Dinsel bilgi Tanrısaldır ve doğrudur. Sorgulanmasının bir gereği yoktur. Hatta sorgulanması bir günahtır. Bu durumda, bir müminin, evrenin ve canlılığın yaratılışı, insanın ortaya çıkışı, dünyanın yaşı vs gibi dış dünya ile ilgili algılayışımızın temelinde yer alan noktalarla ilgili sorgulayıcı bilimsel araştırmalar yapmak için bir motivasyon ve mantıksal bir gerekçe bulması kolay değildir. Cemaat liderleri ve dini önderleri, bilimsel aktivitenin günlük hayattan gözlenmiş pratik yararları yüzünden bilimi ve bilimsel araştırmayı sözlerle teşvik etmeye çalışsalar da durum budur. Bu yüzden ne İslami kesimden, ne de Hıristiyan ve Musevilerin fundamentalist kesiminden doğru dürüst bilimsel buluş çıkmaz.

Ayrıca, üç büyük dindeki öbür dünya inancı da, bilimsel aktiviteyi engelleyen bir başka unsurdur. Öyle ya, eğer bu dünya faniyse ve gerçek hayat, sonsuz süreli olarak öbür dünyadaysa, ve bu dünyadaki hayat sadece öbür tarafa hazırlık için geçirilmesi gere-

ken bir imtihansa, siz sözlerle bilimi ne kadar özendirirseniz özendirin, bilimsel eylem, müminleri inandırdığınız bu diğer açıklamalarla çelişecektir. İmtihan dünyasında yapılması gereken şey, her tutarlı düşünen müminin göreceği gibi, bolca ibadet yapıp öbür dünyaya hazırlanmaktır. Yoksa, bütün ömrünü milyonlarca böcek ve kelebek türünü sınıflandırarak veya dağ taş dolaşıp yeryüzündeki kaya tabakalarının oluşumunu inceleyerek geçirmek değil. Bu tür eylemlerin gerektirdiği yaşam tarzının, müminin yaşaması gereken türde bir yaşamla (5 vakit namaz ve günlük hayatın her ayrıntısında dinsel prensiplere uymak gibi) uyuşmaması bir yana, işin bir de müminin böyle bir monoton, uzun süreli ve sıkıcı bilimsel aktiviteye kendi hayatında yer ve gerekçe görmemesi yönü vardır. Çünkü müminin hayatının daha önemli bir yönü vardır. Müminin hayatı bir imtihandır ve önemsiz ayrıntılarla harcanmamalıdır. Hayattaki en önemli şey, hatta tek önemli şey, iyi ibadet edip, iyi bir mümin olmak ve öbür dünyaya iyi hazırlanmaktır.

Dolayısıyla, dinci kesimin, ne kadar uğraşırsa uğraşsın, bilimle dinin bağdaştığını tutarlı bir biçimde iddia etmesi ve kanıtlaması mümkün değildir. Çünkü ortada, yukarıda açıkladığımız somut gözlemler vardır. Hem dinine bağlı olup, hem de bilimsel alanda çeşitli buluşlar ortaya çıkartmış birilerinin tespit edilip örnek olarak getirilmesi bu gerçeği değiştirmez, çünkü burada tartıştığımız konular tek tek kişilerle ilgili değil, toplumla ve toplumsal davranışlarla ilgili sosyolojik konulardır.

Eski zamanlarda buluşlar yapılmış olmasının da kafa karıştırıcı bir tarafı yoktur. Bütün mesele buluşu yapan zihniyetin ne olduğudur.

Buluşların nasıl yapıldığı bellidir. Yeni bir bilgi ortaya çıkarmak, eski bilgiyi sorgulamayı, eski açıklamadan farklı olan hipotezler ortaya çıkarmayı ve bu hipotezleri test etmeyi gerektirir.

'Gülün Adı' filmindeki bilimsel zihinli rahibin de yaptığı budur, küçük bir çocuğun oyun oynarken yaptığı da budur. Küçük bebeklerin, ellerine aldıkları bir cismi evirip çevirip bakmaları, ağızlarına götürmeleri, cismi sağa sola vurmaları ya da çekiştirmeleri, aslında birer deneydir. Çocuk kendi kafasında dış dünyanın nasıl işlediğini anlamaya çalışmaktadır. Küçük çocuklar bile, bilim adamlarının uyguladığı yöntemleri uygulayarak öğrenirler (ilkel şekliyle).

Dinde karşı çıkılan nokta ise, imanın gerektirdiği zihniyetin, bu evrensel bilgi arttırma kurallarıyla çelişmesidir. Dinin teşvik ettiği zihniyet, eski bilinenlerden şüphe duyup sorgulamaya engeldir. Din doğruları vermiştir, bu yüzden sorgulayıp deney yapmayı gereksiz kılar dinsel zihniyet.

Fakat bunu %100 başarıyla gerçekleştiremez elbette. Çünkü insanoğlunun sorgulayıcı yönü de vardır. Din sadece bunu zorlaştırmakla yetinir. Tamamen köreltemez. Eğer köreltebilseydi, insanoğlunun dinsel düşünce batağına saplandığı karanlık çağlardan çıkması mümkün olmazdı.

Yargının testten sonra değil önce yapılması gibi bir düşünme şekline kendini alıştıran birinin, başarılı bir bilimsel zihin geliştirmesi

mümkün değildir. Bu yüzden gerçek bilim adamları arasında inançlı oranı çok düşüktür.

Bilim dine rağmen gelişir. Çünkü dinsel düşünce, insanoğlunu son zerresine kadar esir alamaz. Fakat bilim geliştiginde, insanoğlunun dinsel düşünceyle bağdaşmayan özellikleri sebebiyle gelişir.

Bilim ile din bağdaşmaz. Din, bilimin ve bilimsel gelişmenin önünde bir engeldir. Bu yüzden de insanlara, özellikle de genç nesle bilimsel düşünmenin ilke ve kuralları öğretilmeli, dinsel değil bilimsel kafalar yetiştirilmelidir.

İnançlının mantığı ve bilimsel düşünce

İnançlıdaki mentalite, inancıyla ilgili konularda bilimsel bir bakış açısında olması gerekenin tam tersidir. Neyin doğru olduğuna baştan karar verilmiştir. Karar cümlenin test edilmesinden sonra, bu testin sonucuna göre verilmez, baştan karar bellidir. Yapılan şey sadece eldeki verilerin bu karara nasıl uydurulacağını tespit etmektir. İnançla çelişen bir konuda, duyulanların ya da eldeki verilerin bilimsel kesinliği yoksa ya da bu bilgilere itiraz etmek mümkünse, o zaman dinsel açıklama baz alınır, bilimsel bilgi reddedilir. Eğer bilimsel bilgi çok kesinse veya itiraz etmek çok zorsa, o zaman genellikle eldeki dinsel verinin yorumlanış şekli değiştirilir.

Kuran'a göre evren 6 günde yaratılmıştır dediğinizde, oradaki gün bizim bildiğimiz gün değil derler.

Allah yeryüzünü yaygı gibi yayıp uzatmış, dağları da destek olsun diye direk gibi dikmiş Kuran'a göre dediğinizde, bunlar mecazi anlatımlar, öyle değil o iş derler.

Yakın göğü insanlar gece yön bulabilsinler diye yıldızlarla kandil gibi süslemiş ve bu gök boşluğunda kuşlar uçar Kuran'a göre dersiniz. Baştan bilmedikleri bu bilgiyi analiz etmek durumunda kaldıklarında, yıldızlar için, yeryüzünden bakan insanın bakış açısından bir anlatım bu derler, mantıksız bir yön bulmazlar, kuşların uçtuğu gökten ise uzayın değil, yakın atmosferin kastedildiği yorumunu yapıp, inançlarını kurtararak kendilerini rahatlatırlar.

Fakat gökyüzünün 7 kattan oluştuğu konusunda yorum yapmaları gerektiğinde, bazen bu 7 kattan atmosferin tabakalarının kastedildiğini, bazen ise tüm evrenin 7 kattan oluştuğunu iddia ederler. Dinsel kaynaklarda geçen 'gök' sözcüğünü canları istediği gibi bazen tüm evrene bazen sadece atmosfere denk gelecek şekilde yorumlarlar.

Kuran'da Zülkarneyn denen bir kişinin 'güneşin battığı yere' gittiği ifadesi bulunmaktadır. Günümüz insanı açısından 'güneşin battığı yer' kavramı anlamsız olduğundan, bu ifadenin yorumlanmasında inançlılardan büyük yaratıcılık örnekleri duymanız muhtemeldir.

Kuran'a göre Tanrı'nın bir 'arş'ı (taht, saray) vardır. Bu arş su üstündedir ve 'arş'ı melekler taşır. Bu ifadelerden ne anlaşılacağı da yine inançlının yorumlama yeteneğine bağlıdır.

Günümüzün bilimsel bilgileri ile Kuran'da geçen ifadeler büyük

ölçüde uyumsuzluk içindedir.

Kuran'a göre ilk insan Adem, bugünkü insandan farksızdır. Konuşabilir, zekidir, düşünme kapasitesi, bilinci ve yetenekleri bizlerle aynıdır.

Bilime göre ise insanların bilinç, konuşma, zeka gibi yetenekleri zaman içinde evrimleşmiştir. İlk insanların beyin hacimleri daha düşüktür, beyin kabukları gelişmemiştir, konuşamamaktadırlar ve iskelet yapıları farklıdır.

Kuran'a göre ilk insanlar uzun yaşamıştır. Adem 930 yıl, Nuh 950 yıl vs gibi.

Bilime göre ise, ilk insanların ömrü tam tersine günümüzdekinden kısa olup, evrim sürecinde giderek uzamaktadır. Romalılarda bile ortalama ömür 40 yıl civarındadır.

Kuran'a gore Adem'in çocuklarından Habil çiftçi, Kabil koyun çobanıdır. Yani ilk insan döneminde ziraat ve hayvancılık vardır. Bugünkü toprak yapısı ve bitkiler, ağaçlar vs mevcuttur.

Bilime göre ise ilk insanlar avcı ve toplayıcıdır. Ziraat ve hayvancılığın tarihi sadece on bin yıldır. Ekilebilir mevcut toprağın, bu günkü haline gelebilmesi ancak 100.000 sene önce olmuştur.

Kuran'a göre, Adem'in çocuklarından Habil, Kabil'i öldürür ve gömer. Yani ölü gömmek, ilk insanlardan beri vardır.

Bilime göre ise, insanlar ölü gömme bilincine elli bin yıl önce erişmiştir.

Kuran'a göre 'Allah koyun, keçi, deve, at, eşek, sığır yaratmıştır'. Yani bu hayvanlar ilk ortaya çıktıklarından beri aynıdırlar. Ve ilk insanlarla aynı anda yaratılmışlardır.

Bilime göre ise bu hayvanlar başka türlerden evrimleşmiş ve insan tarafından evcilleştirilerek, muhtelif seçmelerle (çiftleştirme, eleme vs) bugünkü konumlarına gelmişlerdir. İlk insanların devrinde bu tip hayvanlar yoktur, bunların yabanıl ataları vardır ve bahsedilen evcil türler sadece 10.000 senedir vardır.

Kuran'a göre meyveler, sebzeler bugünkü özelliklerinde (renk, tat, şekil, büyüklük vs) yaratılmışlardır.

Bilime göre ise günümüzde bulunan sebze ve meyveler, insanlar tarafından seçildiği için, bugünkü tat, koku, renk, ve boyutlarına ulaşmışlardır. Mısır 5.000 yıl önce 2-3 santim iken, insanlarca devamlı suretle irileri seçilerek ekildiği için bugünkü boyutuna ulaşmıştır. Armut, elma gibi meyvelerin acıları, beğenilmeyen türleri, ekilmemiş ve beğenilen türleri korunmuştur. Yani günümüzde tüketilen tüm sebze ve meyveler, insanlarca geliştirilmiştir.

Kısacası, inançlı kişilerin, günümüz bakış açısından ve günümüzün bilimsel bilgileri dikkate alındığında kutsal kitaplarıyla yüzleşmeleri oldukça güçtür ve kutsal kitaplarını bilen inançlılar arasındaki genel eğilim günümüzde yanlış olduğu açıkça görülen ifadelerin mecazlanıp yorumlanması yönündedir. Tabii pek çok inançlı zaten kutsal kitaplarında yer alan ve günümüz bilgileri ve dünya görüşüyle çelişen bir yığın ifadenin farkında bile değildir. Bu yüzden inançsız kesimde Müslümanlar'a Kuran'ı okumaları tavsiye edilir sıkça. Hatta Müslüman din adamları bunu fazla tavsiye etmezken, daha

doğrusu onlar insanlara Kuran'ı Arapça olarak okumalarını ve meali ile çok fazla ilgilenmemelerini önerirken, inançsız kesim genellikle Müslümanlar'a kutsal kitaplarını güvendikleri bir tercümesinden Türkçe olarak okumalarını önerir. Bu internette inançsız kesimin bulunduğu sanal ortamlarla ilk defa karşılaşmış Müslümanlar arasında bir şaşkınlık kaynağıdır genellikle. Çünkü hem inançsızlar Kuran'ı kendilerinden daha iyi bilmektedir, hem de ısrarla Müslümanlar'a Kuran'ı okumalarını önermektedirler.

Kuran'da yer alan ve günümüzde bildiklerimizle uyuşmayan bu tür pek çok ifade ile inançlıların yüzleşme şekli kişiden kişiye değişmektedir. Bu tür tartışmalarda pek tecrübeli olmayan inançlılar, genellikle önce bir şok yaşarlar. Bazen verilen bilgiye inanmazlar. Kuran'da böyle bir şeyin olmayacağını düşünürler. Fakat kendilerine o zaman ilgili sure adı ve ayet numaraları verilir ve güvendikleri bir mealden kontrol etmeleri söylenir. Şu anda artık internette Kuran surelerinin ve ayetlerinin elektronik olarak aranıp bulunabileceği ve popüler pek çok meali içinde barındıran web siteleri olduğundan, bu bilgilere ulaşmak çok kolaydır ve bu konularda yanlış veya yanıltıcı bilgi verilmesi düşünülemez.

Bir kısmı bu tür bilgileri çevrelerindeki güvendikleri kişilere sorarlar. Duydukları cevaplardan bazen tatmin olur, bazen olmazlar. Fakat önemli bölümü bu tartışma ortamlarına tekrar geri dönüp uzaktan da olsa takip etmeye devam ederler.

Aralarında dini konularda daha bilgili ve bilinçli olanlar ise bu bilgilerle yüzleşme ihtiyacı hissederler elbette. Bu kesimdekiler dini bilgi ile günümüzde bildiklerimiz arasında tutarsızlık çıktığında, ya dini bilgiye sadık kalır, ya da eğer bu bilginin ilk anlaşılan şeklinin yanlışlığını çok açıksa, dini bilgiyi yorumlayıp mecazlandırırlar. Bunu da gayet yaratıcı şekilde yaparlar ve bazen birinin yorumlama şekli diğer bir inançlının yorumlama şekliyle uyuşmaz.

İnternette bahsettiğim web sayfalarının arşivleri Kuran'dan alınan ayetler ve güvenilir hadis kitaplarından alınan hadislerin inançlılar ve inançsızlar tarafından nasıl yorumlandığına dair tartışmalarla doludur. Bu kitapta bunlara daha fazla değinmeyeceğiz, çünkü kitabın ana konusu dini kaynakların insan yapısı olup olmadığının analizi değildir. Bu konuya bu düzeyde değinmek şimdilik yeterli.

İnançsızların bakış açısından, yukarıda geçen tüm bu bilgileri ve ifadeleri yorumlamak kolaydır. Bu ayetler ve hadisler mecazi değildir, ilk anlamıyla alınmalıdır. Bunlar binlerce yıl önce yaşamış insanların bilgi düzeyini, bakış açısını ve evren modelini yansıtmaktadır.

O dönemde insanların dünyayı düz bir tepsi gibi gördüğü düşünülürse (bir yüksek tepeye çıktığınızda öyle görünür çünkü), gökyüzünü de bu tepsinin üstüne yerleştirilmiş bir kubbe gibi gördükleri hatırlanırsa, yıldızların neden gökyüzünü süsleyen kandiller gibi algılandığı, kuşların uçtuğu gök boşluğundan neresinin kastedildiği, Zülkarneyn'in nereye gitmiş olabileceği, dağların neden denge sağlasınlar diye direk gibi dikilmiş olduklarının düşünüldüğü, Kuran'da neden Tanrı'nın gökyüzünü bizim üstümüze düşmesin diye tuttuğundan bahsedildiği çok daha kolay anlaşılacaktır.

Dinsel ifadeler bu şekilde değerlendirildiğinde, pek çok başka ayrıntı, örneğin namaz kılmak için kıbleye dönmenin o dönemin bakış açısından neden doğal olduğu, fakat günümüz açısından neden problemli olduğu gibi konular bile anlaşılabilir.

Bir tepsi üzerinde iki nokta arasındaki en yakın mesafe bir çizgidir, dolayısıyla tepsinin neresinde durursanız durun, o noktadan başka bir noktaya dönmeniz mümkündür. Halbuki günümüz bakış açısından aslında kıblenin yönünü bulmak problemlidir, çünkü küre üzerinde yaşadığımızdan, dünyanın her noktasından Mekke'ye giden iki bağımsız yay çizilebilir. (Biri uzun, biri kısa). Burada, yakın yolu seçeceğim diye bir kabul yapmalısınız önce. Ondan sonra, neden iki nokta arasındaki en yakın mesafeyi değil, küre üzerindeki yayı izleyeceğinizi kendinize açıklamak zorundasınız. Öyle ya, düz bir çizgi olarak en yakın yolu izlemeye kalkarsanız, kıbleye dönmek için aslında yere yönelmeniz gerekir. (Kürenin bir noktasından giren, diğer noktasından çıkan bir şiş sapladığınızı düşünün dünyaya, şişin dünya yüzeyini deldiği iki noktadan biri bulunduğunuz yer, diğeri ise Mekke olsun. Bu durumda en yakın mesafe bu şiş üzerindeki yol olacaktır).

Kuzey Amerika ve Kanada'daki Müslümanlar'ın kıbleye yönelmek için kuzeydoğuya döndüklerini ilk öğrendiğimde bu bilgiye hayret etmiştim. Çünkü enlem olarak Mekke daha güneyde kalıyor ve düz bir harita üzerinde baktığınızda normal olarak güneydoğuya dönmelerini beklersiniz. (Ki bunun doğru yaklaşım olduğunu iddia eden Müslümanlar da var). Fakat bulunduğunuz noktayı ve Mekke'yi içine alan ve merkezi dünyanın merkezine denk gelen bir çember üzerinde Mekke'yi gösteren yönü düşünürseniz, başlangıç noktanızdan Mekke'ye doğru uzanan yay üzerinde çizeceğiniz yön vektörü kuzeydoğuyu gösterdiğinden, Müslüman cemiyetin bu konulara karar veren eğitimli kesimi böyle bir karar vermişler ve kıble diye New York'taki Türk camisinde ve o çevredeki Arap camilerinde kuzeydoğuya dönülmektedir. Fakat bu vektörün yönü, bahsedilen büyük çemberdeki her noktada değişeceğinden, bu yaklaşımı yanlış bulan ve yine de güneydoğuya yönelmek gerektiğini düşünen Müslümanlar da vardır.

Bu konudan bu kadar bahsetmemin sebebi, eski dönemlerin mantığı ve anlayışı ile getirilmiş hükümlerin, günümüz dünyasına uydurulabilmesi için ne kadar çaba ve kabul gerektiğini göstermektir.

Benzer sorular kutuplarda namaz için de sorulur bilirsiniz. Namaz vakitleri güneşin doğuş ve batış saatlerine göre ayarlandığından, günlerin ve gecelerin uzunluğunun ayları bulduğu kutup bölgelerinde bu zamanların tespiti problem teşkil edecektir.

Elbette ki tüm bu problemler çözülür ve çözülmektedir. Aynen kıble meselesinde olduğu gibi, çeşitli kabuller yapılıp herkesin birleşeceği bir çözümde anlaşılır ve o kabul edilir.

Bu konularda önemli olan bu değildir. İnançsız kesimin bu tür şeyleri sıkça gündeme getirmesinin asıl sebebi, insanların bu yolla bu tür hükümlerin ve bilgilerin insan yapısı ve eski çağlardan kalma olduğunu belki görecekleridir. Fakat sonuç genellikle o olmaz, so-

nuç genellikle bu tür soruları sorup can sıkan inançsızın art niyetine odaklanılıp asıl problemin görmezden gelinmesi olur.

Teist'teki mentalite öyle terstir ki, bir cümleden ne anlaşılacağı, ve cümlenin doğru olup olmadığı, cümleyi söyleyen kişiye bağlıdır. Yoksa mantığa, akla, bilime, sağduyuya değil. Neyin doğru olduğuna baştan karar verilmiştir. Cümle bu karara göre test edilir. Karar cümlenin test edilmesinden sonra, bu testin sonucuna göre verilmez. Yoksa, olur ya, mazallah, dogmalarıyla çelişen bir şeyleri kabul etmek zorunda kalabilirler. Öyle bir riske girilir mi hiç?

Doğrunun ne olduğuna testten önce karar verirler.

Ondan sonra da kalkıp dinin ne bilgilerinin, ne de yönteminin bilimle çelişmediğini söylerler.

Bu öyle bir zihniyettir ki, 'Birisi güneşin battığı yere gidip, güneşi balçıkta bulmuştur' diye bir cümle söylerseniz kendisine, bu cümleden ne anlayacağına cümlenin nereden alındığına göre karar verecektir:

- Eğer bu cümlenin bir çocuk masalından alındığını söylerseniz, doğaldır, saçma zaten, masaldır deyip geçecek.

- Eğer cümlenin bir insanın iddiası olduğunu söylerseniz, bu kişinin bilgisizliğinden ve anti bilimselliğinden dem vuracak.

- Eğer cümlenin İncil'de geçtiğini söylerseniz, doğaldır, zaten tahrif edilmiş kitap diyecek.

- Eğer cümlenin Kuran'da geçtiğini söylerseniz, bu sefer 'Acaba bu cümlede ne demiş olabilir?', 'Bu cümleyi nasıl anlamalıyım ki bilimle çelişmesin' diyecek. Ona göre de yorumlar yapacak. 'Efendim, burada güneşin battığı yer ile ilgili sembolik bir anlatım yapılmakta' tarzında.

İşte gerçek müminin mantığı böyle ters bir mantıktır. Bu kadar şartlanmış ve bu kadar bilimsellik karşıtıdır.

Bu yüzden koyu Müslüman ülkelerden kolay kolay bilimsel buluş çıkmaz. Hıristiyanlar'ın fundamentalist kesiminden de.

Bilim adamları arasında yapılan anketlere baktığınızda, uzman bilim adamlarının ezici çoğunluğunun ya ateist, ya agnostik, ya da panteist veya deist olduğunu görürsünüz.

Bu durumun sebebini anlamak zor değil. Çünkü teist mentalitenin bilim dışı yönü çok açık.

İnançlıların mucize iddiaları

Müslüman kesimde Kuran veya din ile bağlantılı pek çok mucize iddiası ve pek çok söylenti dolaşmaktadır. Pek çoğu araştırılmamış, sadece kulaktan dolma iddialar olan bu söylentilerin tümüne bu kitapta değinmemize olanak yok. Ama Ateistforum'da çok gündeme getirilip çok tartışılmış bu tür iddiaların birkaçını sadece örnek olmaları açısından kitaba alıyorum.

Tuzlu su ile tatlı su karışır mı?

Bazen bu iddia tuzlu su ile tatlı su değil, denizler birbirine karışmaz olarak da getirilir.

Müslüman kesimde Kuran'da mucize bulma çabaları ile alakalı

olarak böyle bir iddia bulunmaktadır. Denir ki tuzlu su ile tatlı su karışmaz, Kaptan Cousteau Cebelitarık Boğazı'nda böyle bir karışmanın olmadığı bir yeri bulup ve bunun kuranda haber verildiğini duyduktan sonra Müslüman olmuştur.

Bu söylentinin yanlış tarafı tek değildir. Her şeyden önce, tuzlu su ile tatlı su karışır. Bir bardak tuzlu, bir bardak da tatlı su alınıp bir kaba dökülerek bu test edilebilir. Bilimin ampirik yönteminden bu kadar habersiz ve uzak bir anlayışın bu kadar yaygın olması çok acı bir durumdur. Karanlık devirler için söylenen bir anlayış ve mentalitenin benzerine burada da rastlanmaktadır. Örneğin o zamanlar için denir ki, o zamanın papazları bir atın ağzında kaç diş olduğu bilgisini Aristo'nun kaynaklarından aramaktadır. Kimsenin aklına bir atın ağzını açıp dişlerini saymak gelmez. Burada da benzer bir durum vardır.

Nehirlerin ve diğer tatlı su akıntılarının denizlere ve göllere karıştığı bölgelerde de fizikteki akışkanlar mekaniğinde yer alan prensiplere aykırı bir durum olmadığı her inceleyen tarafından görülebilecek bir gerçektir.

Bu konuyla bağlantılı olarak ünlü deniz araştırmacısı Kaptan Cousteau'nun müslüman olduğu iddiaları da mevcuttur ki gerçek değildir. Kaptan Cousteau bir Hıristiyan cenaze töreni ile gömülmüştür ve Müslüman olduğu iddiaları oğlu tarafından yalanlanmıştır.

Sineğin bir kanadında zehir, öbür kanadında panzehir mi vardır?

Bu ise bir hadise dayanır. Rivayete göre Peygamber Muhammed'in çorbasına bir sinek düşmüştür, o da sineği tamamen çorbaya daldırıp sonra çıkarmıştır. Nedeni sorulduğunda ise sineğin bir kanadında zehir, diğerinde de panzehir olduğunu, bu yüzden panzehiri de almak için tüm sineği çorbaya daldırdığını söylemiştir.

Ateistforum'da bunun bir bilimsel gerçek olduğundan ve bir mucizeye işaret ettiğinden emin bazı Müslümanlar da gelip geçmiştir.

Fakat bu iddianın geçerli bir tarafı yoktur. Sineğin bir kanadında zehir, diğerinde ise panzehir falan bulunmaz.

Neil Armstrong ayda ezan sesi duyup sonradan Müslüman olmuş mudur?

Bu söylenti Neil Armstrong'un kulağına ulaştığında buna çok şaşırmış ve söylentiyi ciddiye alıp yazılı olarak ve çeşitli röportajlarda defalarca yalanlamıştır. Bunlara ait belgeler internette araştırıldığında bulunabilir.

Firavunun cesedi bulunmuş mudur?

Bahsedilen ceset, Kuzey Mısır'da 5000 yıl kadar önce yaşamış, muhtemelen zavallı bir köylüye ait bir cesettir. Bunlardan aynı bölgede İngiliz arkeologları tarafından en az 10-15 tane daha bulunmuştur. Ceset hiç de iyi korunmuş durumda değildir ve Peru'da, Nazca düzlüğünde bulunmuş ve bin yıldır açık arazide bulunan mumyalardan daha bile yıpranmış durumdadır. Kuran'da ima edildiği gibi ibret olsun diye yüksek bir yerde falan saklanmış bir ceset değil, yanında kapkacakla birlikte bulunmuş, kendisine özel mezar yeri yapılmış bir cesettir. Yani Kızıl Deniz yarılırken ölen birinin cesedi de-

ğildir. British Museum yetkilileri Müslüman dünyasında bu cesetle ilgili bu söylentilerin dolaştığını duyduklarında, duruma tebessümle karşılık vermektedirler.

Peygamber Muhammed Ay'ı ikiye bölmüş müdür?

İlgili ayet ve hadislerin doğru tercümesi, Ay'ın iki parçaya bölünüp, Hira Dağı'nın iki tarafına düştüğünü ima eder. Yani buna göre Ay, Hira Dağı'ndan daha küçüktür. Dünya'ya düşmüş, ama kimseyi incitmemiştir. Ayrıca aynı kaynaklara göre Mekkeliler buna tanıklık etmişler, fakat buna rağmen iman etmemişlerdir. Bu konuda astronomik deliller olduğu da dincilerin uydurmasıdır. Ay ikiye yarılıp dünyaya çarpsa, dünya üzerindeki yaşam sona ererdi. Yani bu iddia doğru değildir.

Kuran'da 19 mucizesi var mıdır?

Bu benzerine çok rastlanan numeroloji iddialarından biridir. Pek çok rakam ile ilgili olarak, pek çok kişi, kitap veya olay ile ilgili benzer iddialar üretilebilmektedir. İddia edilen paterne uyan örneklere dikkat çekilip, uymayanların üstünün örtüldüğü ve insan psikolojisindeki 'algıda seçicilik' ve benzeri başka faktörlerin sömürülmesine dayalı bir konudur bu. Ayrıca, Kuran'da bahsedilen düzene uyulabilmesi için Tevbe Suresi'nin son iki ayeti gibi bazı ayetler yok sayılmakta ve hesaplarda başka üçkağıtlar da yapılmaktadır. Kuran'daki tüm mucize iddiaları gibi bunun da aslı yoktur.

Kuran'da yer ve gök sözcükleri 7'şer kere, gün sözcüğü 365 kere, melek ve şeytan sözcükleri 88'er kere vs mi geçer?

Bunlar da yine yukarıda bahsettiğimiz gibi, getirilen iddiaların hiç incelenmeden, test edilmeden olduğu gibi güvenilip inanılmasından kaynaklanan yanılgılardır. Bugün teknoloji isteyen herkese bu tür incelemeleri çok hızlı biçimde yapma imkanı tanımaktadır. Öneğin www.kurandaara.com veya www.kuranmeali.com gibi web sayfaları herhangi bir kelimenin veya ifadenin Kuran'da hangi ayette kaçar kere geçtiğini isteyen herkese istediği mealden veya istediği dildeki Kuran metninden inceleme imkanı vermektedir.

Örneğin Diyanet mealinde gök sözcüğünü arattığınızda arama sonucu 250 çıkmaktadır. Gün sözcüğünü aratırsanız 631, melek sözcüğü 98, şeytan sözcüğü ise 72 çıkmaktadır. Değişik meallerde bu sayılar farklı çıkabilmektedir. Ayrıca, sözcüklerdeki ekleri sayıp saymayacağınıza, ya da Arapça'sına (mesela gök sözcüğü için Arapça kurandaki 'sema' sözcüğüne bakmak gibi) bakıp bakmayacağınıza bağlı olarak farklı sayılar bulmanız olası olsa da, önemli olan nokta ortada olağanüstü bir durum ya da bir mucize olmadığıdır. Bu konuya vakit ayırıp bu incelemeyi kendisi yapan herkes de buna tanıklık edecektir.

Pek çok başka sözcük için Kuran'da kaç defa geçtiği ve zıttının kaç defa geçtiği ile ilgili bu tür mucize iddiaları bulunmaktadır ki buraya örnek olarak alınmış birkaçı dışındakileri okur isterse kendisi de araştırabilir.

Kuran'da evrenin genişlediği bildirilmekte midir?

Zariyat suresinin 47. ayeti yeni Kuran meallerin bazısında 'Biz göğün genişleticisiyiz' veya 'Biz göğü genişleticiyiz' diye çevrilmekte

ve buradan modern kozmolojinin bulgularından biri olan evrenin genişlemekte olduğunun kuranda bildirildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Fakat söz konusu ayetteki ifade yakın zaman öncesine kadar tüm meallerde 'Biz geniş kudret sahibiyiz' ve benzeri anlamlarda çevrilmekteydi. Kuran'da mucize bulmaya hevesli bazı yeni nesil çevirmenler bu ayeti yukarıda bahsedildiği şekilde çevirmektedirler. Fakat pek çok güvenilir mealde hala bu ayetin eski ve daha yaygın anlam ve çevirisine rastlanabilir.

İnançlıların en yaygın yanılgıları

Tanrı kavramının 'ilk sebep' problemini çözdüğünü zannetmek

Tanrı'nın, nedenler zincirinin sonsuzluğu problemini çözdüğünü zannetmek çok yaygın bir yanılgıdır. İlk şey evrenin ortaya çıkışıysa, evrenin sebebi Tanrı'dır demenin nedenler zincirini bitirdiği zannedilir. Halbuki, bu noktada sorulabilecek 'Peki Tanrı'nın sebebi nedir?' sorusu çok yerinde bir sorudur. Bu soruya, şartlanmış bir şekilde, 'Tanrı'nın sebebi yoktur' veya 'Tanrı kendi kendisinin sebebidir' derler.

Fakat bu bir açıklama değildir. Çünkü eğer bir şey sebepsiz olabiliyorsa, ya da kendi kendisinin sebebi olabiliyorsa, o zaman bu kişi evrene niye sebep aramaktadır? Belki sebepsiz olan, veya kendi kendisinin sebebi olan şey, evrenin kendisidir. Eğer evrene bir sebep aranması gerekiyorsa, Tanrı'ya neden bir sebep aranması gerekmediğini açıklaması gerekir bu argümanı sunan kişinin. Aslında biraz objektif baksa, Tanrı açıklamasının evrendeki nedenler zinciri sorununa bir çözüm getirmediğini, yapay bir açıklama olduğunu ve aslında bir şey açıklamadığını görecektir. Bu argüman mantıksal olarak çelişkilidir ve ciddi felsefi tartışmalarda kullanılmaz. Fakat günlük hayatta karşılaştığınız ortalama bir inançlının en çok başvurduğu argümanlardan biridir.

'Tanrı bilinmezdir' demek, ama Tanrı hakkında yorum yapmak

Bunu da genellikle ateistlerin Tanrı kavramının yarattığı mantıksal sorunlarla ilgili soruları üzerine söylerler. Derler ki, bu sorular Tanrı için sorulamaz. Bu sorular insanın sınırlı algılama ve düşünme eyleminin ürünüdür. Tanrı'yı bağlamaz. Tanrı bunların tümünün üstündedir ve bizim onu tam olarak anlamamız mümkün değildir. Biz sadece onu bir şeylere benzeterek kısmen anlayabiliriz derler.

Bu açıklama bu şekliyle fena değilmiş gibi görünür ama aslında çok temel ve her şeyi çökerten bir eksiği vardır. O da Tanrı'nın gerçekten var olup olmadığı, ne olduğu ve nasıl olduğu bilinmeden bu açıklamanın yapılamayacak olmasıdır. Yani bu açıklamayı yapan kişi, Tanrı'nın hem var olduğundan hem de niteliklerinin neler olduğundan emin olmalıdır ki Tanrı hakkında bize o bilgileri versin. Yani bunları söyleyebilmesi için, bir kişinin zaten baştan Tanrı'yı görüp

bilmesi ve algılaması gerekmektedir. Ve daha önemlisi Tanrı'nın bilinebilir olması gerekmektedir. Fakat kişi zaten Tanrı'yı açıklarken bilinemez diye açıkladığı için kendi içinde bir çelişkiye düşmektedir. Yani aslında 'Ben bilinemez bir şeyi biliyorum' demiş olmaktadır.

Hiç kimsenin, Tanrı'nın nasıl olduğunu, neye benzediğini ve var olup var olmadığını bilmeden, Tanrı'yla ilgili herhangi bir söylev vermesi mümkün değildir. Tanrı'nın nasıl olduğunu (veya nasıl olmadığını) açıklayan inançlıların, bu bilgiye nasıl ulaştıklarını da açıklamaları gerekmektedir. Bu bilgi bu kişilere malum mu olmaktadır? Yoksa onlar da başkalarından (din alimleri) mı duymaktadır? eğer ikincisiyse, o zaman bu alimler bu bilgilere nasıl ulaşmaktadır?

'Evrenin sebebi' ile 'Tanrı'yı aynı şey zannetmek

Bu da inançlıların bir başka yanılgısıdır. Tanrı'nın neden var olduğuna dair kanıt getirirken, bir şeyi kanıtlamaya en çok yaklaştıkları nokta (ki burada da bir şey kanıtlayamazlar ama o ayrı konu), evrenin bir sebebi olması gerektiğidir. Fakat farz edelim ki bu kanıtlanmış olsun ve evrenin bir sebebi olması gerektiği ortaya çıksın. Bu yine de bu sebep Tanrı'dır demekle aynı şey değildir. İnançlı zihin her nedense sebebini bilmediğimiz bir şeyi ortaya çıkardığında Tanrı'yı kanıtladığını düşünür. İnançlının zihninde Tanrı bilinmeyen her şey için cevaptır. İşin garibi, kanıt bile gerektirmeyen bir cevaptır. Bir şeyin sebebi bilinmiyorsa, bu, o şeyin sebebinin göksel dinlerin Tanrı'sı olduğunun kanıtıdır.

Bu nasıl bir mantıktır siz düşünün. Her şeyden önce, eğer evrenin sebebi üzerine spekülasyon yapacaksak, Tanrı fikri kadar popüler olmayan pek çok açıklama da akla gelir. Bunlarla fazla karşılaşılmaması, bunların mantıksal açıdan Tanrı fikri ile eşdeğer olmamaları, hatta ondan daha mantıklı olmamaları anlamına gelmez. Nitekim Evrenin sebebi deyince, bu sebebin zeki ve amaç sahibi bir sebep olması bile gerekmez. Eğer aranan sadece bir sebepse, bu sanal bir parçacık veya boşlukta simetri kırılımına sebep olan bir kuantum dalgalanması bile olabilir.

Evrenin ardında zeka görmek ve bu zekayı Tanrı zannetmek

Bu yanılgı iki başlığa ayrılabilir aslında. Biri evrenin ardında zeka görmek, diğeri ise bu zekayı Tanrı zannetmek. Evrenin ardında zeka olup olmadığı ve evrenin bir tasarım ürünü olup olmadığına bu kitabın ilerleyen sayfalarında genişçe değineceğiz. Evrende yapılan objektif gözlemler, aslında ardında zeka olduğuna değil, tam tersi her şeyin kör bir şekilde işlediğine işaret eder.

Fakat farz edelim ki evrenin ardında zeka var. Bu yine de bu zekanın Tanrı olduğu anlamına gelmez. Bu zeka, bir uygarlığın kolektif zekası olabilir veya insanlığın günümüzdeki uygarlığını yaratan zekanın çok uzak gelecekte alacağı biçim olabilir. (Örneğin, belki de insanlık çok uzak gelecekte öyle bir düzeye ulaşacak ki, zamanda geri gidip evreni yaratacak). Ya da başka bir şey olabilir. Bu spekülasyonlara mantıksız deyip kenara atmadan önce, Tanrı ve göksel dinlerin

masallarının ne derece mantıklı olduğunu bir düşünün. Gökte bir yerlerde yaşayan ve koca evreni insanlar için yaratıp, bir de cennet ve cehennem yaratan, insanları günah işlemeye eğilimli yaratıp, sonra işliyorlar diye cezalandıran, kendi varlığını çok açıkça göstermeyip, sonra da inanmıyorlar diye suçlayan bir sadist hükümdar fikri mi daha mantıklıdır, yoksa yukarıdaki spekülasyonlarda dile getirilen zeka türleri mi?

Hem zaten, evrenin ardında zeka olduğu anlaşılsa bile, bu cevaptan çok soru yaratır. O zaman o zekanın kökeni, nasıl ortaya çıktığı vs açıklanmalıdır.

Cevapları bilmek zorunda olduğumuzu ve cevapların her zaman bilinebileceğini zannetmek

Evrenin kökeni ve hayatın anlamıyla ilgili temel soruların cevaplandırılmasını mümkün ve zorunlu görür inançlı. Bu soruların cevaplandırılabilmesi elbette güzel olurdu ama bu bir temennidir sadece. Bu temenniyi gerçek zannetmek ve gerçekten de bu soruların doğru cevaplarına uygarlığımızın bugünkü düzeyinde eksiksiz ve tartışmasız ulaşılabileceğini zannetmek ve daha ilginci, bu cevaba zaten sahip olunduğunu zannetmek başka bir yanılgıdır. Bilinçli insanın, bu tür temel konularda bilinmeyenlerle yaşamayı öğrenmesi gerekmektedir. Yoksa doğru cevap diye uydurma bazı cevaplarla kendini kandıracaktır.

Yokluğu varlıktan öncelikli görmek ve varlığın ille de yokluktan çıkması gerektiğini zannetmek

İnançlı yokluğu temel durum görür ve varlığın ondan çıkması gerektiğini düşünür. Bu önyargıya dinlerdeki yoktan yaratma/yaratılma fikri yol açmaktadır. Halbuki, prensip olarak yokluğun daha temel ve daha öncelikli durum kabul edilmesinin bir zorunluluğu yoktur. Varlık da tek başına yokluk kadar temel bir durumdur, daha doğrusu bu ikisi iç içedir ve yokluk olmadan varlık, varlık olmadan ise yokluk anlaşılamaz.

Tanrı deyince ne kastettiğini bildiğini zannetmek

İnançlılar, Tanrı deyince ne kastettiklerini bildiklerini zannederler. Halbuki Tanrı kavramı, ilk ortaya çıktığından beri, ne anlama geldiği belirsiz, bulanık, çelişkili ve anlaşılmaz bir kavramdır. Tanrı için söylenen şeyler birbiriyle çelişir ve bir kısmı da mantığa aykırıdır. Fakat bu durumu açıklamak için inançlılar bizim algı kapasitemizin ve zihinsel yeteneklerimizin Tanrı'yı anlamaya yetmeyeceğini söylerler. Tabii bunu dediklerinde de yukarıda bahsettiğimiz ikinci yanılgıya düşmüş olurlar.

Tanrı'nın varlığının kanıtlanabileceğini zannetmek

Her insanın içinde az ya da çok bilimsel kaygılar vardır ve bu yüzden inançlılar Tanrı'nın varlığının kanıtlanabileceğini düşünmek isterler. Daha doğrusu, varlığını kanıtlayarak inandıklarını düşünmek isterler. Halbuki, konuyla biraz yakından ilgilenen herkes, ki buna teologlar da (hatta özellikle onlar) dahil, doğaüstü olduğu, tam anlaşılmaz olduğu ve algı alanımızın dışında olduğu söylenen metafizik bir kavramın varlığının kanıtlanamayacağını görür.

Tanrı'nın var olduğunu kanıtlamanın, dinlerin ilahi olduğunu kanıtlamakla aynı anlama geleceğini zannetmek

Bu da çok yaygın bir yanılgı inançlılar arasında. Bu iki fikir arasında bir uçurum var normalde. (Evrene sebep olan bir güç tanımlayıp buna Tanrı demekle, bu Tanrı'nın dinlerin bahsettiği Tanrı olduğu ve bizlere kitaplar, peygamberler gönderdiğini düşünmek arasında). Ama her nedense bu eksiklik gözlerine çok fazla batmaz inançlıların. Bu sorunu fark ettiklerinde, deist oluyorlar zaten.

Bir inancın popülerliğinin doğruluğunu gösterdiğini zannetmek

İnançlılar, farkında olmasalar da, aslında topluma uydukları için inanırlar. Toplumda yaygın olan bir fikirden şüphe etmemek insan psikolojisinin yarattığı bir yanılgıdır. İnsanların çoğunun Tanrı'ya inanmasını, bu inancın doğruluğuna bir kanıt gibi görmeleri çok ilginç bir yanılgı örneğidir inançlılarda.

Gerçekten kafa yorarak ve bilinçli bir şekilde inandıklarını zannetmek

Bu da yukarıdaki maddeyle ilişkili bir yanılgıdır. Din ve inanç konuları düşünüldüğünde ilk anda akla gelen birkaç nokta üzerine çok az da olsa kafa yormuş olmayı, bu konuları incelemiş olmak ve bilerek, araştırarak, bilinçli şekilde inanmak zannederler. Halbuki, toplumdan hazır aldıkları inançları devam ettirmektedirler. Gerçek sorgulama daha yoğun bir çabayı ve her şeyden önce daha derin bir araştırmayı gerektirir.

Ateist olmak için Tanrı'nın var olmadığının kanıtlanması gerektiğini zannetmek

İnançlılar, ateistlerin bir iddia ile gelmediğini, asıl iddia sahibi tarafın kendileri olduğunu bir türlü anlayamazlar. Pek çok inançlı, ısrarla, ateistlerden ateist iddialara kanıt ister. Tanrı'nın var olmadığını kanıtlamalarını talep ederler örneğin ateistlerden. Halbuki, ateist açısından konu farklıdır. Ateist için iddia sahibi taraf karşı taraftır ve inançlının inancını kanıtlaması gerekir. Eğer inançlı, inancını kanıtlayamazsa, iddiasına inanmanın bir anlamı kalmaz. Ateist karşı tarafı çürütmek zorunda değildir. Sadece karşı tarafın iddiasının desteksiz olduğunu göstermesi yeterlidir ateistin. Bir ateist için, inançlının

'Tanrı'nın var olmadığını kanıtla' demesi, 'Noel Baba'nın var olmadığını kanıtla' demekten farksızdır. Ateist, kanıtlama yükümlülüğünün kendisinde değil, karşı tarafta olduğunu görür. Birisi eğer Noel Baba'nın var olduğunu iddia ediyorsa, bu iddiasını kanıtlamak onun görevidir. Kimse bütün ömrünü olmayan şeylerin olmadığını kanıtlamaya uğraşarak geçiremez. Bir şeyin olduğu iddia ediliyorsa, iddia sahibinin bunu kanıtlaması gereklidir. Kanıtlayamadığı takdirde, fikrinin Noel Baba masalından veya 7 başlı ejderhanın var olduğu iddiasından farkı kalmaz.

Kuran'da mucize olabileceğini zannetmek

Bu da çok safça bir düşüncedir. Her nedense bütün dünyada sadece kendilerinin bu mucizelere tanık olduğunu görmezler. Kuran'da gerçekten mucize olsa, bunun insanlığın dikkatinden kaçmayacağını, dünya üzerinde çeşitli konulara kafa yoran çok zeki insanlar olduğunu ve bu kişilerin kolay kolay kül yutmayacağını bir türlü anlayamazlar. Her nasılsa, Kuran'daki bu mucizelerin dikkatlerden kaçtığını ve ancak kendileri bahsederse insanların göreceğini zannederler. Örneğin yabancı uzmanlar arasında da kuranı veya diğer dinlerin kutsal metinlerini okuyup inceleyen uzmanlar olabileceğini ve bu kitaplarda olağanüstü bir durum olsa, bunun bugüne dek keşfedilmeden kalamayacağını bir türlü göremezler. Bu bence Müslüman inançlıların en saf yanılgılarından biridir.

Kuran'ın gerçekten elle tutulur ve kendi içinde tutarlı bir kitap olduğunu zannetmek

Bu ise, inandığı kitabı okumamaktan ve bilmemekten kaynaklanır. Zannederler ki, Kuran iyi bir kitaptır da, inanmayanlar sadece delil eksikliğinden inanmaz. Halbuki Kuran binlerce yıl öncesinin mentalitesini yansıtan bir kitaptır. Elle tutulur yanı yoktur. Kendileri objektif bir gözle okusalar, hatta bırakın objektif gözü, açıp okusalar, bu kitaptaki pek çok saçmalığı ve ilkelliği kendileri de göreceklerdir.

Evrim teorisinin inanıp inanmama kategorisinde bir şey olduğunu zannetmek

Son olarak, pek çok inançlı, evrim teorisini de dinlerde olduğu gibi inanıp inanmama kategorisinde değerlendirirler. Meselenin, delil, gözlem, bilimsel doğrulama yöntemleri vs gibi yönlerini görmezler. Bu da bilimi ve bilimin yöntemini bilmemekten kaynaklanır. Bilmezler ki, bilimde teoriler tercihe göre kabul veya reddedilmez, bilimde karşıt görüşlüleri bile ikna edecek düzeyde somut kanıt ortaya çıkmadan bir fikir benimsenmez. Dolayısıyla evrim teorisi gibi bilimin yerleşik teorilerinden birinin konuyla gerçekten teknik düzeyde ilgilenen hemen hemen herkesi ikna edecek düzeyde delili vardır. İnançlılar bunu bilmezler ve bu yanılgıları da yukarıdaki tüm yanılgılarda olduğu gibi, şartlanma ve bilgisizlikten kaynaklanmaktadır.

Kuran ve İslam İlahi midir, İnsan Yapı

Bu kitabın maksadı İslam ve Kuran eleştirisi değildir. İslam dininin ve Kuran'ın eleştirisi ve insan yapısı olduklarına dair iddiaların ele alındığı kitaplar Türkiye'de mevcuttur. Bu konuda özellikle Turan Dursun ve İlhan Arsel'in kitapları incelenebilir. Ayrıca, internetin yaygınlaşmasından beri bu tür konular internetteki pek çok sanal tartışma ortamında da tartışılmakta ve pek çok web sayfasında bu tür içeriğe rastlanmaktadır.

Fakat teizmin kutsal kitaplarının insan yapısı olduğu tezi, ateist fikirlerin en temel ve en can alıcı noktalarından birine işaret ettiği için, işin bu kısmına hiç değinmeden ateist fikirleri tanıtmak, bir şeylerin eksik bırakıldığı izlenimi yaratmaktadır.

Bu yüzden bu kitapta, çok ayrıntısına girmeden de olsa, internette çok sözü edilen ve Kuran'ın insan yapısı olduğuna işaret ettiği düşünülen bazı ayetler ve bazı konulara kısaca değineceğiz. Bunlar kitaba sadece örnek teşkil etmeleri maksadıyla alınmıştır. Bu konuya ilgi duyanlar, internette yeterli miktarda bilgi bulabilirler.

Kuran'da kölelik ve cariyelik

Kuran'ın binlerce yıl öncesinin zihniyetini taşıdığının en güzel göstergelerinden biri kölelik ve cariyelik ile ilgili hükümlerdir.

Nahl 75

Elmalılı Hamdi Yazır meali: *Allah, hiçbir şeye gücü yetmeyen, başkasının malı olmuş bir köle ile, kendisine güzel bir rızık verilen ve o rızıkdan gizli ve açık olarak harcayan hür bir insanı misal verdi. Hiç bunlar eşit olur mu? Bütün hamd Allah'a mahsustur. Doğrusu insanların çoğu bilmezler.*

Diyanet meali: *Allah, hiçbir şeye gücü yetmeyen ve başkasının malı olan bir köle ile, kendisine verdiğimiz güzel rızıktan gizli ve açık olarak Allah yolunda harcayan kimseyi misal verir. Bunlar hiç eşit olur mu? Hamd Allah'a mahsustur, fakat onların çoğu bilmezler.*

Bu ayette kölelik açıkça doğal karşılanmaktadır. Ayrıca aynı sureden bir de şu ayete bakmak gerek:

Nahl 71

Hayrat neşriyat meali: *Hem Allah, rızık husûsunda bazınızı bazınızdan üstün kıldı. Böylece üstün kılınanlar ise, rızıklarını (kendileriyle eşit dereceye gelecek şekilde) ellerinin altındaki kölelerine verici değiller ki, artık onda (o rızıkta) kendileri müsâvî olsunlar. (Onlar kendi köleleriyle eşitliği kabûl etmezken, nasıl oluyor da Allah'a eş tutup ortak koşuyorlar?) Şimdi Allah'ın ni'metini bilerek inkâr mı ediyorlar?*

Suat Yıldırım meali: *Allah sizi, maişet ve rızık hususunda kiminizi kiminize üstün kıldı.Nasipleri bol olanlar kendi nasiplerini, kendileriyle eşit seviyeye gelecek derecede, yanlarında çalıştırdıkları köle ve hizmetçilere vermezler.O halde nasıl olur da Allah'ın nimetini, Allah'ın kendilerinin üzerindeki hakkını bile bile inkâr ederler?*

Bu meallerde açıktır ki bu ayette kölelerden bahsedilmektedir ve kastedilenin özü şudur: 'İnsanlar köleleriyle eşitliği kabul etmezken, nasıl oluyor da Allah'a eş koşuyorlar'.

Anlamı saptırmayan ve çoğunluğu nispeten daha eski olan tüm mealler ayetin anlamının ve maksadının bu olduğunu göstermektedir. Fakat yeni bazı meallere bakıyoruz ve ayetin gerçek anlamının nasıl gizlendiğine tanık oluyoruz:

Diyanet meali: *Allah, rızık konusunda kiminizi kiminizden üstün kıldı. Üstün kılınanlar, rızıklarını ellerinin altındakilere vermezler ki rızıkta hep eşit olsunlar. Şimdi Allah'ın nimetini mi inkâr ediyorlar?*

Yaşar Nuri Öztürk: *Allah, rızıkta kiminizi kiminize üstün kılmıştır. Fazla verilenler, rızıklarını ellerinin altındakilere aktarıp da hepsi onda eşit hale gelmiyor. Allah'ın nimetini mi inkâr ediyor bunlar?*

Şimdi bir de Rum 28'e bakalım:

Rum 28

Elmalılı Hamdi Yazır meali: *Allah, size kendinizden bir misâl verdi: Hiç size rızık olarak verdiğimiz şeylerde elleriniz altındaki kölelerinizden ortaklarınız bulunur da onlarla siz eşit olur, aranızda birbirinizi saydığınız gibi, onları da sayar mısınız? İşte biz, düşünecek bir kavim için âyetleri böyle açıklıyoruz.*

Diyanet meali (eski): *Allah size kendinizden bir misal vermektedir: Size verdiğimiz rızıklarda, emrinizde bulunan kölelerinizin de eşit surette hak sahibi olmalarına razı olur ve birbirinizi saydığınız gibi bu ortaklarınızı sayar mısınız ? Düşünen millete ayetleri böylece uzun uzadıya açıklarız.*

Suat Yıldırım: *Bakın, Allah size kendi hayatınızdan bir temsil getiriyor: Hiç, elinizin altındaki köle ve hizmetçilerden, size nasib ettiğimiz servette, onların payları da sizinki ile eşit olacak derecede, kendinize ortak yaptığınız, kendinize itibar ettiğiniz kadar onlara da itibar edip saydığınız ortaklarınız var mıdır?İşte Biz aklını kullanan kimseler için âyetlerimizi böyle açıklıyoruz.*

Burada da yine kölelikten bahsedilmekte ve kölelik kurumu olağan karşılanmaktadır.

Fakat bu anlamı saptıran (çoğunluğu yeni ve daha çok reformist kuran yorumcularına ait) başka bazı meallere bakalım yine:

Diyanet meali (yeni): *Allah, size kendinizden şöyle bir örnek getirdi: Kölelerinizden, verdiğimiz rızıklarda sizinle eşit haklara sahip olan ve birbirinizden çekindiğiniz gibi kendilerinden çekindiğiniz ortaklarınız var mı? Düşünen bir topluluk için âyetleri böyle ayrı ayrı açıklıyoruz.*

Yaşar Nuri Öztür meali: *Size öz benliklerinizden bir örnek verdi: Ellerinizin altında bulunanlarda, size verdiğimiz rızıklarda, sizinle aynı haklara sahip, birbirinizden çekindiğiniz gibi kendilerinden çekineceğiniz ortaklarınız var mı? İşte biz, aklını işletecek bir topluluk için ayetleri böyle açık açık sıralıyoruz.*

Edip Yüksel meali: *İşte size kendi içinizden bir örnek veriyor: Emriniz*

altındaki kimseleri, size verdiğimiz rızıklarda size eşit ortaklar olarak kabul eder misiniz? Birbirinizden çekindiğiniz gibi onlardan da çekinir misiniz? Aklını kullanan bir toplum için ayetleri böyle detaylı açıklarız.

Bazı yeni meallerde, ayetin kölelerle ilgili olduğu bile gizlenmekte görüldüğü gibi.

Ama üstü ne kadar örtülmeye çalışılsa da, ne kadar gizlenmeye çalışılsa da, maalesef durum budur. Kuran, köleliğin doğal karşılandığı bir dönemde yazılmış bir kitaptır ve Kuran'ı yazanın mentalitesinde kölelik olağan bir kurumdur.

Bundan sonraki ayetlerde, aksi belirtilmedikçe Diyanet İşleri meali kullanılacaktır.

Cariyelerden bahseden sayısız ayet de kölelikle ilgili ayetler çerçevesinde değerlendirilebilir. Cariyeler savaş esiri olan köle kadınlar olduğundan (bir bakıma seks köleleri), cariyelere sahip olmayı doğal karşılayan tüm ayetler de yine köleliği mazur gösteren ayetler arasında kabul edilebilir. Örneğin:

Ahzab 52 *Bundan sonra, güzellikleri hoşuna gitse bile, başka kadınlarla evlenmek, eşlerini boşayıp başka eşler almak sana helal değildir. Ancak sahip olduğun cariyeler başka. Şüphesiz Allah her şeyi gözetleyendir.*

Ahzab 55 *Peygamberin hanımlarına, babalarından, oğullarından, erkek kardeşlerinden, erkek kardeşlerinin oğullarından, kız kardeşlerinin oğullarından, mümin kadınlardan ve sahip oldukları cariyelerden ötürü bir günah yoktur. Ey Peygamber hanımları! Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah her şeye hakkıyla şahittir.*

Nisa 24 *(Savaş esiri olarak) sahip olduklarınız hariç, evli kadınlar (da size) haram kılındı. .... (Devamı var)*

Kuran'da cariyelikle ilgili çok ayet vardır. Fakat bu birkaç örnek maksadımız açısından şimdilik yeterlidir.

Köleliği doğal karşılayan başka ayetler:

Bakara 178 *Ey iman edenler! Öldürmede kısas size farz kılındı. Hüre hür, köleye köle, kadına kadın. Ama her kim, ölenin kardeşi tarafından bir şey karşılığı bağışlanırsa, o zaman örfe uyması, ona diyeti güzellikle ödemesi gerekir. Bu, Rabbiniz tarafından bir hafifletme ve bir rahmettir. Her kim bunun arkasından yine saldırırsa, artık ona acı veren bir azab vardır.*

Bakara 221 *Müşrik kadınları, iman etmedikçe nikâhlamayın. Bir müşrik kadın, sizin hoşunuza gitse bile, iman etmiş olan bir cariye herhalde ondan daha hayırlıdır. Müşrik erkeklere de mümin kadınları nikâh ettirmeyin. Bir müşrik, sizin hoşunuza gitse bile, mümin bir köle elbette ondan daha hayırlıdır. Onlar sizi ateşe davet ederler, Allah ise, kendi izniyle cennete ve mağfirete davet ediyor ve âyetlerini insanlara açıklıyor. Umulur ki onlar hatırda tutup, öğüt alırlar.*

Maide 89 *Allah sizi, kasıtsız olarak yaptığınız yeminlerinizden sorumlu tutmaz. Fakat kasıtlı yaptığınız yeminlerinizden sizi sorumlu tutar. Bozulan yeminin keffareti (cezası), ailenize yedirdiğinizin ortalamasından on yoksulu yedirmek veya giydirmek yahut da bir köle azad etmektir. Verecek bir şey bulamayan kimse için de üç gün oruç tutmaktır. İşte yemin ettiğiniz zaman yeminlerinizi bozmanın cezası budur. Yeminlerinizi koruyun. İşte Allah âyetlerini size böyle açıklar ki, şükredesiniz.*

Nisa 36 *Allah'a ibadet edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Sonra*

anaya, babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, akraba olan komşulara, yakın komşulara, yanında bulunan arkadaşa, yolda kalanlara,sahip olduğunuz kölelere iyilik edin. Şüphesiz Allah, kibirlenen ve övünen kimseyi sevmez.

'Sahip olduğunuz kölelere iyilik edin.'diyor...

'Kölelerinizi azad edin, insanlık suçu işliyorsunuz, sizi helak ederim' demiyor. Neden?

Nisa 92 *Hata dışında bir mümin, diğer bir mümini öldüremez. Ve kim bir mümini yanlışlıkla öldürürse, mümin bir köle azad etmesi ve ölenin ailesine (varislerine) teslim edilecek bir diyet vermesi gerekir.*

Ancak ölünün ailesinin bağışlaması müstesnadır. Eğer öldürülen, mümin olmakla beraber size düşman bir kavimden ise, o zaman, öldürenin bir köle azad etmesi gerekir.

Eğer öldürülen sizinle aralarında antlaşma olan bir kavimden ise, öldürenin, ölenin ailesine diyet vermesi ve mümin bir köle azad etmesi gerekir. Bunlara gücü yetmeyenin de Allah tarafından tevbesinin kabulü için arka arkaya iki ay oruç tutması gerekir.

Allah, Alimdir (her şeyi bilendir), Hakimdir (hüküm ve hikmet sahibidir).

Özel durumlar için köle azadı telkin ediliyor. Ama köleler hiçbir zaman edinilmemeli, köle edinmek yanlıştır, hepsini azad edin gitsin denmiyor.

Allah Muhammed'in özel yaşamı ve günlük işleri ile çok ilgileniyor

Ahzab 37 *Allah'ın nimet verdiği ve senin de nimetlendirdiğin kimseye: 'Eşini bırakma, Allah'tan sakın' diyor, Allah'ın açığa vuracağı şeyi içinde saklıyordun. İnsanlardan çekiniyordun; oysa Allah'tan çekinmen daha uygundu. Sonunda Zeyd eşiyle ilgisini kestiğinde onu seninle evlendirdik, ki evlatlıkları eşleriyle ilgilerini kestiklerinde onlarla evlenmek konusunda müminlere bir sorumluluk olmadığı bilinsin. Allah'ın buyruğu yerine gelecektir.*

Bu ayetin, Muhammed'in kölesi ve evlatlığı Zeyd'in eski karısı Zeyneb ile evlenmesi hakkında olduğu bilinmektedir. Allah, sırf Muhammed Zeyneb'e aşık oldu diye onun işini kolaylaştırmış ve ayet indirmiştir.

Ahzab 50 *Ey Peygamber! Biz sana mehirlerini verdiğin eşlerini, Allah'ın sana ganimet olarak verdiklerinden elinin altında bulunan kadınları; seninle beraber hicret eden, amcanın kızlarını, halalarının kızlarını, dayının kızlarını ve teyzelerinin kızlarını sana helal kıldık. Ayrıca, diğer mü'minlere değil de, sana has olmak üzere, mehirsiz olarak kendini Peygamber'e bağışlayan, Peygamber'in de kendisini nikahlamak istediği herhangi bir mü'min kadını da (sana helal kıldık.) Mü'minlere eşleri ve sahip oldukları cariyeleri hakkında farz kıldığımız şeyleri elbette bilmekteyiz. Bütün bunlar, sana herhangi bir zorluk olmaması içindir. Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir.*

Ahzab 51 *Ey Muhammed! Bunlardan (hanımlarından) dilediğini geri bırakırsın, dilediğini yanına alırsın. Uzak durduklarından dilediklerini yanına almanda da sana bir günah yoktur. Bu onların gözlerinin aydın olması,*

üzülmemeleri ve hepsinin de kendilerine verdiğine razı olmaları için daha uygundur. Allah kalplerinizdekini bilir. Allah hakkıyla bilendir, halimdir. (Hemen cezalandırmaz, mühlet verir.)

Ahzab suresinin bu ayetleri, internette din tartışmalarının yapıldığı sanal ortamlarda en çok gündeme getirilen ve sözü edilen ayetler arasındadır. Bunun da sebebi açık. Allah burada resmen Muhammed'in cinsel hayatı ile yakından ilgilenmekte ve onun işini kolaylaştıracak, onun istediği türde hükümleri bildirmektedir.

Bütün bunlar açık bir şekilde bu kitabın o dönemde ortaya çıkartılmış insan yapısı bir eser olduğunu ortaya koymaktadır.

Tahrim 1 *Ey Peygamber! Karılarını hoşnut edeceksin diye, Tanrı'nın sana helal kıldığını neden haram yaparsın?..*

Bu ayet, tefsircilere göre Hafsa Olayı ile ilgilidir. Muhammed, karıları arasında huzursuzluk ve kıskançlığa yol açtığı için, cinsel ilişkiyi sıraya sokmuştu. Bir gün, sıra karılarından Hafsa'dayken, ilişkide bulunmak amacıyla odasına gider, fakat Hafsa'yı bulamaz. O sırada cariyelerinden Marya ile karşılaşır. Bunun üzerine Marya'yı Hafsa'nın yatağına yatırıp onunla ilişkiye girer. O sırada Hafsa içeri girer ve ikisini yakalar. 'Ey Tanrının elçisi! Beni aşağıladın. Benim günümde, benim sıramda, benim yatağımda bir cariyeyle yatıyorsun!' diyerek tepkisini dile getirir. Bunun üzerine Muhammed 'Vallahi billahi Marya ile bir daha yatmayacağım' diye yemin eder ve olay kapanır. (Taberi, Camiu'l Beyan)

Fakat Muhammed, yemininden pişmanlık duymuş olsa gerek ki, hemen ilgili vahiy gelmiştir: 'Ey Peygamber! Karılarını hoşnut edeceksin diye, Tanrı'nın sana helal kıldığını neden haram yaparsın?..' (Tahrim 1) Bu ayetin bu olayla ilgili olarak geldiği, tüm saygın tefsirlerde anlatılır.

Allah Muhammed'in günlük hayatıyla da çok ilgileniyor:

Ahzab 53 *Ey iman edenler! Yemek için çağrılmaksızın ve yemeğin pişmesini beklemeksizin (vakitli vakitsiz) Peygamber'in evlerine girmeyin, çağrıldığınız zaman girin. Yemeği yiyince de hemen dağılın. Sohbet için beklemeyin. Çünkü bu davranışınız Peygamber'i rahatsız etmekte, fakat o sizden de çekinmektedir. Allah ise gerçeği söylemekten çekinmez. Peygamberin hanımlarından bir şey istediğiniz zaman perde arkasından isteyin. Böyle davranmanız hem sizin kalpleriniz ,hem de onların kalpleri için daha temizdir. Allah'ın Resûlüne rahatsızlık vermeniz ve kendisinden sonra hanımlarını nikahlamanız ebediyyen söz konusu olamaz. Çünkü bu Allah katında büyük bir günahtır.*

Allah burada, insanlığa gönderdiği bu mesaj kitabında, sanki daha önemli konu yokmuş gibi Muhammed'in günlük işleri ile ilgilenmektedir.

Kuran'da kadın hakları

Nisa 3 *Eğer, (velisi olduğunuz) yetim kızlar (ile evlenip onlar) hakkında adaletsizlik etmekten korkarsanız, (onları değil), size helâl olan (başka) kadınlardan ikişer, üçer, dörder olmak üzere nikahlayın. Eğer (o kadınlar arasında da) adaletli davranmayacağınızdan korkarsanız o taktirde bir tane alın*

veya sahip olduğunuz (cariyeler) ile yetinin. Bu, adaletten ayrılmamanız için daha uygundur.

4'e kadar kadınla evlenmeye izin veren ayet budur. Günümüzdeki anlayışımız ve çağdaş bir insanın demokrasi anlayışı açısından kabul edilemez bir durum.

Aynı zamanda da, bu kitabın 1400 yıl öncesinin dünya görüşünü ve mantığını yansıtan bir kitap olduğunun bir başka göstergesi.

Bu arada, yine cariyeler konusuna ve bu meselenin ne kadar doğal karşılandığına dikkat çekerim.

Bakara 282 *Ey iman edenler! Belli bir süre için birbirinize borçlandığınız zaman bunu yazın. Aranızda bir yazıcı adaletle yazsın. Yazıcı, Allah'ın kendisine öğrettiği şekilde yazmaktan kaçınmasın, (her şeyi olduğu gibi dosdoğru) yazsın. Üzerinde hak olan (borçlu) da yazdırsın ve Rabbi olan Allah'tan korkup sakınsın da borçtan hiçbir şeyi eksik etmesin (hepsini tam yazdırsın). Eğer borçlu, aklı ermeyen, veya zayıf bir kimse ise, ya da yazdıramıyorsa, velisi adaletle yazdırsın. (Bu işleme) şahitliklerine güvendiğiniz iki erkeği; eğer iki erkek olmazsa, bir erkek ve iki kadını şahit tutun. Bu, onlardan biri unutacak olursa, diğerinin ona hatırlatması içindir. ... (Devamı var)*

Kadının şahitliğinin erkeğin şahitliğinin yarısına denk olduğu bir duruma dair hüküm getiren ayet de budur.

Yine kadın hakları ve Kuran'ın zihniyetinin çağdışılığına örneklere devam edelim.

Nisa 15 *Kadınlarınızdan fuhuş (zina) yapanlara karşı içinizden dört şahit getirin. Eğer onlar şahitlik ederlerse, o kadınları ölüm alıp götürünceye veya Allah onlar hakkında bir yol açıncaya kadar kendilerini evlerde tutun (dışarı çıkarmayın)*

Nisa 16 *Sizlerden fuhuş (zina) yapanların her ikisini de incitip kınayın. Eğer onlar tövbe edip ıslah olurlarsa onları incitip kınamaktan vazgeçin. Çünkü Allah tövbeleri çok kabul edendir, çok merhamet edendir.*

Bunlar da zina eden kadınlara verilecek bazı cezalarla ilgili hükümler. Zina eden kadını ölene kadar eve kapatın diyor resmen. (Nisa 15'te). Diğerinde ise incitilmelerini doğal görüyor. Yine günümüzdeki insan açısından çağdışı ve kabul edilemez yaklaşımlar.

Nisa 25 *Sizden kimin, hür mü'min kadınlarla evlenmeye gücü yetmezse sahip olduğunuz mü'min genç kızlarınızdan (cariyelerinizden) alsın. Allah sizin imanınızı daha iyi bilir. Hepiniz birbirinizdensiniz. Öyle ise iffetli yaşamaları, zina etmemeleri ve gizli dost tutmamaları halinde sahiplerinin izniyle onlarla evlenin, mehirlerini de güzelce verin. Evlendikten sonra bir fuhuş yaparlarsa, onlara hür kadınların cezasının yarısı uygulanır. Bu (cariye ile evlenme izni), içinizden günaha düşmekten korkanlar içindir. Sabretmeniz ise sizin için daha hayırlıdır. Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.*

Cariyelere, hür kadınların cezasının yarısı uygulanıyor. Neden? İffetsiz oldukları için mi? Savaşta esir düşüp seks kölesi olunca, bir de üstüne üstlük Allah katındaki değeri de azalıyor bu kadınların.

Nisa 34 *Erkekler, kadınların koruyup kollayıcılarıdırlar. Çünkü Allah insanların kimini kiminden üstün kılmıştır. Bir de erkekler kendi mallarından harcamakta (ve ailenin geçimini sağlamakta)dırlar. İyi kadınlar, ita-*

atkârdırlar. Allah'ın (kendilerini) koruması sayesinde onlar da 'gayb'ı korurlar. (Evlilik yükümlülüklerini reddederek) başkaldırdıklarını gördüğünüz kadınlara öğüt verin, onları yataklarında yalnız bırakın. (Bunlar fayda vermez de mecbur kalırsanız) onları (hafifçe) dövün.Eğer itaat ederlerse artık onların aleyhine başka bir yol aramayın. Şüphesiz Allah çok yücedir, çok büyüktür.

Kadının dövülmesine izin veren ayet de budur.

Ayrıca, Nebe 33 cennette 'memeleri yeni tomurcuklanmış yaşıt kızlar' vaadediyor. Yani bu ayet çocuk yaşında kızlarla cinsel ilişkiye doğal bakıyor.

Miras bölüşümünde matematik hatası

İnternette de kurandaki matematik hatası diye arama yaptığınızda, pek çok sayfada bu konuya değinildiğini görürsünüz. Önce sözkonusu iki ayeti alalım buraya:

Nisa 11 *Allah size, çocuklarınız (ın alacağı miras) hakkında, erkeğe iki dişinin payı kadarını emreder. (Çocuklar sadece) ikiden fazla kız iseler, (ölenin geriye) bıraktığının üçte ikisi onlarındır. Eğer kız bir ise (mirasın) yarısı onundur. Ölenin çocuğu varsa, geriye bıraktığı maldan, ana babasından her birinin altıda bir hissesi vardır. Eğer çocuğu yok da (yalnız) ana babası ona varis oluyorsa, anasına üçte bir düşer. Eğer kardeşleri varsa anasının hissesi altıda birdir. (Bu paylaştırma, ölenin) yapacağı vasiyetten ya da borcundan sonradır. Babalarınız ve oğullarınızdan, hangisinin size daha faydalı olduğunu bilemezsiniz. Bunlar, Allah tarafından farz kılınmıştır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.*

Nisa 12 *Eğer çocukları yoksa, karılarınızın geriye bıraktıklarının yarısı sizindir. Eğer çocukları varsa, bıraktıklarının dörtte biri sizindir. (Bu paylaştırma, ölen karılarınızın) yaptıkları vasiyetlerin yerine getirilmesi, yahut borçlarının ödenmesinden sonradır. Eğer sizin çocuğunuz yoksa, bıraktığınızın dörtte biri onlarındır. Eğer çocuğunuz varsa bıraktığınızın sekizde biri onlarındır. (Yine bu paylaştırma) yaptığınız vasiyetin yerine getirilmesinden, yahut borçlarınızın ödenmesinden sonradır. Eğer kendisine varis olunan bir erkek veya bir kadının evladı ve babası olmaz ve bir erkek veya bir kız kardeşi bulunursa ona altıda bir düşer. Eğer (kardeşler) birden fazla olurlarsa, üçte birde ortaktırlar. (Bu paylaştırma varislere) zarar vermeksizin yapılan vasiyetin yerine getirilmesinden, yahut borcun ödenmesinden sonra yapılır. (Bütün bunlar) Allah'ın emridir. Allah hakkıyla bilendir, halimdir (hemen cezalandırmaz, mühlet verir.)*

Bu konuyu kısa ve derli toplu şekilde anlatan çok yer var. Buradaki açıklama

http://sargon.blogcu.com/kuran-da-matematik-hatasi/2843699

adresindeki blog sayfasından alınmıştır. Hangi kaynağın alınacağı önemli değil, önemli olan problemin gözler önüne serilmesidir:

Bir kişi öldüğünde mirasçılara dağıtılacak payların toplamının %100 yani 1 olması gerekir. Ancak yukarıdaki ayetlere göre paylaşım yapılmaya çalışıldığında bu toplam bazen 1'den büyük bazen de 1'den küçük çıkmaktadır. Basit bir örnek verelim.

Durum 1

60 bin liralık serveti olan bir kadın öldü. Geride kocası ve üç erkek kardeşi kaldı. Kadının annesinin ve babasının ölmüş olduğunu ve çocuklarının da olmadığını düşünelim. 60 bini nasıl paylaştırılacaktır?

'Kadınlarınızın çocukları yoksa bıraktıklarının yarısı sizindir' hükmü gereği mirasın yarısı kocanındır.

'Eğer bir erkek veya kadına kelale yollu (çocuğu ve babası olmadığı halde) varis olunuyor ve bunların ana-bir erkek veya bir kız kardeşi bulunuyorsa, her birine edilen vasiyetten veya borçtan arta kalanın altıda biri düşer' hükmü gereği de mirasın 1/6'şardan toplam 1/3'ü kardeşlere düşer.

Başka mirasçı olmadığına göre oranları topladığımızda ise sonuç 1/2+ 1/3= 5/6= 0.83.

Toplam 1'e ulaşamadı. 60 binlik mirasın 5/6'sı yani 50 bin dağıtılacak ama 10 bin elde kalacak. Bu para kime verilecek?

Durum 2

Varsayalım ki, bir adam öldü, geride 162 bin liralık bir miras ve üç kız evlat, bir ana, bir baba ve eşini biraktı. Bu sefer de yukarıdaki ayetlere göre miras paylaşımı şöyle olacaktır:

Üç kız evlata mirasın 2/3'ü, ana ve babanın her birine 1/6, karısına 1/8 kalacaktır.

Bu durumda oranları toplayalım:

2/3 + 1/6 + 1/6 + 1/8= 27/24= 1,125.

Bu sefer de oran 1'den büyük çıktı. Eğer payları oranında, yani kızlara (162 * 2/3) 108 bin, ana ve babaya toplam 54 bin, karısına da 20.25 bin verirsek toplamı 182.25 bin ediyor. Halbuki elimizde 162 bin var. 20.25 bin liralık eksiğimiz oldu. (Karısına verilen 1/8 fazlalık gibi duruyor) Bu parayı nereden bulup vereceğiz?

Kuran'daki bu matematik hatasını düzeltmek için Ömer, 'avl', 'avliye' olarak adlandırılan basit bir yöntem geliştirmiş. Bu yöntem Kuran'da verilen oranlardan yola çıkıp ufak bir değişiklik yaparak oranların tümünü yeniden değiştiriyor ve toplamı %100 olacak şekilde yeniden düzenliyor. Günümüzde de İslam hukuku miras konusunda bu yöntemi esas alıyor.

Bu yöntem şöyle: Eğer mirasçıların toplam payı mirastan fazla çıkarsa herkesin payı birbirlerine orantılı olacak şekilde azaltılıyor. Buna avliye deniliyor. Yok eğer, mirasçıların toplam payı mirastan az çıkarsa bu sefer de herkesin payı yine birbirlerine orantılı olarak artırılıyor. Buna da reddiye deniliyor. Bunu yukarıdaki iki örnek üzerinden görelim.

Durum 1 (reddiye yöntemi ile çözüm)

Kuran hükümlerine göre koca ve kardeşlerin alması gereken paylar nasıldı?

Miras: 60 bin

Koca: 1/2 yani 30 bin

Kardeşler: 1/3 yani 20 bin

Payları topladığımızda 6/6 etmesi gerekirken 5/6 gibi bir sonuç çıkıyor. Bu durumda payları bir miktar artırmak gerekiyor. Kalan 1/6'yı ikiye bölüp koca ile kardeşlere versek itirazlar gelebilir. Muh-

temelen gelmiş ki, avliyeciler oranları rastgele değil de mirasın tamamını 6/6 yerine 5/6 varsayarak yeniden dağıtmışlar. Bunun için de herkesin payını 6/5 ile çarparak yeni oranlar çıkarmışlar. Eğer payları 6/5 ile çarparsak, şunu elde ederiz:

(6/5 * 1/2) + (6/5 * 1/3)= (6/10) + (12/15)= 18/30 + 12/30= 1.

Böylelikle:

Koca: 15/30 yerine 18/30 yani 36 bin,

Kardeşler: 10/30 yerine 12/30 yani 24 bin

alıyor. Şimdi koca diyebilir ki Allah'ın kitabında bana yarısı yani 15/30 deniyordu. Siz bana 18/30 veriyorsunuz. Ben bunu kabul edemem. Allah'ın bana layık gördüğünden fazlasını alamam. Artık bu durumda ne olur bilemeyiz. Buna Allah adaleti değil kul adaleti denir herhalde.

Bir de reddiyeciler reddiye durumuna özel bazı yorumlar da getirmişler. Buna göre reddiye sadece kan bağı olanlar uygulanır, dolayısıyla karı veya kocaya uygulanmaz şeklinde. Eğer reddiyeyi bu şekilde uygulayacak olursak kocaya düşen 1/2 artırılmaz. Sadece kardeşlerin payı artırılır. Bizim durumumuzda kalan 1/2 kardeşlere pay edilir.

Koca: 1/2 yani 30 bin,

Kardeşler: 1/3 yerine toplam 1/2 yani 30 bin

alır.

Durum 2 (avliye yöntemi ile çözüm)

Kuran hükümlerine göre ölen adamın kızlarının, ana ve babasının ve karısının alacağı paylar nasıldı?

Miras: 162 bin

Kızları: 2/3 yani 108 bin

Ana ve babası toplam: 1/3 yani 54 bin

Karısı: 1/8 yani 20.25 bin

Bu durumda da toplam oran 27/24 ettiği için elimizdeki para Kuranın istediği paylaşıma yetmiyor, 20.25 binlik bir fazla paraya ihtiyacımız oluyor.Bu parayı da devlet hazinesinden veremeyeceğimize göre bu sefer de herkesin payını bir miktar azaltıyoruz. Toplam oran 27/24 olduğu için bu sefer de herkesin payını 24/27 ile çarparak paylarını düşürüyoruz ki toplam mirasa denk gelsin.

(24/27 * 2/3) + (24/27 * 1/3) + (24/27 * 1/8)= (48/81) + (24/81) + (9/81)= 1

Bu durumda:

Kızları: 2/3 yani 108 bin değil bunun yerine 48/81 yani 96 bin,

Ana ve babası: toplam 1/3 yani 54 bin değil bunun yerine 24/81 yani 48 bin,

Karısı: 1/8 yani yani 20.25 bin değil bunun yerine 9/81 yani 18 bin alıyorlar.

Görüldüğü gibi bu örnekte de herkesin payını bir miktar düşürmek zorunda kaldık. Bu durumda da kadın çıkıp diyebilir ki Allah bize emretti, benim almam gereken 20.25 binken siz 18 bin verdiniz. Bu paranın gerisi nerde? Yapacak bir şey yok, çünkü Kuran'da matematik hatası var.

Sürekli bir eşi daha yazılamaz, hatasız denilen Kuran'da hata ol-

duğu daha Ömer döneminde bile ortaya çıkmış ve bunu da avliye yöntemi ile düzeltmişlerdir.

Kuran'daki çelişkilere örnekler

Çelişki yok diyen ayet:

Nisa 82 *Hâlâ Kur'an'ı düşünüp anlamaya çalışmıyorlar mı? Eğer o, Allah'tan başkası tarafından (indirilmiş) olsaydı, mutlaka onda birçok çelişki bulurlardı.*

Fakat Kuran'da çekişki olup olmadığı konusunda bile çelişki var:

Bakara 106 *Biz herhangi bir âyetin hükmünü yürürlükten kaldırır veya onu unutturur (ya da ertelersek), yerine daha hayırlısını veya mislini getiririz. Allah'ın gücünün her şeye hakkıyla yettiğini bilmez misin?*

Yani bir ayetin hükmü, başka bir ayetle değiştirilebiliyor. Fakat değiştirilen ve değişen ayetlerin ikisi de hala kuranda kaldığından, bu durumun zaten kendisi çekişkili ayetler yaratacaktır.

İlhan Arsel'in derlediği Kuran çelişkilerinden bazılarını buraya örnek olarak alıyorum:

> En'am 107'de 'Tanrı dileseydi puta tapmazlardı' demekte, fakat birkaç ayet ileride 'Allah dilemedikçe inanmazlar' (En'am 111). Bundan anlaşılan şudur ki inanmak ya da puta tapmak Tanrı'nın dileğine bağlıdır ve eğer Tanrı dilemiş olsaydı kişiler puta tapmazlardı.
>
> Ancak ne var ki aynı En'am Sure'sinde: '... puta tapanlardan yüz çevir' (K. 6 En'am 106) diye yazılıdır. Bunu pekiştirir nitelikte olmak üzere Tevbe suresi'nde de puta tapanların öldürülmelerini emreden şu ayet vardır: '...Müşrikleri (puta tapanları) bulduğunuz yerde öldürün,..' (K. 9 Tevbe 5). Bir başka deyişle, Kuran'a göre, Tanrı kişiyi hem 'putperest' (müşrik) bırakmıştır, ve hem de 'putperest'tir' diye cezalandırmaktadır.
>
> Yukardakine benzer bir diğer örnek En'am Suresi'ndeki şu ayet'dir: 'Allah kimi doğru yola koymak isterse onun kalbini İslamiyete açar, kimi de saptırmak isterse... kalbini dar ve sıkıntılı kılar. Allah inanmayanları küfür bataklığında bırakır' (K. 6 En'am 125). Dikkat edileceği gibi ilk iki tümce ile son tümce çelişki halindedir. Çünkü ilk iki tümceye göre kişi'yi 'Müslüman' ya da 'Kafir' yapan Tanrı'dır; fakat Tanrı, kafir yaptıklarını Cehennem'e atmaktadır.
>
> Yine Bakara Sure'sinin 6.ayet'i şöyle der: 'Şüphe yok ki, inkar edenleri (kafir olanları), başlarına gelecekle (azab ile) uyarsan da uyarmasan da birdir, inanmazlar' (K. 2 Bakara 6). Bu ayet'in hemen arkasından şu ayet gelir: 'Zira Allah onların kalblerini ve kulaklarını mühürlemiştir; gözlerinde de perde vardır ve büyük azab onlar içindir' (K. 2 Bakara 7). Görülüyor ki kişileri 'kafir' yapan, onların kalblerini ve kulaklarını mühürleyen Tanrı'dır. Fakat böyle olduğu halde Tanrı kendisinin 'kafir' yaptıklarını, büyük bir azab'a sokacaktır.
>
> Söylemeye gerek yoktur ki Tanrı'nın insanları, hem gözlerini ve kulaklarını mühürleyip kafir yapması ve hem de cezalandırması çelişmeli ve tutarsız bir davranıştır. Fakat İslamcılar bu hükümleri, sanki ortada çelişme yokmuş gibi müslüman kişinin beynine sokuşturuverir.
>
> Yine bunun gibi Bakara Sure'sinde 'Dinde zorlama yok' (K. 2 Bakara 256) diye yazılıdır. İslamcılar buna dayanarak İslam'ın hoşgörü dini olduğunu söyler. Söylediklerini pekiştirmek maksadıyla: 'Şüphe yok

ki bu (Kur'an) bir öğüttür. O halde dileyen Rabbine götüren yolu tutsun...' (K. 73 Müzemmil 19) ya da 'Muhakkak ki bu kitap bir öğüttür. Kim dilerse ondan öğüt alır...' (K.74 Müddessir 54-55) şeklindeki ayetleri okur. Buna benzer diğer ayet'leri ya da hadis'leri okuyarak şeriat dininde inanç özgürlügü olduğunu savunur.

Fakat bunu yaparken, söyledikleriyle çelişkiye düşercesine, İslam'dan başka 'gerçek din' olmadığını bildiren, başka din ve inanca yönelenleri 'sapık' ya da 'kafir' olarak ilan eden, ya da Tanrı'ya eş koşanları (müşrik'leri) ölüme götüren, daha başka bir deyimle inanç özgürlüğünü ve hoşgörüyü kökünden silen hükümleri sıralar. Örnegin Kur'an'daki 'Müşrikleri nerede bulursanız öldürün' (K. Tevbe 5; Al-i İmran 85) şeklindeki emirleri açıklar. Ya da 'Kitab Ehli' olanlara (yani Yahudilere ve Hiristiyanlara) karşı savaş açılmasını, İslamı kabul ettirene ya da 'Cizye' (kafa parasi) alınana kadar bu savaşın sürdürülmesini öngören hükümleri belletmekten geri kalmaz. İslam dini'nin bu hükümlere dayalı olarak yayıldığını, Muhammed'in bu maksatla savaşlar yaptığını, ölüm döşeğinde iken 'Arap ceziresinde iki din bir arada bulunmayacak' diye vasiyette bulunduğunu anlatmaktan bıkmaz. Dinde 'zorlama' olmadığını bildiren hükümlerle, 'zorlamayı' öngören hükümlerin (ve eylemlerin) yan yana, içiçe bulunmasını çelişki saymaz.

Bir yandan: 'İyilik ve fenalık bir değildir... Sen fenalığı en güzel şekilde sav; o zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kişinin yakın bir dost olduğunu görürsün...' (K. 41 Fussilet 34) şeklindeki hükümler, diğer yandan bunlara ters düşen: 'Ey inananlar...size kısas farz kılındı...Ey akıl sahipleri kısas'ta sizin için hayat vardır...' (K. 2 Bakara 178-9), ya da ':Bir kötülüğün karşılığı, aynı şekilde bir kötülüktür...' (K. 42 Sura 40) şeklindeki hükümler bulunur Kuran'da. Hangi kötülüğe hangi kötülükle karşı konulacağını da: '... hür ile hür insan, köle ile köle, kadın ile kadın...' (K.2 Bakara 178) ya da '... onlara can cana, göze göz, buruna burun, kulağa kulak, dise disle ve yaralara karşılıklı ödeşme yazdık...Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler, işte onlar zalimlerdir...' (K.5 Maide 45 ayrıca bkz. Bakara 179) şeklindeki hükümler de bulunur Kuran'da. Bir yandan öç almayı farz kılan bu emirlerle, ya da: 'Sen de müşrikleri hicvü zemmet, yahud onların hicivlerine mukabelede bulun, Cibril'de seninle beraberdir' şeklindeki Hadis'lerle öc almayı teşvik ederken, diğer yandan: 'Her kim öç almayıp bağışlarsa işte bu hareket büyüklerin karıdır' (K.42 Sura 43) şeklindeki hükümler bulunur Kuran'da.

İnançlı olup olmama konusundaki çelişkili ayetler

Kuran diyor ki:

Bakara 272 *Onları hidayete erdirmek sana ait değildir. Fakat Allah, dilediğini hidayete erdirir. Hayır olarak ne harcarsanız, kendiniz içindir. Zaten siz ancak Allah'ın rızasını kazanmak için harcarsınız. Hayır olarak her ne harcarsanız - hiç hakkınız yenmeden - karşılığı size tastamam ödenir.*

Yunus 99 *Rabbin dileseydi, yeryüzünde bulunanların hepsi inanırdı. Öyle iken insanları inanmaya sen mi zorlayacaksın?*

Başka bir ayette ise aynen şöyle diyor:

Tevbe 29 *Kendilerine kitap verilenlerden Allah'a ve ahiret gününe iman etmeyen, Allah'ın ve Resûlünün haram kıldığını haram saymayan ve hak din İslam'ı din edinmeyen kimselerle, küçülerek (boyun eğerek) kendi elleriyle cizyeyi verinceye kadar savaşın.*

Bir Müslüman kaç kafire bedeldir?

Enfal 65 *Ey Peygamber! Müminleri savaşa teşvik et. Eğer içinizde sabırlı yirmi kişi bulunursa iki yüz kişiye galip gelirler. Eğer içinizde (sabırlı) yüz kişi bulunursa, inkar edenlerden bin kişiye galip gelirler. Çünkü onlar anlamayan bir kavimdir.*

Enfal 66 *Şimdi ise Allah yükünüzü hafifletti ve sizde muhakkak bir zaaf olduğunu bildi. Eğer içinizde sabırlı yüz kişi olursa iki yüz kişiye galip gelirler. Eğer içinizde (sabırlı) bin kişi olursa, Allah'ın izniyle iki bin kişiye galip gelirler. Allah sabredenlerle beraberdir.*

65. ayette sizden yüz kişi kafirlerden bin kişiye bedeldir diyor. Fakat 66. ayette karar değişikliği oluyor, sizden yüz kişi onlardan iki yüz kişiye bedeldir diyor. Muhtemelen arada yenilgiyle sonuçlanan bir savaş oluyor.

Kuran'daki dünya ve evren tasviri

Kaf 38 *Andolsun biz, gökleri, yeri ve ikisi arasında bulunanları altı günde yarattık. Bize hiçbir yorgunluk çökmedi.*

Araf 54 *Şüphesiz ki Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra Arş'a istiva eden, geceyi, durmadan kendisini kovalayan gündüze bürüyüp örten; güneşi, ayı ve yıldızları emrine boyun eğmiş durumda yaratan Allah'tır. Bilesiniz ki, yaratmak da emretmek de O'na mahsustur. Alemlerin Rabbi Allah ne yücedir!*

Furkan 59 *Gökleri, yeri ve ikisinin arasındakileri altı günde yaratan sonra da arşa hükmeden Rahman'dır. Bunu bir bilene sor.*

Hadid 4 *O, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra Arş'ın üzerine istiva edendir. Yere gireni ve ondan çıkanı, gökten ineni ve oraya yükseleni bilir. Nerede olsanız, O sizinle beraberdir. Allah yaptıklarınızı görür.*

Allah evreni 6 günde yaratmış ve hiç yorulmamış.

Bakara 29 *O, yerde ne varsa hepsini sizin için yarattı. Sonra (kendine has bir şekilde) semaya yöneldi, onu yedi kat olarak yaratıp düzenledi (tanzim etti). O, her şeyi hakkıyla bilendir.*

Fussilet 12 *Böylece onları, iki günde yedi gök olarak yarattı ve her göğe görevini vahyetti. Ve biz, yakın semayı kandillerle donattık, bozulmaktan da koruduk. İşte bu, aziz, alim Allah'ın takdiridir.*

Önce yeri yaratmış, sonra gökleri. Ayrıca yıldızlar buradaki mantığa göre yakın gökteymişler ve kandil vazifesi görmekteler.

Nahl 15 *Yeryüzünde, sarsılmayasınız diye, sabit dağlar, nehirler ve belki yolunuzu bulursunuz diye yollar ve işaretler meydana getirmiştir. Onlar yıldızla da yollarını bulurlar.*

Hicr 19 *Yeri uzatıp yaydık, orada sabit dağlar yerleştirdik, yine orada miktarı ve ölçüsü belirli olan şeyler bitirdik.*

Lokman 10 *Allah gökleri gördüğünüz gibi direksiz yaratmış, sizi sallar diye yeryüzüne sabit dağlar koymuş; orada her türlü canlıyı yaymıştır. Gökten su indirip orada her hoş çiftten yetiştirmişizdir.*

Nuh 19 *Allah sizin için yeri bir yaygı yapmıştır.*

Yeri uzatıp döşek gibi yaymış Allah. Yani bu kitabın mantığına yöre dünya düz. Gökleri ise direksiz yaratmış, yani düşmeleri ge-

rek ama Allah izin vermediği için düşmüyorlar. (Allah'ın kudretine örnek). Dağlar ise yeryüzü sarsılmasın diye denge unsuru olarak dikilmiş.

Nuh 19'u pek çok meal 'yaygı' değil, 'sergi' olarak çeviriyor. Sergi kelimesinin günümüzdeki çok anlamlılığı yüzünden, dünyanın düzlüğüne atıfta bulunan 'yere serip yaymak, yaygı yapmak' anlamını gizleyebilmek için.

Rad 2 *Görmekte olduğunuz gökleri direksiz olarak yükselten, sonra Arş'a istiva eden, güneşi ve ayı emrine boyun eğdiren Allah'tır. (Bunların) her biri muayyen bir vakte kadar akıp gitmektedir. O, Rabbinize kavuşacağınıza kesin olarak inanmanız için her işi düzenleyip ayetleri açıklamaktadır.*

Yine göklerin direksiz olarak yükseltilmesi var burada. O zaman yaşamış bir insanın bu olaya bakış açısını, meseleyi görüş biçimini gösteren güzel bir örnek.

Ayrıca, Ay ve Güneş'i buyruğu altına almış Allah. Yani kendi hallerine bırakılsalar başlarına buyruk davranmaları konusu bir yana, asıl dikkat çekmek istediğim, bu gök cisimlerine biçilen değer. Yani bunların evrendeki sayısız yıldız ve gezegenlerin ve onların uydularının alelade örnekleri olduğunu bilmeyen, kendisi için özel olan bu gök cisimlerine özel yer biçen eski zaman insanlarının mantığı var burada da, kuran'ın tamamında olduğu gibi.

Nebe 6 -13 *6. Biz yeryüzünü bir döşek, yapmadık mı? 7. Dağları da birer kazık . 8. Sizi çifter çifter yarattık. 9. Uykunuzu bir dinlenme kıldık. 10. Geceyi bir örtü yaptık. 11. Gündüzü de çalışıp kazanma zamanı kıldık. 12. Üstünüzde yedi kat sağlam göğü bina ettik. 13. (Orada) alev alev yanan bir kandil yarattık.*

Yine yukarıda değindiğimiz aynı temalar. 1400 yıl önce yaşamış birinin bakış açısından dünya ve kainat.

Yerler döşek, dağlar birer kazık, güneş bir kandil.

Tabii 'bunlar mecazi anlamlardır' mantığıyla dincilerin nasıl işin içinden çıkmaya çalıştıklarını biliyoruz. Ama örnekler çoğaldıkça bizim bu ayetlere bakış açımızın gerçeği yansıtan asıl doğru bakış açısı olduğu daha açık hale gelmektedir.

Kuran'ın mantığında dünya koca evrende önemsiz bir toz tanesi falan değil. Tam tersi asıl yer daha önemli. Gökler yerin üzerine bina edilmiş, onu örten, içinde kandiller taşıyan (yerdekilere ışık olsun diye) bir yer. Zaten önce yerler, sonra gökler yaratılmış bu kitabın mantığına göre.

Nuh 16 *Ayı bunların içinde nur yaptı. Güneşi de bir lamba yaptı.*

Benzer ifadelerin yeni örnekleri.

Kehf 83 - 86 *83. (Resulüm!) Sana Zülkarneyn hakkında soru sorarlar. De ki: Size ondan bir hatıra okuyacağım. 84. Gerçekten biz onu yeryüzünde iktidar ve kudret sahibi kıldık, ona (muhtaç olduğu) her şey için bir sebep (bir vasıta ve yol) verdik. 85. O da bir yol tutup gitti. 86. Nihayet güneşin battığı yere varınca, onu kara bir balçıkta batar buldu. Onun yanında (orada) bir kavme rastladı. Bunun üzerine biz: Ey Zülkarneyn! Onlara ya azap edecek veya haklarında iyilik etme yolunu seçeceksin, dedik.*

Bu kitaba göre güneşin battığı yer gidip bulunabiliyor ve güneş kara bir balçıkta yatıyor battığı zaman. Dünyadaki kara bir balçıkta

bulunabilecek kadar küçük yani.

Tabii yine bunlar mecazi anlatımlar olarak algılanmaya ve yutturulmaya çalışılabilir. Ama örnekler çoğaldıkça insanların buna ikna olması zorlaşacaktır.

Hicr 28, 29 *Hani Rabbin meleklere, 'Ben kuru bir çamurdan, şekillendirilmiş balçıktan bir insan yaratacağım. Onu düzenleyip içine ruhumdan üflediğim zaman, onun için hemen saygı ile eğilin' demişti.*

Allah Adem'i çamurdan yaratıp elleriyle şekil vermiş ve kendi ruhundan üflemiş.

Allah'ın katının Kuran'daki tasviri

Yunus 3 *Şüphesiz ki Rabbiniz, gökleri ve yeri altı gün içinde yaratan, sonra da Arş'a kurulup işleri yerli yerince düzene koyan Allah'tır. O'nun izni olmaksızın, hiç kimse şefaatçi olamaz. İşte O, Rabbiniz Allah'tır. O hâlde O'na kulluk edin. Hâlâ düşünmüyor musunuz?*

Hud 7 *O, hanginizin amelinin daha güzel olacağı konusunda sizi imtihan için, henüz Arş'ı su üstünde iken gökleri ve yeri altı gün içinde yaratandır. Böyle iken 'Ölümden sonra şüphesiz diriltileceksiniz' desen, inkârcılar 'Mutlaka bu, apaçık bir büyüdür' derler.*

Zümer 75 *Melekleri görürsün ki, Rablerine hamd ile tesbih ederek Arş'ın etrafını kuşatmışlardır. Artık aralarında adaletle hükmolunmuş ve 'alemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun' denilmiştir.*

Mümin 7 *Arş'ı taşıyanlar ve onun çevresinde bulunanlar (melekler) Rablerini hamd ederek tespih ederler, O'na inanırlar ve inananlar için (şöyle diyerek) bağışlanma dilerler: 'Ey Rabbimiz! Senin rahmetin ve ilmin her şeyi kuşatmıştır. O hâlde tövbe eden ve senin yoluna uyanları bağışla ve onları cehennem azâbından koru.'*

Fatır 1 *Gökleri ve yeri yaratan, melekleri ikişer, üçer, dörder kanatlı elçiler yapan Allah'a hamdolsun. O, yaratmada dilediği arttırmayı yapar. Şüphesiz Allah, her şeye gücü yetendir.*

Mülk 16, 17 *16. Gökte olanın, sizi yere batırıvermeyeceğinden emin misiniz? O zaman yer sarsıldıkça sarsılır. 17. Yahut gökte olanın üzerinize taş yağdıran (bir fırtına) göndermeyeceğinden emin misiniz? İşte (bu) tehdidimin ne demek olduğunu yakında bileceksiniz!*

Allah gökte yaşıyor. Göklerde bir yerde bir Arş'ı (taht, saray) var. Bu Arş'ı taşıyan ve etrafında dönüp tesbih eden melekler var. Eskiden bu arş su üzerinde imiş. Bu meleklerin ikişer, üçer, dörder kanatları var.

Kuran'da Allah insan gibi portre edilmiştir

Kuran'ın pek çok yerinde Allah gökte yaşayan bir hükümdar gibi portre edilmiş. Tahtı var, hizmetçileri var, insanları kendisine 'kul, köle' olsunlar diye yaratmış. Bazı ayetlerde Allah'ın ellerine (Maide 64, Sad 75), yüzüne (vech) atıfta bulunuluyor (Bakara 115).

Allah kuranda 'Efendi' (Rabb), 'Kral' (Melik) olarak geçer. 'Ev'i (Kabe) vardır, 'Tahtı, Sarayı' (Arş) vardır. 'Güçlü' (Aziz) dir, 'Zorba' (Cebbar) dır, 'Sevecen' (Vedud) dur.

Ayrıca Allah insan gibi görür, işitir, konuşur, yatışır, düşünür, acır, bağışlar vs.

Kısacası, Kuran'ın o zamanın bir insanının dünya görüşü ve mantığını yansıttığı çok açık. Dünyanın, güneşin ve ayın evrendeki yeri, gökteki yıldızların mahiyeti, evrenin ve dünyanın yapısı vs günümüzde çocukların bile bildiği gerçekleri yansıtmaktan çok uzak.

Bütün bunlar bu kitabın ilahi değil insan yapısı olduğunun açık göstergeleridir.

Tanrı Fikri Neden ve Nasıl Reddedileb

Din dışı fikirlerin sınıflandırılması

Semavi dinlerin dünya görüşüne 'teizm' dendiğini açıklamıştık. Tipik teist fikirler ile bağdaşmayan, yani inançsızlığın türleri kabul edilebilecek belli başlı bakış açıları şunlardır:

Ateizm

Ateizmin dar ve geniş tanımları mümkün. Ateizm, kelime olarak 'a-teizm' yani teizmin reddi olduğundan, bazen tipik teist fikirlerle bağdaşmayan tüm görüşler 'ateizm' olarak nitelendirilebiliyor.

Fakat teist inanç ile bağdaşmayan düşünce biçimleri arasında farklar olduğundan ve ateizm deyince genel eğilim ve bu terimin felsefede kullanım şekli genel olarak biraz daha dar bir anlama işaret ettiğinden, çok anlamlılığı önlemek ve açıklayıcılık açısından, bu kitapta ateizmi diğer inançsızlık biçimlerinden ayıracağız.

Bu şekliyle düşünüldüğünde ateizm 'Tanrı'ya inanmamak', ya da 'Tanrı fikrine olan inançsızlıktır'. Bu şekliyle ateizm sadece teist dünya görüşünün reddi değil, daha özelinde teist Tanrı fikirlerinin tümden reddi olmaktadır.

Dikkat ediniz, bu ret, zorunlu olarak karşıt iddiayı içermez. Yani ateist 'Tanrı'nın var olmadığını iddia eden' ya da 'Tanrı'nın var olmadığına inanan' biri olmak zorunda değildir. Bazı ateistler bu iddiada da bulunabilir, fakat her ateist buna katılmayacağından, ateizmin tanımında 'Tanrı'nın var olmadığını iddia eden kişi' ifadesi kullanılmaz, 'Tanrı'nın varlığını reddeden kişi' ifadesi kullanılır.

Bu durum daha önce de bahsettiğimiz gibi ateizmin ikiye ayrılmasına sebep olur. Bu iki ateizm türünden biri 'negatif ateizm' (ya da 'zayıf ateizm'), diğeri ise 'pozitif ateizm' (ya da 'güçlü ateizm') dir.

Negatif ateizm sadece Tanrı'nın varlığı iddiasını reddetmekle yetinir ve 'Tanrı'nın var olmadığı' gibi bir karşı iddiada bulunmaz. Pozitif ateizm ise Tanrı'nın varlığı iddiasını sadece reddetmekle kalmaz, 'Tanrı'nın var olmadığı' gibi somut bir iddiada da bulunur.

Agnostisizm

Tanrı'nın varlığı veya yokluğu konusunda kararsız olduğunu söyleyen kişinin düşüncesine agnostisizm denir. Kendisini agnostik olarak niteleyen kişiler Tanrı'nın varlığı veya yokluğu konusunun bilinemez

olduğunu, en azından kendilerinin ellerindeki veriler ve günümüzde bilinenler açısından bu konuda bir karar veremediklerini söylerler.

Aslında felsefede agnostisizmi de zayıf ve güçlü agnostisizm olarak ikiye ayıran yaklaşımlara da rastlanmaktadır. Bu ayrımı yapanlara göre, güçlü agnostik Tanrı'nın varlığının hem şu anda bilinmediğini, hem de teorik olarak, tüm zamanlar için bilinemez olduğunu savunan kişidir. Zayıf agnostik ise böyle bir iddiada bulunmaz. Tanrı'nın varlığının günümüzdeki imkanlarımız ve bilgilerimiz çerçevesinde, fikir belirten kişi açısından bilinemez olduğunu söyler.

Fakat ateist kesim bu bakış açısını eleştirmektedir ve bazı ateist düşünürler agnostisizmin sadece Tanrı'nın varlığı ya da yokluğu hakkında epistemolojik (bilgi bilimsel) bir tavır olabileceğini ve kişinin Tanrı'ya inanıp inanmadığı konusunun ayrı bir konu olduğunu söylerler. Böyle düşünen ateist filozoflar agnostisizmi 'teist agnostisizm' ve 'ateist agnostisizm' olarak ikiye ayırır. Tanrı'nın var olup olmadığının bilinemeyeceğini fakat buna rağmen Tanrı'ya inanmayı seçtiğini söyleyenlerin 'teist agnostik', Tanrı'ya inanmamayı seçenlerin ise 'ateist agnostik' olduğunu söylerler. Sonuçta negatif ateist tavrın da Tanrı'nın var olup olmadığı konusunda agnostiklerle aynı şekilde düşünebileceğini, fakat inanç konusunda yine de bir seçim yapmak gerektiğini söylerler. Nitekim felsefede 'agnostik ateizm' diye geçen ve bir tür negatif ateizm olarak kabul edilebilecek bir bakış açısı da vardır (ünlü filozof Bertrand Russel bu düşünceyi savunur) ve burada agnostisizmden tek fark inanç konusunda somut bir tercihin de yapılmış olduğudur.

Agnostikler ise buna katılmaz ve böyle bir seçimin şart olmadığını savunur pek çoğu.

Bu kitapta, karışıklığı önlemek için agnostik kelimesini ateistlerin 'ateist agnostik' dediği türde bir anlama gelir şekilde kullanacağız. Çünkü internetteki tecrübelerimiz göstermektedir ki, teist inancını kaybetmemiş fakat Tanrı'nın varlığının gösterilemeyeceğini anlamış pek çok inançlı da din tartışmalarına girip kendilerini agnostik olarak tanıtmakta fakat teistlerin (inançlıların) savunduğu fikirlerden farklı fikirler pek savunmamaktadırlar.

Dolayısıyla, bu kitabın amacı açısından, inançsızlığın bir türü olarak ifade edebilmek için agnostisizmi yukarıda bahsettiğimiz ve ateist kesimin 'ateist agnostisizm' diye tanımladığı anlamda kullanacağız. Teist agnostisizmi, teizmin içinde değerlendireceğiz. (Felsefede genel eğilim de zaten bu yöndedir).

Deizm

Deizm, bir Tanrı'nın, ya da daha doğrusu evreni yaratan bir gücün varlığına inanır fakat dinlerin ilahi olduğuna inanmaz. Dinlerin insan yapısı olduğunu düşünür.

Deizmin Tanrısı, başlangıçta her şeyi yaratıp sonra işleyişine karışmamıştır. Bu Tanrı'nın nasıl portre edildiği kişiden kişiye değişebilir. Bazı deistler Tanrı'yı teizmin Tanrı'sına çok yakın bir varlık olarak hayal ederken, bazıları sadece evrenin varlığından sorumlu,

hatta zeki olması dahi gerekmeyen bir faktör olarak görebilir.

Ateistler, deizmi genellikle ateizme giden yolda bir basamak olarak görür. Fakat meselenin felsefi yönüyle uğraşmak için yeterince sebebi olmayan kişiler için deizm kalıcı bir bakış açısı da olabilmektedir.

İlk bölümde verdiğimiz inançla ilgili istatistiklerin bir zorluğu, deistlerin ya da hatta teist agnostiklerin hangi kategoriye sokulacağının bilinememesidir. Bu tür düşüncedeki insanların hangi tarafa dahil edildiğine bağlı olarak toplumlardaki inançsız kişilerin sayısı değişik istatistiklerde değişik sayılarda çıkabilmektedir.

Bazı ateist filozoflar deizmi de teizm içinde değerlendirir. Bazıları ise, özellikle de ateizmi geniş anlamıyla tanımlayan kişiler, deizmi daha çok ateizme yakın bir görüş olarak görür.

Biz bu kitapta inançlı-inançsız ayrımında deizmi inançsız tarafta, ateizm tartışmasında ise teist tarafta değerlendireceğiz. Çünkü genel olarak dinler ve dinsel inanç açısından konuşurken deist genellikle ateistlerin tarafında yer alacaktır (internetteki tartışmalarda da bu sabittir) fakat Tanrı'nın varlığı tartışmasında deist doğal olarak teist tarafında yer alacaktır (bu da internetteki tartışmalarda ortaya çıkan bir sonuçtur).

Panteizm

Panteizm, ya da 'Tümtanrıcılık', Tanrı'nın evrenin tümü, ya da bütünü olduğunu düşünür. Bu bakış açısında Tanrı diye bir kavramdan bahsedilmesine rağmen daha çok din dışı bir düşünce olduğu söylenebilir, çünkü bu bakış açısında teizmdeki tipik 'Kişi Tanrı' fikrinden uzaklaşılmaktadır.

Zaten panteistler genellikle doğa kanunlarının evreni açıklamakta yeterli olduğunu düşünen kişiler olduklarından, dinden aldıkları Tanrı kavramıyla bilim ve felsefeden aldıkları doğa kanunları kavramını birleştirerek bir sentez yapmaktadırlar. Böylece hem inançlı gibi konuşabilmekte ve görünebilmekte, hem de din ve bilim arasında çıkabilen sorunlarda bilim tarafında kalabilmektedirler.

Fakat görüşleri ayrıntılı incelendiğinde, teistler panteistleri de 'dinsiz' tarafta görür.

Biz de bu kitapta, deizm için olduğu gibi panteizmi de inançlı-inançsız ayrımında inançsız tarafta, fakat teizm-ateizm ayrımında teist tarafta değerlendireceğiz.

Ateizmin iki türü (negatif ateizm - pozitif ateizm)

İnternette bu konuların tartışıldığı sanal ortamlarda tartışmaya başlayan kişilerin bu farkı anlaması her zaman kolay olmamaktadır. Ateizm deyince genel olarak pozitif ateizm anlaşılmakta, tüm ateistlerin her zaman ve her durumda Tanrı'nın var olmadığı yönünde somut bir iddiada bulunduğu zannedilmektedir.

Bu yüzden negatif ateizmin iyi tanımlanıp tam olarak anlaşılmasını sağlamak önemlidir.

Tanrı'nın varlığı iddiasını reddetmek, neden zorunlu olarak 'Tanrı'nın var olmadığı' iddiasını sunmayı gerektirmez?

Çünkü bir iddiayı kanıtlamakla yükümlü olan taraf iddia sahibi olan taraftır. Tanrı'nın varlığı konusundaki orijinal iddia teizm tarafından ileri sürülmektedir. Yani teizm 'Tanrı' diye bir şeyin var olduğunu ileri sürmektedir. Dolayısıyla, ispat yükümlülüğü teist taraftadır. Negatif ateistlerin bakış açısına göre, eğer bu ispat yükümlülüğü yerine getirilemezse, yani varlığı iddia edilen Tanrı'nın var olduğu gösterilemezse, doğal tavır bu iddianın reddi olmaktadır.

Dolayısıyla, ateizme göre, eğer Tanrı'nın varlığına dair teistler tarafından getirilen iddiaların geçersizliği gösterilebilirse, ortaya böyle bir Tanrı'nın var olmadığı fikri çıkmaktadır.

Maksat kesin bilginin olmadığı bir konuda bir tavır oluşturmak olduğundan, ontolojik (yani varlıkbilimsel) gerçek bilinmiyor olsa bile, bizim bu konuda bir tavır ortaya koyabilmemiz gerekir der negatif ateizm. Bu nokta, agnostisizmle negatif ateizm arasındaki temel farktır denebilir. Yoksa epistemolojik (yani bilgi bilimsel) açıdan, negatif ateist Tanrı'nın var olduğunun bilinip bilinmeyeceği konusunda agnostikle aynı düşünüyor bile olabilir.

Negatif ateizmin bu tespitlerine pozitif ateist tavır da katılacağından, ama tersi doğru olmadığından, ateizmin tanımında 'Tanrı'nın varlığına dair inançsızlık' ifadesi kullanılır. Çünkü bu inançsızlık, Tanrı'nın var olmadığına dair zorunlu bir inanç içermez.

Pozitif ateizm ise bunu bir adım ileri götürür ve Tanrı'nın var olduğunu düşünmek için bir sebep olmadığı konusunda negatif ateizme katılmakla birlikte, aynı zamanda Tanrı'nın var olmadığını düşünmek için de sebepler olduğunu söyler.

Yani pozitif ateizm Tanrı'nın var olmadığını somut bir şekilde iddia eder.

Bu iddianın bir 'inanç' kabul edilip edilmeyeceği, yani pozitif ateistin 'Tanrı'nın var olmadığına inanan kişi' olduğunun söylenip söylenemeyeceği, 'inanç' sözcüğünün nasıl kullanıldığına bağlıdır. İnanç eğer 'iman' anlamında, yani dayanaksız kabul anlamında kullanılırsa, pozitif ateizm bir inanç değildir. Fakat 'inanç' sözcüğünün günlük kullanımda daha geniş anlamı da vardır ve 'fikir', 'kanı', 'bakış açısı' gibi anlamlara da gelebilmektedir. İnanç kelimesi bu şekilde geniş anlamıyla kullanıldığında pozitif ateistin 'Tanrı'nın var olmadığına inanan' kişi olduğu söylenebilir.

Fakat 'inanç' kelimesinin çok anlamlılığı yüzünden, biz bu kitapta inancı daha çok dar anlamında, yani dinsel inançta olduğu gibi 'iman' anlamında kullanacağız. Bu yüzden de pozitif ateizmin herhangi bir 'inanç' taşımadığını söyleyeceğiz. Çünkü pozitif ateizmi incelediğimiz bölümde görüleceği gibi, pozitif ateizmin Tanrı'nın var olmadığı sonucuna ulaşmak için kullandığı argümanlar 'iman'a değil, çeşitli somut analizlere dayanmaktadır.

Agnostisizm ve negatif ateizm

Bir de agnostisizm ve negatif ateizm arasındaki farklar ve bu iki görüş arasında tercih konusunda söz söylemek istiyorum.

Tanrı'dan ne kastedildiğine bağlı olarak, bazen sözkonusu Tanrı'nın var olup olmadığı konusunda net bir sonuca ulaşmak mümkün olmaz. Tanrı'nın tanımı konusunda inceleyeceğimiz gibi ortada herkesin birleştiği tek ve net bir Tanrı tanımı bulunmamaktadır. İnternetteki tartışmalarda ortaya çıkan tablo, ortada yaygın en az birkaç değişik Tanrı anlayışı olduğunu göstermektedir. Hatta daha nadir Tanrı tanımları da hesaba katılırsa bu rakam büyür. Tüm bunlara Tanrı'nın tanımı bölümünde değineceğiz.

Bu kısımda ise ilgilendiğimiz konu, Tanrı'nın, varlığı ya da yokluğu konusunda net bir şey söylenemeyecek şekilde tanımlanması durumunda takınılacak tavrın ne olması gerektiğidir.

Agnostikler doğal olarak böyle bir durumda bu konuda bir karar verilemeyeceğini söyler.

Yaklaşımlar arasında çeşitli farklar olabilse de, agnostisizm ve negatif ateizmin en azından yukarıda bahsettiğimiz durum için, epistemolojik açıdan Tanrı'nın varlığı konusunda aynı şeyi söylediği söylenebilir.

Aradaki fark, buna rağmen Tanrı'nın varlığının net bir şekilde reddedilip reddedilmediğidir.

Agnostik, böyle bir net ret tavrını mümkün gösterecek bir teorik yol olmadığını savunmaktadır. Negatif ateist ise, yukarıda bahsettiğimiz 'iddia kanıtlanamazsa reddedilir' mantığına dayalı olarak bir teorik reddin mümkün olduğunu düşünmektedir.

Negatif ateist, kendisine agnostik diyen kişinin belki sözleriyle değil ama tavırlarıyla, günlük yaşantısında verdiği kararlarla aslında Tanrı inancı konusunda bir karar vermiş olduğunu ve bu kararı yaşadığını söyler. Bu yüzden ateist, agnostisizmi teist ve ateist agnostisizm olarak ikiye ayırır. Bir agnostik, Tanrı'nın varlığı konusunda bir karar veremeyeceğini söylemesine rağmen, günlük hayatında bir teist gibi yaşıyor, günlük hayattaki kararlarını sanki Tanrı varmış gibi alıyorsa, örneğin İslam toplumunda yaşayan bir agnostik ramazanda oruç tutuyor, çeşitli dini vecibeleri yerine getiriyorsa vs bu kişi ateistin gözünde teist bir agnostiktir. Fakat agnostik eğer bunları yapmıyorsa, yani teist gibi yaşamıyor, günlük hayattaki kararlarını Tanrı yokmuş gibi veriyorsa, o zaman bu kişi ateist agnostiktir ve bu durumda negatif ateistle aralarında bir fark kalmamaktadır.

Böyle bir durumda, yani ateist agnostik biri için, agnostisizm ile negatif ateizm arasındaki tek fark, kişilerin kendilerini ifade etmek için hangi terimi seçtikleri, hangi etiketi kullandıklarıdır. Bu anlamda negatif ateist, bu koşullara uyan bir agnostiği (ateist agnostik), sırf ateizm terimi için toplumda mevcut önyargılar sebebiyle bu etiketi kendisine yakıştırmaktan çekinmekle itham edebilir.

Agnostik ise buna katılır veya katılmaz ve tartışmalar sürer gider.

Fakat, burada incelediğimiz açıdan anlatmak istediğimiz şudur ki, tartışılan Tanrı tanımına bağlı olarak, agnostisizm ve negatif ate-

izm epistemolojik (bilgi bilimsel) anlamda Tanrı'nın varlığı konusunda aşağı yukarı aynı şeyleri söyleyebilmektedir. Bu yüzden bu kitapta negatif ateizm ve agnostisizmin argümanlarını aynı başlık altında inceleyeceğiz. Pozitif ateizmi ise ayrı bir başlıkta ele alacağız.

Negatif ateizm ve agnostisizmin incelenmesi

İnançsızlığın başlangıçta zannedilenden daha geniş bir yelpazeye dağıldığını şu aşamada okur görüyor olmalıdır.

Dinlerin zayıf noktaları ile ilgili önceki bölümlerde dile getirilenler bu bölümde değinilen konulardan önce işlenmiştir, çünkü bunlar inançsızlığın tüm türleri tarafından muhtemelen paylaşılacak düşüncelerdir. Yani sadece ateist ve agnostiklerin değil, deist ve panteistlerin de pek çoğunun muhtemelen katılacağı şeylerdir.

Kitabın bundan sonrası ise daha çok ateist ve agnostiklerin katılacağı fikirlerden oluşmaktadır. Bu bölümde anlatılacakların çoğu hem pozitif ateist, hem negatif ateist hem de muhtemelen agnostiklerin katılacağı fikirlerden derlenmiştir. (Bazılarına agnostikler katılmayabilir, fakat ateistler muhtemelen çoğuna katılacaklardır).

Daha sonra ise pozitif ateizm ayrı bir başlık olarak incelenecektir.

Agnostisizm ve ateizm Tanrı'nın var olduğunu düşünmek için ortada geçerli bir sebep olmadığını düşünür. Bunun temel sebebi elbette ki inançlıların Tanrı'nın varlığına dair getirdikleri sözde kanıtların geçersizliğidir.

Burada Tanrı'nın varlığına dair getirilen belli başlı kanıtlama girişimlerini ve argümanları inceleyeceğiz.

Tanrı'nın varlığına dair argümanlar

Bunlar arasında ilk üç argüman önemlidir ve inançlıların bu konulara kafa yormuş ve araştırmış olanları neden Tanrı'ya inandığı sorulduğunda genellikle bu üç argümandan birini ya da birkaçını şu ya da bu çeşidiyle ileri sürer. Diğer argümanlar ikincil değerdedir ve ileri sürenler tarafından dahi yeterince güçlü olmadıkları genellikle kabul edilir. Bunlar daha çok ek argümanlardır denebilir ve ilk üç argüman yoluyla ikna olmuş bir inançlı zihnin inancını pekiştirmeye yararlar daha çok.

İlk neden argümanı (kozmolojik argüman)

Bu argüman en basit şekliyle, nedenler zincirinde geri doğru gidildiğinde bir ilk nedene ulaşılmak zorundadır, bu da Tanrı'dır der.

Bu argüman için çeşitli örnekler verilir sık sık. Örneğin bir trende her vagonu bir başka vagon çeker fakat ilk vagonu çeken bir lokomotif olmak zorundadır, onu çeken yoktur, ya da orduda herkes birinden emir alır ama en tepedeki komutan kimseden emir almaz vs şeklinde çeşitli örneklerle sunulan bu argümanın resmi forumuyla ilgilenmeden önce bu şekilde halk arasında dile getirilen biçiminin zayıf yönünden bahsedelim.

Tanrı'nın varlığı konusunda ilgilendiğimiz konu nedenler zinciridir. Vagon veya emir komuta zinciri bitebilir ama nedenler zinciri söyledikleri yerde bitmez. Lokomotif diğer vagonları çekiyor olabilir fakat bu lokomotifin nedensiz bir şekilde kendi kendine gittiği anlamına gelmez. Onun hareketi de motoruna bağlıdır, motor yaktığı yakıta bağlıdır, yakıt petrole, yani fosil yakıtlara bağlıdır, fosiller ise eskiden yaşamış canlıların biyolojik artıklarıdır vs. Bu şekilde bakıldığında nedenler zincirinin devam ettiği görülebilir. Benzer şekilde emir komuta zinciri de komutanda biter ama komutanın karar vermesi nedensiz değildir. Komutan da verdiği kararları kendi bilgisine, görgüsüne, birikimine ve mevcut sosyopolitik durumun değerlendirilmesine göre verir. Yani nedensellik zinciri komutanda bitmez.

Peki nedensellik zinciri nerede biter? İlk neden diyelim ki evrenin yaratılışı olsun. Burada dahi nedenlerin sonuna geldiğimizden emin olamayız çünkü bu konuda dayanabileceğimiz yegane bilimsel dayanak Big Bang teorisidir ve bu teori bu konudaki son söz olmadığı gibi zaten Big Bang teorisi evreni meydana getiren madde ve enerjinin nereden geldiği konusunda bir yorum yapmaz. Dolayısıyla, o anın nedenler zincirinin bittiği an olduğunu düşünmek için de bir sebep yoktur. Big Bang'in neden ve nasıl meydana gelmiş olabileceğine dair de teorik fizikte çeşitli fikirler mevcuttur ve henüz bu konuda kesin ve bağlayıcı bir sonuç yoktur.

Fakat olduğunu varsayalım ve gerçekten de evrenin ortaya çıkışının izini sürebildiğimiz nedenler zincirindeki ilk olay olduğunu düşünelim. Buradan bu olayın sebebi Tanrı olmalıdır sonucuna ulaşmak, nedenler zincirini yapay bir şekilde bitirmektir ve gerçek bir cevap değildir.

Çünkü o zaman akla 'Peki Tanrı'nın sebebi nedir?' sorusu gelir. Nitekim küçük çocuklar bu soruyu genellikle sorarlar Tanrı konusunda. Çünkü zihinleri henüz açıktır, şartlanmamıştır.

Eğer 'Tanrı'nın sebebi yoktur' veya 'Tanrı kendi kendisinin sebebidir' açıklaması geçerli bir açıklamaysa, o zaman evrenin sebebini niye merak ettiğini kendisine sormalıdır bu argümanı getiren kişi. Öyle ya, eğer bir şey sebepsiz var olabiliyorsa, ya da kendi kendisinin sebebi olabiliyorsa, o zaman bu kişi evrene neden sebep aramaktadır? Belki de evren kendi kendisinin sebebidir veya sebepsiz olarak var olmaktadır.

Eğer evrene sebep aramak geçerli bir mantık yürütme ise, Tanrı'ya sebep aramanın neden geçersiz olduğunu açıklayabilmelidir bu kişi. Örneğin Tanrı'nın sebebi daha büyük bir Mega-Tanrı, onun da sebebi daha da büyük bir Ultra-Mega-Tanrı olabilir ve bu mantıkla nedenler zincirinin yine sonu gelmez.

Bu sebeple bu argümanı getiren kişi genellikle bu noktada, ortada bir açıklama yapılabilmesi için bir yerde durulması gerekir ve bu yer de Tanrı'dır demektedir.

Fakat durduğu noktayı keyfi bir şekilde seçtiği gerçeğini gözardı etmektedir. Bu zincirin, takip edebildiğimiz ilk noktasından itibaren olan kısmı için herhangi bir noktada durmak, tamamen keyfi bir karardır ve kişinin neden evrenin sebebinde değil de Tanrı'nın sebe-

binde durduğunu kendisine açıklaması gerekmektedir.

Dolayısıyla, açıkça görüleceği gibi bu argüman çürüktür ve geçersiz bir mantık yürütme üzerine kuruludur.

Buraya kadarki şekliyle bu argümanın günlük hayatta karşılaşılan biçiminden bahsettik. Felsefe ve mantık eğitimi almış kişiler genellikle argümanları daha resmi bir şekilde formüle ederler ve bu argüman için bu tür formülasyonların en temel şekillerinden biri şöyle ifade edilebilir:

1. Bazı şeylerin sebebi vardır.

2. Hiçbir şey kendi kendisinin sebebi olamaz.

3. Öyleyse, sebebi olan her şey, kendisi haricinde bir şey tarafından sebep olunmuş demektir.

4. Nedensellik zinciri zamanda sonsuza kadar gidemez.

5. Nedensellik zinciri sonsuza gidemezse, demek ki bir ilk sebep olmak zorundadır.

6. Tanrı, sebebi olmayan ilk sebep demektir.

7. Demek ki Tanrı vardır.

Bu argüman, günümüzde ifade edilen en tutarlı şekliyle böyledir denebilir. Çünkü aslında bu argümanın karşılaşabileceğiniz her şekli bu kurgu üzerinde kurulmaz. Örneğin 1 numaralı öncülün 'Her şeyin bir sebebi vardır' şeklinde ifade edildiği örnekleri mevcuttur kozmolojik argümanın, ki bu şekliyle argüman kendi içinde çelişkili bir hal almaktadır, çünkü her şeyin bir sebebi olmalı deyip, Tanrı'ya sebepsiz demenin yarattığı çelişki çok açık biçimde sırıtmaktadır. Bu yüzden, argümanın daha sofistike biçimlerinde ilk öncül değiştirilmiş ve 'Bazı şeylerin sebebi vardır' şekline dönüştürülmüştür.

Benzer şekilde, argümanın bazı örneklerinde 2 numaralı öncül de bulunmamakta ya da başka şekilde ifade edilmektedir. 1 numaralı öncülü 'Bazı şeylerin sebebi vardır' değil, 'Her şeyin bir sebebi vardır' şeklinde ifade edenler, bu durumda Tanrı'yı kendi kendisinin sebebi olan şey olarak da tanımlayabilmekte, dolayısıyla 2 ve 3 numaralı öncülleri argümandan çıkarabilmektedirler.

Fakat, değişik biçimlerine rastlanabilse de, sonuçta argümanın özü yukarıda ifade edilen mantık yürütmede yatmaktadır.

Bu argümanın temel zayıflığı bazı öncüllerinin geçersizliği veya geçerli olup olmadıklarının gösterilmemiş olduğudur.

Örneğin, burada örnek verdiğimiz şekliyle, argümanın 4 ve 6 numaralı öncülleri şüphe altındadır. Eğer 1 numaralı öncül 'Her şeyin bir sebebi vardır' diyor olsaydı, bu argüman da saldırı altına alınacaktı. Çünkü bu durumda hem sebepsiz bir Tanrı tanımlamak çelişkili olacak, hem de her şeyin bir sebebi olduğu kanıtlanmamış olduğundan, öncülün geçerliliği sorgulanacaktı. Zaten her şeyden önce, 'Her şeyin bir sebebi vardır' önermesi doğruluğu kendiliğinden menkul bir önerme değildir ve kanıta ihtiyaç gösterir. Bu öncül, sadece günlük hayatımızdaki gözlemlerimizden çıkan bir şeydir ve tüm evrene ve tüm zamana uygulanabilecek bir ifade olup olmadığı şüphelidir. Ayrıca, modern kuantum fiziği, bize sebepsiz var oluyor gibi gözüken pek çok olay sunmaktadır. Dolayısıyla her şeyin sebebi olması gerektiği iddiası doğruluğu şüpheli bir iddiadır.

Fakat argümanın bizim bu kitaba aldığımız şeklinde, 1 numaralı öncülde söz konusu problem bulunmamaktadır. Bu şekliyle argümanın zayıf yönleri 4 ve 6 numaralı öncüllerdir. 4 numaralı öncül, kanıtlanmadan argümana alınmıştır. Pekala da nedensellik zincirinin sonsuza kadar gidebilir ve aksini düşünmek için ortada bir sebep bulunmamaktadır. 6 numarada ise Tanrı keyfi bir biçimde tanımlanmıştır. Aslında bu kitabın ilerleyen bölümlerinde de göreceğiniz gibi, Tanrı kavramının keyfi biçimde tanımlanması teizmde çok sık karşılaşılan bir tavırdır. Tanrı'ya sebebi olmayan ilk sebep deyip, bu tanımın semavi dinlerin Tanrı'sını ifade ettiğini savunmak, en kibar ifadesiyle safçadır.

Son zamanlarda, Big Bang teorisinin ışığında, bazı teologlar, bu argümanı daha değişik biçimde formülize etmenin de yoluna gitmişlerdir. Örneğin bu argümanın Big Bang teorisine dayalı şekli:

1. Var olmaya başlayan her şeyin bir sebebi vardır.
2. Evren var olmaya başlamıştır.
3. Demek ki evrenin bir sebebi vardır (Tanrı).

Argümanın bu şeklinde ise, Big Bang teorisinin doğru olduğu varsayımı altında 1 ve 3 numaralı ifadeler şüphe altındadır. Aslında Big Bang teorisinin doğru olduğu da şüphelidir (yani 2 numara da şüphe altındadır). Big Bang teorisi sadece mevcut alternatifler arasında en popüler olanıdır, yoksa doğruluğu kesin değildir, hatta günümüzde Big Bang teorisinden şüphe eden saygın kozmologlar bulunmaktadır. Fakat Big Bang teorisini doğru kabul edersek, argümanın bu şeklinde zayıf kısımlar 1 ve 3 numaralı maddelerdir.

1 numaralı ifade, yine yukarıda ifade ettiğimiz gibi doğruluğu kesin olmayan bir ifadedir. Günümüzde modern fizik, atomaltı parçacıklar ile ilgili deneylerde sebepsiz pek çok kuantum olayı gözlemektedir. Kuantum dünyasında parçacıklar sebepsiz yere var olmakta ve yok olmaktadırlar. Dolayısıyla, var olmaya başlayan her şeyin bir sebebi olması gerektiğini farz etmemiz için yeterli bir sebep yoktur.

Argümanın 3 numaralı maddesinde ise, yine yukarıdaki örneğe benzer şekilde Tanrı keyfi biçimde tanımlanmıştır. 'Evrenin sebebi= Tanrı' derseniz bu argüman bir şey ifade eder ama Tanrı'yı evrenin sebebine indirgemek sadece semavi dinlerin Tanrı'sından uzaklaşmak anlamına gelmez, aynı zamanda Tanrı kavramını tamamen bulanık ve netlikten yoksun bir hale dönüştürür. Çünkü evrenin sebebi, eğer varsa, pek çok şey olabilir. Bu sebepten dinlerin Tanrı'sını anlamanın geçersiz bir mantık yürütme olacağı çok açıktır.

Bu argüman, değineceğimiz diğer pek çok başka argüman gibi, Tanrı hakkında, var olduğu haricinde hiçbir şeyi kanıtlamayı hayal dahi edemez. Örneğin Tanrı'nın bir olduğu, her şeye kadir olduğu, her şeyi bildiği vs gibi ifadeler, bu argümanın kanıtlayabileceği şeyler değildir. Argümanın bir şeyi kanıtlamaya en çok yaklaştığı nokta (ki burada da bir şey kanıtlayamaz), evrenin bir sebebi olması gerektiğidir. Fakat evrenin bir sebebi olması gerektiği gösterilmiş olsa bile, bu sebebin ne olduğu meçhuldür.

Kozmolojik argümanın çürütülmesinde, ateistler ve agnostikler genellikle şu noktalara saldırırlar:

1. Tüm olayların nedensel olduğu,
2. İlk nedenin semavi dinlerin Tanrı'sı olduğu,
3. Argümanın tutarlılığı

Bunların ilk ikisine zaten değindik. Bir de üçüncüsüne değinmek istiyorum. Kozmolojik argümanın tutarlılığı şüphe altındadır. Çünkü bu argümanın hemen hemen her biçimi kendi içinde çelişkilidir. Bu argüman nedensellik zincirini hem bitirmeye, hem de devam ettirmeye çalışır.

Kozmolojik argüman evrene sebep aramaktadır, fakat bunu yaparken açıklama olarak kendisi sebepsiz olan bir kavram (Tanrı) önermektedir. Bu durumda, zaten yola çıkış gayesiyle çelişmektedir. Eğer amaç sebebi olmayan şeylerden kurtulmak ve her şeyin sebebi konusunda ikna edici bir açıklamaya kavuşmaksa, kendisi sebepsiz olan bir kavramı işin içine katarak bu nasıl başarılacaktır? Tanrı sebepsizdir demek, evren sebepsizdir demekten daha mı açıklayıcıdır? Biraz tutarlı şekilde bakıldığında, aslında görülecektir ki bu argümanın açıkladığı hiçbir şey yoktur. Hatta eğer bazı şeyler sebepsiz olabiliyorsa (örneğin bu argümana göre Tanrı), onun yerine sebebi aranan temel şeyin sebepsiz olduğunu düşünmek (yani evren) daha basit ve daha temel bir açıklamadır. Felsefede Occam'ın bıçağı denen, ya da bilimde 'tutumluluk ilkesi' denen ilkeye göre, açıklamaların en sade şekli alınmalıdır. Eğer bir kavram, bir açıklamanın açıklayıcılığına hiçbir şey katmıyorsa, toplamadaki 'o' (sıfır) gibi etkisiz bir elemansa, o zaman bu kavramı açıklamaya almanın bir anlamı yoktur. Bu ilke, Tanrı problemine ve kozmolojik kanıta uygulandığında evrene sebepsiz demenin Tanrı'ya sebepsiz demekten daha basit bir açıklama olması sebebiyle, Tanrı kavramından vazgeçmemiz gerektiği anlamına gelecektir.

Kısacası, kozmolojik argüman zannedilenin aksine oldukça çürük bir argümandır.

Varlık argümanı (ontolojik argüman)

Bu aslında bir argümanlar grubunun genel adıdır. Burada genellikle kendisinden daha büyüğü hayal edilemeyecek kavramlar konu edilir ve Tanrı 'en büyük', 'en yüce', 'en yetkin', ya da 'var olmaması mümkün olmayacak' vs bir kavram olarak tanımlanır. Bu tanımlardan mantıksal çıkarsama yapılarak Tanrı'nın var olduğu iddia edilir. Tanrı genellikle 'Var olmaması mümkün olmayan' bir varlık olarak tanımlanmaya çalışılır.

Eski Hıristiyan teologlarından Aziz Anselm'in ilk olarak ortaya koyduğu orijinal şekliyle ontolojik kanıt aşağıdaki gibidir:

1. Tanrı kendisinden daha büyüğü hayal edilemeyecek olandır.
2. Herşey aynı kalmak üzere, hem zihinde hem de gerçekte var olan bir varlık, sadece zihinde var olan bir varlıktan daha büyüktür.
3. Demek ki Tanrı hem zihinde hem de gerçekte vardır.

Anselm, Tanrı'yı mükemmel bir varlık olarak tanımlamıştır. Eğer bir şeyden daha mükemmeli tanımlanabiliyorsa, Tanrı bu daha mükemmel olan olmalıydı Anselm'e göre. Bu durumda Anselm demiş-

tir ki, zihnimizde mükemmel bir varlık yaratmış isek, fakat bu mükemmel varlığın gerçeklikte karşılığı yoksa, gerçeklikte karşılığı olan başka bir mükemmel varlık, bu ilkinden daha mükemmeldir. Tanrı en mükemmel varlık olduğuna göre ise, hem zihnimizde, hem de gerçekte var olmalıdır demiştir.

Anselm'in argümanına gelen en eski kayıtlı itirazlardan biri Gaunilo'nun itirazıdır. Gaunilo, okurlarından bir ada hayal etmelerini istemiştir. Öyle ki bu ada, hayal edebilecekleri en mükemmel ada olsun. Şimdi, elbette ki böyle bir ada gerçekte yoktur. Fakat burada Gaunilo der ki, demek ki biz mümkün olan en mükemmel adayı hayal etmiyoruz. Çünkü öyle olsaydı, bu hayal ettiğimiz ada var olurdu. (Hem zihinde hem gerçekte var olan, sadece zihinde var olandan daha mükemmel olduğuna göre). Bu şekilde düşünüldüğünde, argümanın absürtlüğü ortaya çıkmaktadır. Fakat Gaunilo, bunun Anselm'in argümanından farksız olduğunu başarılı bir şekilde ortaya koymuştur.

Ayrıca, Douglas Gasking (1911-1994) başka bir yönden bu argümana itiraz getirmiştir. Gasking'e göre, yokluk varlıktan daha mükemmel bir durumdur. Çünkü varlık asimetriktir ve mükemmelsizliği yüzünden kendi parçalarıyla etkileşim halindedir. Eğer mükemmel olsaydı, statik olurdu. Yokluk Gasking'e göre sınırsız, zamansız ve basittir. Yani mükemmeldir. Varlık ise zaten sınırlarıyla tanımlıdır. Buradan çıkarak Gasking Tanrı'nın var olmadığına dair bir kanıt sunmuştur:

1. Evrenin yaratılması akla gelebilecek en büyük başarıdır.

2. Bir başarı kendi iç kalitesinin ve yaratıcısının yeteneğinin bir ürünüdür.

3. Yaratanın yeteneği ne kadar az ise, yaratılanın handikapı daha az olacağından, sonuçta ortaya çıkan başarı o derece büyüktür.

4. Bir yaratıcının sahip olabileceği en büyük handikap var olmaması olurdu.

5. Öyleyse, eğer evren var olan bir yaratıcının ürünüyse, biz zihnimizde daha büyük bir yaratıcıyı hayal edebiliriz, ki bu var olmadan yaratan biri olurdu.

6. Demek ki Tanrı yoktur.

('Gasking's Proof', Analysis Vol 60, No 4 (2000), pp. 368-70)

Görüldüğü gibi, sadece zihinde yapılan tanımlar ve onlardan çıkan mantıksal çıkarsamalarla bir yere varılamaz. Bu tür çabalar neyi nasıl tanımladığınıza ve öncüllerinizin neler olduğuna bağlı olarak Tanrı'nın var olduğunu da kanıtlayabilir, var olmadığını da.

Bu mantığın başka örnekleri de vardır. Örneğin Descartes'ın ve Leibneitz'in Tanrı kanıtlarını da burada örnek olarak verebiliriz. Çünkü bunların tümü benzer çabalardır.

Örneğin Descartes'ın Tanrı kanıtı:

'Tanrı 'En Yetkin' ve 'En gerçek' varlık olduğuna göre böyle bir kavramı benim zihnime kim sokmuş olabilir? Ben 'En Yetkin' ve 'En Gerçek' özelliklerine sahip bir varlık değilim, öyleyse bu düşünceye ben kendim ulaşamam. Çevremde gördüğüm varlıkların da hiçbiri bu özelliklere sahip değil. Öyleyse bu fikri benim zihnime kendisi

'En Yetkin' ve 'En Gerçek' olan bir varlık, yani 'Tanrı' koymuş olmalıdır. Bu tür düşünce tarzındaki birinci yanlış, tanımlanan bir şeyin var olmasının zorunlu zannedilmesidir. Örneğin ben efsanelerdeki kanatlı atı veya Noel Baba'yı tanımlayabilirim, fakat bu onların gerçek dünyada karşılıkları olduğu anlamına gelmez. Bir şeyin zihinlerimizde var olmasıyla gerçekte de var olması aynı şey değildir.

Buradaki ikinci yanlış ise, bu akıl yürütmenin mantıkta 'döngüsel akıl yürütme' (circular reasoning) denen türde bir düşünce tarzı olmasıdır. Bu tür akıl yürütmelerde ulaşılmak istenen sonuç yola çıkılan başlangıç noktalarında gizli olarak içerilir. Örneğin burada, yapılan Tanrı tanımı, sonuçta ulaşılmak istenen amaca (Tanrı'nın var olması) hizmet edecek tarzda seçilmiştir. Bu tür bir mantık yürütme, düşünce biçimi olarak yeni bir bilgi vermez. Ancak başlangıçtaki öncüllerden birinde içerilen bir bilgiyi açığa çıkarmaya yarar.

Dışarıdan gelen hiçbir veri kullanmadan sadece zihinde yapılan tanım ve mantıksal çıkarımalarla Tanrı'nın varlığını kanıtlama fikri çağlar boyunca pek çok filozofa cazip gelmiş olmasına rağmen, her zaman boş çıkmıştır. Çünkü sadece zihinde yapılan bir muhakemeyle Tanrı gibi bir kavramın varlığı gösterilemez. Bu amaçla yapılan her düşünce zinciri, bir kedinin kendi kuyruğunu kovalamasına benzer şekilde döngüseldir. Tanrı'dan çıkar, Tanrı'ya varır. (Tanrı'nın var olmadığından çıktığında ise, var olmadığına varır). Başlangıçta içerilenden daha fazla bilgi veremez sırf akılda yapılan muhakemeler. Dolayısıyla, Tanrı'nın varlığını öncüllerinize gizlemelisiniz ki, mantık yürütmeniz sonucunda Tanrı'nın varlığına ulaşabilesiniz.

Tasarım argümanı (teleolojik argüman)

Bu argüman genel olarak aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1. Öncül: X akıllı bir tasarımın ürünüdür.

2. Öncül: X insanlar tarafından tasarlanmamıştır.

3. Öncül: Tasarım yapabilecek varlıklar insan (ki vardır) ve Tanrı'dır (var olabilir de olmayabilir de).

4. Eğer Tanrı yoksa, demek ki X Tanrı tarafından tasarlanmamıştır.

5. Fakat X tasarlanmış olduğuna göre (öncül 1) ve insanlar tarafından tasarlanmadığına göre (öncül 2), ve tasarım yapabilecek varlıklar insan ve Tanrı'dan ibaret olduğuna göre (öncül 3), demek ki X Tanrı tarafından tasarlanmış olmalıdır.

6. Demek ki Tanrı vardır.

Bu argümanda X duruma göre evrenin tümü olabilir, evrimsel süreç olabilir, insan olabilir, belli bir hayvan ya da canlı olabilir, ya da bir organ (örneğin göz, beyin) olabilir, ya da bir yetenek (örneğin dil ve konuşma) olabilir. Ya da evrenin temel sabitleri olabilir. (Antropik prensibe göre bu sabitlerin zeki bir canlıya yol açacak bir evrimsel süreci meydana getirecek yönde ince şekilde ayarlandığı fikri de tasarım argümanının savunucularının dile getirdiği popüler fikirlerdendir).

Bu argüman Tanrı kanıtları arasında görünüşte en güçlü olan

ve dolayısıyla günümüzde de en popüler olandır. Örneğin, ABD'de bilimsel yaratılışçılık akımının savunucuları, yaratılışçılık adı verilen sözde teorilerini okullarda ders kitaplarına sokma konusunda bir türlü istedikleri başarıya ulaşamayınca, yaratılışçılık teorisi yerini daha sofistike ve günümüzde daha popüler olan 'akıllı tasarım' ('intelligent design') teorisine bırakmış durumdadır. Ve bu teorinin de temelinde teleolojik argüman vardır.

Tasarım argümanının karşıtları 2 numaralı öncülü genel olarak kabul etmekle beraber, 1 ve 3 numarali öncüle karşı çıkmaktadırlar. 1 numaralı öncül, bir nesneyi incelemek yoluyla onun zeka ürünü olup olmadığının anlaşılabileceğini farz eder. Örneğin dünya dışında zeki yaşam arama arama projesi olan SETI (Search for Extra Terrestrial Intelligence)'in altında da benzer bir kabul olduğu söylenir. Bu proje, uzaydan gelen elektromanyetik dalgaların analizini yaparak, rastgele oluşmuş doğal kökenli elektromanyetik dalgalar ile, bir zeki uygarlık tarafından meydana getirilmiş dalgalar arasında fark bulacağını farz eder. 1 numaralı öncüle karşı çıkışların bir türü, bu kabulü sorgulamak üzerine kuruludur. Ve bu fikirdeki kişilere göre, SETI de boş bir çabadır, bir nesneye bakarak tasarlanmış olup olmadığına karar veren diğer her türlü uğraş da.

1 numaralı öncüle yapılan diğer bir itiraz türü ise, bir nesneye bakarak tasarlanmış olup olmadığının bazı durumlarda bilinebileceğini, fakat bunun çok ince, karmaşık ve tartışmaya açık bir konu olduğunu söylemek üzerine kuruludur. Bu konuda fikirler farklı olmakla birlikte, mevcut kanılardan biri, bazı nesnelerin tasarım ürünü olup olmadığının kolayca söylenebileceği, bazılarının ise söylenemeyeceğidir. Bir şeyin zeka ürünü olup olmadığını söylemeye yönelik yöntemler ve formüller geliştirme çabaları da mevcut fakat herkes tarafından genel kabul gören yöntemler olmaktan uzaktırlar.

Çünkü bu yöntemler genellikle tasarım ürünü olan nesne ya da süreçte paternler aramak üzerine kuruludur ve karşıtları tarafından ise bu bakış açısına yeterince büyük bir rastgele dizi içinde paternlerin ortaya çıkmasının olasılık kuralları gereği bir zorunluluk olması yüzünden karşı çıkılmaktadır.

Nesnelere bakarak tasarlanmış olup olmadıklarının söylenebileceği farzedilse bile, konu teistlerin tasarlanmış olduğunu iddia ettikleri şeylerin gerçekten de tasarlanmış olup olmadığının tespiti noktasında problemli hale gelmektedir. Çünkü teistler de dahil hiç kimsenin, tasarımı uzaktan tanımaya yönelik hatasız ve herkes tarafından hemfikir olunan bir yöntemi yoktur. Teistlerin önerdiği bu yöntemler genellikle tasarım ürünü olmadığı çoğu kişi tarafından kabul edilen, fakat teistin tasarım tespit yöntemine göre tasarlanmış kabul edilmesi gerekecek örnekler verilmek suretiyle çürütülür. Çünkü teistin konu ettiği ve tasarım ürünü olduğunu iddia ettiği şeyler, tasarım ürünü olup olmadığı kolayca söylenemeyecek, ya da hatta pek çok durumda tasarım ürünü olmadığı rahatça söylenebilecek şeylerdir.

Tasarım argümanının basit biçimlerinde, bir sürecin (örneğin yaşam) kompleksliği tek başına bir tasarım göstergesi olarak sunulmaya çalışılır. Fakat bu düşünce tarzı 'cehaletten argüman oluşturma'

denen bir düşünce yanlışı ('argumentum ad ignorantium') taşıdığı gerekçesiyle reddedilmektedir. Bu düşünce yanlışına bazen 'hayal gücü eksikliğinden argüman' ('argument by lack of imagination') da denmektedir. Bu kısaca, bir şeyin nasıl olduğu açıklanamıyorsa ya da söz konusu kişi açıklayamıyorsa, o şeyin olmadığı, ya da var olamayacağını öne sürmektir. Pek çok örnek verilerek bu düşünce yanlışının neden bir düşünce yanlışı olduğu mantık ve felsefe kitaplarında yeterince ayrıntılı şekilde gösterilmektedir.

Kısacası, herhangi bir şeyin sırf kompleks olduğu gerekçesiyle tasarlanmış kabul edilemeyeceği açıktır. (Kompleks fakat dizayn edilmemiş olduğu genel kabul eden pek çok süreç, örneğin atmosferik olaylar, bulutların hareketi vs bulunmaktadır).

Tasarım argümanının daha sofistike biçimlerinde, tasarımın tespitinde 'indirgenemez komplekslik' ('irreducable complexity') gibi kavramlar kullanılır. Michael Behe tarafından öne sürülen bu kavrama göre, bazı nesneler, herhangi bir alt parçasını çıkardığınız takdirde işlevlerini yitirirler. Yani ancak bütün halde işlevseldirler. Örneğin Michael Behe'nin bir örneğine göre, bir fare kapanını oluşturan parçaların bir tanesini çıkardığınızda, elinizdeki düzenek artık fare kapanı olarak işlev görmez. Dolayısıyla, fare kapanı 'indirgenemez kompleks' bir düzenektir. Bu ise tasarlanmış olmasından kaynaklanır. Darwin'in Kara Kutusu ('Darwin's Black Box') adlı kitabında Behe, canlı organizmaların da (örneğin flagellum bakterisi gibi) indirgenemez kompleks olduğunu göstermeye çalışır.

Fakat bu argüman, Behe ve yandaşları tarafından örnek verilen organizmaların aslında iddia edildiği gibi indirgenemez kompleks olmadığı gösterilmek suretiyle çürütülmüştür. Çünkü bir canlı organizma veya bir organ pek çok durumda bazı kısımları çıkarıldığında da hala fonksiyonunu yerine getirebilmektedir. Yani verdikleri örnekler indirgenemez değil, indirgenebilir kompleksliğe sahiptir ve basitten karmaşığa oluşabilir. Nitekim, örneğin bu argümanın savunucuları tarafından indirgenemez kompleks olduğu iddia edilen 'göz' gibi bir organın evrimsel süreçte çok ilkel biçimlerinden (ışığa duyarlı hücreler, fincan şeklinde reseptörler vs) çok daha gelişmiş biçimlerine kadar (insan gözü ve hatta ondan daha iyi işlev gören kartal gözü gibi) pek çok formunun olduğu, dolayısıyla gözün indirgenemez kompleks olmadığı gösterilmiştir. Böylece, bu argümanın savunucularının çok sevdiği 'yarım göz, hiç göz olmaması gibidir' argümanı çürütülmüştür, çünkü yarım göz, veya hatta sadece ışığa duyarlı hücrelerden oluşma bir düzenek, hiçbir göz olmamasından daha iyidir. Yani ortada basitten karmaşığa gelişebilecek bir yapı vardır.

Ayrıca, Behe'nin verdiği fare kapanı örneğinin dahi, aslında indirgenemez kompleks olmadığı gösterilmiştir. (Fare kapanının bazı parçalarının çıkarılması suretiyle ortaya çıkabilecek daha basit fare kapanlarının veya ona yakın fonksiyonların yerine getirilebileceği düzeneklerin mümkün olduğu gösterilmiştir).

Bunun dışında, bu tartışmada önemli bir başka nokta evrim teorisinin bu konudaki açıklayıcılığıdır. Bugün bilimsel kamuoyunda

yaygın kabul gören evrim teorisi, canlılığın doğal seçilim yoluyla basitten karmaşığa doğru nasıl değişim gösterdiğini ve bu sürecin bir tasarıma gereksinim göstermediğini ortaya koymaktadır.

Tasarım argümanının başka bir ünlü örneği olan 'saat' argümanı ise, benzer şekilde, yolda bulunan bir saatin doğal süreçlerle kendi kendine oluştuğunu mu, yoksa tasarlandığını mı düşünmek daha mantıklıdır sorusundan yola çıkarak, buradan canlılık ve canlı organizmalarla bağlantı kurar ve canlılığın tasarım ürünü olduğunu göstermeye çalışır.

Bu argüman ile ilgili olarak, saat ile canlılık arasında kurulan analojinin geçersizliği işin bir yönüdür. Saatler kendi kopyalarını ortaya çıkaramazlar fakat canlılığın en ilkel türlerinin bile cansızlardan en temel farkı kendi kopyasını ortaya çıkartabilmektir. Canlılar çevrelerinde bulunan ve 'besin' adı verilen hammeddeleri kullanarak, kendi kendilerini 'inşa ederler'. Dolayısıyla, komplekslik açısından saatler veya başka tür karmaşık yapıların canlılarla karşılaştırılması belki anlaşılabilir ama ortaya çıkış biçimleri açısından bu karşılaştırma yanlıştır.

İşin diğer yönü ise kompleksliğin ortaya çıkışının açıklanması ile ilgilidir ve bu haliyle tartışma 'indirgenemez komplekslik' tartışmasıyla yakından ilişkilidir. Benzer şekilde pek çok kompleks sistemin küçük ve rastgele adımlarla basitten karmaşığa oluşabileceğinin gösterilmesi yoluyla çürütülebilmektedir. Bu konuda daha fazla bilgi için Richard Dawkins'in Kör Saatçi ('The Blind Watchmaker') kitabı okunabilir. Dawkins göstermiştir ki, örneğin bir 'göz'ün evrimi konusunda evrimcilerin şu an için vermiş olduğu açıklamaların kesin olarak doğru olması dahi şart değildir, sadece olası ve akla yatkın olması yeterlidir tasarım argümanını çürütmek için. (Çünkü bu tür düzeneklerin tasarımdan başka yolla da oluşabileceği gösterilmiş olacaktır bu sayede).

Tasarım argümanının savunucularının bir başka popüler iddiası, evrendeki kanunlar ve temel sabitler üzerinde, canlılık ve zekanın ortaya çıkmasına sebebiyet verecek şekilde ince ayar yapıldığı üzerinedir. Fakat bu da tamamen yanlı ve geçerliliği olmayan bir iddiadır. Temel sabitlerin ve doğa kanunlarının başka tür olması durumunda da bugün anladığımız anlamda olmasa bile, bir tür canlılık denebilecek türde kompleks yapıların mümkün olabileceği matematiksel hesaplamalar yoluyla gösterilmiştir. (Stenger, 1995).

Aynı şekilde, örneğin DNA'nın rastgele ortaya çıkışının çok düşük olasılıklı olduğunu gösteren matematiksel hesaplamalar (Hoyle, 1981) ve Penrose'un evrenin aynen bu şekilde var olmasının olasılığının çok düşük olduğunu gösteren (10 üzeri 10 üzeri 123'te bir) hesaplar benzer şekilde tasarım argümanına kanıtlar olarak sunulmaya çalışılmaktadır.

Fakat bu hesaplar genellikle bilimsel değil dinsel kaygılarla yola çıkan kişiler tarafından çarpıtılarak kullanılmaktadır. Çünkü örneğin DNA'nın oluşumuyla ilgili hesap, DNA'nın tamamen rastlantısal olarak oluştuğunu farz eder, ki gerçekte DNA rastlantı ile doğa kanunlarının bir kombinasyonu sonucu oluşmuştur, tamamen rast-

lantısal değildir. (Doğal seçilimde rastlantısal bir taraf yoktur). Benzer şekilde Penrose'un hesabı ise, evrenin aynen bugün bildiğimiz şekilde var olma olasılığına ait bir hesaptır, fakat evren başka bir şekilde var olsaydı canlılık diye bir şey var olmayacaktı anlamına gelmemektedir. Tasarım argümanı ile ilgili dile getirilen alt argümanlara dair yukarıda bahsettiğimiz cevap niteliğindeki bilimsel açıklamaların geçerli olup olmaması dahi bu kitaptaki amacımız açısından aslında önemli değildir. Sadece tasarımın tek olasılık olmadığının gösterilmesi, bu argümanının geçersizliğini göstermeye yeterlidir. Ayrıca, bu argümanın eleştirilmesinde, zeka ürünü olduğu iddia edilen nesne ve süreçlerin aslında pek çok durumda hiç de zeka ürünü gibi gözükmediği, tam tersi ne yaptığının bilincinde olmayan bir süreç tarafından ortaya çıkartılmış olmalarının daha olası olduğuna işaret eden çeşitli gözlemlerin bulunduğu vs gibi veriler de bu argümanın aleyhine bulgular olarak kullanılır. Örneğin burada önemli bir örnek, insan bedeninin tasarım ürünü olup olmadığıdır. Bu tartışmada insan bedeninin pek çok handikapı olduğuna dikkat çekilir ve bizlerin bile amacına daha uygun ve işlevini daha iyi yerine getirebilecek tasarımları şu haliyle yapabileceğimiz gerçeğine, dolayısıyla bizden çok daha becerikli olması gereken bir tasarımcının bu kadar verimsiz ve hatalı tasarımlar yapmasının pek olası olmadığına dikkat çekilir. Kısacası, şimdiye kadarki çabalarda tasarım argümanının değişik formları canlılığın ve evrenin ardında zeka olduğunu göstermede yetersiz kalmıştır.

Dediğimiz gibi bu argümandaki 3 numaralı öncül de sorgulanmakta ve geçersiz bulunmaktadır. Çünkü bir şeyin zeka ürünü bir tasarım olduğu gösterilse bile, bu tasarımın ardındaki zekanın kökeni ve mahiyeti konusunda kesin konuşulamaz. Bu öncül ise, bir şeyin tasarım olduğu ve insan yapısı olmadığı gösterildiğinde, bunu tasarlayanın semavi dinlerin Tanrı'sı olduğunu farz etmektedir. Halbuki biraz düşünüldüğünde, bu kabulün geçersiz olduğu ve bir şartlanma ürünü olduğu rahatça görülebilir. Böyle bir zekanın kökeni için sayısız olasılık akla gelebilmektedir. (Bu tür bazı olasılıklara, bu kitabın ilerleyen bölümlerinde, evrenin kökenine dair spekülasonlardan bahsederken değineceğiz).

Tasarım argümanının geçersizliği başka açılardan da gösterilebilir. Örneğin tasarımcının kökeni ve nasıl ortaya çıktığını sorgulamak da bu argümanın geçersizliğini gösteren çok açık bir başka yoldur. Bu tür bir karşı argümanı da burada veriyorum:

1. Öncül: Tasarım argümanı doğrudur.

2. Demek ki zeki bir tasarımcı mevcuttur.

3. Öncül: Bu zeki tasarımcı da tasarım argümanı kapsamındadır, çünkü zeka gerektiren bir şeyi tasarlayabildiğine göre en az tasarladığı nesne kadar ya da daha fazla kompleks ve amaç sahibidir.

4. Demek ki zeki tasarımcının da bir zeki tasarımcısı olmalıdır.

5. Sonsuz bir zeki tasarımcılar zinciri mevcuttur.

6. Öncül: Sonsuz bir zeki tasarımcılar zinciri mevcut değildir, çünkü bu absürt bir düşüncedir.

7. Sonuç: Yukarıdaki üç öncülden biri yanlış olmalıdır.

Ahlak argümanı

Bu argümanın en basit biçimi şudur:

1. Eğer ahlak kuralları (kanunları) varsa, bu kanunların bir kanun koyucusu da olmalıdır.

2. Ahlak kanunları vardır.

3. Dolayısıyla, bu kanunların kanun koyucusu (Tanrı) da var olmalıdır.

Bu argüman ve bundan sonra gelenlerin zayıf argümanlar olduğuna daha önce de değinmiştik. Bunlar Tanrı'nın varlığına dair tartışmalarda delil olarak kullanılmaktan çok, zaten baştan inanmış bir bireyin inancını pekiştirmek için kullanılan destekleyici yan argümanlardır denebilir. Bunların geçerli olduğunu düşünebilmek için baştan inançlı olmak gerekmektedir.

Argümanın çürüklüğü büyük ihtimalle okuyan çoğu kişinin gözüne çarpacaktır. Yukarıdaki maddelerin tümü şüphe altındadır ve sorgulanır. Tanrı'sız bir etik (ahlak) mümkündür ve bu defalarca gösterilmiştir. Mutlak ahlaksal kuralların var olmadığı, mevcut ahlak kurallarının ise insan yapısı, kültüre bağlı ve yerel olduğu da pek çok düşünür tarafından dile getirilmiştir. Ayrıca, üçüncü madde dahi saldırı altındadır, çünkü kanun koyucunun göksel dinlerin Tanrı'sı olması gerektiği de havada kalan bir iddiadır.

Ayrıca, Tanrı yoksa iyi ve kötünün tanımsız ve anlamsız olacağı, dolayısıyla Tanrı'nın olması gerektiği şeklinde dile getirilecek bir bakış açısının, felsefi bir kanıt değil, olsa olsa safça bir insani temenni olacağı da açıktır.

Bir de ahlak argümanına karşı üretilmiş bir karşı argüman da vardır ki, burada dile getirmek istiyorum. Bu karşı argüman der ki, eğer insanları iyi davranmaya, ahlaklı olmaya, kurallara uymaya vs iten faktör Tanrı inancı ise, bunun doğal ve beklenen sonucu, inançsızların bu kuralları inançlılara göre daha fazla yıkmaları gerektiğidir. Burada cinayet, tecavüz, hırsızlık gibi suçlardan, ya da eşcinsellik veya uyuşturucu kullanımı gibi dinler tarafından ahlak dışı sayılan eylemlerden, hatta boşanma gibi yine dinlerin genellikle tasvip etmediği eylemlerden bahsediyoruz.

Fakat mevcut istatistikler açıkça göstermektedir ki, durum bu beklentinin tam tersidir. Kitabın önceki bölümlerinde bu verilerden bahsetmiştik.

Tabii bu durum bence ateistlikten kaynaklanmıyor. Yani ateist olmak yüksek ahlaklı olmaya sebep olmuyor. Büyük ihtimalle bu durum, bir insanı ateist yapan faktörlerin, ahlaklı yapan faktörlerle örtüşmesinden, yani ahlaklılığın bu paketin bir parçası olmasından kaynaklanıyor. Örneğin ateistlerin eğitim ortalamasının inançlıların eğitim ortalamasından daha yüksek olduğu, ateistlerin IQ'sunun ortalama olarak inançlıların IQ'sundan daha yüksek olduğu vs gibi başka istatistikler de var. Konuyu dağıtmaması için bu istatistiklere bu kitapta değinmeyeceğim.

Önemli olan, en azından bu bölümün maksadı açısından, ahlak argümanının Tanrı'nın varlığına kanıt olmaktan çok uzak olması,

hatta neredeyse tam tersi yönde kullanılabilecek bir argüman olmasıdır.

Çoğunluk argümanı

Bu argüman çağlar boyunca insanların Tanrı'ya inandığını, bu derece geniş bir kitlenin hemfikir olduğu bir fikrin yanlış olmasının pek olası görünmediğini ifade ederek, Tanrı'nın olması gerektiği sonucuna ulaşmaya çalışır.

Elbette ki bu da zayıf bir argümandır. Bir fikrin doğruluğu, o fikre kaç kişinin inandığı ile ilgili değildir. Bir zamanlar Galilei gerçeğin farkında olan aşağı yukarı tek kişiydi.

Bir fikrin doğruluğu ile o fikre inananların sayısı arasında bir nedensel ilişki yoktur.

Sonsuzluk argümanı

Sonsuzluk diye bir kavram var olduğundan ve bilinen varlıkların hiçbiri sonsuz olmadığından, sonsuzluğu mümkün kılan ve kendisi de sonsuz olan bir varlık olmalıdır, ki bu da Tanrı'dır diye özetlenebilecek bir argümandır bu.

Fakat bu da zayıf bir argümandır. Tanrı nasıl tanımlanırsa tanımlansın, Tanrı'nın varlığı gibi bir bilgi, bu tanımdan çıkabilecek bir şey değildir. Aksi durumda, yukarıda varlık kanıtında sözü edilen 'döngüsel akıl yürütme' denen düşünce yanlışına düşülür.

Ayrıca bu argümanın bir parçası olarak bazen sonsuzluğun insan tarafından anlaşılmadığından, bir muamma olduğundan, insanoğlu sonsuza ulaşamadığı için, sonsuza ulaşabilecek bir varlık olması gerektiğinden bahsedilir. Burada da bir üst paragrafta bahsettiğimiz düşünce yanlışı devam etmekte, ayrıca bir başka yanlış daha yapılmaktadır. Bu tür bir düşünce tarzı, sonsuzluğu anlamak için bir sona ulaşmak gerektiğini düşünmektedir nedense. Halbuki sonsuzluk, adı üstünde sonsuzluktur, bir sona ulaşamama durumunun adıdır. Bu anlaşıldığında, sonsuzluk da anlaşılmış olur. Yani tanımını bilen ve anlayan kişi sonsuzluğu da anlamış demektir. Bu açıdan düşünüldüğünde, insanoğlunun sonsuzluğu anlayamadığı fikri de geçerli değildir. Ki geçerli olsaydı bile, bu sonsuzluğu anlayan bir varlığın var olması gerektiği anlamına gelmez. Arada nedensel bir ilişki yoktur.

Mucizeler argümanı

Dinsel veya mucizevi tecrübelere dayanan argümanların genel adıdır. Dinsel kaynaklarda yer alan ya da başka insanların geçmiş zamanlarda veya günümüzde tanık olduğu iddia edilen mucizevi olayların Tanrı'nın varlığının bir göstergesi olduğunu savunan argümandır.

Ayrıca, kişiler bazen kendi başlarından geçen ve açıklayamadıkları olayları da dinsel mucizelere bağlayabilirler.

Fakat bu argüman hangi şekliyle getirilirse getirilsin, zayıftır ve güvenilir değildir. Bahsedilen tüm mucizevi olaylar şüpheye ve sor-

gulamaya açıktır. Ayrıca, bu olayların çoğu eskiye dair olarak anlatıldığından, bunların hiçbiri kontrollü deney koşullarında tekrar edilebilecek, dolayısıyla da inceleyip gerçekten doğaüstü olup olmadıkları anlaşılabilecek şeyler değillerdir.

Zaten pek çok din adamı, mucizelerin ancak onlara tanık olanlar için delil niteliği taşıdığını ifade etmektedir. Kimsenin başkasının başından geçtiği iddia edilen bir olay için Tanrı'ya veya herhangi bir şeye inanması beklenemez.

Günümüzde hala var olduğu ve devam ettiği iddia edilen doğaüstü olaylar ve yetenekler konusu ise ayrı bir konudur. Bu tür anlatılan olaylar da güvenilir değildir ve hiçbiri kanıtlanmamıştır.

Dünya üzerinde doğaüstü olayların mevcut olmadığını iddia eden ve herhangi bir doğaüstü olay ya da yeteneği kontrollü deney koşullarında gerçekleştirebilecek kişilere para ödülleri dağıtan kurumlar mevcuttur. Bunların en ünlülerinden biri olan James Randi'nin 'Milyon Dolarlık Meydan Okuma' ('Million Dollar Challenge') adı verilen halka açık yarışmasından kitabın önceki bölümlerinde bahsetmiştik. Randi Vakfı, herhangi bir doğaüstü yetenek veya olayı kontrollü deney koşullarında tekrarlayabilen kişiye 1 milyon dolar vermeyi vaat etmektedir. İki aşamadan oluşan ve uzun yıllardır devam eden (ve çok kişinin katılmış olduğu) bu yarışmada bırakın 1 milyon doları almayı, ilk aşamayı geçebilen bile olmamıştır. Kendisi eski bir illüzyonist olan Randi, masum halkı kandırmada çoğu kez başarılı olan sahtekarlıkları ortaya çıkarmada bir uzmandır.

Kısacası, dünyada doğa yasalarını ihlal eden olayların gerçekleştiğine dair hiçbir geçerli gösterge yoktur.

Eski zamanlarda yaşanmış olduğu iddia edilen mucizelerin ise tümü şüpheye açıktır ve hiçbiri delil niteliğinde değildir.

'Ya varsa' argümanı

En sade şekliyle 'Tanrı yoksa inançlı kişinin kaybedecek bir şeyi yoktur, fakat varsa inançsız kişinin kaybedecek çok şeyi vardır, dolayısıyla inanmak daha doğru bir seçimdir' şeklinde özetlenebilecek ve çok karşılaşılan bir argümandır.

Fakat dikkat edilirse bu argüman felsefi bir kanıt olmaktan ziyade, daha çok politik yandaş toplamada kullanılacak türde bir ifadedir. Çünkü kişinin kendi beyninde ikna olup olmaması ile ilgilenilmemekte, sadece yandaş olması istenmektedir.

İnanmayı istemek, zaten baştan inançlı olan birini inancına daha fazla bağlamak için bir faktör olabilir belki, fakat inanmamak için gerekçeleri olan birinin, sırf canı inanmak istiyor diye inanması mümkün değildir.

Ayrıca, daha önce bahsettiğimiz gibi, diğer dinler sorunu, bu argümanın en zayıf noktasıdır. Bu argümanı sunan kişi, ortada kendi savunduğu dine inanmak ve hiçbir şeye inanmamak şeklinde sadece iki olasılık bulunduğunu varsayar. Halbuki ortada çok daha fazla olasılık vardır ve bu kişi dünya üzerinde mevcut diğer 10000 civarı dinin tümünü incelemeden bu argümanı tutarlı biçimde savunamaz.

Çünkü kendisi de diğer pek çok dinin karşısında aynı durumda kalmaktadır.

Bir de internetteki din tartışmalarında, bazen tam ters sonuca ulaşan bazı spekülasyonlar örnek olarak verilerek bu argümanın geçersizliği gösterilmeye çalışılır. Örneğin bunların bir örneği, insanların asıl akıl ve mantıklarını iyi kullanıp, önlerine koyulmuş ipuçlarını doğru değerlendirerek inançsızlığa ulaşmaları durumunda ödüllendirileceklerini, aksi takdirde cezalandırılacaklarını iddia eden, daha doğrusu böyle bir olasılığı gündeme getiren spekülasyondur. Bunun çok çeşitleri üretilmiş olmakla birlikte, önemli olan ve anlatılmaya çalışılan şey, ya varsa argümanında dile getirilen mantığın tam ters yönde de çalışabileceğidir.

Kısacası, bu zannedilenin aksine oldukça zayıf bir argümandır.

Var oluşa dayalı argüman

İnsanlar bazen 'varlık' diye bir şeyin olmasını, yani evrende bir şeylerin var olmasını dahi Tanrı'nın kanıtı olarak algılar ve sunarlar. Bu bakış açısının altında, yokluğun doğal durum olduğu, başlangıçta yokluk olması gerektiği, varlığın sonradan ortaya çıkan, yapay ve açıklanması gereken bir şey olduğu kabulü yatar.

Halbuki biraz düşününce fark edileceği gibi aslında bu dayanaksız bir kabuldür, bir şartlanmadır. Çünkü yokluk ve varlıktan birini diğerine göre daha temel durum kabul etmeye bizi itecek herhangi bir geçerli gerekçe yoktur ve varlık durumu en az yokluk durumu kadar temel, hatta belki daha temel bir durumdur. Zaten hiçbir şeyin olmadığı bir durumu hayal etmek dahi mümkün değildir.

Yoktan yaratılma insanlığın düşünce tarihinde nispeten yeni bir fikirdir (bir kaç bin yıllık) ve semavi dinlerin yaygınlaşmasıyla popülerleşmiştir. (Bu fikir semavi dinlerin yayılmasından önce ortaya çıkmış olmasına rağmen, yaygınlaşması daha sonraya dayanır). Ondan önce mitolojilerde ve inançlarda daha çok bir şeyin başka bir şeye dönüşmesi fikri vardır. Çünkü doğal olan ve insanların günlük hayatta gözlemlediği durum budur.

Modern bilime göre de hiçbir şey yoktan var olmaz ve vardan yok olmaz. Dolayısıyla bu durum, günümüzdeki bakış açısının da ifadesidir.

Bilimdeki Big Bang Teorisi de daha önce de bahsettiğimiz gibi sadece başlangıç anından ve evrenin bir noktadan başlayarak genişlediğinden bahseder. Evreni oluşturan madde ve enerjinin kökenine dair bir şey söylemez. Big Bang teorisinden 'madde yoktan var olmuştur' gibi bir sonuç çıkarılamaz. Evreni oluşturan madde ve enerjinin kökenine ilişkin boşluğun (vakumun) pozitif ve negatif enerjiden oluşması ve aradaki simetrinin bozulması gibi bazı fikirler olsa da bu konuda bağlayıcı bir sonuç yoktur ve kitabın ilerleyen bölümlerinde bahsedeceğimiz gibi Big Bang öncesine ait (böyle bir şeyden bahsedilebilirse eğer, ki pek çok bilim adamına göre bahsedilemez) fikirler birer hipotez, hatta spekülasyon niteliğindedir daha çok. Ayrıca boşluğu pozitif ve negatif enerjiden ibaret görmek, bir bakıma

varlığı boşluğun içine saklamaktır ve istediğimiz anlamda bir yoktan var oluş anlamına gelmez. Zaten böyle bir boşluk, yoktan var oluş fikrinin gerektirdiği türde bir felsefi yokluk da değildir.

Bilimdeki 'boşluk' (vakum) kavramını felsefi açıdan 'yokluk' kavramı ile bir tutup tutamayacağımız genellikle kafa karıştıran bir konudur. Yokluğu boşluk olarak tanımlarsak bu ikisi aynı anlama gelir elbette ama örneğin modern bilime göre boşluk tamamen boş değildir ve boşlukta sürekli kuantum dalgalanmaları vardır. Çeşitli atomaltı parçacıklar ortaya çıkar ve yok olur sürekli.

Bu fikirler nasıl algılanırsa algılansın, bunların insanların 'her şeyin yoktan var edilmesi' fikrinden anladığı şey olduğunu söylemek güçtür.

Ayrıca, vakumdan bildiğimiz maddi evrenin ortaya çıkışına dair fikirler, eğer kozmoloji biliminin ürünü fikirler iseler, her şeyi somut faktörlere bağlayan, yani ortada herhangi bir doğaüstü müdahale imkanı bırakmayan fikirler olacaklardır ve olmaktadırlar. Bu tür bazı kozmoloji teorilerinden kitabın ilerleyen bölümlerinde bahsedeceğiz.

Kısacası bir şeylerin var olması, olsa olsa bu var oluşun bir nedeni olması gerektiği anlamına gelebilir (ki bu anlama bile gelmeyebileceğine dair fikirler de mevcuttur ama işin bu kısmını şimdilik es geçelim), fakat bu nedenin ne olduğu meçhuldür. Prensip olarak bu nedenin zeki ve bilinç sahibi olması bile zorunlu değildir, ki zeki ve bilinç sahibi nedenler deyince de otomatik olarak akla teizmin Tanrı'sı gelmek zorunda değildir. Evrenin kökenine ait fikirler ve spekülasyonları daha sonra derli toplu bir şekilde ayrıca inceleyeceğiz.

Burada değineceğimiz kadarıyla, şurası açıktır ki, bir şeylerin var olması olsa olsa bunun bir açıklaması olması gerektiği anlamına gelebilir (ki bu bile kesin değildir), bu açıklamanın ne olacağına dair ortada bir zorunluluk yoktur. İnsanın hayal gücünün izin verdiği düzeyde geniş bir imkanlar dünyası ortaya çıkmaktadır bu konuda kafa yorulduğunda. Teizmin Tanrı'sı türünde bir açıklama, olsa olsa bu sayısız açıklama imkanlarından bir tanesi olabilir. Dolayısıyla ortada kişiyi teizmin Tanrı'sına ulaştıran bir fikir, delil ya da argüman yoktur.

Ek argümanlar

Tanrının varlığına dair teolojide yeri olan ve ciddiye alınabilecek argümanlar yukarıdakilerden ibarettir diyebiliriz. Hatta yukarıdakilerin bile bazılarının fazla ciddiye alınacak argümanlar olmadığı açıktır. Fakat Tanrı tartışması söz konusu olduğunda, internette ateistlerin karşısına getirilen argümanlar yine de bunlardan ibaret değildir. Her ne kadar bu bölümde değineceğimiz argümanların önemli bölümü aslında felsefi açıdan ciddiye alınabilecek fikirler olmasa da, ve alınabilecek olanlar zaten yukarıdaki argümanlar dahilinde kapsanmış da olsa, yine de en azından sözel olarak bazılarına değinmekte fayda var.

Hudus **delili**

Bu argüman şöyle ifade edilmektedir:

'*Hudus, sonradan olma demektir. Hudusun en büyük delili değişmedir. Bir varlıkta değişme varsa bu hareketin bir ilk noktası olacaktır. İşte o noktadan önce o şey varlık sahasına çıkmamıştı. Henüz yoklukta isen var olmayı kendi kendine irade edemeyeceğine ve buna güç yetiremeyeceğine göre bu var oluş Allahın yaratmasıyla gerçekleşmiş demektir. Maddenin termodinamik kanununa göre sürekli yokluğa doğru kayması, kainatın durmadan genişlemesi, güneşin süratle tükenişe doğru yol alması gibi vakıalar, bu varlık aleminin bir başlangıcı olduğunu gösteriyor.*'

Bu argüman yukarıda değindiğimiz kozmolojik argüman çerçevesinde kalan bir fikirdir. O bölümde söylenenlere tekrar göz atınız.

İmkan delili

Bu fikre göre:

'*Olmak da olmamak da eşit imkan dahilindedir. Fakat eğer biz varsak, bu demektir ki olma durumunu olmama durumuna tercih eden bir faktör vardır, bu da Allah'tır.*'

Görüldüğü gibi tamamen kabullere dayalı ve sübjektif bir argümandır bu. Bu bölümde değineceğimiz diğer pek çok argüman gibi.

Bir kere, olmak ve olmamak durumlarının eşit imkan dahilinde olduğuna kim nasıl karar vermiştir? Bunun hesabını neye dayanarak nasıl yapmışlardır?

Ayrıca, bir durumu diğerine tercih eden faktörün Tanrı olduğu sonucuna nasıl ulaşılmaktadır? Hele de bu Tanrı'nın, İslam dininin ifade ettiği Allah olduğu nasıl söylenebilmektedir?

Sanat delili

Bu argümana göre:

'*Atomdan insana, hücreden galaksilere kadar bütün kainatta, ince ve baş döndürücü bir sanat göze çarpmaktadır. Halbuki, kısa zamanda, çok sayıda, kolay ve karışık yapılan işlerde sanat ve kıymet olmaması gerekir. Ancak yapan Allah olursa, o zaman her şey değişir ve zıtlar bir araya gelebilir.*'

Yine yukarıdaki gibi, bu da tamamen sübjektif ve ciddiye alınmayacak derecede basit bir argümandır. Ancak göz boyamak ve imana zaten sahip olan kişilerin imanını tazelemek için kullanılabilir.

Evrenin bir sanat eseri olduğu fikri burada bir kabuldür. Sırf sanat eserlerinin bir sanatçısı olduğu için, sanat eseri - sanatçı bağlantısının kurulabilmesine imkan vermek için yapılmıştır. Bildiğimiz sanatçılar hep bilinçli ve zeka sahibi varlıklar olduğundan, buradan teizmin Tanrı'sına ulaşılacağı umulmaktadır. Fakat ne evrenin bir sanat eseri olduğu, ne de eğer bir sanat eseriyse ve sanatçısı varsa, bu sanatçının göksel dinlerin Tanrı'sı olduğu kanıtlanabilir fikirlerdir. Bunlar sadece dayanaksız birer kabuldür.

Hikmet ve gaye delili

Bu argümana göre:

'*Her varlıkta kendisine mahsus bir gaye, bir maksat, bir fayda takip edildiği göze çarpmakta ve hiçbir şeyde gayesizlik, manasızlık ve israf sayılacak herhangi bir durum müşahede edilmemektedir. Hâlbuki, ne madde aleminde, ne bitki ve hayvanat dünyasında, ne de eşya ve hadiselerde şuur ve idrak mevcut değildir ki, bu gayeler silsilesi takip edilebilsin. Öyle ise,*

kainattaki bu şuurlu işleyişi ve bu hikmet ve gayeleri ancak Allah'a isnat etmekle makul bir yol tutmuş olabiliriz.'

Bu bölümde yukarıda değindiğimiz diğer argümanlarda olduğu gibi, tamamen temellendirilmemiş kabullere dayalı, basit ve sübjektif bir argüman bu da.

Her varlığın var oluşunun bir gayesi olduğu nereden çıkmaktadır? Böyle bir fikir zaten nasıl kanıtlanabilir? Devam etmeye gerek bile görmüyorum.

Ek argümanlar adını verdiğim bu bölümde değindiğim bu argümanları aslında kitaba dahi almayacaktım. Ama bu konularda kapsamlı bir şey ortaya çıkması açısından, bu tür fikirlerin en azından farkında olduğumuzun ifade edilmesi gerekiyordu.

İnternetteki din tartışmalarında, bu tür Arapça kelimelerle dolu yazılar ve ifadeler sık sık ateistlerin karşısına getirilir. Burada değindiklerimizden başka, ismen sözünü edebileceğimiz benzer başka argümanlar da zaman zaman sunulmaktadır. Örneğin 'Devir ve Teselsülün Muhal olması', 'Fıtrat ve Vicdan delili', 'Yardımlaşma delili', 'Temizlik delili', 'Simalar' vs pek çok şey getirilmektedir.

Bazı inançlılar kaldırdıkları her taşın altında Allah'ı görmektedir. Dolayısıyla insanların simalarından, yardımlaşma, temizlik vs gibi kavramlardan dahi Tanrı kanıtı üretmeye çabalamaktadırlar.

Elbette ki kitabın ciddiyetinden ödün vermemek için bunlara burada değinmeyeceğiz.

Tanrı iddiası neden reddedilmelidir?

Negatif ateizm ve agnostisizmin incelenmesinde şimdiye kadar Tanrı kavramı için getirilen argümanlara ve Tanrı'nın varlığını kanıtlama girişimlerine değindik. Maksadımız Tanrı'nın varlığına inanmak için akıl, mantık, felsefe ve bilime dayalı geçerli bir gerekçenin getirilemeyeceğini göstermektir. Bu alanlar dışında gerekçeler getirilebilir Tanrı inancı için, ama rasyonel birer ateist ve/veya agnostik olarak işin bu kısımları ile şu aşamada ilgilenmiyoruz. Bu bölümde ilgilendiğimiz, Tanrı'nın varlığının açık olduğu ve kanıtlanabileceğine dair fikirlerdir.

Tanrı'nın varlığının kanıtlanamayacağını kabul etmesine rağmen teist inanca sahip olanlar ile bir alıp veremediğimiz olmadığı gibi, onlarla girilecek diyalog da farklıdır. Kitabın ilerleyen bölümlerinde o konuya da değineceğiz.

Bu bölümün konusu, agnostiklerin ve ateistlerin Tanrı inancını hangi gerekçelere dayanarak reddettiğidir.

Bölümde şimdiye kadar değinilen konulardan anlaşılacağı gibi bu reddin temel sebebi Tanrı'nın varlığı iddiasının geçerli bir gerekçeye dayanmamasıdır.

Öyle ki, bu iddia dayanaksız bir spekülasyondur. Tek boynuzlu atın, Eski Yunan Tanrı'larının, vampirlerin, Noel Baba'nın vs varlığını iddia eden fakat bunu kanıtlayamayan herhangi bir spekülasyondan mantıksal açıdan farkı yoktur. Yani kanıtlanabilirlik açısından farkı yoktur. Psikolojik ve duygusal açıdan Tanrı iddiasını bu bahsettiği-

miz diğer iddialardan ayıran önemli farklar vardır elbette ama bu işin ayrı bir yönü.

Dolayısıyla, Tanrı'nın varlığı iddiasını reddetmeye bizi götüren temel sebep Tanrı'nın varlığına dair ortada geçerli bir delil bulunmaması ve bu durumda alınması gereken temel ve doğal tavrın ret olmasıdır. Aynen hayatımızı Noel Baba ya da vampiler, kurtadamlar vs varmış gibi yaşamadığımız gibi, Tanrı varmış gibi de yaşamamız gerekmemektedir der bu bakış açısı ve negatif ateizmin temelini oluşturur.

Bir agnostik burada bu kadar ileri gitmeyecek ve bir ateist gibi net bir şekilde buradan Tanrı'nın varlığını reddetmeye hakkımız vardır sonucunu çıkarmayacaktır elbette ve meseleyi bir çözüme bağlamadan ortada bırakacaktır. Doğal olarak da bu noktada ateistin eleştirisine maruz kalacaktır, bu tavrı aslında günlük hayatındaki kararları ve yaşam tarzıyla verdiği, fakat sadece sözel olarak itiraf etmediği gerekçesiyle.

İşin bu yönü ve negatif ateist ile agnostik arasındaki bu fark, şu anki konumuz açısından önemli değildir.

Önemli olan iki bakış açısının da Tanrı'nın varlığına dair akıl, mantık, bilim ve felsefeye dayalı bir kanıtın bulunamayacağı konusunda birleşiyor olmalarıdır.

Bu noktaya ulaştıktan sonra, Tanrı'nın varlığı fikrini reddetmeye götüren bir başka bakış açısı, felsefede Occam'ın bıçağı (ya da usturası) denen prensiptir. Başka bazı konularla birlikte bu prensibe de bir sonraki bölümde değineceğiz.

Tanrı'nın Var Olmadığı Gösterilebilir

Bu kitapta şimdiye kadar özetle Tanrı'nın var olduğunu düşünmek icin yeterli sebep olmadığı gerekçesiyle Tanrı iddiasının reddedilmesi gerektiğini söyledik. Duruma göre, bazen, eğer yeterli sebep ortaya çıkarsa 'böyle bir Tanrı var olamaz' iddiasında da bulunduk. Örneğin Tanrı kavramının yarattığı mantıksal paradokslara dayanarak.

Bunun haricinde, kutsal kitaplardan çıkan Tanrı fikrinin çocuksu, ilkel ve çelişkili doğası gündeme geldiğinde de zaman zaman böyle bir Tanrı'nın var olamayacağını söyledik.

Fakat bu durumlar haricinde genellikle pozitif ateist söylemlerde bulunmadık çoğu kez, genel bir Tanrı kavramının var olmadığını iddia eden bir tavır takınmadığımız gibi, özel ve tanımlanmış Tanrılar için bile çoğu kez negatif ateist söylem ile yetindik.

Kitabın bu bölümünde ise pozitif ateizmi tanıtacak, Tanrı'nın var olmadığına dair getirilmiş bazı argümanları inceleyeceğiz.

Öncelikle tanımından başlamamız gerek tabii. Bu noktada okurların bildiği gibi, negatif ateizm (zayıf ateizm) sadece Tanrı'nın varlığını reddetmekle yetinir. Tanrı'nın var olmadığı veya var olamayacağına dair bir iddia ileri sürmez. Sadece Tanrı'ya inanmak için ortada bir sebep olmadığı gerekçesiyle, bu durumlarda takınılacak temel ve varsayılan durum 'ret' olduğundan, Tanrı'nın varlığını reddeder.

Pozitif ateizm (güçlü ateizm) ise sadece Tanrı'nın varlığını reddetmekle kalmaz, böyle bir Tanrı'nın var olamayacağına dair pozitif bir iddiada da bulunur. Pozitif ateizmin bunu hangi durumlarda ve neye dayanarak yaptığına bu yazıda değineceğiz ve belli başlı pozitif ateist argümanları sunacağız.

Öncelikle, pozitif ateizm tartışmasından önce gerekli altyapıyı oluşturabilmek için bu konuda az bilinen ya da anlaşılmayan birkaç noktaya açıklık getirmeyi deneyeceğim. Bunu soru-cevap şeklinde yapmaya çalışacağım.

Pozitif ateizm akla gelebilecek her türlü Tanrı fikrini mi reddeder?

Kısa cevap 'hayır'. Uzun cevap ise aşağıda.

Burada anlaşılması gereken, üzerinde tartışılan Tanrı kavramının tanımıdır. Pozitif ateist genellikle tartıştığı Tanrı tanımına önem verir. Alışılmışın dışında, sırf var olmadığı gösterilemesin diye geliştirilmeye çalışılmış, felsefi muhakemelerden çıkan Tanrı tanımları ile ilgilenmez genellikle pozitif ateist. Eğer tartışacağı Tanrı tanımını duyup, bu Tanrı tanımını kabul ederse, fakat bu Tanrı var olmadığı

gösterilemeyecek bir Tanrı ise, ateistten genellikle negatif ateist tavır takınması beklenir. Aksi takdirde tutarsız bir pozisyona düşecektir. Fakat, pozitif ateizmi tutarlı yapan, pozitif ateistin tartışacağı Tanrı tanımlarında seçicilik göstermesidir. Teizmin Tanrı'sını, ya da teizmin Tanrı'sına yakın bir Tanrı'yı tartışmayı kabul edecektir pozitif ateist. Başka türlü bir Tanrı tanımını 'Bu tanımladığın şey bildiğimiz Tanrı değildir' diye reddedecektir. Bunda da haklı olacaktır, çünkü canı isteyen herkes, canı istediği bir kavram üretir, adına da 'Tanrı' derse, ortaya yüzlerce Tanrı tanımı çıkar ve bunların çoğunun bilinen teist Tanrı ile bir ilgisi kalmaz. Sonuçta pozitif ateist, teizmi eleştirmektedir, teizm maskesi takmış alakasız bir felsefi fikri değil.

Bir örnek verirsek, demek istediğimiz daha kolay anlaşılacaktır. Eğer tartışılan Tanrı, evrene sebep olmuş, her şeye kadir, her şeyi bilen, ezeli ve ebedi bir kavramsa, fakat bu Tanrı için başka bir nitelik öne sürülmemişse, yani kutsal kitaplarda geçen ifadelerle muhatap olmak istenmiyorsa, böyle bir Tanrı'yı pozitif ateist teizmin Tanrı'sına yeterince yakın olduğu için kabul edecek ve tartışacaktır genellikle.

Fakat eğer teist, somut, doğanın parçası olan (doğaüstü olmayan), evrene sebep olmuş, bilinçli ya da bilinçsiz, sonsuz güçlü olmayan ve ezeli ve ebedi olmayan bir kavram getirmişse bir Tanrı tanımı olarak, pozitif ateist böyle bir tanımı bilinen teist Tanrı'ya uymadığı gerekçesiyle tartışmayı reddedebilir.

Bu konu o kadar ciddi bir problem değildir Tanrı tartışmalarında, çünkü zaten teist %90'dan bile yüksek ihtimalle, teizmin Tanrı'sına yeterince yakın bir Tanrı tanımı ile çıkacaktır ateistin karşısına. (Tabii teistin Tanrı'sını tanımlayabildiğini farz ederek konuşuyoruz burada).

Kesinlik imkansızdır, pozitif ateizm nasıl kesin bir yargıda bulunabilir?

Bunun anlaşılması için, bir iddia ile o iddiaya bağlanan güven düzeyi arasında bir ayrım yapmamız gerek. Çok sayıda degişik konuda iddialar öne sürebiliriz, fakat iddianın kendisi, bu iddia hakkında ne derece emin olduğumuza dair bir şey söylemez.

Bunu anlamak için bir örnek verelim. İmanı konusunda krize girmiş bir Müslüman'ı düşünün. Bu Müslüman hala %100 ihtimalle bir Tanrı'nın var olduğunu söyleyecektir, fakat bu pozisyona ait duyduğu güven eskiye göre azalmış olacaktır. İddiası değişmedi, fakat bu iddianın doğruluğuna karşı duyduğu güven değişti.

Bilim de çok sayıda evrensel yargıda bulunur. Örneğin Newton'un çekim yasası evrenseldir. İki kütle arasındaki çekim kuvveti kütlelerin miktarı ile doğru orantılı, aralarındaki mesafe ile ters orantılıdır. Bu denklem tüm uzay zamana her zaman uygulanabilir. Fakat bilim, teorilerinin yanlışlığının kanıtlanmasına ya da teorilerinin geliştirilip değiştirilmesine açık bir alandır. Örneğin Newton'un çekim yasasının eksik olduğu Einstein tarafından gösterilmiştir. Yani Newton'un çekim yasasının, evrensel olmasına rağmen %100 güven sağlayan bir yasa olmadığı gösterilmiştir. Bilimde ya da rasyonel düşüncede hiçbir şey %100 kesinlikle bilinemez.

Benzer şekilde 'Tanrı yoktur' önermesi evrensel bir önermedir,

fakat kesinlik iddiasında değildir. Bu iddia kendisini bir bilgi olarak kanıtlamamızı talep eder, bilgi alanının herhangi başka bir iddiası gibi.

Hiçbir şey kanıtlanamaz. Tanrı'nın var olmadığını nasıl kanıtlayabilirsiniz?

Kanıtlama kelimesini nasıl tanımlarsınız? Sözlüğe göre kanıtlama, bir iddianın doğruluğunun bir delil ya da argüman ile ortaya konmasıdır. Bu standarda göre, pek çok bilimsel ve teknik iddia 'kanıtlanmış' durumdadır. 'Tanrı yoktur' da bunlardan biri olacaktır.

Fakat eğer 'kanıt' sözcüğü ile bir şeyin doğruluğunu %100 kesinlikle göstermek kastediliyorsa, o zaman imkansız bir şey istenmektedir. Bunu hiç kimse yapamaz. Teist veya herhangi biri, herhangi bir iddiayi %100 kesinlikle kanıtlayamaz. Fakat bu, bir şey bilmediğimiz anlamına gelmez. Hala rasyonel bir kanıtlamadan bahsedilebilir.

Eğer her şeyden şüphe etmeyi kafanıza koyarsanız, mantığınızdan da şüphe edersiniz, o durumda ise herhangi bir kanıtın dayandırılacağı en temel zihinsel dayanağınızdan olursunuz. O durumda kanıt diye bir şey kalmadığı gibi, ortada herhangi bir zihinsel aktivite dahi kalmaz.

Fakat bu tür bir pozisyon, uç bir pozisyondur ve çoğu rasyonel kişi, bu kadar ileri gitmeyecek ve kesinliği mantıksal kanıtlamadan daha az olan bilimsel ve tümevarımsal kanıtları dahi geçerli görecektir.

Evrensel negatifler, kanıtlanması imkansız önermeler değil midir?

Genellikle evrensel negatiflerin kanıtlanamayacağı düşünülür. Pozitif ateizm hakkındaki temel eleştiri de genellikle bu konudadır. 'Tanrı yoktur' gibi bir iddianın kanıtlanamayacağı, çünkü bunun bir evrensel negatif olduğu söylenir. Bir şeyin olmadığını söyleyebilmek için her yere gidip, her yere bakmak gerekeceği söylenir.

Fakat, öte yandan, hiçbir çelişkinin var olamayacağını mantık yasaları gereği biliriz. Çelişik varlıkları kendi zihnimizde tanımlayabiliriz, fakat gerçekte var olmadıklarını biliriz. Örneğin, 'Evli bir bekar' ya da 'üçgen şeklinde bir daire' yoktur, var olamaz. Dolayısıyla, tanımında çelişkiler, paradokslar içeren bir varlığın gerçekte var olmadığı evrensel bir negatif olarak sunulabilir ve kanıtlanmış olur. (Tabii eger mantığınızdan da şüphe eden uç bir pozisyona çekilmeyeceksenız, ki bu konuya yukarıda değindik).

Böyle bir evrensel negatifi kanıtlamak için tek gereken şey, bahsedilen varlığın 'anlamsız' veya 'çelişkili' olduğunu ortaya koymaktır. Örneğin, Tanrı'nın var olmadığını göstermek için pozitif ateizmde kullanılan argümanlardan biri 'Kötülük Problemi' (Problem of Evil)'dir. Tanımlanmış Tanrı, tanımlı özellikleri sebebiyle her şeye kadir, her şeyi bilen ve sonsuz iyi olmalıdır (Hıristiyanlığın Tanrı'sında sonsuz iyiliğe daha fazla vurgu yapılır ve Müslüman inançlılar kötülük problemiyle karşılaştıklarında İslam'a göre hayır ve şerrin Allah'tan olduğunu söyleyerek, bu argümanın İslam için geçersiz olacağını iddia ederler, fakat İslam'ın Tanrı'sı da kendisine atfedilen diğer özellikler sebebiyle, bu özelliğe de sahip olmalıdır, bu gereklilik göste-

rilebilir, dolayısıyla kötülük problemi İslam'ın Tanrı'sına da uygulanabilir, bu konu ilerleyen sayfalarda 'kötülük problemi' başlığında incelenecektir).

Tanrı'nın bu özellikleri, dünyada kötülüğün var olması ile çelişki halindedir. Kötülüğün var olduğunu bilmek için evrendeki her şeyi bilmek zorunda değiliz. Bu durumu Tanrı'nın tanımındaki niteliklerriyle karşılaştırmak için de böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır. Dolayısıyla, bu durum pozitif ateist tavır takınmak için yeterli bir gerekçe ortaya koymaktadır, çünkü tanımlanan Tanrı'nın bildiğimiz evren ile uyumlu olmadığı gösterilmiştir.

Bir evrensel negatifi kanıtlamanın diğer bir yolu, bu negatife karşı çıkan, onunla uyumsuz bir pozitif bulmaktır. Örneğin 'phlogiston' (flojeston) adı verilen ve eskiden yanmadan sorumlu olduğu düşünülen (tüm yanıcı maddelerin içerdiği düşünülen) bir maddenin var olmadığı, yanmanın kimyasal maddelerin oksijen ile tepkimeleri sonucu meydana geldiği gösterilmek suretiyle kanıtlanmıştır.

Aslında, bilimsel yöntem sadece evrensel negatifleri kabul eder. Bilimde, bir şeyi sadece yanlışlayabilirsiniz, tümüyle doğrulayamazsınız. Birşeyin doğruluğu, çok miktarda yanlışlama çabasına rağmen yanlışlanamaması ile anlaşılır. Fakat tek bir olumsuz test sonucu, test edilen prensibin terk edilmesi için yeterlidir.

Dolayısıyla, evrensel negatiflerin kanıtlanamayacağı doğru değildir. İşin ilginci, 'Evrensel negatifler kanıtlanamaz' önermesi de bir evrensel negatiftir ve bunu iddia eden kişi kendi kendisiyle çelişmektedir.

* * *

Bu kadar açıklamadan sonra, sıra pozitif ateizmin belli başlı argümanlarını tanıtmaya geliyor.

Pozitif ateizmin bazı argümanları:

1. **Kavranamazlık (noncognitivism)** Tanrı kavramının anlamsızlığı, absürtlüğü ve/veya kavranamazlığı üzerine kurulu bir argüman. 'Tanrı' sözcüğünün anlamsız olduğu ve var olup olmadığının bile tartışılmasına sıra gelmeden reddedilmesi gereken bir kavram olduğunu öne süren argüman. (Bu argüman en güçlü pozitif ateist argümanlardan biridir. Bir kez anlaşıldığında, teistin normal olarak karşı çıkması çok güçtür bu argümana. Bu argümanın ayrıntısını ayrı bir yazı ile inceleyeceğiz).

2. Materyalist 'apologetics' argüman (apologetics, dinsel savunma / açıklama sanatının ismidir, bu argüman, teologların teist apologetics'ine karşılık, materyalist bir 'apologetics' ortaya koymaktadır) Bu genellikle teistlerin 'Bir Tanrı olmazsa, dünyanın, hayatın anlamı kalmaz' iddialarına karşılık olarak ortaya konan, 'Asıl bir Tanrı varsa dünyanın, hayatın anlamı kalmaz' sonucuna ulaşmaya çalışan bir felsefi muhakemedir. İnsanın zihinsel muhakemesinin gerekli özellikleri ile, Tanrısal bir nedenselliğin uyuşmazlığı üzerine kuruludur. Örneğin bilinç, anlam, mantık gibi özelliklerin, Tanrı varsa anlamsız hale geleceği, çünkü Tanrı varsa bunların dahi üstünde olacağı, dolayısıyla dayandığımız ve dayanmak zorunda olduğumuz bu zihinsel

yetilerin anlamsızlaşacağı ve gereksiz hale geleceği, fakat bu yetilerin bizi biz yapan ve düşünmemizi sağlayan yetiler olması sebebiyle, ya Tanrı'dan, ya bu yetilerden vazgeçmemiz gerektiği türünde bir muhakeme üzerine kuruludur bu argüman.

3. Doğru seçim argümanı (argument from correct choice) Tanrı eğer varsa, evrende var olan herşey ona bağlı olmak zorunda olduğundan, evrensel mutlaklar ve prensipler mümkün olmayacaktır, herhangi bir seçim doğru seçeneğin var olduğu prensibi altında yapılmaktadır, fakat Tanrı varsa, teistin doğru prensibi seçtiğinden emin olması mümkün değildir vs türünde bir argümandır.

4. Transendent ('aşkın') oluşun absürtlüğü ve bunun 'kişi' olma kavramı üzerine etkileri Uzay ve zamanın ayrılamazlığı ve bunun uzantısı olarak Tanrı'nın bir 'kişi' olmasının imkansızlığı üzerine kurulu bir argüman.

5. Ölçek argümanı (argument from scale) Teist dünya görüşüne göre evrenin insan için yaratıldığı, dolayısıyla insan ölçeğinde yaratılmış olması gerekirken, insanın bu evrende önemsiz bir ayrıntı olması vs üzerine kurulu bir argümandır.

6. Occam'ın usturası (Occam's razor) Tanrı kavramının açıklamaya bir şey katmayan fazlalık bir faktör olduğu ve bilimin tutumluluk ilkesi gereği terk edilmesi gerektiği üzerine kurulu bir argüman. (Bu daha çok negatif ateizmin argümanı olarak ortaya konmasına rağmen, pozitif ateistler de kullanır).

7. Kötülük problemi Dünyada kötülüğün var olmasının, mutlak ve sonsuz güçlü bir Tanrı fikriyle bağdaşmadığı üzerine kurulu bir argüman.

8. İnançsızlık argümanı (argument from non-belief) İnançsızlığın mümkün olmasının teist Tanrı fikriyle çelişkili olduğu ve özgür irade kavramının bu problemi çözmeye yetmeyeceği üzerine kurulu bir argüman.

9. Big Bang kozmolojisine dayalı argüman Big Bang tekillik anıdır ve tekillikten öngürülebilecek bir şey çıkmayacağı bilinen bir gerçektir. Tanrı'nın bu evreni içinde insanın var olmasını sağlayacak bir şekilde bilinçli olarak yaratmış olması gerekir, dolayısıyla tekillik gibi sonucu belirsiz bir mekanizma bu maksat için kullanılamaz. Tekillikten insanı barındıran bir evrenin çıkması garanti olmadığından, bu durum evrenin sebebinin bilinçsiz bir mekanizma olması gerektiğini gösterir diyen bir argümandır.

10. Termodinamiğin 2. yasasından argüman Evrende entropi artar, düşük entropinin ortaya çıkması ancak önceki durumun daha düşük entropili olması, veya yüksek entropi ortamında oluşan istatistiksel düşük entropi bölgeleri ile açıklanabilir. Dolayısıyla, evrenin ortaya çıkmasından önceki durum ya daha düşük entropili bir durum olmalıdır, ya da evren daha yüksek entropili bir durumun istatistiksel düşük entropili kısımlarından biridir. Tanrı düzenlidir, yani düşük entropilidir. Evrenin Big Bang anındaki entropiden daha düşük entropi ile açıklanması (yani Tanrı ile) sonsuza dek geri giden daha düşük entropili durumlar gerektireceğinden, geçerli bir açıklama değildir. Dolayısıyla evren yüksek entropili bir ortamın istatis-

tiksel bir düşük entropili durumu olmalıdır, bu ise evrenin düzenden (Tanrı) değil kaostan (yüksek entropi) gelmesi gerektiğini gösterir şeklindeki bir akıl yürütme üzerine kurulu bir argümandır.

11. Kuantum fiziğinden argüman Kuantum fiziğinde, parçacıkların özelliklerinin, tüm olası durumların süperpozisyonu halinde bulunduğu düşünülür. Gözlem bu süperpozisyon durumunu çökertmektedir. Dolayısıyla, her şeyi ve her yeri gören bir Tanrı var olsaydı, hiçbir şey onun gözünden kaçmayacağından, kuantum süperpozisyonlarının çökmesi gerekirdi diyen bir argüman.

12. Evrim teorisinden argüman Evrim sürecinin, zekaya yol açan, bildiğimiz tek süreç olmasından yola çıkan bir argüman.

* * *

Pozitif ateizmin argümanları bunlardan ibaret değildir. Fakat bu listenin belli başlı argümanları kapsadığı söylenebilir.

Yukarıdaki liste sadece fikir vermesi için hazırlanmıştır. Bu bölümde, yukarıda bahsettiğimiz bazı argümanları ayrı birer yazı ile daha ayrıntılı bir şekilde inceleyeceğiz.

Bu argümanların bir kısmı Tanrı'nın var olmadığını, akıl ve mantığımıza dayanabildiğimiz düzeyde kesin olarak kanıtlamakta, bir kısmı ise olasılıksal kanıt ortaya koymaktadır (yani Tanrı'nın var olmamasının var olmasına göre daha olası olduğu, Tanrı'nın var olmaması durumunun daha iyi bir açıklama olduğu vs türünde bir kanıt). Bu listedeki argümanların bir kısmı belli öncüllerden çıkan mantıksal kanıtlamalar, bir kısmı ise bilimsel ve/veya tümevarımsal kanıtlardır. Fakat ilk kanıt (kavranamazlık, ya da noncognitivism), herhangi bir öncülden değil, Tanrı'nın tanımından çıkan aksiyomatik bir mantıksal kanıttır ve teistin bunu karşılaması için kendi mantığını reddetmekten başka çaresi yoktur.

Kavranamazlık (noncognitivism) argümanı

Tanrı fikrinin ve buna bağlı olarak dinsel düşüncenin anlamlılığını sorgulamak başından beri önemli bir tartışma konusu olmuştur. Burada söz konusu argümanı şu şekilde formüle edeceğiz:

1. Var olan şeylere ait bizi ilgilendiren 3 çeşit özellik bulunmaktadır. Bunlar:

A. Ana özellikler

B. İkincil özellikler

C. İlişkisel özellikler

2. Yukarıdaki maddede yer alan B ve C anlamlı olabilmek için var olan şeyin A'sına (temel özellikleri) bağlanabilmelidir.

3. Tanrı kavramı için pozitif olarak tanımlanmış bir 'A' (temel özellikler) mevcut değildir.

4. Bu yüzden Tanrı kavramı ne A, ne B, ne de C'ye sahiptir.

5. A, B ve C'nin tümünden yoksun olan bir kavram anlamsızdır.

6. Demek ki Tanrı kavramı geçersizdir.

Birisi 'Güzel bir elbise' diye bir yorum yaptığında, biz ona 'Elbise nedir?' diye sorarsak, kendisinden 'Güzel bir dizaynı var' ya da 'Ra-

hat' gibi bir cevap duymak istemeyiz. Elbisenin ne olduğunu soruyoruz çünkü. Temel özelliklerini, elbiseyi elbise yapan şeyi soruyoruz. Bu kişi bize elbise 'kırmızı'dır dese, 'yazlık bir elbise' dese ya da elbise hakkında herhangi başka bir şey söylese, bunların hiçbiri hala 'Elbise nedir?' sorusunun cevabi değildir. Elbise nedir sorusunun cevabı, elbisenin sözlükte veya ansiklopedide geçen ayrıntılı tanımıdır.

Elbise hakkında söylenen yukarıdaki türde şeyler, elbisenin 'ikincil' özellikleri (yukarıda bahsedilen 'B') ya da elbisenin 'ilişkisel' özellikleridir (yukarıda bahsedilen 'C'). Elbisenin ne demek olduğunu bilmeden, bu özelliklerini bilmenin bir faydası yoktur. Bu özellikler bize elbiseyi tanımlamaz, elbise hakkında gerçek anlamda bize bir şey söylemez.

Tanrı hakkında soru sorduğunuzda teistten aldığınız cevaplar da bu tür cevaplardır. Tanrı nedir diye sorduğunuzda söylenen şeyler:

- Her şeyi bilen
- Her şeye gücü yeten
- Ezeli ve ebedi
- Yaratıcı
- Bağışlayıcı
- Kişi (insan değilse bile bir 'birey'dir Tanrı)
- Mükemmel
- Aşkın
- Maddesel olmayan

Bu listeye başka şeyler de eklenebilir. Fakat ne eklerseniz ekleyin, teizmin Tanrı konusunda verdiği cevaplar, Tanrı'ya ait 'ikincil' ya da 'ilişkisel' özellikler olmaya devam edecektir. Bu niteliklerin hiçbiri 'Tanrı özünde nedir?' sorusunu cevaplamaz.

Bir kavram icat etsem ve adına 'unie' desem, sonra da ona bazı insani özellikler atfetsem, örneğin 'bilgelik' gibi, sonra da eklesem, desem ki ama bu bilgelik insanın bilgeliğinden farklıdır, ve de 'unie' doğası gereği bilinmezdir, bu durumda 'unie' hakkında söylediğim hiçbir şey, bizim 'unie'yi anlayışımıza bir şey katmaz.

Tanrı 'iyi' ya da 'bilge'dir demek, bilinmez bir varlığın, bilinmez bazı özelliklere, bilinmez bir şekilde sahip olduğunu söylemekten farksızdır.

Dolayısıyla bu düşünce tarzının absürtlüğü açıktır. Bu yüzden de teist Tanrıyı tüm niteliklerinden soyutlamak istemez. Tanrı ile ilgili yukarıda bahsettiğimiz ikincil karakterlerin sözünün edilmesi bu sebeple ortaya çıkmaktadır. Bu yolla, Tanrı hakkında sanki kısmen bir şeyler söylemiş gibi görünmek ister teist.

Halbuki yukarıda bahsettiğimiz gibi, bu söylenen şeyler, Tanrı'ya ait ikincil karakterlerdir ve Tanrı'nın ne olduğuna dair aslında bir şey söylemezler.

Yani sonuçta teist, tüm çabasına rağmen Tanrı hakkında hiçbir şey söylememiş olur. Tanrı'dan bahseden herhangi bir açıklama, ne kadar çok sözcük içerirse içersin, anlamsız bir laf salatasıdır.

Söylenenler anlamsız olduğundan, Tanrı hala tanımsızdır.

Tüm bunlar ışığında, pozitif ateistin çıkardığı sonuç, Tanrı denen bir kavramın kesin olarak var olmadığı, çünkü ortada Tanrı diye

bahsedilen bir şeyin olmadığıdır.

Pozitif ateizmin bu argümanına yapılan itirazlardan biri, Tanrı'yı 'anlamsız' olarak nitelendirmenin, teizm kadar pozitif ateizmi de geçersiz kılacağıdır. Denir ki, 'Tanrı' sözcüğü eğer bir şey ifade etmiyorsa, o zaman Tanrı'nın varlığını iddia etmek kadar, yokluğunu iddia etmek de geçersizdir.

Bu bakış açısını bazı filozoflar kabul etmekte ve 'noncognitivism'i ateizmden ayrı bir düşünce biçimi, ya da bakış açısı olarak ele almaktadırlar.

Fakat pek çok başka filozof, 'noncognitivism'e dayanan bir ateizmi mümkün görmektedir. Eğer 'Tanrı' sözcüğü bir şey ifade etmiyorsa, o zaman 'Tanrı'yı bir kavram değil, sadece bir 'kelime' olarak algılamak ve gerçek dünyada var olmadığını iddia etmek mümkündür demektedirler.

Kavranamazlık (noncognitivism) konusunda gelen en yaygın itiraz

Bu argümanı ilk duyan ve yeterince kavramadan cevap vermek isteyen inançlıların ilk otomatik tepkisi, argümanı 'Ben Tanrı'yı kavrayamıyorum, demek ki Tanrı yoktur' şeklinde anlamak ve buna karşı çıkmaktır. Uzunca bizim mahiyetini anlayamadığımız ya da kavrayamadığımız şeylerin de var olabileceğinin tartışmasını yapar ve hatta örnekler getirirler.

Bu yüzden, bu kısmı da yazıya ekleme gereği duydum.

Bu argüman 'Ben Tanrı'yı kavrayamıyorum, demek ki Tanrı yoktur' anlamına gelmez.

Elbette içyüzünün ne olduğunu tam kavramadan da bir şeylerin var olup olmadığını bilmem mümkündür günlük hayatta.

Fakat bu tür şeylerin tümünde, söz konusu şeyi algılarsınız, var olduğunu bilirsiniz, ondan bir şüpheniz yoktur.

Tanrı konusunda ise, kendisini hiç kimsenin hiçbir yerde görmediği bir şeyden bahsediyoruz. Ve de var olduğunu bilmiyoruz, var olup olmadığını anlamaya çalışıyoruz.

Algılama yoluyla var olduğu gösterilemeyeceğinden (tam tersi algılanmadığı için yok kabul etmemiz gereken bir şey olduğundan), var olduğunu iddia edenlerin neye dayanarak var dediğini anlamaya çalışıyoruz.

Kendilerini dinliyoruz, diyoruz ki 'Hiç kimsenin görmediği, var olduğunu düşünmek için ortada hiçbir somut veri olmayan bir şeyin var olduğunu iddia ediyorsunuz'. Onlar da 'Evet' diyorlar.

Peki diyoruz, var olup olmadığını nasıl bildiğinize geçmeden önce, neyin var olup olmadığını tartışacağımızı bize bir söyler misiniz?

Ve daha bu soruya bile cevap alamıyoruz. Dikkat edin, olay var olup olmadığı tartışmasına gelmedi.

Yani ortada anlamsız bir kelime var, kavram haline bile gelmemiş. Kelimeyi duyunca, ne anlama geldiğini anlamıyoruz. Yani kelimenin 'mogombo' ya da 'ubli' gibi anlamsız başka bir kelimeden bir farkı yok.

Şöyle bir diyaloğa dönüştürülebilir bu konu:

T - Tanrı vardır.

A- Tanrı nedir?

T- Tanrı yaratandır.

A- Peki ama Tanrı nedir?

T- Tanrı alemlerin rabbidir.

A- İyi de, nedir o?

T- Tanrı insanı yaratmıştır

A- Bunları anladım, fakat bunların hepsi ikincil karakterler. Tanrı'nın ne olduğunu bana söylemiyor, ne yaptığını söylüyor. Ben Tanrı'nın tam olarak ne olduğunu merak ediyorum.

T- Ne olduğunu bilmiyoruz.

A- Peki o zaman siz yaptıkları haricinde bu varlığın ne olduğuna dair bir fikre sahip değilsiniz

T- Evet.

A- Yani 'Bir şey evrene sebep olmuştur' ve 'Bir şey insanı yaratmıştır' diyorsunuz, hakkında başka bir şey demiyorsunuz

T- Evet.

A- Peki bunun 'Bilinmeyen şeylerin, bizim bilmediğimiz bir sebebi vardır' demekten farkı ne?

T- Farkı yok

A- Peki o zaman Tanrı bunun neresinde? Bilinmeyen şeylerin, bizim bilmediğimiz bir sebebi olduğunu yeri gelince biz de söylüyoruz. Ama siz araya bir de 'Tanrı' diye bir kelime sıkıştırıyorsunuz. Tanrı denen bu kelimenin anlamı nedir deyince, tanımlamıyorsunuz. O zaman o kelimeye ne gerek var? Doğrudan bu bilinmeyen şeylerin sebebini bilmiyoruz desenize?

Kısacası, nonkognitivizm argümanı, Tanrı'nın tanımlanmadığını, ne anlama geldiğinin bile kimse tarafından anlaşılmadığını söyler. Zaten varlığını görüp algıladığımız bir şeyden de bahsedilmediğinden, var olduğunu anlamak için gerekli zihinsel analizleri bile yapacak bir durum ortaya çıkmıyor. Çünkü neyin zihinsel analizinin yapılacağı belli değil.

Buradan da, Tanrı denen kelimenin bir anlam ifade etmemesi yüzünden, zihnimiz dışında herhangi bir şeye tekabül etmediği ortaya çıkar. Kelimeler dış dünyada bir şeyleri temsil ederler. Bu şeyler somut varlıklar olabilir, soyut kavramlar ve ilişkiler olabilir. Fakat sonuçta, her kelime bir cisme ya da kavrama tekabül eder. Hiçbir cisme ya da kavrama tekabül etmeyen bir kelimenin ise insan zihninin içinde veya dışında temsil ettiği bir şey yoktur. Yani, nonkognitivizm bağlamında Tanrı ile ilgili olarak bunun anlamı, Tanrı denen kelimenin temsil ettiği bir şey olmadığı, yani Tanrı'nın var olmadığıdır.

Not: Tabii Tanrı kelimesini bir kavrama tekabül edecek şekilde tanımlayabileceğini iddia edenler için durum farklı. Nonkognitivizm argümanı onları bağlayacak bir argüman değildir. O zaman onları dinleyip, Tanrı'yı nasıl tanımladıklarını, Tanrı'dan ne kastettiklerini öğrenmek isteriz.

Örneğin bir makina gördünüz diyelim. Makinanın büyüklüğünü, ağırlığını, hatta kaç kolu, kaç düğmesi olduğunu bilirsin. Makinanın

varlığından bir şüphen yoktur. Fakat makınanın ne iş yaptığını ve nasıl çalıştığını kavrayamıyor olabilirsin.

Bu konu Tanrı tartışmasından ve nonkognitivizm argümanından farklı. Tanrı konusunda zaten ortada algılanan bir şey yok. Var olup olmadığını anlamak için geriye kalan tek şey, var olduğunu iddia edenlerin getireceği zihinsel muhakemeler. Fakat bu muhakemeleri duymadan önce, bu muhakemelerin muhatabı olan kavramın ne olduğunu, kabataslak olarak bilmek gerek. Yoksa ortada sadece bir X vardır. X hakkında hiçbir şey bilinmez, hakkında hiçbir ipucu yoktur. Tanımlı değildir, bir kavram bile değildir. Ve de sonra bu X'in dış dünyada var olup olmadığının tartışılması istenmektedir. Bu durumda önce sormaz mısınız, nedir bu X diye? Bir doğal sayı mıdır? Bir cisim midir? Yukarıda bahsettiğimiz gibi bir makina mıdır? Arkadaşlık, sevgi gibi soyut bir kavram mıdır? Enerji midir? Madde midir? Tinsel bir varlık mıdır? (Eger öyleyse, tinsel varlıktan ne kastedilmektedir?)

Kısacası, nasıl çalıştığı hakkında bir fikre sahip olmadığın makina için en azından şu büyüklükte, şu renkte, bilmem kaç düğmesi olan bir şey diyebiliyorken, ya da denklem çözerken değerini bulmak istediğin X bilinmeyeninin en azından bir reel sayı mı, rasyonel sayı mı, kompleks sayı mı, yoksa bir küme mi vs olduğunu bilirken, Tanrı'dan bahsedildiğinde, ortadaki X değişkeninin hiçbir tanımı yok. Yani bu değişkenin tekabül ettiği bir 'fikir', bir 'kavram' bile yok. Zaten algılanan bir şey de değil. Ortada sadece içi boş bir kelime var. Fakat bu kelimenin dış dünyada tekabül ettiği bir gerçeklik yok. Hatta kelimenin insan zihninde tekabül ettiği bir anlam bile yok.

Dolayısıyla, bu kelimenin temsil ettiği iddia edilen şeyin var olmadığı söylenebilir. Nonkognitivizmin dediği budur. Yoksa 'kavrayamıyoruz, demek ki yoktur' demez nonkognitivizm.

Kavranamazlık (noncognitivism) üzerine ek bilgi

Sanal ortamda bu konuları inançlılarla tartışırken, bu argüman üzerine gelen itirazların genel mahiyeti yukarıda değindiğimiz türde olmasına rağmen, biraz daha açıklayıcılık açısından, argümanın genişletilmesinde ve biraz daha açıklanmasında yarar var.

Teistler, bu argümanla karşılaştıklarında meseleyi idrak edilemez oluş ile var oluş arasında bir ilişki olmaması ve idrak edilemez oluşun var oluş ya da olmayışa bir kanıt teşkil etmediği noktasına çekmek isterler.

İnançlılar şunu anlamalıdır. Bizim inançlarıyla bir sorunumuz yok. İstedikleri şeye inanabilirler. Ama teistler, bu inançlarının rasyonel olduğunu, akıl ve mantıktan çıktığını, dış dünyaya bakarak ve akılda geliştirilen argümanlarla kanıtlanabilir olduğunu söylüyorlar. Bizim meselemiz budur. Eğer fideist bir imanı savunanlardansa inançlı, yani Tanrı hiçbir zihinsel muhakemeyle kanıtlanamaz ama ben yine de inanıyorum diyorsa, o zaman o inançlıyla bir derdimiz olmaz.

Ama inançlılar demez mi Tanrı'nın varlığı çok açık diye? Allah akılla bilinir diye. Dünya'da Allah'ın varlığının izleri vardır diye. Hatta kuranda bile Allah'ın varlığının insanlar tarafından anlaşılıp tespit edilebileceğine dair açık iddialar var.

Bizim derdimiz bu söylemlerledir. Eğer Tanrı'nın varlığı akıl ve mantığa dayalı argümanlarla gösterilebilir bir şeyse, o zaman delillerini duymak isteriz. Ama bu delilleri duymadan önce de neyin varlığına dair delil getirildiğini duymak isteriz. Yani Tanrı'nın ne olduğunu.

Tanrı idrak edilemez deyip işin içinden çıkılamaz. Mesele idrak edilememesinden önce, zaten daha tanımlanamamasında çünkü. Zihnimizdeki bir kavram olmayı bile başaramamış ki, bu kavramı idrak edip edemediğimizi konuşalım. Noncognitivism argümanı der ki, Tanrı bir kavram olmayı bile başaramıyor. Daha sıra idrak etmeye gelmemiştir burada. Bir şeyin varlığını tartışabilmeniz için, neyin varlığını tartıştığınızı kabataslak da olsa bilmeniz gerek.

Aksi takdirde bu tartışma şuna benzemez mi:

Teist: İşte bu delil, XYZ'nin varlığını kanıtlar.

Ateist: Peki ama XYZ ne?

Teist: XYZ bilinemez, anlaşılamaz, hatta tanımlanamaz. Ne olduğunu bilmiyoruz.

Ateist: Ne olduğuna dair hiçbir fikrinizin olmadığı bir şeyin varlığını nasıl tartışıyorsunuz?

Teist: Biz onun varlığına inanıyoruz.

Ateist: Neyin varlığına?

Teist: Bilmem.

Ateist: Peki bu dediğinizin 'bilmediğimiz bir şey vardır' demekten farkı ne?

Teist: Farkı yok.

Ateist: İyi ama o zaman XYZ bunun neresinde? Sizin dediğiniz sadece sebebini bilmediğimiz şeylerin, bizim bilmediğimiz bir sebebi vardır'dan ibaret bir şey. Bunu yeri geldiğinde biz de diyoruz. Siz sadece araya içi boş başka bir terim sıkıştırıyorsunuz. Biz diyoruz 'sebebini bilmiyoruz', siz diyorsunuz sebebi XYZ'dir. Biz 'XYZ nedir?' diye sorunca, siz de diyorsunuz ki 'XYZ nedir bilmiyoruz'. O zaman XYZ'ye ne gerek var. Doğrudan bilmiyoruz desenize.

Teist: Ama XYZ'nin varlığı bize çok açık.

Ateist: İyi de hala XYZ'nin ne olduğu belli değil. XYZ deyince, benim kafamda bir şey canlanmıyor.

Teist: Benim de canlanmıyor.

Ateist: Kafanda ne olduğu canlanmayan bir şeyin var olduğu tartışılır mı?

Teist: Tartışılır. Kafanda kavram olarak olmayabilir, ama vardır.

Ateist: Ne vardır?

Teist: Kafanda olmayan şey.

Ateist: O ne?

Teist: Bilmem.

Ateist: Yani 'olmayan şey vardır' diyorsun.

Teist: Tam öyle değil ama ona yakın. Olmayan şey değil, kafanda

olmayan şey.

Ateist: İyi de, kafamda olmayan şeyin gerçekte olup olmadığını nasıl bilebilirim?

Teist: Biz biliyoruz.

Ateist: Nasıl biliyorsunuz?

Teist: İnanıyoruz, öyle biliyoruz.

Ateist: Neye inanıyorsunuz?

Teist: Bilmem.

Böyle tartışma mı olur? Böyle kanıtlama mı olur? Neyin varlığı kanıtlanıyor, o bile belli değil.

Yani eğer teist Tanrı'nın tanımlanamaz olduğunu iddia ederse, yukarıdaki diyalogdaki duruma düşer.

Bu duruma düşmemesinin tek yolu, Tanrı'nın doğru dürüst bir tanımını yapmaktır. Ki eğer teist Tanrı'nın tanımının yapılabileceğini iddia ediyorsa, o zaman da o tanımı duymak isteriz.

Tanrı'nın tanımlanması

Tanrı'nın ne olduğunu anlayabilmek ve Tanrı'yı tanımlayabilmek için önce çeşitli soruların cevabını vermek gerekir. Örneğin:

Tanrı doğaüstü müdür, doğanın bir parçası mıdır?

Fiziksel bir kısmı var mıdır? (Bu yukarıdaki noktayla da ilişkili).

Yoksa sadece evrenin var oluşuna sebep olan kör bir etken, bir sanal parçacık, ya da boşlukta simetri kırılımına sebep olan önemsiz bir küçük faktör müdür?

Zeki midir?

Bir 'kişi', ya da 'birey' midir?

Olan bitenin ne kadar bilincindedir?

Hala var mıdır? Yoksa evrenin varlığına sebep olduktan sonra ortadan kalkmış mıdır?

Yer kaplar mı?

Yer kaplamazsa, somut dünyayla nasıl etkileşim kurar?

Tanrı anlaşılabilir, kavranabilir bir şey midir?

Ne derece anlaşılır, ne derece kavranırdır?

Sonsuz iyi ve sonsuz bağışlayıcı mıdır?

Her şeye kadir midir?

Her şeyi bilir mi?

Tanrı'nın sıfatları var mıdır? (Bir şeyin hem sıfatları, yani nitelikleri olup, hem de o şey her şeye kadir olabilir mi? Eğer olursa, peki o sıfata sahip olmamaya da kadir midir?)

Tanrı, herhangi bir sıfatına (Tanrı'nın 99 ismi olan esma-ül hüsna'da geçen tüm isimleri birer sıfatına karşılık olduğuna göre) aykırı şekilde davranabilir mi? Davranabilirse, ve davranırsa, o zaman bu sıfatı nasıl hak eder?

Hem vardır ve birdir, hem de her şeye kadir midir? (O zaman var olmamaya ve birden fazla olmaya da kadir midir?)

Her şeye kadir olmamaya da kadir midir?

Hem her şeyi bilir, hem de değiştirebilir mi? (Değiştirirse bildiği şey yanlış olmaz mı?)

Hem her şeyi bilip, hem de özgür iradeye sahip olabilir mi? (Her şey biliniyorsa, baştan bellidir. Her şeyin belli olduğu bir evrende insanın veya Tanrı'nın özgür iradesinden söz edilebilir mi?)

Tanrı mantık ilkelerinin üzerinde midir? Aynı anda hem doğru olan hem de yanlış olan bir şey yaratabilir mi örneğin? Ya da daire şeklinde bir kare?

Tanrı düşünebilir mi? (Düşünme geleceğe ve geçmişe dairdir. Tanrı geleceği ve geçmişi bildiği için düşünememelidir. Düşünmeye kalktığında kendini yalanlamış olmaz mı?).

Allah insan gibi 'Efendi' (Rabb) mıdır?, 'Kral' (Melik) midir?, 'Ev'i (Kabe) var mıdır, 'Tahtı, Sarayı' (Arş) var mıdır?, 'Güçlü' (Aziz) midir?, 'Zorba' (Cebbar) mıdır?, 'Sevecen' (Vedud) mudur?, Dost, düşman kazanır mı? vs. (Bunların hepsi Kuran'dan).

Allah gökte midir? (Mülk 16-17).

Ayrıca Allah insan gibi görür, işitir, konuşur, yatışır, düşünür, acır, bağışlar mı? (Hepsi Kuran'dan).

Elleri ('iki eli') var midir? (Maide 64, Sad 75). 'Yüz'ü (vech) var midir? (Bakara 115).

Arşı su üzerinde midir? (Hud 7-11)

Arşını meleklere mi taşıtır? (Zumer 75, Mumin 7)

Allah'ın cismi var mıdır? (Bazı kuran yorumcularının düşündüğü gibi).

Nerededir, nasıldır, ne zamandır vardır?

Zamanda mıdır? Dışında mıdır?

Ezeli ve ebedi midir?

Madde midir? Enerji midir?

Evrenin içinde midir? Dışında mıdır?

Her yerde midir?

Geçmişi ve geleceği bilir mi?

Allah için geçmiş ve gelecek var mı?

Allah izin vermeden bir şey olabilir mi?

Cereyan eden her olaydan Allah mı sorumludur?

Allah'ın kaderi var mı?

Allah'ın özgür iradesi var mı?

Allah her istediğini yapabilir mi?

Allah kendisini yok edebilir mi?

Ya da baştan yaratabilir mi?

Bu sorular daha da arttırılabilir. Bu kadar çok soru üzerinde düşünülünce, aslında ortada Tanrı diye anlaşılan net bir şeyin olmadığı ortaya çıkar. Çünkü Tanrı hakkında söylenen şeylerin bir kısmı birbiriyle çelişir. Hatta bazısı kendi kendisiyle çelişir.

Her şeyden önce, Tanrı'nın varlığını veya yokluğunu tartışabilmek için, Tanrı kavramının tanımını yapmak gerekmektedir. Şaşırtıcı nokta, herkesin bu kadar sözünü ettiği bir kavramın çok kesin, net, herkesin anlayıp üzerinde birleştiği, kabul edilir ve anlaşılır bir tanımının bulunmamasıdır. Pek çok ateist-teist tartışmasının asıl noktalara gelinemeden, Tanrı'nın tanımı noktasında düğümlenip kaldığı, çünkü Tanrı'nın doğru dürüst bir tanımının yapılamadığına felsefi alanda çok tanık olunmuştur.

Bunun bir sebebi pek çok teistin Tanrı'dan ne kastettiği ve Tanrı'yı nasıl tanımladığı konusunda fazla kafa yormamış olması, bir diğer sebebi de ortada yaygın birden fazla Tanrı tanımının bulunmasıdır.

Genellikle 'Tanrı'dan ne kastedildiği tam anlaşılmadan Tanrı'nın varlığı veya yokluğunun kanıtlarına geçilir. Örneğin şu diyaloğa dikkat ediniz ve konuyla olan bağlantısını kurmaya gayret ediniz:

A: Masanın üzerinde küçük bir peri var.

B: Ama ben bir şey görmüyorum.

A: Elbette, çünkü bu görünmez bir peri.

B: Ama dokunamıyorum da.

A: Elbette, bu peri görünmez, dokunulmaz ve hakkında hiçbir somut veri edinilemez bir peri.

B: Peki o zaman var olduğunu nereden biliyorsun?

A: Çünkü bu perinin varlığının kanıtları var.

B: Nedir bu kanıtlar?

A: Mesela yağmurun yağması bu perinin varlığının kanıtıdır. Bu peri yağmur perisi. Ne zaman yağmur yağsa bu perinin var olduğunu anlıyorum.

B: Peki yağmurun sebebinin bu peri olduğunu nereden biliyorsun?

A: Çünkü başka bir şey olamaz. Sen söyle o zaman yağmurun neden yağdığını?

B: Yağmurun neden yağdığını bilmiyorum. Ama yağmurun sebebinin bahsettiğin peri olduğuna inanmam için başka deliller gerekli.

(Dikkat ediniz, artık bu noktada, B dahi perinin var olup olmadığını veya niteliklerini sorgulamaktan çıkıp, varlığının delillerini tartışmaya başlamıştır).

A: Bu perinin varlığını kanıtlamaya aslında gerek bile yok. Herkes beyninin derinliklerinde bu perinin varlığına inanır. Sadece kişinin gönül gözünü açması gerekir. Bu peri kendi kendinin kanıtıdır. Ayrıca kendi varlığına dair inancı hepimizin beynine koymuştur. Hem sonra, başka türlü yağmurun nasıl yağdığını açıklamanın yolu olmadığından, bu perinin varlığına inanmak zorundasın.

B: Peki bu perinin nitelikleri neler? Neye benzer? Nasıl bir şeydir?

(Dikkat edildiği gibi perinin nitelikleri, varlığının kanıtlarının tartışılmaya başlanmasından sonra gündeme gelmiştir).

A: Bu peri 15 cm boyunda, kanatlı, zayıf, ince bir varlıktır. Akıllıdır, konuşkandır ve neşelidir. Devamlı kanat çırpar. Ne zaman yağmurun yağmasını isterse bunu diler ve yağmur yağar.

B: Bilmiyorum, bana yine de inanması biraz zor geliyor.

A: Ama inanmazsan, bu peri kızar ve evini sel bastırır. İnanırsan ve dediklerini yaparsan ise bahçendeki bitkileri yeşertir, evine bolluk getirir.

(Dikkat ediniz, burada da insan motivasyonunun temel ilkeleri olan 'ödül' ve 'ceza' prensipleri kullanılmaktadır).

B: Ben yine de inanmıyorum.

A: İnanmıyorsan, olmadığını kanıtla o zaman?

B: ???

Dikkat ediniz, sonunda diyalog donmuş ve B'den perinin olma-

dığını kanıtlaması istenmeye başlanmıştır. Hele de bu diyaloğun nesiller boyu sürdüğünü düşünün. A ve yandaşlarının bu perinin otoritesini kullanarak topluluklarına düzen getirdiğini, kurallar koyup bunların işlemesini sağladıklarını ve bu yolla bir yasama ve yürütme otoritesi kurmayı başardıklarını düşünün.

İşe yarayan ve düzen sağlanmasına yardımcı olan bir toplumsal fenomen, toplumda zaman içinde kabul görür. Daha az sorgulanır. Hele de insanlara bunun anlayamayacakları bir şey olduğunu ve bu konuya ancak belli başlı bazı akıllı ve bilge kişilerin vakıf olduğunu söyleyin, insanlar zaten meşgul olan günlük hayatlarından bu meseleyi çıkarır, bu konuda güvendikleri kişilerin fikirlerini ve öğütlerini dinlemeye başlarlar.

Sonunda konuyla ilgili kafa yoran kişilerden de birbiriyle uyuşan ve uyuşmayan görüşler çıkmaya başlar. Zamanla periden bütün somut özelliklerini (boyunu, kanatlarını, büyüklüğünü, vb) de çıkarır, daha zor sorgulanabilsin ve daha zor anlaşılabilsin diye tamamen soyut nitelikler atfederler. (Rengi, şekli, büyüklüğü yoktur, yeri yurdu yoktur, öncesi sonrası yoktur vb gibi). Çünkü insan yalnızca anlayamadığı şeye inanır. Anladığı her şeyi sorgular insan.

Tanrı için de İslami kaynaklara baktığınızda pek çok yerde hiç de soyut olmayan, neredeyse insana benzeyen bir varlık karşınıza çıkar. Örneğin Tanrı'nın 'iki el'inden (Maide: 64; Sad: 75), 'yüz'ünden (pek çok ayet içinde, örneğin Bakara:115) bahsedilir. Kuran'ın, hadislerin sözlerine bakan kimi yorumcular, Tanrı'nın cisimli, 'Mücessime' olduğu görüşüne ulaşırlar. Ayrıca Tanrı insan gibi görür, işitir, konuşur, yatışır, düşünür, acır, bağışlar, insan gibi 'Efendi'dir (Rabb), 'Kral'dır (Melik), 'Ev'i vardır (Kabe), 'Tahtı, Sarayı' vardır (Arş). 'Güçlüdür' (Aziz), 'Zorba'dır (Cebbar), 'Sevecen'dir (Vedud), dost, düşman kazanır vs. Ayrıca Kuran'a göre Tanrı göktedir. 'GÖKTE OLAN'ın sizi yerin dibine geçirmesinden güvende misiniz? O zaman yer sarsıldıkça sarsılır. GÖKTE OLAN'ın başınıza taş yağdırmasından güvende misiniz?' (Mülk Suresi, 16-17). Ayrıca Tanrı'nın Arş'ı (Taht, Saray) da göklerin üstündedir. Bunlara bakan kimi din alimleri ve kuran yorumcuları 'Tanrı gökteyse, Tanrı'nın gökten daha küçük olması gerekir. Böyle bir şey düşünülebilir mi?' gibi, veya 'Tanrı gökteyse varlığının ve varlığını sürdürebilmesinin bir başka şeye bağlı olduğunu da düşünmek gerekir, bu nasıl olabilir?' gibi sorular sormuşlardır.

Fakat aynı zamanda Tanrı'nın 'benzeri' olmadığı da söylenir (Şura: 11). 'Öncesiz', 'Sonrasız', 'Doğmamış', 'Doğurmamış' denir Tanrı için. Özellikle günümüzde, artık Tanrı'dan bahsedildiğinde genellikle cisimsiz, mekansız, soyut bir kavram karşınıza çıkar. 'Tanrı nasıl bir şeydir?' diye sorduğunuzda, elinizde kendisine atfedilen akıl, zeka ve istediğini yapabilme dışında hiçbir nitelik kalmadığını görürsünüz.

Aslında sorgulama devam ettiğinde Tanrı kavramını bu niteliklerden bile soyutlama ihtiyacı hissederler. Çünkü bir Hıristiyan teoloğun dediği gibi:

'Tanrı hakkında hiçbir şey söyleyemeyiz. Çünkü Tanrı hakkında

bir şey söylemek, Tanrı'yı 'sınırlamak' demektir. Tanrı için A özelliğine sahiptir demek, Tanrı'nın A-olmayan özelliğine sahip olmadığını söylemek olur. Dolayısıyla her türlü sınırlamayı aşan bir kavram olması gereken Tanrı için hiçbir şey söyleyemeyiz.'

Bir elma hayal edin ve sırayla elmadan bütün niteliklerini çıkarmaya başlayın. Rengini çıkarın, büyüklüğünü çıkarın, kütlesini çıkarın, şeklini çıkarın. Geriye ne kalır? Konu elma olunca geriye bir şey kalmaz ama konu Tanrı olunca belli ki geriye 'var' olması ve de 'bir' olması kalıyor.

Bu düşünce tarzı aşağıdaki diyaloga benzer:

Teist: Tanrıya inanıyorum.

Ateist: Tanrı nedir?

Teist: Bilmiyorum.

Ateist: Fakat inandığın şey ne o zaman?

Teist: Onu da bilmiyorum.

Ateist: Öyleyse inancını inançsızlıktan ayran faktör ne?

Dolayısıyla bu düşünce tarzının absürtlüğü açıktır. Bu yüzden de Tanrı'yı tüm niteliklerinden soyutlamak da istemezler. Tanrı'yı insan olarak ancak 'kısmen' anlayabileceğimizi söylerler örneğin. Ve de mümkün olduğunca genel ve sorgulanamayacak nitelikler atfetmeye çalışırlar. Fakat eğer bu nitelikler herhangi bir felsefi analize tabi tutulmaya çalışılırsa, o zaman yukarıdaki agnostik anlayışa çekilirler. Bu agnostik anlayışın yukarıdaki diyalogdaki gibi saçmalığı dile getirildiğinde ise, yine bazı nitelikleri olduğunu söylemeye başlarlar.

Kısacası teistlerin kullandığı şekliyle Tanrı kavramı içinden çıkılamaz bir çelişkidir, bir paradokstur. Ne bir nitelik ithaf edebilirsiniz, ne de hiçbir niteliği olmamasına izin verebilirsiniz.

Bu yüzden Tanrı kavramı aslında daha tanımı noktasında terk edilmesi gereken bir kavramdır.

* * *

Teizmin Tanrı'sının anlamsız olduğunu zaten nonkognitivizm'den bahsederken gösterdik. Bu yüzden aslında böyle bir Tanrı kavramı, tartışılmasına gerek kalmadan reddedilebilir. Fakat bu başlık altında bahsedeceğimiz diğer argümanlar hakkında söz söyleyebilmek için bir Tanrı tanımı ortaya çıkarmamız gerekiyor.

Ne de olsa, bölümün konusu pozitif ateizmin argümanlarıdır ve bunları tanıtabilmek için Tanrı kavramını anlamlı farz edip ona göre argümanı sunmamız gerekecek bazı noktalarda. Dilerseniz önce mümkün olan, akla gelen çesitli tanımları sıralayalım, sonra da bunlar arasından teizmin Tanrı'sına yakın olan ve bu yazıda kullanabileceğimiz birkaçını seçmeye çalışalım.

Tanrı tanımları:

1. Doğaüstü, her şeyi bilen, her şeye kadir, ezeli ve ebedi bir varlık.

2. Doğaüstü, transendent ve bilinemez bir varlık (bu yüzden herşeyi bilen, her şeye kadir, ezeli ve ebedi olup olmadığı bilinemeyecek bir varlık)

3. Doğanın dışında, bilinen ve algılananın ötesinde kalan belirsiz bir faktör. Ezeli, ebedi olup olmadığı ve sonsuz güçlü, her şeyi bilir olup olmadığı meçhul. Bir 'kişi' değil bu faktör. Hatta bilinçli olup olmadığı da meçhul.

4. Doğanın içinde kalan, doğaüstü olmayan bilinçsiz bir faktör. Örneğin boşluktaki sanal bir parçacık, ya da simetri kırılımına sebep olan bir kuantum fenomeni

5. Somut evrenin 'tümü', 'bütünü'. (Panteizmin Tanrı'sı).

6. Tanrı 'mutlak gerçeklik'tir.

7. Tanrı 'en yüce', 'en mükemmel' ve mutlak olandır.

8. Evrenin bir yerlerinde yaşayan somut bir varlık. Madde ve/veya enerjiden yapılma, gücü sonsuz değil ama bize göre gücü ve yeteneği o kadar fazla ki, bize neredeyse sonsuz gibi görünüyor. Kendisi başka bir evrenden gelme, bu evrene sebep olmuş ama ezeli değil. Ebedi de değil. Varlığı uzun zaman sonra sona erecek.

Belki düşünülürse daha da akla gelir ama amacımız açısında bu kadarı yeterli.

Bu tanımlar arasında hangileri bizi bağlar? Hangileri teizmin Tanrı'sın yeterince yakındır?

1 numaralı tanım teizmin Tanrı'sına en yakın tanım elbette. Hatta teizmin Tanrı'sı denebilir bu tanım için. Fakat bu anlaşılmaz, noncognitivizm'in eleştirilerine tabi bir tanım. Fakat bazı argümanların tanıtımında bu tanımı kullanmamız gerekecek. (Özellikle 'materyalist apologetics' ve 'argument from correct choice' için. Bunlar için 8 numaralı tanımı da kullanmayı deneyeceğiz bir egzersiz olarak, fakat tam uymazsa, asıl tanımın bu 1 numaralı tanım olduğu akıldan çıkarılmamalı). Nitekim bu başlık altında amaç, argümanların tanıtımı. Maksat Tanrı'nın varlığını tartışmak olsaydı ve noncognitivizmi anlayan ve kabul eden biri ile tartışıyor olsaydık, o zaman bu tanımı kullanmazdık. Zaten Tanrı'nın anlamsızlığı konusunda anlaştığımız için, asıl soru bu durumda ne tavır takınılmalıdır sorusu olurdu.

2 ve 3 numaralı tanımlar fazla belirsiz. 2 numara, teizmin Tanrı'sına nispeten yakın bir tanım ama nonkognitivizm'den kaçabilecek bir tanıma benzemiyor. 3 numara ise bir 'kişi' olmadığı için teizmin Tanrı'sına yeterince yakın değil.

4 numara, teizmin Tanrı'sına çok uzak bir tanım. Bu tanımda bahsedilen şeyi bazı 'deist'ler Tanrı olarak niteleyebilir belki ama bir 'teist' böyle bir şeyi Tanrı olarak ifade ediyorsa, tartışmada çok köşeye sıkışmış demektir.

5 numara, yani panteizmin Tanrı'sı, yine teist Tanrı fikrine uzak bir fikir.

6 ve 7 numaralar, bazı teologların söz sanatı kullanarak ve Tanrı fikrini zihinsel muhakemelerden korumaya çalışarak ortaya koymayı denedikleri, çürütülmesi zor olacaktır gerekçesiyle kullandıkları belirsiz tanımlar ve yine teizmin Tanrı'sı değil bu tanımlarda ifade edilen şeyler. (Her ne kadar bunları kullanan din adamları bunlar sanki teizmin Tanrı'sını ifade ediyormuş gibi söylemde bulunup dinleyicilerini uyutmaya kalkışsa da).

8 numara geriye kalan son seçenek. Her ne kadar bu da teizmin

Tanrı'sına tam benzemese de bazı açılardan onu andırdığını düşünüyorum. Nonkognitivizm tuzağına düşmeyecek, çünkü bir kavram olmayı başarmış, hatta oldukça somut bir varlık tasviri haline gelmiş bir tanım bu. Bu bazı argümanları incelerken dayanılabilecek geçerli bir tanım olabilir, fakat elbette ki aklımızın bir köşesinde tutmakta fayda var ki bu tanım da teizmin 'Tanrı'sı değil.

Tabii her ne kadar 8 numara teizmin Tanrı'sı olmasa da, zaten işin başında yaklaşık bir tanım peşinde koştuğumuzu, teist Tanrı'nın tam tanımının zaten tutarlı bir şey ifade etmediğini söylemiştik. Anlamsız bir Tanrı tanımını dikkate almak istemeyen, yani işin bu yönünü kavramış, fakat yine de din ve Tanrı kavramının toplumdan gelen izlerinden kurtulamadığı için bu tarz kavramlara sempatisi olan, fakat nonkognitivizm'in hedefi olacak türde gerçek teist Tanrı'larını tartışmayı anlamlı bulmayan, konuya daha bilimsel ve indüktif göstergeleri dikkate alır şekilde yaklaşan biri için, bu tanım da benimsenebilecek seçenekler arasında kalabilir.

Kısacası, kullanacağımız tanımlar 1 numara ve 8 numara olacak.

1 numaranın anlamsız olduğu malumdur, çünkü kendisine atfedilen ikincil niteliklerin bile problemlere yol actığı gösterilebilecek bir Tanrı kavramı bu. (Daha doğrusu kavram olma çabasında bir kelime). Bu yazının konusu argümanları tanıtmak olduğundan, sanki anlamlıymış gibi bazı argümanların tanıtımında bu tanımı kullanacağız.

8 numara ise özellikle sunacağımız bazı indüktif argümanları işlerken işimize yarayabilir. İndüktif argümanlar, mantıksal kesinlik değil, olasılıksal kanıt veren argümanlar olacak. Yani Tanrı'nın var olma ihtimalinin var olmama ihtimaline göre çok daha düşük olduğunu gösterecek. Argümanların bu Tanrı'nın var olmadığını kesin bir biçimde gösterememesi de bizi rahatsız etmeyecek, çünkü zaten bu tanımın aslında teizmin Tanrı'sı olmadığını biliyoruz. Sadece yaklaşık bir tanım kullandığımızın bilincindeyiz. (Peki o zaman böyle bir tanım ile uğraşmanın mantığı nedir denirse, göstermek istiyorum ki, sözünü edebileceğimiz bazı argümanlar, evrenin aslında bu tarz Tanrısal figürlerden arınmış açıklamalarla daha bile iyi açıklanabileceğine işaret edecek, insanların bu tür Tanrı figurlerine olan düşkünlüklerinin gereksizliğini başka bir açıdan göstermiş olacak).

Materyalist 'apologetics'

Bu argüman, teist dünya görüşünün tutarsızlığını ve kendi iç çelişkisini ortaya koyan bir pozitif ateist argümandır.

Argüman basit bir biçimde şu şekilde formüle edilebilir:

F, insanın zihinsel kavrayış yeteneği ile ilgili temel özelliklerden biri olsun (örnek: mantık, bilinç, tümevarımsal indüksiyon vs).

1. F gereklidir ya da gerekli bir kısmı vardır.

2. Eğer teizm doğruysa, tüm maddi evrenin yaratıcısı olan ve tüm evren üzerinde mutlak kontrolü olan bir Tanrı vardır.

3. Eğer teizm doğruysa, tüm maddesel evren bağımlıdır (bir Tanrı'nın arzusuna) ve hiçbir kısmı zorunlu olarak gerekli değildir.

4. Eğer teizm doğruysa, maddesel evrende gerekliliği zorunlu olan herhangi bir özellik veya bir özelliğin parçası olan bir gereklilik mevcut değildir.

5. Teizm yanlıştır (1 ve 4'ten).

Teizmde, doğanın şimdiye kadar devam etmiş şekliyle devam edeceğinin bir garantisi yoktur. Buna 'indüksiyon' problemi denir. (İndüksiyon denen yöntem, bir şey daha önce n kere belli bir şekilde olduysa, n+1 inci örnekte de öyle olacağını beklemeye hakkımız vardır diyen bir düşünce şeklidir. Örneğin, şimdiye kadar her sabah güneş doğduysa, yarın da doğmasını beklemem doğaldır). Eğer bir Tanrı varsa, İndüktif yöntem geçerliliğini yitirir. Tanrı'nın olduğu bir evrende, yarın güneşin doğacağının da bir garantisi yoktur, bir saniye sonra çevremizdeki herşeyin yok olup, sadece bizim kalmayacağımızın da garantisi yoktur.

Yalnızca 'self contained', yani kendi içinden ibaret, materyalist bir evren doğanın mantığını ve devamlılığını garantiler. Çünkü bu evren kendi içinden ibaret değilse, dış etkilere açıksa, ve dışında bu doğayla istediği şekilde oynayabilecek bir Tanrı varsa, doğanın düzeni, sürekliliği ve bildiğimiz şekilde devamlılığı garanti altında değildir. Teist evren indeterministtir.

Teist evren sadece 'self contained' (kendinden ibaret) olmayan ve indeterminist bir evren olmakla kalmaz, aynı zamanda tamamen sübjektiftir (Tanrı'nın arzusuna bağlı olarak). Böyle bir evrende herhangi bir bilgi, 'Tanrı vardır' bilgisi de dahil olmak üzere, tamamen 'kurgu'dur. Bu evrende bir teistin bir Tanrı'nın varlığını bildiği ya da varlığına inandığını söylemesi de absürttür, çünkü bu teistin herhangi bir şeyden bahsetmesi ve ne dediğini bilmesi bile olanaksızdır.

Tanrı, eğer varsa ve bu evrene içindeki herşeyle birlikte sebep olduysa, mantık yasalarının da üstünde olmalıdır. Eğer öyleyse, bu Tanrı'nın mantıksal çelişki yasasını ihlal edebileceği anlamına gelir. Bir şeyin aynı anda hem A, hem de değil-A olmasını sağlayabilir böyle bir Tanrı. (Evli bir bekar, ya da daire şeklinde bir kare gibi). Bu ise absürttür.

Eğer Tanrı varsa, ahlaksal kurallar da Tanrı'nın önceden tahmin edilemez ve hiçbir kurala bağlı olmayan arzularına ve tercihlerine bağlı olur, dolayısıyla, örneğin 'zalimlik' sırf Tanrı iyi olmasını istiyor diye iyi olan bir şey haline gelebilir.

Mesele, Tanrı'nın A'yı değil-A yapması veya zalimliği iyi yapması değildir burada dikkat ederseniz, Tanrı bunları yapmamayı seçse bile, asıl mesele bunun prensip olarak mümkün olmasıdır. Bu bile tek başına, teist evrende mantık dahil herhangi bir şeyin gerekliliğinin reddine yeterlidir.

Böyle bir durumda ne 'bir şey aynı anda hem kendisi hem de zıttı olamaz' diyebiliriz, ne çevremizdeki dünyanın varlığından emin olabiliriz, ne kendimizin varlığından, ne de hatta düşünmekte olduğumuzdan emin olabiliriz. Böyle bir evrende hiçbir kural yoktur, hiçbir mutlak yoktur. Sadece sonsuz güçlü ve sübjektif bir varlığın önceden ne olacakları belirsiz arzuları vardır.

Böyle bir evrende, düşünmemiz, herhangi bir sonuca ulaşmamız,

Tanrı'nın varlığını tartışmamız ya da herhangi bir şeye inanmamız mümkün değildir.

Materyalist ve ateist bir evrende, bilgi vardır, değer ve amaç vardır. Determinizm vardır, beklentiler vardır. Belli kurallar vardır. Karar vermede kullanılabilecek, dayanılabilecek bir şeyler vardır. Teizmin indeterminist evreninde ise bunların hiçbiri mümkün değildir. Düşünme ve karar verme dahi mümkün değildir. Teist birinin 'Tanrı'ya inanıyorum' diyebilmesi için bile yeterli bir dayanağı yoktur, eğer dediği gibi bir Tanrı varsa.

Teistler, hem bilginin, değerlerin, amaçların olduğu bir evren isterler, hem de nedenselliğin dahi olmadığı, sübjektif, kanunsuz, kuralsız, indeterminist bir evren fikrine yol açacağını görmedikleri bir Tanrı fikrine inanmak isterler. Bu ikisi ise birarada olması mümkün olmayan şeylerdir.

Teistler farkında olmadan, düşünüp hissedebileceğimiz, objektif bir evren yerine, indeterminist ve sübjektif bir evren istemektedirler. İnandıkları şey, kaçmak istedikleri şeyin ta kendisidir. Tanrı'ya evrene anlam ve amaç kazandırmak için inanmak isterler, fakat farkında olmadan bunun tam tersine sebep olan bir inancı benimsemiş olurlar.

Bu argümana teist teologların verdiği bir cevap, hiçbir şey bilmelerinin mümkün olmadığını her ne kadar kabul etseler de, bu bilgiyi Tanrı'nın onlara direk olarak verdiğidir. Ya da kutsal kitaplarının bu bilgiyi verdiği savı da getirilebilir teist tarafından. Her iki durumda da, aynı problemden kaçış yoktur, çünkü bu dediklerinin doğruluğunu nasıl bileceklerini de açıklayamazlar.

Görüldüğü gibi, teizm biraz irdelendiğinde, saçmalıklarla dolu olduğu açıkça görülen, kendi içinde tutarsız, anlamsız, akıl ve mantık yoluyla kabul edilmesi olanaksız bir dünya görüşüdür. Bu yüzden inanç, ancak akıl ve mantığa dayanmayan süreçler ile yaşamaya devam edebilir. Sürekli söyleyip durduğum gibi, inancın akıl ve mantıkla ilgisi yoktur. İnanç, mantık dışıdır, fakat buna rağmen inanılır. Çok zeki insanlar da inanır, çünkü olayın ne zekayla, ne akıl ve mantıkla ne de bilgiyle ilgisi vardır. (Sonuçta bu satırları yazan bizlerin de çoğumuzun bir zamanlar inançlı olduğu unutulmasın). Bu saydıklarımız arasında, sadece bilgi bir istisna, çünkü bilgi arttıkça aslında inanç ihtimali azalacaktır, fakat onun haricinde saydığımız diğer faktörlerin etkisi daha az. Sonuçta inanca sebep olan asıl önemli faktörler, duygusal, psikolojik ve sosyal faktörlerdir. Bunlar ise bu başlığın konusu değil.

Doğru seçim argümanı

Teizmin ne derece bilinçli bir seçim olduğu tartışılır aslında. Nitekim bize göre ortalama bir inançlı herhangi bir zihinsel muhakeme yoluyla ya da bilinçli bir seçim yoluyla inanmamaktadır. Fakat teizmi felsefi olarak bilinçli bir şekilde savunanlar için en azından prensip olarak aynı şeyi söyleyemeyiz. Her ne kadar onlar da yetiştirilmelerinden gelen şartlanmaların uzantısı ve rasyonalize edilmeye ça-

lışılması yoluyla inanıyorlarsa da, en azından bu konular üzerinde daha fazla düşünüp araştırma ve sorgulama yapmış kişilerdir ve bu kişilerin teizmi seçerken bilinçli bir seçim yaptıklarını farz etmeye hakkımız var.

Kısacası, bu argümandan bahsederken teizmin bir 'seçim' olduğunu kabul edeceğiz. Çünkü ortalama bir inançlı bile, kendisine sorarsanız düşünüp zihinsel muhakeme yaptığını ve hür iradesini kullanarak teizm yönünde bir 'seçim' yaptığını söyleyecektir. Onlara göre teizm doğru seçimdir, ateizm ve diğer teizm dışı düşünceler ise yanlış seçim.

Doğru seçim argümanı teist dünya görüşünün tutarsızlığını göstermeye yöneliktir. Yani teizmin yanlış olduğunu değil, tutarsız ve iç çelişkili olduğunu göstermeyi hedefler.

Bu argüman 'materialist apologetics'e benzer bir argümandır. Tanrı denen varlığın varsayılan nitelikleri sebebiyle, teist dünyada doğru seçim yapmak için geçerli bir kriter ve geçerli bir doğruluk prensibi olamayacağını göstermeyi hedefler.

Eğer teist, Tanrı'ya ve teizme inanarak doğru bir seçim yaptığını düşünüyorsa, bu ortada bir 'doğruluk' prensibi olduğunun kabul edildiği anlamına gelir. Yoksa seçimin geçerli olduğunu iddia etmek için kullanılabilecek bir referans noktası kalmaz.

Bu argüman su şekilde formüle edilebilir:

1. Prensipler ve mutlaklar teist bir dünya görüşü ile tutarlı kavramlar değillerdir. Çünkü:

- Teizm Tanrısal nedensellik kavramını içerir.

- Eğer Tanrısal nedensellik varsa, evrendeki tüm gerçekler 'mutlak' değil 'bağımlı'dır (Tanrı'nın arzusuna).

- Eğer evrendeki tüm gerçekler 'bağımlı' şeylerse, hiçbir prensip veya mutlak mümkün değildir.

2. Herhangi bir seçim, 'doğruluk' prensibi gerektirir.

3. Teizm bir seçimdir, dolayısıyla doğruluk prensibi gerektirir.

4. Teizmi seçmek kendi kendisiyle çelişkili bir tutumdur (1 ve 3'ten).

Eğer teistin Tanrı dediği varlık varsa, teistin hiçbir şeyden emin olması mümkün değildir. Evrende her şey bu varlığın istekleri ve arzularına bağlı olduğundan, ve her kural bu varlık tarafından çiğnenebileceğinden, teistin bir şeylere inanmak için dayanacağı her türlü doğru bildiği bilgiden ve prensipten de şüphe etmesi gerekir.

Tanrı'nın önüne kendisini yanıltacak veriler ve ipuçları koyup koymadığından da emin olamaz teist. Belki de, Tanrı var olmasına rağmen, var olmadığı sonucuna ulaşmamızı istemekte ve her şeyi ona göre ayarlamaktadır. Belki de bu ipuçlarını iyi değerlendiren kişileri seçmeye çalışmaktadır teistin Tanrı'sı ve koyduğu ipuçlarından doğru sonuç çıkarıp ateist olanları ödüllendirecek, diğerlerini cezalandıracaktır. Eğer Tanrı varsa, teistin durumun böyle olmadığından emin olmasına imkan kalmaz. Yani teist dünya görüşü bir seçim yapmayı imkansız hale getirir. Tutarlı bir biçimde seçim yapabilmeye imkan veren bakış açısı, ateist bakış açısıdır. Çünkü ateist bakış açısında tüm kuralları ve tüm doğruluk prensiplerini çiğneyip geçebilecek bir

doğaüstü varlık yoktur. Bazı prensiplere ve seçim yapmada dayanılabilecek bazı referanslara yer vardır ateist dünyada.

Teistin ise, eğer inandığı Tanrı kavramını ve dünya görüşünü yeterince sorgularsa, inancı konusunda doğru seçim yaptığından emin olmasına imkan yoktur.

Yani teist bakış açısı tutarsızdır. İç çelişkilere sahiptir. Akıl ve mantığa dayalı sorgulama yoluyla, bahsedilen türde bir Tanrı'ya inanmak mümkün değildir. İnanç ancak akıl ve mantığa dayanmayan yollarla mümkün olabilir.

Transendent oluşun absürtlüğü

Teizmin Tanrı'sı 'transendent' ya da 'aşkın' bir varlıktır. Bildiğimiz fiziksel dünyanın ve uzay ve zamanın dışında, ötesindedir. Onlara bağlı değildir. Ezeli ve ebedidir, dolayısıyla zamana bağlı değildir. Zamanın dışında ve ötesindedir.

Peki 'düşünmek' ne demektir? Düşünmek geleceğe ve geçmişe dair olur. Zamansız bir varlık nasıl düşünebilir? Nasıl plan yapabilir? Yaptığı planları nasıl değiştirebilir, nasıl uygulayabilir? Nasıl gelecek tasarlayabilir? Nasıl istek veya arzu duyabilir? Tanrı'nın yaratması, bir şeyi isteyip, sonra da ol demesi değil midir? Fakat istek ve arzu dahil, bahsettiğimiz bu tür eylemlerin tümü, zamanın olduğu bir durum için tanımlı eylemlerdir.

Dünyayı ve evreni yaratması 6 gün almıştır kutsal kitaplara göre. Bu günden ne kastedildigine girmeyelim burada, farz edelim ki bu mecazi bir anlatım olsun teistlerin iddia ettiği gibi. Fakat anlaşıldığı kadarıyla Tanrı'nın istediği şeyleri yapması belli bir zaman almıştır. Ayrıca yine kutsal kitaplarda Tanrı katı ile dünya arasında meleklerin ne kadar sürede seyahat ettikleri vs türünde ifadeler olduğundan, tüm bunlardan çıkan sonuç, Tanrı katında da bir zaman olduğudur.

Zamansız bir varlık, nasıl zaman yaşamaktadır? Teist iddia edilebilir ki, zaman bizim açımızdan vardır, bizim için geçmiştir, fakat Tanrı için değil. Fakat bunun tutarsızlığı düşünen için açık olmalıdır. Tanrı bu dünyaya müdahale ediyorsa ve bu dünyada zaman diye bir şey varsa, kendi katında zaman diye bir şey olmayan bir varlık, zamana tabi bir dünyaya müdahale ederken dolaylı olarak bir zaman yaşamak zorunda değil midir? Zaman, bu tür bir ilişkinin bir ucuna uygulanıp, diğer ucuna uygulanamayacak bir şey değildir ki. En azından bu bizim aklımızın alabileceği bir şey değildir.

Buradan da çıkan sonuç zamansız bir varlık diye bir kavramın insan aklına sığmayacak, yani aslında saçma ve absürt bir kavram olmasıdır. Bu ise bahsedilen Tanrı'ya atfedilen 'transendent' (aşkın) oluşun absürtlüğü ve bizim zihnimiz açısından imkansızlığı anlamına gelir.

Kutsal kitapların Tanrısı aynı zamanda bir 'kişi'dir. Fiziksel varlığı olan bir insan olduğu kabul edilmez elbette çoğu inançlı tarafından ama kutsal kitaplardan çıkan Tanrı kavramı en azından bir 'kişi' ya da bir 'birey'dir.

Fiziksel kısmı olmayan bir şeyin 'birey' olması da bizim için anla-

şılmaz bir şeydir, ama işin burasını geçelim. Farz edelim ki bedensiz oluş, 'kişi' olmaya engel değil. Fakat bir şeyin 'kişi' kabul edilmesi için minimum kriterler nelerdir? Bu minimum kriterlerin neler olduğu ya da olması gerektiği de belki tartışılabilir ama en azından kişi olmak için 'varlığının bilincinde olmak' ve 'düşünmek' gerektiği söylenebilir. Bu ikisi olmadan bir şeye kişi dememiz mümkün olmaz.

Fakat anladığımız anlamda zaman üstü bir Tanrı, düşünmesi mümkün olmayan bir Tanrı'dır. Çünkü düşünme geçmişe ve geleceğe aittir, zaman gerektirir. Zaman diye bir kısıtlamaya Tabii olmayan bir varlığın bildiğimiz anlamda düşünememesi, gelecek tasarlayamaması gerekir. Düşünemeyen bir varlık, kendi varlığının bilincinde de olamaz. Dolayısıyla, böyle bir varlığın anladığımız anlamda bir 'kişi' olması mümkün değildir.

Kısacası, teistlerin inandığı Tanrı, anlamsız, aklımıza sığmayan, absürt ve saçma bir varlıktır. Böyle bir varlığa akıllarını kullanarak inandıklarını söylemeleri inançlıların büyük bir gafıdır. Ufak bir zihinsel muhakeme ile bile insan zihnine sığmayacağı ve akıl ve mantığımıza dayanarak var olduğu düşünülmesi imkansız olduğu gösterilebilecek bir kavrama akıl ve mantık yoluyla inandıklarını söylemeleri, inançlıların bize göre affedilmez bir hatasıdır.

Tanrı'ya akıl ve mantıklarına rağmen inandıklarını itiraf eden inançlılarla bir alıp veremediğimiz olamaz. Fakat akıl ve mantığın Tanrı inancına götürdüğü ve akla dayanarak inanmanın mümkün olduğunu söyleyen inançlıya bu düşüncesinin geçersizliği ve Tanrı kavramının aslında akıl dışı olduğu, burada bahsettiğimiz türde argümanlarla gösterilmelidir.

Ölçek argümanı

Bu kesin argümanlardan biri değil. Tanrı'nın var olmamasının, var olmasına göre daha yüksek olasılıklı olduğunu gösterecek, yaklaşık argümanlardan biri.

Bu tür argümanların da pozitif ateizmde değeri vardır. Aynen bilimsel teorilerin kanıtlanma sürecinde olduğu gibi, birbirini destekleyen çok sayıda küçük kanıt, destekledikleri fikrin güçlenmesine sebep olur.

Bu argümanın çıkış noktası, Tanrı'nın evreni insan için yaratmış olmasıdır. İnsan evrenin yaratılışının yegane sebebi değilse de, insan teist dünya görüşünde Tanrı katında çok önemli bir yerdedir. Hatta İslam inancında, Tanrı insanı yeryüzünde halife yapmış, melekler ve cinlerin dahi üstüne koymuştur. Yani insan, evrenin yaratılışının önemli bir sebebidir.

Doğal olarak, buradan çıkan beklenti, evrende yaptığımız gözlemlerin bu paradigmaya uymasıdır.

Yani eski yüzyıllarda, bu dinlerin ilk çıktığı ve popüler olduğu dönemlerde halk arasındaki yaygın inanışlarda olduğu gibi, dünya evrenin merkezinde olsaydı, dünyanın büyüklüğü, evrenin önemli bir bölümünü kapsasaydı, insanlar dünyanın yaratılışından hemen sonra yeryüzünde belirseydi vs bu gözlemlerin dinlerin bakış açışına

uyduğunu düşünürdük.

Fakat günümüzdeki bilgilerimiz çerçevesinde, insan evrenin önemsiz bir ayrıntısıdır.

Dünya, evrenin ortasında olmadığı gibi, çok önemsiz, sıradan, alelade bir gezegendir. Güneş Samanyolu galaksisindeki 300 milyar yıldızdan biridir. Güneş Sistemi'nin Samanyolu galaksisinde özel bir konumu yoktur. Samanyolu galaksisinin kendisi de gözlediğimiz evrendeki 100 milyar galaksiden biridir ve sıradan bir galaksidir.

Artık biliyoruz ki pek çok yıldızın gezegen sistemleri vardır. Güneş bu açıdan da özel değildir. Astronomik gözlemlerden çıkan sonuca göre, güneş sistemi hiçbir açıdan özel bir yer değildir ve özel bir yapıda değildir. Güneş sistemini ve dünyayı oluşturan maddeler, evrenin geri kalanını oluşturan maddelerle aynıdır ve bu maddelerin miktarı da evrenin geri kalanı ile kıyaslandığında normal dışı bir duruma işaret etmemektedir.

Ayrıca, eski yüzyıllardaki bakış açışının ve yanlış inancın aksine, evren bizim dünyamızdan inanılmaz derecede büyüktür. Güneşe en yakın yıldız 4.3 ışık yılı uzaklıktadır. Yani ışık hızıyla gitsek bile oraya ulaşmamız 4.3 yıl alacaktır. Dünyadan görülebilen en uzak yıldız 3 milyar ışık yılı uzaklıktadır. Evrenin ışık hızından düşük bir hızla genişlediği düşünülürse ve evrenin bilinen yaşı hesaba katılırsa, bildiğimiz evrenin toplam büyüklüğü 10 ile 30 milyar ışık yılı arasında olmalıdır.

Ayrıca, dünya üzerinde insanın ortaya çıkışı da çok yeni bir olaydır, elimizdeki bilimsel verilere göre. Dünyanın yaşı 4.5 milyar yıldır. Dünya üzerinde yaşam 3-3.5 milyar yıldan beri vardır. Çok hücreli yaşam son milyar yılda ortaya çıkmış ve 500 milyon yıl kadar önce çeşitlenmeye başlamıştır. Dünya üzerinde yaşamın tarihinde sayısız canlı turu ortaya çıkmış ve ortadan kalkmıştır. Bilim adamları şimdiye kadar yaşamış canlıların %99'unun soyunun tükendiğini söylemektedir.

Tüm bu tabloda ise, bildiğimiz insan, yani homo sapiens sadece son 100 bin yılda ortaya çıkmıştır. Hatta tarımın ortaya çıkıp, şehirlerin ve uygarlıkların kurulması son 10 bin yılın işidir.

Tüm bunlardan çıkan sonuç, evrende yaptığımız gözlemlerin, teist dünya görüşünün gerektirdiği paradigma ile uyuşmadığıdır.

Tanrı, insan için yarattığı evrende, insanı bu kadar önemsiz bir ayrıntı haline getirmemeliydi.

Buradan çıkan sonuç, teist dünya görüşünün büyük olasılıkla geçersiz olduğudur.

Occam'ın bıçağı

Adını 14. yüzyılda yaşamış Occam'lı William'dan alan 'Occam'in usturası' denen felsefi prensip, alternatif teoriler arasında, başka her şey aynı kalmak üzere, daha basit olan açıklamanın seçilmesi gerektiğini söyler.

Bir kavram, açıklayıcılığa bir şey katmıyorsa, toplamadaki sıfır gibi bir etkisiz elemansa, o zaman o kavramı ya da o faktörü açıkla-

maya katmaya gerek yoktur der bu prensip.

Bu prensibin Tanrı kavramına uygulanış şekli söyle olabilir: 'Evrenin sebepsiz veya kendi kendisinin sebebi olduğunu söylemek, Tanrı'nın sebepsiz veya kendi kendisinin sebebi olduğunu söylemekten daha basit bir açıklamadır, dolayısıyla açıklayıcılığa bir şey katmayan fazlalık bir ifade olan Tanrı kavramına ihtiyaç yoktur'.

Şuraya dikkat edilmeli ki, bu prensip doğru açıklamanın veya teorinin bulunmasını garantilemez. Sadece daha değerli teorileri daha değersizlerden ayırmaya yarar. Nitekim kesin gerçeğin bilinmediği durumlarda yapılan açıklama girişimlerini ve teorileri kıyaslıyoruz ve onları birbiriyle karşılaştırıyoruz.

Dolayısıyla, 'bilimin tutumluluk ilkesi' olarak da anılan bu prensip, daha sade ve basit açıklamaların doğru olduğunu ve onların kabul edilmesi gerektiğini söyleyerek, doğruyu bulma sürecinde bilimin ve felsefenin önemli bir prensibi haline gelmiştir.

Tanrı konusunda da, Tanrı'sız bir evren açıklamasının teizmin evrenine göre daha basit ve tercih edilebilir olması sebebiyle, teizm aleyhinde sıkça kullanılan bir argüman olmuştur.

Kötülük problemi

Kötülük problemi birkaç şekilde formüle edilebilir. En basit ifadesi, 'Tanrı varsa ve söylendiği gibi sonsuz iyiyse, o zaman dünyada neden kötülük var?' şeklinde kısaca açıklanabilir. Eğer Tanrı sonsuz iyi ve sonsuz güçlüyse, o zaman kendi zıttı, yani kötülük var olamamalıdır. Tanrı kendi sonsuz iyilik niteliğini dilediği her alanda ve her ayrıntıda gerçekleştirebilmeliydi.

Bu problem değişik şekillerde ifade edilebilir. Fakat günümüz filozofları arasında bu argümanın en yaygın ifade şekli aşağıdaki gibidir. Aşağıdaki 4 önermenin en fazla 3 tanesi bir arada doğru olabilir, 4'ü birden doğru olamaz:

1. Tanrı vardır
2. Tanrı iyidir
3. Tanrı sonsuz güçlüdür
4. Kötülük vardır

Şimdi düşünürsek,

Eğer Tanrı varsa ve iyiyse, fakat kötülük de varsa, demek ki Tanrı sonsuz güçlü olamaz. Eğer Tanrı varsa ve sonsuz güçlüyse, fakat kötülük de varsa, demek ki Tanrı iyi değildir. Eğer Tanrı varsa, sonsuz güçlüyse ve iyiyse, o zaman kötülük var olmamalıdır. (Fakat kötülük bilindiği gibi vardır).

Dolayısıyla, tek tutarlı sonuç, eğer kötülük varsa, tanımı gereği sonsuz güçlü ve iyi olan bir Tanrı var olamaz.

Eğer Tanrı'nın niteliklerini değiştirerek işin içinden çıkmaya çalışırsanız, o zaman bahsettiğiniz Tanrı teizmin Tanrı'sı olmaz. Dolayısıyla, içinde kötülük barındıran veya sonsuz güçlü olmayan bir Tanrı tanımı yaparak problemi çözmeye çalışırsanız, o zaman bahsettiğiniz Tanrı teizmin tanrısı değildir. Kısacası, kötülük problemi mantıksal açıdan sarsılması çok güç ve çok etkili bir argümandır.

Doğal olarak, teistler bu argümanla karşı karşıya geldiklerinde bin bir kılığa girerler ve işin içinden çıkabilmek için çok ter dökerler. Fakat bir kez inancınızı akla ve mantığa değil, kör imana dayandırırsanız, en güç durumlardan bile kurtulmanın bir yolunu bulursunuz, ya da bulduğunuzu sanırsınız. Dolayısıyla, teistlerin de doğal olarak bu problemle ilgili sözde açıklamaları vardır.

Bir argümanı karşılamanın birkaç yolu vardır. Ya mantık örgüsünde bir yanlışlık bulacaksınız, örneğin Öncül 1: 'İnsanların kafası vardır', Öncül 2: 'Farelerin kafası vardır', Sonuç: 'Fareler insandır'. Böyle bir mantık örgüsü elbette ki yanlıştır. Burada A=> B ve C=> B'den A=> C çıkarılmaya çalışılmıştır ki bu tüm mantık kitaplarında göreceğiniz gibi hatalı bir mantık kurgusudur. Bundan başka mantık yanlışları da mümkün ama bu ne kastettiğimizi göstermek için yeterli.

Kısacası, ya argümanın mantıksal çıkarımında bir yanlışlık bulacaksınız, ki bunu bu durumda uygulayamazsınız, ya öncüllerin geçersiz olduğunu söyleyeceksiniz, bu örnekte böyle bir karşılık da mümkün değil, ya sonucu kabul edeceksiniz (ki teistin en son yapmak isteyeceği seçenek olur bu), ya da öncüllerde geçen kavramların net olmadığından, çok anlamlı veya bulanık olduğundan yakınarak, buradan çıkan bir itiraz geliştirmeye çalışacak ve mantıksal argümanı bu yönden yıkmaya çalışacaksınız.

Dolayısıyla, teistler bu probleme genel olarak bu açıdan yaklaşmaya çalışmıştır. Bu argümanda geçen kavramların her birine dayanan ('Tanrı', 'var olmak', 'kötülük', 'sonsuz iyi olmak' ve 'sonsuz güçlü olmak' gibi) ve bu kavramları analiz eden itirazlar geliştirmeye çalışmışlardır.

Örneğin 'Tanrı' kavramıyla ilgili olarak, Tanrı'nın iyiliği ve sonsuz güçlü olması dışında bir de sonsuz bilge olması diye bir niteliği olduğunu, dolayısıyla belki de bizim göremediğimiz bir şeyleri gördüğünü söylemişlerdir. Yani belki de bizim kötülük olarak gördüğümüz şeyler daha üst bir iyilik için gerekli şeylerdir demişlerdir. Fakat bunu anlamaya bizim aklımız belki de yetmiyordur demişlerdir. Bu açıklama yetersizdir elbette, çünkü kötülüğü açıklamıyor. Fakat teistler bu açıklamayı kendi içinde tutarlı bir açıklama olarak sunmaktadırlar en azından. Fakat bana sorarsanız, bu da aslında iddia edildiği gibi tutarlı değil. Sonsuz güçlü bir varlığın, bize kötülük gibi görünen bir şeyleri yaratmasına ihtiyacı olmadan da amacına ulaşabilmesi ve iyiliğini gerçekleştirebilmesi gerekirdi bana sorarsanız. Yani neden daha üst bir iyiliği gerçekleştirebilmek için, bize kötülükmüş gibi görünen bir şeyleri yaratmak zorunda kalıyor? Kendisi sonsuz güçlü değil miydi? Gayet kolay bir şekilde, hem iyi olan, hem de bize de iyi görünen şekilde yaratabilirdi her şeyi. Dolayısıyla, bence teistlerin bu açıklaması geçerli değildir.

Bu açıklamayı devam ettirir teistler. Derler ki, kötülük problemi, kötülüğün gerçek olduğunu söyler. Ayrıca, bizim kötülük hakkındaki muhakememizin doğru olduğunu farz eder derler. Ayrıca, bizim iyiliğin gerçek standardı ile bağlantıda olduğumuzu ve örneğin masum çocukların acı çekmesini kötülük olarak gördüğümüzü,

fakat tüm bu muhakemeyi kendi iyilik standardımızla yaptığımızı, fakat bu standardın mükemmel olması gerektiğini, halbuki sadece Tanrı'nın mükemmel olduğunu vs söyleyerek işin içinden çıkmaya çalışırlar. Fakat göreceğiniz gibi bu da aslında bir laf salatasından ibaret geçersiz bir açıklamadır. Tanımını bildiğimiz ve herkesin katıldığı kavramların tanımını bilmediğimizi iddia ederek (belki de mutlak şekli bizim bildiğimiz gibi değildir diyerek) aslında açıkça kaçak güreşirler. Yapmaya çalıştıkları mantıksal kıskaçtan kurtulmaya çalışmaktan başka bir şey değildir. Ayrıca, tüm çabalarına rağmen, olayın bize görünen şeklindeki tutarsızlığı açıklamayı da hala başaramazlar. Yani farz edelim ki dedikleri doğru olsun ve Tanrı'nın ilahi iyilik standardını biz bilmediğimiz için aslında kötülüğü de doğru mühakeme edemediğimiz açıklaması doğru olsun, fakat bu yine de neden sonsuz güçlü olan Tanrı'nın ortada böyle bir tutarsızlık bırakmak zorunda kaldığını açıklamaz. Yani neden Tanrı bize de doğru standardı vermemiştir, ya da en azından neden olan bitende tutarsızlık görmemize sebep olacak bir çözüm geliştirmiştir. Pekala da bizim iyilik ve kötülük standardımızla tutarlı bir dünya yaratabilirdi, kendisi sonsuz güçlü değil mi?

Ayrıca, teist yukarıdaki açıklamayı yaparken 'var olmak' ifadesini net şekilde kullanmaz. Doğru muhakemenin gerçek standartları taş ya da insanların var olduğu gibi var olmaz. Dolayısıyla teist, sırf ateist kişi iyiliğin gerçek bir standardına sahip olduğumuz önkabulunden yola çıkıyor diye Tanrı'nın var olduğunu kanıtlamış olmaz.

Fakat burada teist pekala da aynı şeyin ateistin 'kötülüğün var olması' ifadesine de uygulanabileceğini söyleyebilir. Der ki, o zaman benzer şekilde sen de kötülük vardır, dolayısıyla Tanrı yoktur diyemezsin. Ateist burada diyebilir ki, kötülük belki değil ama kötü şeyler vardır diyebiliriz der. Teist ise, kötü şeylerin var olmadığını, sadece seçimlerimizin ve eylemlerimizin kötü olabileceğini, bunların ise bizim özgür irademizden çıktığını, dolayısıyla Tanrı'nın yarattığı şeyler olmadığını söyleyebilir. Fakat teistin benzer durumlarda devamlı insanın hür iradesine atıfta bulunması ve Tanrı'yı bu yolla temize çıkarmaya çalışması da bana göre tutarsız ve geçersizdir. Çünkü sonuçta bizi de hür irademizi de yaratan Tanrı'dır (teistin iddiasına göre) ve kendi kararını verebilecek bir varlık yaratmak, o varlığın ürettiği sonuçlardan Tanrı'yı temizlemez. Sonuçta hür iradenin ne kadar hür olduğu da meçhuldür ve insanlar zaten seçimlerini Tanrı'nın kendilerine verdiği biyolojik ve psikolojik koşullara göre ve Tanrı'nın dünyada kendilerini koyduğu koşullara göre verdiklerinden ve bu kararları verirken işleyen süreç yine Tanrı'nın yarattığı faktörlere ve mekanizmalara bağlı olduğundan, her şeye rağmen sonuçta Tanrı herşeyden sorumludur. İnsanın hür iradesinden bahsedip Tanrı temize çıkarılamaz.

Ayrıca, kötülük sadece eylemlerde ve kararlarda değildir, bunlar kötülük denen kavramın ahlaksal boyutu. Ahlaksal kötülük belki bireysel seçimin ürünüdür, fakat bunun haricinde hala 'fiziksel kötülük' kategorisine girebilecek nesneler ve varlıklar da vardır. Örneğin, canlıların besine ihtiyaç duyması ve bu besinin de ancak diğer canlı-

lar olması, DNA'larında yazılıdır, fiziksel bir durumdur. Dolayısıyla, bir canlının aç olduğu için diğer bir canlının yavrusunu yemesi gibi bir eylemin kötülük olduğunu biz söylüyor olabiliriz (yani bunun kötülük olduğu belki taşta yazılı değildir, buna kötülük adını biz veriyor olabiliriz) ama sonuçta bu kötülük fiziksel temellidir ve teizme göre tüm fiziksel şeyler Tanrı tarafından yaratılmıştır. Dolayısıyla, teistler bu tür bir laf kalabalığı yaparak Tanrı'yı temize çıkaramazlar.

Tanrı'nın neden fiziksel kötülüğü yaratmak zorunda olduğu gibi bir soruya teistler bazen 'Başka nasıl yapılabilirdi ki?' diye cevap verirler. Eğer Tanrı sonlu bir dünya yaratacaksa, bu sonlu dünyada sınırlar olmalıdır. Sonlu dünyada sonsuz iyilik yaratamaz derler.

Fakat dikkat ederseniz, çoğu teist iddiada olduğu gibi yine kendi içinde tutarsız ve çelişkili bir laf etmiş olurlar bunu diyerek. Tanrı'nın sonsuz güçlü olduğunu iddia edenler kendileri değil midir? Hem Tanrı'nın sonsuz güçlü olduğunu söyleyip, hem de onun yapmak istediği bazı şeyleri yapabilmek için bazı sınırlara riayet etmesi gerektiğini söylemek, kendi kendisiyle çelişmektir. Tanrı sonsuz güçlüyse, sonlu dünyada sonsuz iyilik de yaratabilmelidir, sonsuz güce sahip olduğu söylenen bir varlığın sahip olması gereken yetenekler arasındadır böyle bir şey. Ama hadi diyelim ki sonsuz iyilik değil aradığımız, en azından içinde kötülük olmayan bir sonlu dünya yaratabilmeliydi. Teistler ne derlerse desinler bu konularda kendileriyle çelişmekten kurtulamazlar.

Ayrıca, teistlerin bu cevabının bir başka zayıf tarafı şudur: Tanrı, acının ve kötülüğün var olmadığı bir yeri, yani cenneti yaratmadı mi? Dolayısıyla, böyle bir şeyi yaratabilmek Tanrı'nın gücü dahilinde olmalıdır. Böyle bir ortamı neden bu dünyada yaratmamıştır?

Buna teistler genellikle bir kaç cevaptan birini verirler. Diyebilirler ki, Tanrı Adem ve Havva için böyle bir dünya yaratmıştı, fakat biz insanlar onu batırdık. Ya da diyebilirler ki, böyle mükemmel bir dünyanın değerini bilebilmemiz için önce şu an içinde bulunduğumuz gibi mükemmel olmayan bir dünyayı görmemiz gerek veya böyle bir mükemmel dünyayı hak etmek için özgür seçimimizle böyle bir dünyayı seçmemiz gerek, dolayısıyla da önce imtihan edilmemiz gerek vs diyebilirler. Fakat bu tür cevapların her birinin geçersizliği kolayca gösterilebilir. Bu egzersizi de okura bırakıyorum.

Dikkat ederseniz, yukarıda teistlerin saldırdığını söylediğimiz kavramların birkaçına değinildi şimdiye kadar ('Tanrı', 'var olmak', 'kötülük' vs).

Bunların bir başkası 'iyilik' kavramı olabilir. Teist diyebilir ki, iyilik derken biz insanlar bunu dar anlamıyla alıyoruz. Tanrı bize bir tür ebeveyn gibidir. Başımıza kötü bir şey gelmesine izin verirken, kendi çocuğunun uzun vadede iyiliğini düşünen bir ana baba gibi davranır derler. Örneğin, bir yabancı uyuşturucu kullanıyorsa, sadece bakıp geçersiniz, ama kendi çocuğunuz kullanıyorsa, bir eylemde bulunmak durumunda hissedersiniz kendinizi. Onu engellemeye çalışırsınız. Gerekirse baskı kurarsınız. Bunlar çocuğa baştan kötülük gibi görünebilir ama aslında ana baba uzun vadede çocuğun iyiliği için uğraşmaktadır derler.

Fakat bu tür pek çok açıklamada yaptıkları gibi kendi tanımları ve Tanrı'ya ithaf ettikleri nitelikler ile çelişkiye düşerler yine. Tanrı sonsuz güçlü değil midir? Neden biz insanların sahip olduğu sınırlamalara sahiptir Tanrı? Bu dünyadaki anne baba sonsuz güçlü değildir, amacına ulaşabilmek ve çocuğunu uzun vadede koruyabilmek için elinde bulunan seçenekler ve güç sınırlıdır. Fakat Tanrı öyle mi? Her istediği şeyi, her istediği koşulda yapabilmesi gerekmez mi? Teistler Tanrıya hem sonsuz güçlü deyip, hem de bunu sıkça unuturlar yaptıkları açıklamalarda. Pek çok örneklerinde Tanrı'yı bazı kurallara uyması gereken bir varlık olarak portre ederler, farkında olarak veya olmayarak.

Sonsuz güçlü olan bir Tanrı'nın içinde özgür irade olan sonlu bir dünya yaratıp, aynı zamanda da bunun iyi bir dünya olmasını sağlayıp sağlayamayacağı konusunda bazı teistler Tanrı'nın bunu yapamayacağını söyleyerek cevap verirler. Bunun aynen 'Tanrı'nın kendi kaldıramayacağı bir taşı yaratıp yaratamayacağı' sorusu gibi bir soru olduğunu söylerler. Bildiğiniz gibi pek çok teist bu soruyu anlamsız bulur, bunun bir kelime oyunu olduğunu iddia eder. Herkesin özgür iradeye sahip olduğu fakat kimsenin kötülüğü seçmediği bir dünyanın kendi kendisiyle çelişen bir durum olacağını söylerler. Tanrı'nın mucizeler yaratabileceğini, fakat çelişkiler yaratamayacağını söylerler. Dediğim gibi, bunu bazı teistler bu şekilde söyler. Fakat böyle diyerek, bu kitapta daha önce değindiğimiz Tanrı ve mantık ilkeleri konusundaki ikileme düşerler. Tanrı mı üstündür, mantık ilkeleri mi? Tanrı kendi yarattığı mantık ilkelerine neden riayet etmek zorundadır? İsterse onları çiğneyemez mi? Çiğneyemezse sonsuz güçlü nasıl olur? Görüldüğü gibi, bu soruya bu şekilde cevap veren bir teist böyle bir ikilemde bulur kendini.

Ayrıca, kötülük probleminde teistlerin cevaplamakta en çok güçlük çektiği nokta neden kötülüğün var oldugu değil, kötülüğün neden adaletsiz şekilde dağıtılmış olduğudur. Neden iyi insanların başına kötü şeyler gelir? Neden sıkça masumlar acı çeker?

Bu tür sorulara teistlerin verdiği bir cevap, iyi insan diye bir şeyin bulunmadığıdır. İyi insanı neye göre tespit edeceksiniz derler? Tanrı'nın standartlarına göre mi? Bu Tanrı'yı önkabul olarak var farz etmenizi gerekli kılar. Ortalama insan standardına göre mi?

Ayrıca, iyi insanların başına kötü şeyler gelmesinin adaletle ilgili olmadığını söyleyebilir teist. Daha çok acı çekenin daha olgunlaşacağını ve daha bilge, daha yüce bir insan olacağını vs söyleyebilirler. Ya da, rahibe Teresa'nın dediği gibi, bu dünyada çekilen acının aslında sonsuz bir hayatın içinde geçirilen çok kısa bir süre olacağını, bu dünyada çekilen acının sonsuzluk açısından bakıldığında kötü bir otelde geçirilen rahatsız bir geceye benzeyeceğini söyleyebilirler.

Fakat ne derlerse desinler, ortalama bir okurun da görebileceği gibi bunlar güçlü itirazlar ve açıklamalar değillerdir. Yukarıda benzer teist iddialara yeterince cevap verdiğimiz için, bu noktada objektif bir okurun bu itirazları kendisinin de cevaplayabileceğini düşünüyorum. Çünkü fark edilecegi gibi, teistlerin bu konularda yaptıkları açıklamalar ve verdikleri cevapların önemli kısmı aslında birkaç tane

belli başlı prensibi ihlal etmeleri yoluyla yapılmaktadır. Tanrı'nın sonsuz güçlü olduğu gibi bir ifadenin ne anlama geldiğini çok iyi analiz etmemiş olmak bunların başında gelir. Ayrıca bazen Tanrı'yı her şeye kadir, bazen ise kurallara ve sınırlara uyması gereken bir varlık olarak tanımlamaları, bununla bağlantılı bir başka problemdir. Ya da bazen tanımlarda atladıkları veya yarım bıraktıkları ya da netleştirmedikleri noktalar olur vs. Fakat tüm bunları bu noktada ortalama bir objektif okur da yakalayabilir.

Kısacası, kötülük problemi ateist argümanlar arasında hem en güçlü hem de en popüler olanlardan biridir ve teistlerin tutarlı bir şekilde cevap vermesi mümkün olmayan bir argümandır.

Bu argümana Ateistforum'da İslamcılar tarafından getirilen itirazların en ciddiye alınabilecek olanı 'Tanrı'nın sonsuz iyi olduğu' veya 'Tanrı'nın iyi olduğu' gibi bir ifadenin İslam'a uygulanamayacağı yönündeydi. İslam'a göre hayır ve şer Allah'tandır, dolayısıyla ortada bir çelişki yoktur denmeye çalışılmıştı.

Fakat hayır ve şerrin Allah'tan olduğunu söylemek sorunu çözmüyor. Tam tersi daha açık bir şekilde ortaya koyuyor. Şerrin Tanrı'dan olduğu konusunda bir şüphe yok zaten. Hatta zaten sorun burada. Sorun, bu derece esirgeyici, bağışlayıcı ve adil olan bir varlığın (bunların tümü sıfatlarında var) nasıl olup da aynı zamanda 'şer' gibi bir özelliği içinde barındırdığı konusunda. Yani nasıl hem iyilik hem de kötülüğün kaynağı aynı ilahi varlık olabiliyor? Bu durum bizi yukarıdaki argümanda incelenen aynı ikilemin içine sokuveriyor. Yani bu ikilemin Hıristiyanlık için geçerli olduğu ama Müslümanlık'a uygulanamayacağını söyleyerek ışın içinden çıkmak mümkün değil. Tanrı'nın iyi olduğu fikri tüm göksel dinlerde vardır. Teizmin genel olarak birleştiği konulardan biridir bu. Tanrı'nın iyilik özelliğine, özellikle de sonsuz iyi oluşuna İslam'da belki Hıristiyanlık kadar vurgu yapılmaz, ama bu, iyilik özelliği İslam'ın Allah'ında yok demek değildir. Allah'ın sıfatlarından (Esma ül Hüsna) biri Berr (kullarına karşı iyi olan) sıfatıdır. Tanrı'nın tüm özellikleri bize kıyasla sonsuz derecede fazladır. Dolayısıyla, iyiliği de bize göre sonsuz, ya da en azından derece derece üstündür. Ayrıca, iyilik sıfatından başka, İslam'ın Tanrı'sının bir de Adl (adil, adaletli) sıfatı vardır ve bu da konumuzla tamamen ilgilidir. Kötülüğün temel gerçekleşme biçimlerinden biri adaletsizliktir. (Örneğin kötülüğün dünya üzerindeki adaletsiz dağılımı buna bir örnek). Dolayısıyla, kötülük problemi bu açıdan da İslam'ın tanrısını bağlar.

Teologları küçümsemeyelim. Eğer kötülük problemi tüm teizmi bağlamasaydı, teizmin bir problemi olarak sunulmazdı. Bunu din adamlarının kendileri bile teizmin bir problemi olarak sunup ele alırlar. Bu konuya Hıristiyanların daha fazla kafa yormuş olması, onların genel olarak her zaman her işi usa vurma konusunda bizim topluma ve kültüre göre daha ileri olmasındandır. Yoksa bu konunun bizi bağlamamasından değil. Bizde dini konular sorgulanmaz ki. Sorgulanmaları yasaktır. Koru körüne iman ve itaat beklenir bizim kültürde.Yoksa mesele bu problemlerin bizi bağlayıp bağlamaması değil.

Ek argümanlar

Teizmin Tanrı'sının bazı tutarsızlıklarını gösterecek bir argüman

Tanrı ezelden beri varsa ve kendisinden başka her şeyi o yarattıysa, o zaman sahip olduğu bilgiyi de yaratmış olmalıdır. Fakat kendi bilgisinden bağımsız bir Tanrı düşünülemez. O bilgisi eksik olursa, o zaten eksik bir Tanrı olur, yani bildiğimiz Tanrı olmaz. Yani kendisiyle birlikte bilgisi de var olmuş olmalıdır. Bilgisi onun bir parçası olmalıdır.

Ama o da sorunu çözmüyor. Çünkü Tanrı belli bir anda kendisi dışındaki her şeyi yaratmaya karar vermiştir. Bunu neden yapmıştır? Ne değişmiştir? Farklı bir şey yapması için, farklı bir durumun ortaya çıkması gerekir. Bu ise Tanrı dışında bir şeylerin değişmiş olması gerektiği anlamına gelir. Fakat Tanrı'dan başka hiçbir şeyin olmadığı bir durum için, Tanrı'nın dışındaki faktörlerden bahsedilemeyeceğinden dolayı, bu değişikliğin Tanrı'nın içinden gelmesi gerekir. Yani Tanrı değişmiş olmalıdır. Fakat Tanrı mükemmel olduğundan, değişmemesi gerekir. Eğer değişiyorsa, daha önce mükemmel değildi, değişerek daha mükemmel hale geldi demektir. Fakat daha önce mükemmel olmaması da Tanrı'nın tanımına uymaz.

Yani aslında Tanrı'nın yaratamaması gerekir. Çünkü kendinin değişmemesi gerekir. Nitekim kendisi mükemmeldir. Mükemmel olan niye değişsin? Eğer değişirse, mükemmelliğinden kaybediyor, daha az mükemmel bir hale geliyor demektir.

Diyelim ki daha az mükemmel hale gelmeye razı oldu ve yarattı, ki bunun için de bir sebep gerekir, öyle değil mi? Yani canı mı sıkılmıştır da yaratmıştır? Canı sıkılırsa, öyle bir şeye Tanrı denmez. Başka bir sebep varsa, herhangi bir şeyden etkilenecek bir kavram sonsuz güçlü olmaz, aciz olur.

Bu haliyle, yine geldiğimiz nokta, her zamanki gibi Tanrı'nın akıl ve mantık dışı oluşudur. Bizim akıl ve mantık sınırlarımız içinde, böyle bir varlığa yer yoktur. Böyle bir varlığın var olmaması gerekir. Ya bizim akıl ve mantığımız yanlıştır, ya da böyle bir varlığın var olduğu fikri yanlıştır.

Bizim akıl ve mantığımız yanlışsa, bizim herhangi bir sonuç çıkarabilmemiz, fikir yürütebilmemiz, düşünebilmemiz ve herhangi bir şeye inanabilmemiz mümkün değildir. Yani mümkünse de güvenilir değildir. Çünkü dayanmak zorunda olduğumuz yegane yetimiz olan akıl ve mantığımız yanlıştır.

Yani kısacası, inançlılar, tutarlı olmak istiyorlarsa ya akıl ve mantıklarını ya da Tanrı kavramını reddetmek zorundadır. Bu argüman Tanrı'nın mükemmelliğinden değil, 'her şeyi bilir'liğinden yola çıkarak da geliştirilebilir:

Tanrı'nın bir şey yaratabilmesi için, bilgisinde bir değişiklik olması gerekir. Ezelden beri bildiği bilgide bir değişiklik yoksa, ezelden beri yaptığı (yapmadığı) şeyde de bir değişiklik olmaması gerekir. Ama bir noktada Tanrı yaratmıştır. Yani bir değişikliğe gitmiştir. Bu demektir ki daha önce bilmediği bir şeyi bilir hale gelmiş ve bu

yeni bilgi onu yaratmaya sevketmistir. Bu yeni bilgi dışarıdan gelmiş olmaz, çünkü daha Tanrı'dan başka bir şey yok ortalıkta. Öyleyse bu bilgi Tanrı'nın içinden gelmiştir. Ama öyle ya da böyle, sonuçta Tanrı yeni bir bilgi edinmiştir. Ama Tanrının yeni bilgi de edinememesi gerekir, çünkü zaten ezelden beri her şeyi bilmektedir.

Tanrı fikrinin, daha üst Tanrı'lar fikirlerine dayalı bir tutarsızlığının gösterilmesi

Tanrı, Tanrı olduğunu bilemez, sonsuz güce sahip olsa ya da sonsuz güce sahip olduğunu düşünse bile.

Zaten Tanrı'nın sonsuz güce sahip olduğundan değil, sonsuz güce sahip olduğunu düşündüğünden bahsedebiliriz sadece. Çünkü her zaman ondan daha üst bir Tanrı'nın onu kandırıyor olma ihtimali vardır. Belki de daha üst bir Tanrı, bizim Tanrı'yı yaratmıştır ve onun kafasına her şeye kadir olduğu ve her şeyi bildiği fikrini sokmuştur. Bunu öyle bir yapmıştır ki, bizim Tanrı'nın bir şeylerin eksik olduğunu ve aslında her şeyi bilmediğini bilmesine imkan yoktur.

Bu olamaz demeyin. Eğer teistin Tanrı'sı var olabiliyorsa ve bizim aklımıza sığmamasına rağmen var olabiliyorsa, yani aklımız ve mantığımız gereği var olmaması gerektiği halde yine de varsa, aynı şey kendisi için de geçerlidir. O da pekala kendi zihinsel gücü ve kapasitesi dahilinde, kendisinden daha üstün bir güç olamayacağına, bunun mümkün olmadığına inanıyor olabilir, çünkü onu yaratan daha üst yaratıcı ona ancak o düzeyde ve o sonuca ulaşacak kadar zihinsel yetenek vermiştir. (Aynı bizim Tanrı'mızın bize yaptığı gibi). Dolayısıyla da, o Tanrı'nın aynen bizim Tanrı'nın var olup olmadığını bilemeyeceğimiz gibi, kendisinden daha üst bir Tanrı'nın var olup olmadığını bilmesine imkan yoktur.

Tek söyleyebileceği, tüm bildikleri ve tüm zihinsel gücü çerçevesinde, bunun mümkün olmadığı, yani kendisinden daha üst bir gücün var olamayacağıdır. Ama bu bizim kendisi hakkında çıkardığımız sonucun aynısı zaten.

Dolayısıyla, eğer bizim aklımıza ve mantığımıza sığmıyor oluşuna ve aklımız ve mantığımız gereği Tanrı'yı yok kabul etmemiz gerekmesine rağmen Tanrı varsa, aynı şey bizim Tanrı'mız için de geçerlidir. O da kendisinin bir yaratıcısının olup olmadığından emin olamaz.

O durumda da, ya sonsuz bir Tanrı'lar zinciri olmalıdır, ya da bu düşünce absürttür deyip daha ilk halkada, yani bizden bizim Tanrı'mıza geçişte bu zinciri bitirmeliyiz.

Not: Ek argümanlar kısmında bahsettiğimiz argümanlar, kendisi ezelden beri var olmasına rağmen, evreni sonradan yaratmış, hem ezeli, hem ebedi, hem sonsuz güçlü, hem her şeyi bilen, hem de bu niteliklere var oluşunun başından beri sahip olan bir varlık olarak tanımlanmış bir Tanrı için kullanılabilecek argümanlardır.

Sonuç

Kitabın bu bölümünde pek çok kişiye ilginç gelecek ve belki pek çok okurun ilk defa duyduğu bazı fikirlerden bahsedildiğini zannediyorum. Bu kitap boyunca ara ara bahsettiğim gibi, internette bu tür konuların tartışıldığı ortamlar, pek çok bilgi hazinesiyle doludur. Bu tür ve daha farklı pek çok fikre bu tür özgür tartışma ortamlarında rastlamak mümkündür. Örneğin tipik bir Türk Müslüman'ın karşılaşmaya alışık olmadığı ve ilk duyduğunda argümandan ziyade art niyet olarak algıladığı bu tür fikirlerden bir başkası, Tanrı'nın da ateist olduğu fikridir. Bu fikirle de ilk karşılaştığında pek çok inançlı şaşkınlık duyar. Ama ne kastedildiğini anladığında, bu fikri en azından ilginç bulur.

Öyle ya, ateizm kendisinin bir yaratanı olmadığına inanmaksa, Tanrı da ateisttir. Her şeyi kendisinin yaptığına, kendisini ise yaratan bir şeyin bulunmadığına inanmaktadır.

Tabii bunlar sadece insanları bu konuları düşünmeye ve zihin muhakemesi yapmaya itmek için söylenen şeylerdir. Bunun dışında başka bir önemleri yoktur. İnançlı zihin, tüm bunları anlasa ve katılsa bile yine de inancında bir değişme olmaması muhtemeldir. Çünkü inanç her zaman bir çıkış noktası bulur. En basiti ve bence tutarlı bir inançlının dört elle sarılması gereken temel bakış açısı 'fideist' bir imandır. Yani Tanrı'ya akıl ve mantık sebebiyle değil, içten gelen ve kalpten gelen bir iman sebebiyle inandığını söylemek. Bu imanı da Tanrı'nın kendi kalbine soktuğunu düşünmek. Tabii ateist açısından bu tür bir imanın toplumdan hazır alınan psikolojik ve sosyal şartlanmalar olduğu açıktır ama en azından inançlı bu yolla yüzünü koruyabilecek, alnı açık bir şekilde imanlı olduğunu söylemeye devam edebilecektir.

Ayrıca, inanılan Tanrı'nın tanımıyla oynamalar yaparak da inançlı kişi her zaman imanını kurtarabilir. İnternette, aynı inançlının tartışmadan tartışmaya Tanrı tanımını değiştirdiği, ama inandığı Tanrı'yı net bir şekilde tanımlaması kendisinden hiçbir zaman talep edilmediği için bunun gözden kaçtığı pek çok tartışma bulunmaktadır Ateistforum ve benzeri sitelerin arşivlerinde. Kişinin bir tartışmada savunduğu Tanrı kavramıyla, diğer bir tartışmada savunduğu birbirini tutmamaktadır. Bu internette inanç tartışmaları yapan pek çok teistin düştüğü bir durumdur.

Zaten konu pozitif ateist argümanlara cevap vermek olduğunda, her zaman bir başka çıkar yol daha vardır, o da inanılan Tanrı'yı pozitif ateizmin sorguladığı türde Tanrı kavramlarının dışına çekmeye çalışmak.

Çünkü bölümün başında da söylediğimiz gibi, pozitif ateizm her türlü Tanrı kavramının var olmadığını gösterme iddiasında değildir. Tanrı'nın nasıl tanımlandığına bağlı olarak, belli bazı Tanrı tanımlarının var olmadığının gösterilebileceğini düşünür. Bunlar kutsal kitaplardan çıkan teizmin Tanrı'sı, veya bu Tanrı'ya yeterince yakın başka Tanrı tanımlarıdır. Örneğin, herhangi bir Tanrı kavramı, evreni yoktan var ettigi iddia edilen bir Tanrı ise, bu tür bir Tanrı'nın var ola-

mayacağı muhtemelen en basit bazı bilimsel prensipler kullanılarak gösterilebilir, madde ve enerjinin korunumu kanunu gibi. Bilimin en temel ilkelerinden biri olan bu kanun, hiçbir şeyin yoktan var, vardan ise yok edilemeyecegini bize söyler. Dolayısıyla, bunu yaptığı iddia edilen bir varlığın var olamayacağı, bilimin bu prensibine güvenebildiğimiz ölçüde kanıtlanmış kabul edilebilir.

Tabii burada, kanıtlamanın ne olduğu ve ne tür kanıtları kabul edebileceğimiz konusunda da anlaşmak gerekir. İnançlılar başka konularda gayet doğal bir şekilde kabul ettikleri kanıtlama türlerini, örneğin bilimsel ya da indüktif kanıtları, konu Tanrı kavramı olduğunda kabul etmeme eğilimindedir genellikle. Konu Tanrı olduğunda mutlak kanıt beklerler. Hatta mümkün olan en güçlü kanıtlar olan mantıksal kanıtlar bile inancından emin teistleri ikna etmeye yetmemektedir, çünkü örneğin mantığa aykırı bir yönünün ortaya çıkarılıp gösterilmesi yoluyla var olmadığı kanıtlanan bir Tanrı kavramı için, teist basitçe 'Tanrı akıl ve mantık üstüdür' diyerek işin içinden çıkmak isteyebilir. Halbuki akıl ve mantık terk edildiğinde sadece Tanrı değil, her türlü düşünme ve beyin aktivitesi de terk edilmek durumundadır. Buna inanç da dahil olur. Dolayısıyla böyle bir tavır, binilen dalın kesilmesi olur, fakat sanal ortamdaki Tanrı tartışmalarında sıkça karşılaştığımız bir durumdur.

Sonuçta Tanrı kavramı veya genel olarak dini inanç temelini akıl, mantık ve bilimden değil, daha çok psikolojik ve duygusal faktörlerden aldığından, bu durum şaşırtıcı değildir. Fakat Tanrı kavramının bilerek ve alenen akıl, bilim ve mantık dünyasından çıkarılması da kolay bir şey değildir inançlı açısından. İnanılan şeyin akla ve mantığa uygun olduğu düşünülmek istenir.

Tipik teist Tanrı anlayışına uymayan Tanrı tanımlarının ortaya çıkışı da bu yüzdendir. Çünkü teist zihnen kabul edebileceği ve akıl ve mantığı ile en azından kendi kendisine savunabileceği bir kavram peşindedir. Bu yüzden felsefi temelli olarak ortaya çıkan ve çürütülmesi nispeten zor Tanrı anlayışları ile de karşılaşılabilmektedir. Tabii pozitif ateist tavır açısından bu durumlardaki en doğal yaklaşım, bu bahsi geçen Tanrı'nın teizmin Tanrı'sı olmadığı cevabıdır.

Din kaynaklı olarak değil, felsefe kaynaklı olarak ortaya çıkan her türlü yaratıcı spekülasyonu ile ilgilenmek durumunda hissetmez kendisini pozitif ateist. Nitekim pozitif ateizm, adı üzerinde ateizmdir, yani teizmin eleştirisidir. Akla gelebilecek her türlü yaratıcı spekülasyonunun eleştirisi değil.

Evrim ve Yaratılışçılık

Bu kitabın amacı evrim teorisini incelemek ve tanıtmak değildir. Bu konuyla ilgili pek çok kaynak mevcuttur ve onlara danışılmalıdır.

Ayrıca, evrim teorisinin ateizmin sebebi ve dayanağı gibi algılanmasını da yanlış bulduğumuz ve istemediğimiz için aslında kitaba evrim bölümünü koymayacaktım bile.

Evrim teorisi, bilimin bir teorisidir. Dünya üzerinde hayatın kendini kopyalayabilen ilk karmaşık moleküller ve hücre kabul edilebilecek ilk organik yapılardan itibaren nasıl ve hangi mekanizmalara dayalı olarak değiştiğini, ve bugünlere nasıl geldiğini açıklayan ve bunun için doğaüstü herhangi bir kavram ve fikre ihtiyaç duymayan bir teoridir evrim teorisi. Bilimin bir teorisidir, ateizmin değil.

Ateistlerin genel olarak evrimci olmalarının sebebi aşikardır. Evrim teorisi yaşamın gelişimini ve bugünlere gelişini Tanrı fikrine gerek kalmaksızın açıklamaktadır.

Fakat evrim bazı yaratılışçıların göstermeye çalıştığı gibi ateizmin var oluş sebebi ve dayanağı değildir. Ayrıca evrime inanan inançlıların da sayısı çoktur ve Katolik Kilisesi bile bir süre önce bu konuda açıklama yapıp evrim teorisinin doğruluğuna inandıklarını ve bunun kilisenin fikirleriyle çatışmadığını beyan etmiştir.

Dolayısıyla, aslında bilimsel bir konu olan evrimin bu kitabın konusu olan din ve ateizm tartışmasında yer almasını istemedim. Fakat sonradan eklemeye karar verdim, çünkü bu tartışmalarda evrim teorisi ister istemez işin içine girmekte ve dini inançlar sorgulandığında alternatiflerle ilgili sürekli soru işaretleri oluşmaktadır. Ayrıca, bu kitabın konusu açısından 'yaratılışçılık' ve 'akıllı tasarım' akımlarının fikirleri ve iddialarına değinmek de gerekmektedir ve bu bölümde bir ölçüde de bu yapılacaktır. Dolayısıyla, evrim teorisine de biraz bulaşmak gerekecektir. Fakat daha çok evrim karşısında yaratılışçılığın neden zayıf olduğu gösterilmeye çalışılacaktır. Bu bölümdeki pek çok yazıda maksat budur.

Fakat önce evrim teorisinin kısa tanıtımı ve ilgili bazı kavramların tanımıyla başlamakta fayda var.

Temel evrim bilgileri

Evrimin anlamı

- Organizmalar yüksek üreme kapasitesine sahiptirler, fakat popülasyonlar genellikle yaklaşık olarak aynı kalır. (Dolayısıyla, do-

ğada yüksek bir ölüm oranı vardır).

- Hayatta kalma mücadelesi canlılar arasında rekabete sebep olur.
- Hayatta kalıp üreyebilenler, yaşadıkları ortamda kendilerini daha avantajlı kılan özelliklere sahip olanlardır.
- Bu durum doğal seçilime sebep olur.

Doğal seçilimin mekanizmaları

- Mutasyonlar
- Göç sebebiyle popülasyona yeni genlerin girmesi veya popülasyondan bazı genlerin ayrılması
- Popülasyonda rastlantısal faktörlerle genetik kayma oluşması (örneğin sel, volkanik patlama, yangın vs gibi faktörlerin popülasyonun belli bir bölümünü ortadan kaldırması)
- Çiftleşmede eş seçimi (hayatta kalma konusunda avantaj sağlayacak genetik özelliklere sahip eşlerin seçimi)

Çeşitliliğe sebep olan mekanizmalar

- Eşeyli üreme (crossing over ve genetik rekombinasyon genlerin rastlantısal karışımını sağlar ve her döllenmede iki farklı genom birleşir)
- Çekinik genler de genotipte saklanır
- Heterozigot avantajı (daha fazla üreme)

Adaptasyon

- İklim veya diğer coğrafi faktörlerin canlının karakteristiklerinde zaman içinde değişikliklere sebep olması
- Değişik koşullar altında yaşayan aynı tür canlıların, değişik karakterlere sahip olması

Türler

- Kendi içinde çoğalabilen, fakat diğer grupların bireyleriyle çiftleşemeyen canlı grubu

Türleşme

- Bir tür içindeki küçük bir grubun, üreme açısında ana gruptan izole hale gelmesi ve ana grup bireyleriyle artık çiftleşemeyecek kadar değişikliğe uğraması

Türleşmenin sebepleri

- Coğrafi izolasyon yoluyla türleşme
- Adaptif yayılma: organizma grubunun ani (jeolojik zaman ölçeğinde binlerce yıl) çeşitlenmesi
- Simpatrik türleşme (coğrafi izolasyon olmadan gercekleşen türleşme): Poliploidlik, yani birden fazla kromozom setinin oluşması en

önemli sebep. Mitoz ya da mayoz bölünmede gerçekleşebilir. İki türü bulunmakta.

Otopoliploit: Canlı içinde kromozom sayısının iki katına çıkması

Allopoliploit: İki farklı türün türler arası hibrid ortaya çıkarması. Özellikle bitkiler arasında yaygındır. Hibridler genellikle steril olup, üreyemez. Fakat, eğer mitoz/cytokinesis mayozdan önce olursa, mayoz normal olarak meydana gelebilir. Bitkiler arasında çok yaygındır. Çiçekli bitkilerin %50-70 kadarı polyploiddir. Polyploid olmayan simpatrik türleşme de mümkün. Ayçiçeğinden örnek: Helianthus annuus & H. petiolaris -> H. anomalus

Türleşmede eşeyli üremenin de önemli rolü vardır.

Büyük tür gruplarının oluşumu (makroevrim)

- Uzun zaman içindeki aşamalı değişimler
- Jeolojik zaman açısından kısa sayılabilecek bir sürede oluşan hızlı değişimler veya ani ortaya çıkışlar (buradaki kısa dönem binlerce veya milyonlarca yılı kapsar)

Evrimde insanların anlamakta zorlandıkları ve en çok şüphe ettikleri konu türleşme oluyor. Zaten pek çok kişi evrimin diğer açıklamalarına karşı çıkamıyor bile. Hele de artık günümüzde, adaptasyon ve diğer pek çok evrimsel süreç hiçbir şüpheye yer bırakmayacak biçimde anlaşılmış ve gösterilmiştir. Konuya yabancı olanların bazen hala kavrayamadıkları konu sadece 'türleşme'dir.

Türleşme süreci laboratuar koşullarında meyve sineği üzerinde yapılan çalışmalarla da deneysel olarak gösterilmiştir. (Dobzhansky, Th., and O. Pavlovsky, 1971. 'An experimentally created incipient species of Drosophila', Nature 23:289-292).

Hatta laboratuar koşullarında gözlenen evrim kanıtlarından şüphe duyanlar için, doğada gözlenmiş türleşme örnekleri de vardır:

- Avrupa'dan Amerika'ya 20. yüzyılın başlarında getirilen 'goatsbeards' adı verilen üç çeşit vahşi çiçeğin 20-30 yıl gibi bir süre içinde, Amerika kıtasına yayılması ve 1940'lı yıllardan sonra iki farklı türünün ortaya çıkışı gözlenmiştir. ('Tür' kavramının tanımı gereği, bu türler, mevcut diğer 'goatsbeards' türleriyle üreyememekte, yalnızca kendi aralarında üreyebilmektedirler).
- Faroe adası ev faresinin insanlar tarafından adaya getirildikten sonra, 250 yıl gibi kısa bir zamanda gözlenen türleşmesi (Stanley, S., 1979. Macroevolution: Pattern and Process, San Francisco, W.H. Freeman and Company. p. 41)
- Nagubago gölünde, izolasyon sebebiyle çiklit balıklarının 4000 yıl gibi bir süre içinde 5 ayrı türünün oluşması. (Mayr, E., 1970. Populations, Species, and Evolution, Massachusetts, Harvard University Press. p. 348) Merak edenler için bu tür daha yüzlerce örnek vardır. Saygın biyoloji dergilerinde yayınlanan çok sayıda makalede bu tür konuların derinlemesine incelemeleri görülebilir.

Evrim günümüzde artık bir bilimsel gerçek olarak kabul edilmektedir. Bilim adamları evrim olup olmadığını değil, evrimin mekanizmalarını tartışırlar.

Evrim ateizmin dayanağı mıdır?

Öncelikle ateizmin geçmişi ne kadardır diye düşünecek olursak, ateizm terimi çok eski olmayabilir fakat prensip olarak teist iddiaları reddetme eylemi (ki ateizmin ta kendisi) teizm kadar eskidir. Dolayısıyla ateizm evrimle doğmamıştır. Bu yüzden ateizmin dayanağı evrimdir diyemeyiz.

Evrim günümüz ateizmiyle elbette ilişkilidir. Fakat ateizmin dayanağı ve var oluş sebebi değildir. Ateizmin sebebi teizmin yanlışlığıdır.

Evrim (ve genel olarak bilim) teizmin açıklama yapamadığı ya da yanlış açıklama yaptığı bazı konularda doğru bir açıklama getirme girişimidir. Fakat bilimin günümüzde getirdiği bir açıklama tam doğru değilse bu teizmin açıklamalarını doğru yapmayacaktır.

Çağdaş bilim ortaya çıkana kadar teist ateist tartışmaları düğümlenmeye mahkumdu. Teizm tüm saçmalıklarına rağmen açıklama yapıyor göründüğünden alelade vatandaşın bazı psikolojik beklentilerini (güvenlik ve ne yaptığını biliyor olma gibi) tatmin etmekteydi. Eski ateizm ise bu açıklama görünümündeki saçmalıkların yanlışlığını ve yapaylığını görmek üzerine kurulu olduğundan ve alternatif açıklama getirmediğinden, insanların beynine girmede bazı psikolojik engelleri aşmakta güçlük çekiyordu.

Modern bilim ilk defa evrim teorisinin de yardımıyla bu açığı kapamış ve yeterince bilen için entelektüel olarak da gayet doyurucu (hatta doğru olduğu için teizmden çok daha doyurucu) bir alternatif getirmiştir teizme.

Evrim bu yüzden teistlerin baş hedefi olmuştur. Bu yüzden muhafazakar kapitalist ülke ABD'de cepleri derin olan kilise çevresinden destek alan yaratılışçılar, evrim aleyhine büyük miktarda kaynak aktarmış ve dillerinden düşüremedikleri onca bilim karşıtı iftira, demagoji ve yalanı üretmiştir.

Fakat doğru bir kere bulunduğunda bundan dönüş olmayacağından, bu çabaları uzun vadede boşunadır.

Dinlerin biçim değiştirmeye devam edeceği ve kısa zaman içinde 'Bakın Tanrı'nın gücüne, hayatı nasıl da evrimleştirmiş' demeye başlayacakları açıktır.

Hatta bu başlamış ve örneğin Vatikan'daki Papa evrim teorisini kabul ettiklerini ve bunun İncil'le çelişmediğini beyan etmiştir. Bizim Müslüman kesimde de evrime inanan teistlerin sayısında büyük bir artış olmaktadır son zamanlarda.

Teizm masallara dayandığı için bilim karşısında devamlı tükürdüğünü yalamaya mahkumdur. Bunu Dünya'nın yuvarlaklığında da yaptılar, klonlama teknolojisinde yaptılar (baştan bu mümkün değildir diyerek), bilimin ve teknolojinin pek çok başka buluşunda yaptılar ve şu anda da evrimde yapmaya başlıyorlar.

Bizim İslami teist kesim de her zamanki gibi birkaç adım geriden takip ediyor.

Evrimi tartışmak

Evrimi tartışmadan önce, belli bazı noktalara dikkat etmek gerekiyor.

1. Evrimi tartışmak isteyen iki taraf da evrim teorisini yeterince biliyor mu? Her şeyden önce, evrime karşı olduğunu söyleyen kişi, acaba evrim teorisinin ne olduğunu doğru olarak tanımlayabiliyor mu? ABD'de yapılan bir istatistiksel araştırma, çok ilginç bir tespit yapıyor. Okullarda evrim teorisinin okutulmasıyla ilgili fikirleri araştıran bir ankete göre, evrim teorisinin okutulmasına karşı çıkanların sadece %2'si evrim teorisinin doğru tanımını çoktan seçmeli bir soruda 5 seçenek arasından doğru olarak seçebiliyor. Bilimsel yöntem ve dinsel düşünce biçimi arasındaki farkı bilen için hiç de şaşırtıcı olmayan bir sonuç bu.

2. Evrimi tartışmak isteyen kişi, bilimsel yöntem ile dinsel inanç arasındaki farkın bilincinde mi? Önceki bölümlerde bahsettiğimiz gibi, bilimsel yöntemle dini inanç arasındaki temel fark, yargının deneyden önce mi, yoksa sonra mı yapıldığı noktasındadır. Bilimsel yöntemde yargı deneyden sonraya bırakılır. Dini düşünce biçiminde ise yargı baştan verilir, deney sonuçları buna göre yorumlanır.

Dinsel düşünce biçimine alışık kesim, evrimi de inanılacak veya inanılmayacak bir şey olarak değerlendirir. Aynen dinsel inanç gibi evrim de 'inanma' kategorisinde bir fikirdir onlara göre. İşin delil, kanıt, açıklayıcılık ve deney gibi kısımlarını görmezden gelirler. Daha doğrusu bilmezler.

Eğer bir odaya girip, ışığı açmaya çalışırsanız ve anahtarı çevirdiğiniz halde ışık yanmazsa ne yaparsınız? Büyük ihtimalle, önce anahtarı birkaç kez daha açıp kapamayı denersiniz. Burada, belki farkında değilsiniz ama, yaptığınız şey bir hipotez oluşturmaktır. Anahtarı birkaç kez açıp kapayarak ise, bir deney yaparsınız. Bu hipotezi test edersiniz. Işık hala yanmazsa, yanlış hipotezinizi (yani 'belki ilk denemede iyi kontak oluşmadı' fikri) reddedersiniz. Bunun yerine bir başka hipotez getirirsiniz. 'Yanık ampul' hipotezi. Bu hipotezi de ampulü değiştirerek test edersiniz. Eğer ışık yanarsa, hipoteziniz doğrulanmıştır. Eğer yanmazsa, bu kez sigortayı veya elektrik hattını kontrol edersiniz. Kısacası, her gün farkında olarak veya olmayarak uyguladığımız bu ve buna benzer pek çok adım vardır. Bu adımların sistematik hale getirilmiş şekli 'bilimsel yöntem'dir. Bilim adamları bu yöntemi bilinçli bir şekilde, karmaşık problemler için uygular. Mesele neye inanıp inanmadığımız değil, hipotezlerimizin olguları doğru açıklayıp açıklamadığı ve olgularla doğrulanıp doğrulanmadığıdır.

Bir hipotez değişik koşullarda defalarca test edilir ve her seferinde doğrulanırsa, o hipotez bir 'teori' halini alır. Eğer bir kez bile yanlış çıkarsa, terk edilir, yeni durumu açıklayacak bir hipotez ve o hipotezden kurulacak bir teorinin peşinde koşulur. Bir teori, yeni bulunan bulgular ve yapılan deneylerle devamlı test altında bulundurulur.

Örneğin, eğer bunca zamandır (150 küsur yıl), ilk balık fosillerinin bulunduğu kayalardan daha eski kayaların içinde, memeli fosil-

lerine bir kere bile rastlanmış olsaydı, bu durumda evrim teorisinin önemli bir parçası (yani memelilerin balıklardan çok daha sonra ortaya çıktığı) yanlışlanmış olurdu. Fakat 150 yıldır yapılan hiçbir kazı bu fikri yanlışlayamamaktadır. Bu sadece işin basit bir kısmı. Daha bu tür milyonlarca ayrıntı vardır evrim teorisi gibi geniş bir konuda. Tüm evrim teorisi, bilimin diğer alanları gibi bu ve buna benzer konular üzerinde devamlı test edilirler.

Dolayısıyla, bilim dünyasında inanıp inanmamak diye bir şey yoktur. Kanıtlarla ve gözlemlerle desteklenip desteklenmemek diye bir şey vardır. Dolayısıyla, yaratılışçıların, bırakın test etmeyi, tek bir somut dayanağı bile olmayan fikirleriyle (dini inanç), yukarıda bahsettiğimiz yönteme göre geliştirilmiş bir teorinin karşısına çıkmaları aslında çok komik olmaktadır.

3. Evrim karşıtı kesimin, evrim teorisine olan pek çok itirazı, yanlış bilgilenmeden ve yanlış kabullerden kaynaklanır. Bu da ilk maddede bahsettiğimiz, karşı çıktıkları teoriyi tam bilmemeleri gerçeğinin bir uzantısıdır. Örneğin, 'Çınar ağacı maydanozdan nasıl gelmiş olabilir', 'Kedi solucandan nasıl gelmiş olabilir' vs gibi itirazlar, evrim teorisinin iddialarını ve fikirlerini bilmemek ve kendi kafalarındaki kabullere göre konuşmaktan kaynaklanır.

Ya da 'İnsanlar maymundan geldiyse, bugünkü maymunlar neden insan olmuyor' sorusu. Bir kere, evrimi tartışacak bir kişi, öncelikle evrimi düz bir çizgi gibi değil, bir ağaç gibi düşünmeyi öğrenmelidir. Bilindiği gibi bir ağacın ana gövdesinden, alt dallar, her alt daldan daha küçük alt dallar ve onlardan da başka küçük alt dallar çıkar. Doğadaki türlere bakmak, bir dalın milyonuncu alt dalından çıkmış bir canlıyla, başka bir dalın belki milyarıncı alt dalından çıkmış bir canlıyı karşılaştırmak gibidir. Dolayısıyla, bir türün bir diğerinden daha ilkel olması, onun atası olduğu anlamına gelmez.

Ayrıca, bir türün başka bir türden evrimleşmesi ('türleşme'), atası olan türün ille de yok olacağı anlamına gelmez. Türleşmede iki önemli faktör vardır: genetik çeşitlilik ve coğrafi izolasyon. Örneğin, bir bölgede yaşayan bir salyangoz cinsinin, bölgede yeni bir göl ortaya çıktığında durumunun ne olacağına bakalım. Bu durumda, genetik çeşitlilik, artık birbirinden izole iki grup arasında ayrı ayrı birikerek kendini göstermeye başlayacaktır. Kuru bölgede yaşayan salyangozlar ve ıslak bölgede yaşayan salyangozlar olarak. Çok sayıda nesilden sonra, gölün kuruduğunu ve iki grubun tekrar birbirleriyle kontak haline geldiğini varsayalım. Eğer bunca nesilden sonra, genetik farkların birikimi, yeterli bir miktara ulaştıysa, artık bu iki tür salyangoz arasında çiftleşme mümkün olmayacak ve baştan bir tür olan salyangozdan, iki farklı tür ortaya çıkmış olacaktır. Eğer hala aralarında gen transferi (çiftleşme) mümkünse, ortada hala tek bir türün (fakat çok daha geniş bir genetik çeşitliliğe sahip olarak) bulunduğunu söyleriz.

4. Bir başka dikkat edilmesi gereken husus alternatif fikirlerin açıklayıcılığıdır. Başarılı bir teori, gözlemleri açıklayabilmeli ve olayların gelecekte alacağı yön üzerinde de tahminde bulunabilmelidir.

Örneğin Avustralya'daki tavşanlar örneğini alalım. Tavşanlar, Avustralya'nın yerlisi olan bir hayvan türü değildir. İlk olarak 12 adet

tavşan (oryctolagus cuniculus cinsi) Avustralya'ya 1859 yılında Avrupa'dan göçmenler tarafından getirilmiştir. 1886 yılında, tavşanlar Avustralya'nın güneydoğu kıyılarına ulaşmıştı ve yılda 66 millik bir hızla yayılıyorlardı. 1907 yılında, tavşanlar Avustralya'nın hem doğu hem de batı sahillerine erişmişti ve hiçbir şey bu yayılmalarını önleyemeyecek gibi görünmekteydi. Bunun sebebi, getirildikleri ortamda nüfuslarını dengede tutan faktörlerin (yiyecek miktarı, rakipler ve kendilerini avlayan türler) Avustralya'da bulunmamasıydı. Tavşanlar, Avustralya'nın hayvancılık sektörünü destekleyen bitki örtüsünü yok ediyor ve hayvancılıktan geçinen kesimde büyük maddi zarara yol acıyorlardı. Avlamalar, tuzak kurmalar ve zehirlemeler bu yayılmayı önlemeye yetmiyordu.

Tek seçenek biyolojik kontroldü ve devletin biyologları uzun testlerden sonra, sivrisinekler yoluyla yayılan bir virüs hastalığı (myxomatosis) geliştirdiler. Virüs, taşıyıcısı olan Amerikan tavşanında ölümcül olmayan bir hastalığa yol açıyor, fakat Avustralya'ya da yayılmış Avrupa tavşanında ölümcül oluyordu. İnsanlara ve Avustralya'da yaşayan diğer canlılara da bir zararı yoktu. Görünüşe göre, bir çözüm bulunmuştu.

Nitekim, hastalık 1950 yılında Avustralya tavşanları arasında yayılmaya başlamış ve çok kısa süre içinde tavşanların %99.9'unu öldürmüştü. Fakat herhangi bir evrimsel biyoloğun çok kolay tahmin edebileceği gibi, kendi türünün devamını sağlayamadan taşıyıcısını öldüren bir parazit, evrim süreç içinde 'seçilim'e uğrayacaktı ve mutasyona uğrayan virüsün, ancak tavşanı öldürmeyen varyasyonları hayatta kalacaktı. (Diğerleri tavşanlarla birlikte öldüğü için). Bu arada, tavşanlar da mutasyona uğrayacak ve aralarında bu virüse daha dayanıklı olanlar hayatta kalma eğiliminde olacaktı. Böylece doğa, Darwin'in keşfettiği 'doğal seçilim' ilkesi uyarınca virüsün daha az öldürücü genetik varyasyonlarını ve tavşanların da daha dayanıklı genetik varyasyonlarını seçecekti. Günümüzde, bu hastalık yüzünden tavşanlar arasındaki ölüm oranı %40 civarındadır ve artık tavşan nüfusunun kontrolü için etkin bir yöntem olmaktan çıkmıştır. Bu, evrimsel sürecin, insanların gözleyebileceği kadar kısa bir süre içinde (birkaç insan nesli) gerçekleşmiş, önceden tahmin edilebilmiş ve bu tahmine dayalı olarak aynen gözlenmiş bir sonucudur.

Bu ve benzeri olayların açıklanmasında, evrimsel biyolojinin alternatifi olan hiçbir açıklama girişimi bulunmamaktadır. Eğer yaratılışçılık bir bilimsel alternatifse (iddia ettikleri gibi), evrimsel biyolojinin doğada açıkladığı bu ve benzer milyonlarca olguyu, aynı başarıyla veya daha iyi açıklayabilmelidir. Fakat bilindiği gibi, yaratılışçı kesimin derdi bilim yapmak, açıklama bulmak veya doğruya ulaşmak değildir. Onların tek derdi tabularını ve dogmalarını korumaktır. Evrim teorisinin, insanın kökenine ilişkin bulgularının, dini inançla çelişmesi yüzünden, bütün dertleri işin bu kısmından sıyrılabilmek, mümkünse gerçeklerin üstünü örtüp, evrimi doğrudan reddedebilmektir. Teorinin açıklayıcılığının çok açık olduğu diğer konular onların umurunda bile değildir.

Kısacası, aralarında, yöntem, düşünce yapısı, bilgi düzeyi ve amaç

olarak dağlar kadar fark olan iki fikrin, sanki aynı kulvardaymış gibi karşılaştırılıp yarışa tabi tutulması, işin aslı komedinin ta kendisidir. Bugün, bilimsel bilgilere yeterince aşina kesim için, evrim teorisinin açıklayıcılığı ve gerçekliği, dinsel açıklamaların ise komikliği açıktır.

Evrimi yıkmak neyi kanıtlar?

Evrim karşıtı kesim boş bir çabayla evrim teorisini çürütmeye çalışır bilindiği gibi. Fakat bu teoriyi yıkmakla (bunu yapılabilseler bile), bir 'akıllı tasarımcı' spekülasyonunu kanıtlamış olmadıklarını göremezler bir türlü.

Hele de bir adım daha ileri gidip, bunun kendi 'akıllı tasarımcı' spekülasyonlarını (örneğin İslam) kanıtladığını düşünmeleri akıl yürütmelerindeki bir başka tutarsızlıktır. Nitekim, insan dayanaksız bir spekülasyon kabul etmeye razı olsa bile ortadaki onca seçenek arasında kaybolup giderdi. Bugün UFO fanatiklerinden tutun, reenkarnasyona veya bir ton metafizik saçmalığa dayanan bir sürü 'kült'ler, yeni çağ dinleri ve inanç sistemleri mevcuttur. Bir de bunlara zaten asırlardır mevcut olan üç büyük dini ve onların alternatifi olan, çeşitli toplumların inandığı diğer dinleri (totemci dinlerden tutun, natüralist dinlere, Budizm'den tutun, Hinduizm'e kadar) de eklersek kişi bunca seçenek arasında kaybolup giderdi.

Diğer dinlerin varlığıyla ilgili ortaya konulan bu argümanlar için ise genellikle verilen cevaplarda teist kesim diğer dinlerin hoşlanmadıkları ya da paylaşmadıkları inançlarından bahsederler. Örneğin derler ki Musevilik sadece Yahudiler'e açıktır, kabul edemem. Hinduizm kölecidir kabul edemem. UFO fanatiklerinin taptıkları (uzaylılar) sonsuz güçlü değildir, sonsuz güçlü olmayan bir tanrıyı kabul edemem vs. Fakat buradaki mantık saçmalığını bir türlü göremezler. Tümünün dayanaksız spekülasyon olmasından rahatsız olmazlar da, seçimlerini hangisinin kendilerine daha uygun olduğuna göre yaparlar. Ya da hatta yaptıkları bu bile değil. Hangisinin kendilerine daha uygun olduğuna veya hangisini kabul etmeyi tercih edeceklerine bakarak, hangi inancın evrenle ilgili açıklamalarının doğru olduğuna karar verirler!?

Doğruyu bulmaya değil de kendi psikolojik ihtiyaçlarını tatmine uğraştıkları çok açıktır.

Temel olarak, bu tür argümanlarla teizmi kanıtladıklarını düşünenlere karşı üzerinde durulması gereken noktalar şunlardır:

1) Evrim teorisi gibi bir teoriyi çürüttüğünü zannetmek ile gerçekten çürütmek aynı şey değildir.

2) Bir teori çürütülse bile bu otomatikman başka bir teoriyi kanıtlamaz. Her teori kanıta ihtiyaç duyar.

3) Teori bile olmayan, çünkü hiçbir delili olmayan bir spekülasyonu doğru kabul etmek için hiçbir sebep yoktur.

4) Bir şeyi 'Henüz bilmiyoruz, belki ileride bilim çözecektir' demek gayet normal bir düşünce tarzıdır. Her şeyi şu anda bilmek zorunda değiliz. Bilmediğimiz bir şeylerin olması dayanaksız spekülasyonlar peşinde koşmamızı gerekli kılmaz.

5) Birisi dayanaksız bir spekülasyonu kabul etmeye karar verse bile onca seçenek arasında kaybolup giderdi.

Evrim karşıtı çeşitli kaynaklardaki bolca saçmalığı okuyup, evrim teorisinin çöktüğünü ve çok saçma olduğunu zannetmek sadece cahil bir yanılgıdır. Evrim karşıtı kaynakların çokluğu, özellikle ABD'deki Hıristiyan fundamentalist kesimin maddi gücünden kaynaklanmaktadır. Bu tür evrim karşıtı kaynaklarda doğruyu bulma kaygısı göremezsiniz. Sadece tabularını koruma kaygısıyla motive edilmiş, kör ve cahil bir bilim düşmanlığı görürsünüz. Çünkü bu devirde artık aklı başında ve bilimi takip eden kesim için bu tabuların saçmalığı çok açık hale gelmiştir. Yaratılışçıların bu konuya bu kadar önem verip bunca yazılar yazmaları da bu konudaki korkularından ve çaresizliklerinden kaynaklanmaktadır.

Evrim karşıtı bazı iddialar

İndirgenemez komplekslik

Bu konuya daha önce Tanrı kanıtlarından 'tasarım kanıtı'nı incelerken değinmiştik. Bu yüzden burada sadece özet olarak geçeceğiz.

Bu kavram Michael Behe'nin 1996 yılında yayınladığı 'Darwin's Black Box' kitabıyla popülerleşmiştir. Burada iddia kısaca, doğadaki bazı yapıların birbiriyle içiçe geçmiş çeşitli alt yapılardan ibaret olduğu ve bir parçanın çıkarılmasıyla bütünün fonksiyonunun bozulacağı, dolayısıyla bazı şeylerin daha basit yapılardan evrimleşerek oluşamayacağı, bunun ise evrim teorisini çürüttüğüdür. Bunun doğa için bir 'akıllı tasarımcı' fikrini kanıtladığı söylenir. Buradan da (her nasılsa) teist argümanların kanıtlandığı sonucuna ulaşılır.

Her şeyden önce, bu kavramın yaratılışçı kesimde oldukça ilgi gördüğü doğru olmakla beraber, evrim teorisi için ciddi bir tehlike olduğu ve doğru dürüst cevabının verilemediği iddiası doğru değildir. Evrime karşı ciddi bir saldırı olmasından ziyade, kamuoyunda çok fazla sözü edilmiş olmasından dolayı evrim biyologları tarafından da konuya çok sayıda cevaplar verilmiştir. Bugün bilinmektedir ki, bir şeyin indirgenemez olması, basitten karmaşığa gelişemeyeceğini göstermez. Bazı mekanizmalar bir parçası çıkartılınca bozulur, bu doğru, fakat birbirine bağlı parçaların başından beri birbirine bağlı olarak var olması gerektiği yanlış bir önyargıdır. Nitekim, pek çok parça, bütünün evrimsel geçmişinde birbirinden bağımsız olarak, farklı sebepler için gelişmiş fakat belli bir karmaşıklık düzeyinden sonra birbirine tamamen bağlı hale gelmiştir.

Bunun pek çok örneği vardır ve örneğin evrim karşıtlarının indirgenemez kompleks olduğu gerekçesiyle basitten karmaşığa evrimleşemeyeceğini iddia ettikleri 'göz'ün evriminde, doğada sadece ışığa duyarlı hücrelerden, yuvarlak şekilli reseptörlere, oradan insan gözü ve kartal gözüne kadar çeşit çeşit gelişmişlik düzeyinde gözler bulunmaktadır.

Termodinamiğin ikinci yasası

Yaratılışçılar der ki, canlılık termodinamiğin ikinci yasasına aykırıdır.

Evrimciler düzeltir, der ki, sistem açık sistemse aykırı değildir. Termodinamiğin ikinci yasası kapalı sistemler için (dışarıdan enerji alışverişi olmayan) geçerlidir, açık sistemler için geçerli değildir. Dünya bir açık sistemdir (güneşten enerji alır). Dolayısıyla bu argüman geçersizdir.

Yaratılışçılar bilimsel kanunlara aykırı ya da açıklanamayan şeyler ararlar sürekli. Bu tür bir şey bulduklarında bunun kendi kanıtsız yaratıcı spekülasyonlarını destekleyeceği inancındadırlar çünkü pek çok kez. Halbuki, öyle bir durum ortaya çıksa bile, bu bilimin sayısız araştırma alanları ve problemlerine eklenecektir sadece. Ortada metafizik açıklamalara sıçramayı gerektirecek bir durum olmayacaktır o durumda bile.

Hele de termodinamik ve evrim teorisi gibi yeterince anlaşılmış alanlarda bu tür problemler bulunması çok zordur aslında ama bunu çoğu yaratılışçı görmez.

Hayatın oluşumu ve kör rastlantı

Evrime göre hayatın rastlantısal olduğu, fakat rastlantının bu derece muazzam oluşumları açıklayamayacağı iddia edilir. Örneğin ünlü, daktilo tuşlarına rastgele basan maymun örneği gibi. Denir ki hayatın rastgele oluşması bir maymunun bir daktilonun tuşlarına rastgele basarak Sheakspeare'in bir eserini yazması kadar küçük bir ihtimaldir. Bu konuda Sheakspeare'in tüm eserinin değil sadece 'Olmak ya da olmamak' cümlesinin rastgele ortaya çıkmasının bile çok düşük bir ihtimal olduğu iddia edilir. Hatta bununla ilgili olasılık hesapları falan yapılır.

Buradaki temel sorun bilimin bu konudaki açıklamalarının tam anlaşılamamasıdır. Bir olayın rastlantısal olarak gerçekleşmesi ayrı şey, bir olayın olasılığının çok düşük veya çok yüksek olması ayrı şey. Bir Şey rastlantısal olarak oldu demek, olma olasılığı çok düşüktü ama yine de oldu demek değildir.

İçinde 9999 tane beyaz, bir tane kırmızı bilye bulunan bir torbadan birer birer bilye çektiğinizi düşünün. Herhangi bir çekmeden sonra bilyeyi tekrar torbaya geri koyuyorsunuz. (Böylece her çekmede çekeceğiniz bilyenin rengine ait olasılık aynı olacaktır). Bu durumda, herhangi bir çekişte kırmızı bilye çıkma olasılığı çok düşüktür. (1/10000).

Fakat bu çekme işlemini sürekli tekrarladığınızı düşünün. 1000 defa çektiniz hala kırmızı gelmedi. 10 bin defa çektiniz hala gelmedi. Milyon defa çektiniz (olur ya) hala gelmedi. Fakat çekmeye devam ettiğinizi düşünün. Milyar defa, 10 milyar defa çekiyorsunuz. Çekme sayınız yükseldikçe artık bunların en az birinde kırmızı bilye gelme olasılığı da gitgide yükselecektir. Eğer trilyon defa çeker, hala kırmızı bilye bulamazsak, bu sefer niye kırmızı bilye hala bulamadık diye düşünmeye başlarız. Çünkü artık onu hala bulmamış olma olasılığımız düşük kalmıştır. Bulma olasılığımız değil.

Fakat yukarıdaki maymun ve daktilo örneği ve diğer benzer örneklerde gerçekleşme olasılığı çok düşük olan bir şeyden bahsedilip, hayatın oluşumuyla arada analoji kurulmaya çalışılır. Hayatın rastlantısal olarak oluşumu ihtimaline dair olasılık hesabı yapıp, çok düşük bir olasılık ortaya çıkartırlar. Fakat bu hesapta ne doğadaki fizik ve kimya kanunlarını, ne de örneğin doğal seçilim prensibini hesaplamaya katmazlar. Doğal seçilim, doğada çevreye daha iyi uyum sağlayan yapıların varlıklarını koruması, diğerlerinin ise ortadan silinmesi demektir. Bu prensip hesaba katılarak hesaplama yapıldığında, örneğin rastgele daktilo tuşlarına basan şempanze örneğinde, doğru basılan her tuşa ait harfin korunması, yanlış basılan her tuşa ait harfin ise sayfadan silinmesi icap eder. Çünkü doğa böyle çalışır. Bu düzeltmeye göre aynı olasılık hesabını tekrarlayan bir bilim adamı, 'Olmak ya da olmamak' cümlesinin bu şekilde ortaya çıkış olasılığını 1/235 gibi bir değer olarak hesaplamıştır. (Diğer duruma kıyasla çok daha yüksek bir olasılık).

Günümüzde pek çok bilim adamına göre, evrendeki doğa kuralları öyle bir şekilde kurulmuştur ki, uygun koşullar oluştuğunda hayat büyük olasılıkla oluşur. Bunu Antarktika gibi canlıların yaşamasına en az izin veren ortamlarda yaptıkları gözlemlere göre söylerler. Oralarda bile, yerin altında, kayaların içinde, herhangi bir yerde gerekli mineraller ve sıcaklık vs koşullarının oluştuğu her yerde tek hücreli canlı organizmalar keşfetmiştir bilim adamları. Günümüzde bilim der ki, bir kez fiziksel ortam uygun olmayagörsün, hayatın oluşması evrendeki mevcut fizik ve kimya kanunlarına göre çok yüksek bir olasılıktır.

Muazzam büyüklükteki bir evrende fiziksel ortamın buna uygun olduğu yerin bulunması ise torbadan bilye çekme örneğinde olduğu gibi yüksek bir olasılıktır. Nitekim gök cisimlerinin %99'undan fazlasında (yıldızlar, asteroidler, meteorlar, kuyrukluyıldızlar ve gezegenler, hepsi gök cismi olduğu için) hayat yok bildiğimiz kadarıyla. Fakat bu koca evrende, hayatın oluşmasına uygun fiziksel ortama sahip en az bir (ki aslında birden çok daha fazla) gök cisminin bulunması ise çok yüksek bir olasılıktır.

'Hayatın nasıl oluştuğu' ile 'Hayatın neden oluştuğu' aynı şey değildir. Teistler genellikle bu iki soruyu birbirine karıştırırlar. Mevcut doğa yasaları gereği hayat oluşur. Burada kafa karıştıracak fazla bir nokta yok. Ama eğer 'Peki evrendeki mevcut yasalar hayatın oluşmasına neden izin verir? Evrenimiz neden hayata izin veren bir evrendir?' diye sorulursa, bu ayrı bir tartışmanın konusudur. Bunlara ise çok kısa olarak ayrıca değineceğiz.

Çöldeki saat analojisi

Değişik biçimleriyle teistler tarafından sıkça sunulan ve canlılığın ardında bilinçli bir yaratıcının olması gerektiğini kanıtladığı düşünülen bir analojidir bu.

Çölde yürürken bir saat buldunuz diyelim. Bunun çöldeki kum ve taşlardan kendi kendine oluştuğunu mu düşünürsünüz, yoksa be-

cerikli bir saat ustası tarafından bilinçli bir şekilde yapılıp oraya düşürüldüğünü mü?

Benzer şekilde, iyi bir tasarım örneği gibi görünen bir varlığı, örneğin herhangi bir hayvanı gördüğünüz zaman, bunun çevrede bulunan organik parçalardan kendi kendine mi oluştuğunu düşünürsünüz, yoksa saat örneğindeki gibi bilinçli bir şekilde yaratıldığını mı?

Saatler kendi kendilerine evrimleşmezler, dolayısıyla canlılar da evrimleşmiş olmamalıdır. Bunun aksini savunmak çok saçmadır.

Argüman kısaca budur ve ilk bakışta duyana çok güçlü gibi gelmektedir. Hatta teizmin masallarını saçma bulan ve evrime aklı yatan zihinlerde bile etkili olan ve ilk duyan kişinin her zaman nasıl cevap vereceğini bilemediği bir argümandır bu.

Fakat her teist argümanda olduğu gibi, biraz ayrıntılı analize tabi tutulduğunda bu da parça parça olmakta ve çökmektedir.

Her şeyden önce, argümanın kuruluşunda bir mantık hatası vardır. Bu argümanı kurarken teistler genellikle saat gibi, araba gibi karmaşık makinelerle canlılar arasında analoji kurarlar. (Hem canlı, hem makine yakıta ihtiyaç duyar, ikisi de ısı üretir ve artık oluşturur. Hatta ikisi de zaman içinde aşınırlar vs). Fakat sorun burada başlar. Çünkü bu argümanda maksat sistemin nasıl çalıştığı değil, nasıl ortaya çıktığıdır. Nasıl meydana geldiğidir.

Nasıl çalıştığı ile ilgili bir analoji kurup, buradan nasıl ortaya çıktıklarıyla ilgili de bir benzerliğe ulaşmaya çalışmak, argümandaki birinci hatadır. Eczaneden bir paket pamuk, bir paket de sargı bezi alıyorsunuz diyelim. İkisi de yumuşaktır, ikisi de yaraya basmak için kullanılır ve ikisi de beyazdır diye, sargı bezi fabrikada üretildiğine göre pamuk da fabrikada üretilmiştir, tarlada yetişmiş olamaz demeye benzer bu analoji.

Fakat, her şeyden önce, şunu belirtmekte yarar var ki, saatler de evrim geçirirler! İlk yapılmış olan belki toprağa batırılmış bir çubuktan ibaretken, daha sonra biraz daha sofistike saatler, ondan sonra sanayi çağıyla birlikte mekanik saatler çıkmış, bu saatler yapı olarak zaman içinde daha hassas ve verimli hale gelmiş ve günümüzde elektronik saatler ve atom saatleri yapılmıştır.

Dolayısıyla, birinci nokta, saatçi argümanı saatlerin (ve canlıların da) değişmediğini kanıtlamaz.

Hatta eğer bir şey kanıtlarsa, saatlerin sihir yoluyla, bir anda, son halleriyle oluşmadığını ve doğal süreçlerle (yani doğaüstü olmayan anlamında) meydana geldiklerini kanıtlar.

Fakat burada da yaratılışçı teist, 'İyi ama, saatler ve canlılar, kendi kendilerine çevredeki parçalardan bir araya gelmezler' diyecektir.

Fakat, gelelim doğal süreçlerin saatte ve canlıda aynı işleyip işlemediğine. Saat, kendi benzerini üretemeyecek, ortaya çıkması için dışarıdan bir müdahale gerektiren bir yapıdır. Saatler kendi kendilerine yavru saat oluşturamaz. Fakat canlıların en temel özelliklerinden biri, kendi kopyalarını oluşturabilmeleridir. Dolayısıyla, saatle canlının ortaya çıkış şekilleri arasındaki analoji tümden yanlıştır.

Bir diğer nokta, canlılar, iddia edilenin aksine kendi kendilerini

çevredeki parçaları bir araya getirerek oluştururlar! Canlılar bir hücreli zigot hallerinden itibaren, fiziksel çevrelerinde bulunan ve besin adı verilen hammaddeleri bünyelerine alıp, bunları kendi parçalarına dönüştürerek ve ihtiyaç duymadıkları parçaları dışarı atarak, kendi kendilerini inşa ederler.

Dolayısıyla, saatçi argümanında canlılar ve saat arasında sonuca ulaşılmaya çalışılan noktalarla ilgili hiçbir benzerlik yoktur.

Fakat tabii ki, asıl mesele ilk canlının nasıl oluştuğu. Tüm mevcut canlılar, bir hücreli ve zaten canlı olan yapılardan oluşurlar. Peki ilk hücre, kendi kendine, çevredeki kimyasal maddelerden, durup dururken nasıl meydana gelmiş olabilir? Cansız elementler kendi kendine bir araya gelip nasıl kompleks moleküller oluşturmuş olabilir?

Diyerek, temel kimya konusundaki cahilliğini sergiler bu noktada yaratılışçı teist. Elementler ve basit moleküller doğada devamlı bir araya gelerek daha karmaşık moleküller oluşturup dururlar! Sürekli!

Bir elementi veya molekülü parçası olduğu büyük molekülden ayırırsanız, uzun süre bu halde kalamaz. Dünya üzerinde en son ne zaman kendi başına bir hidrojen atomu ya da flor atomu gördünüz? Böyle bir atom, tekrar çevredeki başka atom ve moleküllerle birleşecektir ilk fırsat bulduğu anda. Özellikle karbon atomları, devamlı çevrelerindeki diğer element ve moleküllerle bağ yaparak daha karmaşık moleküller oluşturma eğilimindedir. Hatta bu moleküller de birbirleriyle birleşerek polimerler ve mega moleküller oluştururlar. Hatta bu moleküllerin bir kısmı, eğer uygun moleküllerden oluşan hammadde ortamda mevcutsa kendi kopyasını çıkarabilen moleküllerdir.

Sınırları çizili ve kendi kendini kopyalayabilen bir molekülün ise (ilkel hücre) ortaya çıkması, çok sık görülen bir şey olmamakla birlikte, yeteri kadar hammaddenin bulunduğu bir ortamda zaman içinde meydana gelmesi çok yüksek bir olasılıktır. Nitekim, canlılığın devamı için, böyle bir şeyin bir kez ortaya çıkması yeterlidir.

Moleküller düzeyine inildiğinde yaşayan ve yaşamayan yapılar arasındaki fark çok bulanıklaşmaktadır. Hatta modern biyolojide, canlı ve cansız yapı arasındaki ayırdedici kriter olarak, yapının çoğalırken evrim geçirip geçirmemesi kullanılır.

Eğer yaratıcı fikrinde hala ısrar edilecekse, sınırları çizili ve kendi benzerini üretebilen ilk yapının (hücre) ortaya çıkışında kullanılmalıdır. Tutarlı bir teistin yaratıcı fikrini katabileceği tek nokta burası kalmıştır. Oysa ki bu nokta da olasılık kurallarıyla kolayca açıklanabilmekle beraber (çünkü ilkel atmosfer koşullarında böyle en az bir yapının ortaya çıkması aslında mevcut fizik ve kimya yasalarına göre çok yüksek bir olasılıktır), yine de yaratıcı fikrini canlılığın oluşumuna katmak isteyen biri, ancak bu noktaya katabilir.

Fakat bu da, canlıların o zamandan beri gelişip gelişmemesiyle, ve saat veya hayvan gibi karmaşık yapıların kendi kendine bir araya gelip gelememesiyle ilgili değildir.

Saatler evrimleşmiştir, bir anda, mucizevi bir şekilde son halleriyle ortaya çıkmamıştır. Canlılar, bedenlerini kendi kendilerine çevreden aldıları materyalleri kullanarak inşa ederler. Canlılar kendi

benzerlerini üretebildiğinden ve saatler üretemediğinden, aralarında ortaya çıkma biçimleri açısından analoji kurulamaz. Çalışma biçimleri (dışarıdan enerji alıp dışarıya atık vermeleri ve zaman içinde yıpranmaları) arasındaki analojinin ise ortaya çıkış biçimleriyle ilgisi yoktur.

Ayrıca, eğer teistlerin bu analojiyle ilgili dediklerini kabul edecek olursak, şunları da kabul etmiş oluruz:

Bir saat yoktan var olmaz;
Evren olur!
Bir saat BİR kişi tarafından yapılmaz;
Evren yapılabilir!
Bir saat 10 kişi ile de yapılır, 50 kişi ile de;
Evren yapılamaz!
Bir saate bakarak, onu kaç kişinin yaptığını bilemeyiz;
Evrene bakınca anında biliriz!
Bir saat evrenden alınan enerji ile yapılır;
Evren 'hiç'ten!

Ayrıca çölde bulunan saatlerin hepsinin bir düşüreni olmalı ise, hepsini ben düşürdüm, hepsini de ben yaptım, bulduklarınızı bana getirin desek, yaratılışçılar inanacak mıdır?

Son bir nokta olarak da, bu benzetme doğru kabul edilirse 'Tanrı'yı kim yaptı' sorusu daha da haklı hale gelir. Bir saat, bir insan, bize bunların bir 'yaratıcısı' olduğunu düşündürecek kadar düzenliyse; 'Tanrı' hakkında da aynı şeyi düşünmemiz gerekmez mi?

Bir topluiğne bile ustasız olmazsa, 'Tanrı' hiç olmaz.

Sosyal Darwinizm

Sosyal Darwinizm konusu, yaratılışçıların etkisinde kalmış dindarların bir türlü tam olarak anlamadıkları konulara çok iyi bir örnektir. Çoğu zaman bu kişiler, evrim kuramını değil, kasıtlı olarak kendilerine yanlış, eksik ve çarpıtılmış olarak anlatılan bir karikatürü eleştirirler. Sosyal Darwinizmin tümüyle bilim dışı ve geçersiz olduğu çoktan gösterilmiş olan savlarını sıkça evrim teorisi ile karıştırırlar.

Dindarların, evrim teorisi ile ilgili kaygıları tamamen yersiz değil; gerçekten de ortaya atılmasından kısa bir süre sonra, evrim teorisi, kimileri tarafından, bireyler ve toplumlar arasındaki eşitsizlikleri açıklamak, bazı ırkların diğer ırkları köleleştirmesini haklı kılmak için kullanıldı. Beyaz ırkın daha üstün bir ırk olarak, diğer ırkların üzerinde egemenlik kurmasının doğal olduğunu, dahası bunun kaçınılmaz bir sonuç olduğunu ileri sürenler ortaya çıktı.

İnsan topluluklarının birbirleri ile kıyasıya rekabet ettiğini ve bu rekabetin sonunda üstün ve güçlü olanların kalmasının, diğerlerinin yok olmasının kaçınılmaz ve aynı zamanda da - ideolojik ve ahlaki açıdan - gerekli olduğunu ileri süren görüşlere, Darwin ile aslında doğrudan hiçbir ilişkisinin olmamasına karşın, genel olarak 'sosyal Darwinizm' denilir. Sosyal Darwinizm, en acımasız olarak, Naziler tarafından, milyonlarca Yahudi ve çingenenin katlini haklı ve adil göstermek için kullanılmıştır.

Fakat sosyal Darwinizmden yola çıkılarak evrim kuramının reddedilmesi gerektiği yolundaki sav, iki açıdan geçerli değildir.

Bunlardan ilki teknik bir geçersizlik: 'A yanlıştır, çünkü eğer doğru ise bunun çok korkunç sonuçları olur' ya da 'B doğrudur, çünkü ben onun doğru olmasını istiyorum' türünden argümanların herhangi bir mantıksal geçerliliği yoktur. Çünkü böyle bir uslamlamanın geçerliliği, Noel Baba'nın gerçekte var olmadığını kabullenemeyen saf bir çocuğun argümanlarının geçerliliği kadardır. Gerçek, biz gözlerimizi kapattığımızda ortadan kaybolmayan bir şeydir. Gerçek bizim isteklerimizden bağımsızdır. Bizim işimize gelse de gelmese de gerçek, gerçektir. Sonuçlarından hoşlanmıyoruz diye hiçbir gerçek, gerçek olmaktan çıkmaz. Doğa yasalarını ben tasarlasaydım, hiç kuşkusuz, güçlü olanın hayatta kalması, güçsüz olanın da silinip gitmesi gibi acıması olmayan bir kuralı, yaşamın temel kuralı olarak ortaya koymazdım! Dolayısı ile sosyal Darwinizmi haklı çıkaracağı endişesi ile evrim teorisinin temeli olan doğal seçilim ilkesinin gerçekliğine itiraz etmek, mantıksal bir hata içermektedir.

İkinci nokta, evrim teorisinin sosyal Darwinizmi doğruladığı savının tümüyle yanlış bir sav olmasıdır. Bir kere, insan ırkları arasında, sosyal Darwinizmin ileri sürdüğü kadar büyük bir genetik farklılık yoktur. En uzak ırklar arasında - Avustralya yerlileri ile insanların geri kalanları arasında - en fazla kırk bin yıllık bir ayrılık vardır. Kızılderililerle Avrupalı ırklar en fazla on beş-yirmi bin yıl önce ayrılmışlardır. Bu ise, genetik farklılaşma için olağanüstü kısa bir süredir. Tüm insan ırkları, genetik olarak, yüz yıl önceki sosyal Darwinistler'in sandığından çok daha fazla birbirlerine yakındır. Bir Pigme ile bir Çinli, bir Basklı ile bir Malezyalı, bir Sibiryalı ile bir İzlandalı genetik olarak, neredeyse ayırdedilemeyecek kadar yakındır. Genetik olarak bunların birbirlerine karşı hiçbir üstünlüğü ya da eksikliği olmadığı defalarca kanıtlanmıştır. 500 yıl önce Amerika'yı keşfeden Avrupalıların Kızılderililere tek biyolojik üstünlüğü, çiçek, veba, tifüs gibi bulaşıcı hastalıklara karşı bağışıklık geliştirmiş olmalarıydı. Bu da genetik bir farklılıktan değil, coğrafi nedenlerden ötürü daha fazla hayvanı evcilleştirmiş olmalarından kaynaklanıyordu. Zaten Kızılderililer de bir kaç kuşak sonra, aynı hastalıklara Avrupalılarla aynı şekilde bağışıklık geliştirdiler.

İnsan ırkları arasında elbette bir takım genetik farklar vardır. Bazı genler bazı toplumlarda daha büyük sıklıklarla görülür. Ancak yine de insan ırkları arasındaki ayrım bilimsel ve nesnel bir ayrım değil, keyfi bir ayrımdır. Hangi ırkın sınırı nerede başlar, nerede biter belli değildir. Bir Yahudi ile bir almanı ayıracak genetik bir standart yoktur ve böyle bir standart kurulamaz. İnsanlık tarihi boyunca ırklar defalarca birbiriyle karışmış ve tekrar ayrılmıştır. İnsanlık tarihi -modern homo sapiens sapiens olarak- yaklaşık iki yüz bin yıllık bir geçmişe sahiptir, oysa insanların Türk, Arap, Anglo Sakson, Çinli vs diye ayrılması en fazla bir kaç bin yıllık olgudur. Ayrıca bu ayrımlar olduktan sonra da halklar göçler ve komşuluk ilişkileri ile tekrar tekrar birbirinin içine girmiştir. Günümüzde ise ırklar ve etnik gruplar giderek artan bir hızla birbiriyle karışmaktadır. Dolayısıyla, sosyal

Darwinizm'in maddi temeli yoktur. En baştaki öngörüsü yanlıştır.

İnsanların derilerinin, gözlerinin, saçlarının rengi, yüzlerinin ana hatları, elbette genetik etmenler tarafından belirlenir. İnsanların yaşadıkları ortama uyum sağlamaları sonucu, bir takım genler seçilir, topluluktaki sıklığı artar. Ama insanlar arasındaki, yaşam tarzı, alışkanlıklar, örf ve adetler, düşünce ve inançlar gibi asıl değişikliklere neden olan farklar genetik değil, kültürel, yani doğuştan gelen değil, sonradan edinilen farklardır. Türkler'i gözüpek ve korkusuz, Yahudiler'i paraya düşkün, Araplar'ı da tembel kılan genler yoktur. Peru'nun yüksek yaylalarında yaşayan kızılderililerin göğüs hacimleri, Avrupalılar'dan daha büyüktür. Çünkü göğüs kafesinin daha büyük olmasına yol açan genler, yedi sekiz bin yıllık bir süre boyunca seçilmişlerdir. Peru yerlilerinin yüksek yaylalara uyum sağlama konusunda Avrupalılar'dan üstün oldukları savunulabilir; ancak bu üstünlük, sadece Peru yaylalarının koşullarına özgü bir fizyolojik üstünlüktür. Peru'luların toplumsal yaşamları ile Avrupalılar'ın toplumsal yaşamları arasındaki fark genetik farkların değil, tarihsel ve coğrafi nedenlerin sonucudur.

Sosyal Darwinizmi geçersiz kılan en önemli nokta, insanı insan yapan yani diğer hayvanlardan ayıran temel özelliklerin kalıtımsal olarak değil, kültürel olarak aktarılmasıdır. Biyolojik olarak insan, diğer memelilerden hiçbir farkı olmayan bir hayvandır. Ancak, insan diğer hayvanlardan farklı olarak, olağanüstü gelişmiş beyninden ötürü, düşünme ve öğrenme ile tüm yaşamını değiştirme yeteneğine sahiptir. On bin yıl önce taş cilalayan atalarımızla bugün Hollanda'da yaşayan insanlar arasındaki muazzam kültürel farka karşın, genler arasındaki fark bununla karşılaştırılamayacak kadar küçüktür. Aradaki farkın nedeni genler değil, kuşaktan kuşağa aktarılarak biriken bilgilerdendir. İnsanı insan yapan değerler olan bilim, kültür ve sanat genetik olarak değil, öğrenme ile aktarılır. İnançları, gelenekleri, tarım ve hayvancılık tekniklerini, bilimsel bilgileri kuşaktan kuşağa aktaran genler yoktur. Avrupalı bir bilim adamının ya da bir sanatçının beyni fizyolojik olarak, bir aborijinin beyninden farklı ya da üstün değildir. Her ikisinin de beyni aynı derecede işlev görür; her ikisi de beyinlerini aynı kapasite ile kullanırlar. Eğer arada bir fark varsa bu fark, her ikisinin deneyimlerinin ve öğrendiklerinin farklı olmasından kaynaklanır.

Sosyal Darwinizm'in savları olgularla uyuşmamaktadır; çoktan çürütülmüştür ve sosyal Darwinizm'in evrim teorisi ile bir ilgisi yoktur. Evrim teorisi canlıların ve dolayısıyla insanın ortaya çıkmasını ve zaman içinde değişmesini açıklayan bilimsel bir teoridir ve hiçbir ideolojinin emrinde değildir; sosyal Darwinizm ise, bilim dışı ve ideolojik bir öğretidir. Evrim teorisi sosyal Darwinizm'i gerektirmez. Tam tersine, günümüzde insan toplulukları arasında genetik araştırmalar yapıldıkça ve insan evriminin eksik halkaları aydınlatıldıkça, ırkçılığın sözde bilimsel dayanakları, evrimci biyologlar, paleontologlar ve antropologlar tarafından birer birer ortadan kaldırılmaktadır.

Doğa ve tasarım

Görünüş yanıltıcıdır. Doğa, bilinçsiz işlemesine rağmen, sanki birbiri için yaratılmış olduğunu düşündürecek yapılarla doludur. Fakat bu uyum, belli kurallar dahilinde kendi kendine işlemeye bırakılacak herhangi bir karmaşık sistemdeki uyumdan farksızdır. Herhangi bir karmaşık sistemde, o sistemin temelindeki kurallar gereği, belli dizilimler, yapılar, görünüşler ortaya çıkacaktır. Bir kuşun kanadına bakıp, bu uçmak için tasarlanmış olmalı demek, yağmur suyunun tepelerde birikmeyip çukurları doldurmak için yaratılmış olduğunu söylemekten farksızdır. Yağmur, doğa yasaları gereği (yerçekimi kanunu) çukurları doldurur. Kuşun kanadı ise, yaşadıkları çevreye uymak zorunda kalmış canlıların milyarlarca yıl içinde ortaya çıkardıkları sonuçtur. Damlayan suyun zamanla mermeri bile delmesi gibi, doğal seçilimin biriken etkileri uzun zaman içinde insanı hayrete düşüren ve tasarım ürünü olduğu izlenimi veren yapıların ortaya çıkmasına sebep olur.

Yine kuş kanadı üzerinde konuşursak, kanadın bir tasarım ürünü olmadığını nasıl anlayabiliriz?

Bize kanadın bir tasarım olmadığını gösteren pek çok ayrıntı var. Örneğin, eğer kanat bir tasarımsa, bir balinanın yüzgeci, yarasanın kanadı, ve bir insanın kolu arasındaki yapı benzerliği (bunların tümü 5 parmak veya uzantı etrafındaki perde veya et parçasından ibarettir) büyük bir tesadüf demektir. Hani tesadüflerden kuşku duyuyorduk? Bunların verimsiz bir şekilde aynı yapının deforme edilmesi sonucu o şekilde tasarlandığını düşünmek mi daha mantıklıdır, yoksa, kökeninde aynı olan bir yapının doğa şartları gereği zamanla çevresine uymasından dolayı değişik biçimler alması mı?

Ayrıca, uçmak için kanat çırpmaktan çok daha iyi prensipler var günümüz fiziği açısından düşünecek olursanız. En basiti, bir balonu şişirip, sonra bırakın ve içinden hızla çıkan havanın balonu nasıl havada iterek hareket ettirdiğine bakın. Bu prensip, balonu havada hareket ettirmek için bir çift kanat takıp uçurmaktan çok daha iyidir. Tanrı ya verimsiz tasarımlar konusunda uzman, ya da bunlar bir tasarım işi değil.

Ayrıca, canlıların beslenmeleri konusunda, Tanrı'nın aklına birbirlerini öldürüp yemeleri dışında, daha iyi ve daha az acımasız bir yöntem gelmemiş midir? Her şeye kadir bir varlığın, ortamda bolca bulunacak cansız ve acı duymayan hammaddelerin besin olarak kullanılması türünde çok daha merhametli bir çözümü rahatça üretebilmesi gerekmez miydi ?

Ya da insan vücudunun tasarımı. İnsan vücudunun iyi bir tasarım olduğunu iddia etmek, hayal gücünü yeterince çalıştırmadan konuşmaktan kaynaklanır. İnsan vücudunun pek çok zayıf yönü ve yetersizliği vardır. İlk bakışta akla gelebilecek bir nokta, yerde durmak için kullandığımız uzuvların sayısıdır. 2 ayak, denge açısından iyi bir tasarım değildir. 4 ayağın, yerde sağlam durma ve denge sağlama yönünden avantajı 2 ayağa göre çok daha fazladır. İnsanın ayağa kalkması, ön ayaklarını serbest bıraktığı ve alet kullanmasına imkan ver-

diği için evrim sürecinde avantaj yaratmıştır, yoksa iki ayakla daha hızlı koşulabileceği için değil. Çünkü tam tersi, koşmak, kaçmak ve kovalamak açısından, hem hız hem de denge için 4 ayak 2 ayaktan daha iyi bir tasarımdır.

Dolayısıyla, eğer insan bilinçli bir tasarım ürünü olsaydı, her şeye kadir bir yaratıcının insanı 4 ayak ve en az 4 kol ile donatması gerekirdi. Çok sayıda paket taşırken, kollarınızın yeteriz kaldığını hissetmediniz mi hiç? İki eliniz doluyken, üçüncü bir eliniz olsa da paketleri bırakmadan kapıyı açabilseniz diye düşünmediniz mi hiç?

Aynı şekilde parmakların sayısı ve orantısızlığı da başka bir kötü tasarımdır. Ellerimiz son derece asimetriktir. Bir yöne kıvrılan 4 uzuv ve diğer yöne kıvrılan bir uzuv (başparmak) tutma eylemi açısından ideal bir tasarım değildir. Bizim böyle ideal olmayan bir tasarımla iş yapmamız, alet kullanmamız, doğanın elinde olanla çalışmak zorunda olmasından kaynaklanır. Bilinçli bir tasarımcı tutma uzvu geliştirecek olsa, belki parmak ve kıvırarak güç uygulama prensibini bile kullanmak istemezdi, çünkü bu aslında nesneleri maniple etmek için ideal bir yöntem değil. Maniple edilecek nesnenin şekline bağlı olarak değişik tasarımlar gerekir çünkü. İdeal bir tutma ve manipülasyon aracı çeşit çeşit yapı barındırmalıdır üstünde. Hatta örneğin tutacağı cisme göre şekil değiştiren, elastik tutma uzuvları, akla gelen çok daha iyi bir çözüm bu konuda.

Ayrıca insan gözü hem sayı, hem vücuttaki yer, hem de görme yeteneği olarak idealden çok uzak bir organdır. İnsan gözünün en iyi kameradan daha iyi olduğu kesinlikle doğru değildir. Odaklanma yeteneği olarak insan gözü oldukça zayıftır hatta. Kartal gözlerini ve doğadaki pek çok başka gözü düşünün, tasarımlanmamış (yani evrimleşmiş) görme araçları (gözler) arasında bile insan gözünden çok daha iyi pek çok göz vardır. Ayrıca insan gözünün görme açısı en fazla 120 derecedir. Geriyi görebilmek için başımızı çevirmek zorundayız. Daha iyi bir tasarım, geriyi de gören, hatta arkaya da gözler koyan bir tasarım olurdu. Hatta, göz sayısı ve yeri konusunda, hayal gücünü çalıştırınca aslında en iyi tasarımın ilk anda gelenlerden çok daha farklı olması gerektiğini bile buluyor insan. Bilirsiniz çocukların hayal gücü genellikle yetişkinlere göre daha iyidir. Bir grup kişiye, göz için en ideal yerin neresi olması gerektiğini sormuşlar, çoğu kişinin aklına sadece başın arkası gelmiş. Fakat aralarından bir çocuk, gözümün parmağımın ucunda olmasını isterdim demiş. İlk anda insanları şaşırtan bu cevabın biraz düşününce aslında kendi cevaplarından çok daha iyi olduğunu fark etmişler. Çünkü düşünün, parmağın ucundaki bir göz ile istediğiniz her yeri görebilirsiniz. Kısacası biraz düşününce, gözün yeri, yapısı ve sayısı konusunda akla pek çok alternatif geliyor. Örneğin ahtapot gibi bir vücut tasarımı (çok uzuvlu) ve her uzuvda pek çok görme aracından olşuşan bir tasarım, dış dünyadan gelecek algı uyarılarından maksimum derecede yararlanan bir tasarım olurdu.

Ya da insan gözünün görmeye muktedir olmadığı dalga boylarını düşünün. İnsan sadece 400 ile 700 nanometre arasındaki dalga boylarına ait ışımayı görebilir. Bunlar ise kırmızı ile mor arasındaki renk-

lere denk gelir. Bildiğimiz tüm renkler ve görebildiğimiz tüm aralık bu kadarcıktır. Halbuki fizik kitaplarındaki elektromanyetik radyasyon spektrumunu inceleyen herhangi biri görecektir ki, bu aralık tüm spektrumda bir nokta bile kabul edilemeyecek kadar küçüktür.

Benzer şey duyabildiğimiz ses dalgaları frekans aralığında da geçerli. İnsandan daha iyi duyan pek cok canlı vardır. Ki onlar bile mümkün ses dalgası aralığının çok küçük bir bölümünü kullanır. Günümüzün ilkel teknolojisiyle yapabildiğimiz sonarlar bile bu aralığı kat kat aşabilmektedir (teknolojisi sınırsız bir Tanrı'dan çok daha iyisini beklemek hakkımız).

Kuşa bakıp, 'Ne güzel bir tasarım, amma da mükemmel uçuyor' derken, kaplumbağanın yürümek için bile doğru dürüst bir katkısı olmayan çolak bacaklarına bakıp neden aynı hayranlık duyulmamakta? Üstelik ters dönmüş bir kaplumbağanın saatlerce, belki de günlerce konumunu düzeltememesine ve belkide bu yüzden yaşamını kaybetme tehlikesine bakıp neden aynı hayranlığı duymuyoruz?

Örneğin insan, en başta dış etmenlere karşı oldukça dayanıksızdır. Soğuğa ve sıcağa belli bir sınıra kadar dayanabilir. Diğer canlılar karşısında da oldukça kötü tasarlandığını söyleyebiliriz. Örneğin, sayılamayacak kadar çok mikroba ve bakteriye karşı son derece hatta ölümcül derecede dayanıksızdır. Fizik yapısı da ayrı ayrı ele alınacak diğer hayvanlar karşısında hep olumsuzluk içerir. Bir keçiden bile yavaş, kargadan bile az ömürlü, bir domuzdan bile güçsüz, bir kuştan bile kötü gören, doğduktan sonra gelişmesi ve öğrenmesi bir sığırdan bile zor ve uzun süreç isteyen, hayranlık uyandıracak doğal yetileri olmayan (hiçbir insan yavrusu öğretilmeden bir şeyi kendiliğinden başaramaz, konuşmayı bile) bu kötü tasarım örneklerini çoğaltmak olanaklı. Peki bunun neresi iyi tasarım?

Yüzümüzdeki her gün kesmek 'zorunda' olduğumuz kıllar mı? Hiç kimseye bir yararı olmayacağı gibi kimsenin görmesi gerekmeyen yerlerdeki kıllar mı? Her gün uzayan hayvansallık artığı tırnaklar mı? (Diş gibi uzaması durabilirdi). Başımızdaki kılların kime ne yararı vardır? Kirpik gibi sıradan bir fırça yapılacağına, sürüngenlerinki gibi ikinci bir kapak konulamaz mıydı? Her şeyden önemlisi amfibik (hem karada hem suda yaşayan canlı) yaratılsaydık fena mı olurdu? Bazı insanlar yüzebildikleri halde bazıları neden yüzemez? Üstelik yaşamını kurtaracak derecede yüzemez insanoğlu. Oysa diğer canlılar bunu başarırlar. İki aylık bir köpek yavrusu ortamını bulduğunda yaşamını tek başına sürdürebilir ama insan on yaşına gelse sürdüremez. Nerededir bu iyi tasarım? İnsanoğlu beslenme konusunda diğer canlılar kadar yetenekli değildir. Hadi tasarım olduğunu kabul ettik diyelim, bu kadar kötü tasarlanmış bir yapıyı tasarlayana neden bu kadar hak etmediği övgüleri dizelim? Bu bile tasarım hatasının sonucu değil midir? Demek ki insanı insan yapan tek şey 'beyin'. Ama bu bile iyi bir tasarım değil. Bir insanı sütten kesilince her türlü yaşam koşulunun bulunduğu insansız bir ortama bıraksanız, bu beyin ne işe yarayacaktır? Büyüdüğünde ilk kez göreceği merdivene çıkmayı bile bilmeyecektir. Bu örnek deneyle kanıt-

lanmıştır. Hiçbir zaman konuşamayacak, belki de dört ayak üstünde yürüyecektir. Bilgi ile doldurulması gereken beyni boştur ve iş görmemektedir. Bunun neresi mükemmel tasarımdır? Üstelik tek başına beyne bakıp ne mükemmel diyebilirmiyiz? O beynin işlerliğinin hiç mi önemi yoktur?

Tasarım bu konuda eğitilmiş insanların işidir. Yani insana ait bir özelliktir. Ancak hatalı tasarlanmış, ya da tasarım ürünü olmayan bir insan beyni, Tanrı'sını ancak insana ait olabilen özelliklerle donatarak bu kadar hatalı tasarlayabilir.

Kısacası, biraz düşünüp, hayal gücünüzü biraz çalıştırınca aslında mükemmel uyumlu ve son derece iyi tasarlanmış sandığınız bu doğanın hiç de öyle olmadığını görürsünüz. Bu yukarıdaki örnekler biraz düşünüldüğünde çok rahat çoğaltılabilir. Bu kadarından bahsetmek, kastettiğimiz noktayı göstermek için yeterlidir. O da doğada ideal bir tasarım olduğunu düşünmenin sadece zihinsel bir şartlanma olduğudur.

Yaratılışçılara evrimle ilgili sorular

Köpeklerin fazlalık parmağı

Köpeklerin ayağının arka üst kısmındaki o küçük uzantı nedir? Hiçbir işe yaramadığına göre bu parçanın varlığının sebebi nedir? Tanrı'nın gereksiz yere böyle bir uzantıyı yaratması mı daha mantıklı bir açıklamadır, yoksa bu uzvun artık işe yaramadığı için evrim sürecinde yok olmakta olan beşinci bir parmak olması mı? Nitekim, kurtların, kedilerin ve kaplanların da aynı uzvu vardır.

Parmaklarımız

Mesele şu ki, 5 tanedir. Bu da bizi memeliler sınıfına sokar. Tüm memelilerin kol veya kol yerine geçen uzuvlarında 5 parmak veya parmak kalıntıları bulunmaktadır. Tipik 5 parmak yapısına tam uymayan canlılarda fosil kayıtlarına bakarak bu sayıdaki azalmayı gözleyebiliyoruz. (Örneğin atlarda). Fakat prensip aynı. Memelilerin 5 parmağı vardır. Bunu gerektiren doğru dürüst bir sebep olmadığı durumlarda bile. Örneğin neden balinaların yüzgeçlerinin altına gömülmüş 5 kemik uzantısı bulunur? Neden yarasaların açıkça beş uzantıyla ayrılmış kanatları bulunur? Bunların dizayn benzerliği olması mı daha iyi bir açıklamadır, yoksa tüm memelilerin ortak bir atadan gelmesi mi? Bazı memeliler bu 5 parmağın tümünü hala kullanır, bazıları birkaçından kurtulmuştur, bazıları ise hala işe yaramayanları taşımaktadır. (Örneğin yunuslar).

Yılanların ve balinaların kalça kemikleri

Boa yılanı, piton yılanı ve kör yılanların tümü vücutlarına gömülmüş, tamamen işe yaramaz birer bel kemiği artığına sahiptir. Aynı zamanda balinalar da. Niçin bir yaratıcı böyle yaratıkların vücuduna

o yaratıklar için tamamen işe yaramaz olan ve tamamen bel kemiğinin evrimsel bir kalıntısı gibi görünen böyle kemikler koymuştur? Ayrıca piton ve boalarda pençe artığı birer kısım da bulunmaktadır.

Tavukların ayakları

Tavukların ayaklarının alt kısmı tüyle örtülü değildir. Pullarla örtülüdür. Eğer bu tavukların sürüngen atalarından kalma bir kalıntı değilse nedir?

Erkeklerin memeleri

Tanrının erkeklerde hiçbir işe yaramayan memeler ve bu memelerin altında meme dokusu yaratmasının ne sebebi olabilir? Hele de önce Adem'i yarattığı ve Havva'yı sonradan ona eş olsun diye yarattığı düşünülürse. Bu meme dokusu ergenlikte uygun hormonal sinyali almadığından erkeklerde hiçbir zaman iş gören gerçek memelere dönüşmez. Bunun cinsiyetin yaşam süresi boyunca değişebilir olduğu ilkel atalarımızdan kalma bir evrimsel kalıntı olması mı daha olası bir açıklamadır (nitekim bazı balık ve reptil türleri normal ömürleri boyunca birkaç kez cinsiyet değiştirirler), yoksa bir yaratıcının insanları böyle işe yaramaz parçalarla donatmış olması mı? Ayrıca kötü tasarımın bir başka örneği: Niçin testisler vücudun içinden (kadınlarda yumurtalıklara karşılık gelen yerden) aşağıya, normal bölgelerine inmek zorundadırlar? (nitekim bazen inmeyip sağlık sorununa yol açarlar).

Kör mağara balığı

Neden mağaralarda yaşayan bazı balık türleri ve diğer tür canlıların (örneğin yarasalar) işlev görmeyen gözleri vardır? Evrim süreci kör işlediği için böyle tuhaflıklara yol açabilir ama bilinçli ve sonsuz güçlü bir yaratıcıdan beklenecek şeyler midir bunlar?

'Plantaris' kası

İnsan bacağının alt kısmındaki 'plantaris' kası maymunlarda işe yarayan bir kastır. Tüm ayak parmaklarının bir anda esnemesini sağladığından ayakları kullanarak ağaçlarda daldan dala atlarken faydalıdır. İnsanlarda ise yok olmaya yüz tutmuştur. Ayak parmaklarına kadar ulaşmaz bile, 'Achilles tendon'una kadar inip yok olur. İnsanlarda bu kasın bulunmasının maymunlarla bir akrabalık haricinde mantıklı bir açıklaması aklınıza geliyor mu?

Köpek dişleri

İnsan vücudunun evrim olmadan doğru dürüst açıklanamayacak bir başka özelliği köpek dişleridir. Üst köpek dişlerimizin kökleri diğer dişlere göre çok daha iridir. Örneğin maymunlarda bu dişlerin iriliği daha da belirgindir. Fakat bizlerde bile elinizi dişetinizde gezdirdiğinizde bu gereğinden iri kökleri fark edersiniz. Daha ilkel türlerden

evrimleşme haricinde bunun daha tutarlı bir açıklaması aklınıza geliyor mu?

Ensenin arkasındaki tüyler

Neden insan korktuğunda ensesinin arkasındaki tüyler diken diken olur? Evrimsel biyolojiye göre bu memeli atalarımızdan kalma bir tepkidir. Diğer memeliler (kedileri düşünün) tehlikeli durumlarda tüylerini kabartırlar. Bu hayvanı daha iri ve korkutucu gösterir. Biz belli ki bu sinyali çoktan terk ettik, fakat geriye korktuğumuzda ensemizde oluşan bu etki kaldı.

Kuyruk Sokumu

Röntgende veya bir iskelette incelendiğinde kuyruk kalıntısı gibi görünür. Günümüzde kesinlikle hiçbir işlevi yoktur ve eğer bu kemiğinizi kırarsanız büyük ihtimalle Tanrı'nın neden böyle gereksiz ve baş belası bir organı yarattığını merak edersiniz.

Doğum anormallikleri

Zaman zaman kuyruklu veya vücudu tüylerle kaplı bebekler doğar. Kuyruklu doğum pek çok kişinin zannettiğinden çok daha yaygın bir olgudur ve karşılaşıldığında hemen cerrahi müdahaleyle kuyruk alınır. Çocuğa ise genellikle bir şey söylenmez. Kürklü insanlara ise bir örnek meşhur Meksikalı bir ailedir. Bu kişilerin pek çoğu sirkte çalışmıştır.

Ayrıca, bir not olarak şunu eklemek gerekir ki, yaratılışçıların imrendiği, herkesin dine inandığı o eski günlerde bu tür doğum anormalliklerinde, örneğin çocuk kuyruklu doğduğunda, bu çocuklar şeytanın çocuğu kabul edilir ve hemen öldürülürdü. Tabii anneleri de onlarla birlikte. (Cadı oldukları için).

Apandis

Apandis gibi hiçbir işe yaramayan bir organ niye vardır? Bir faydası olmadığı gibi, zaman zaman iltihaplanarak hayatı tehlikeye sokan sorunlara da yol açmaktadır. Bunun artık işe yaramayan evrimsel bir artık olması dışında, yaratılışçıların yapabileceği tutarlı bir açıklama var mıdır?

İşe yaramayan genler

Bu genler 1994'te keşfedilmistir. Bunlar artık işe yaramayan fakat DNA ile birlikte fazlalık bir yük olarak taşınan gen artıklarıdır. Ayrıca zaman içinde değişirler. Nesilden nesle taşınırlar. Ayrıca evrimsel soyağacı çıkarmada da çok faydalıdırlar. İki organizmanın en son ortak atası birbirinden ne kadar uzaksa bu iki organizma arasındaki işe yaramayan genlerin ortaklığı da o ölçüde az olacaktır. Şempanze

ile insanın işe yaramaz genleri karşılaştırıldığında farklılık çok azdır. Bir kemirgeninkiyle karşılaştırıldığında daha fazla, bir tahıl ile karşılaştırıldığında ise çok daha fazladır.

C vitamini

İnsan bünyesi C vitaminine ihtiyaç duyar. Eğer düzenli bir biçimde bu vitamini almazsak iskorbit hastalığına yakalanır ve zaman içinde ölürüz. İnsan bünyesinde C vitamini üretmek için gerekli gen yukarıda bahsettiğimiz işe yaramaz genlerden biridir. Halbuki örneğin köpeklerin bünyelerinde bu aynı gen iş görür ve köpekler kendi C vitaminlerini kendileri yaparlar. Dışarıdan almaya ihtiyaç duymazlar. Acaba Tanrı neden köpekleri daha fazla sevmiştir bu konuda? Eski yüzyıllarda uzun deniz yolculuklarına çıkan gemiciler bu hastalıktan ölürken gemideki köpeklerin başına bir şey gelmemiştir. Eğer bu olay evrimsel süreçteki kör rastlantı sonucu değil, bilinçli bir tasarım ürünü olarak oluştuysa, belli ki Tanrı gemi yolculuğuna çıkacağını bildiği kullarını değil, gemideki köpekleri kollamayı tercih etmiştir.

İnsülin

Günümüzde şeker hastalarının kullandığı tüm insülin genetik mühendisliği yoluyla genlerinde değişiklik yapılmış E. coli bakterisi (ki bu bakterinin normalde yaşadığı yer insan kalın bağırsağıdır) yoluyla üretilir. Gerçek insan genleri rekombinant teknikleri kullanılarak bakterinin DNA'si içine katılmıştır. Böylece bu bakteriler bildiğimiz insan insülini üretirler. Öyle gözüküyor ki bizi insan yapan biyokimyasal yapıyla mikropları mikrop yapan biyokimyasal yapı aynıdır ve görüldüğü gibi birbiriyle kolayca değiştirilebilmektedir. Bu biyokimyasal bir ortaklıktan başka ne anlama geliyor olabilir sizce?

Göz

Göz denen organ söz konusu olduğunda yaratılışçılar önce tipik söylemleri olan göz gibi bir organın basitten karmaşığa gelişemeyeceği, yarım bir gözün hiçbir işe yaramadığını falan söylerler. Fakat Darwin'in bile o zamanlar gözlediği göz gelişiminin çeşitli aşamalarındaki canlılar bunu çürütmekte ve tam tersi evrim lehine delil üretmektedir. Birkaç tane ışığa duyarlı hücreden, fincan şeklinde fakat merceksiz reseptörlere, oradan insan gözünden çok daha keskin kartalların gözüne kadar çeşit çeşit gelişmişlik düzeyinde göz bulunmaktadır doğada. Yarım gözle veya 1/100'luk gözle yaşayan pek çok canlı bulunmaktadır, günümüzde bile.

Ayrıca, insan gözü, bir mühendislik hatasıdır! Retinanın içi dışı terstir. Sinirler ve kan damarları retinanın ışığa duyarlı kısmından geçerek bir kör nokta oluştururlar ve ışık reseptörü hücrelerinin önünde dağılırlar. Böylece ışık bu fiberleri geçip reseptörlere ulaşmak zorundadır. Neden sinirler ve damarlar reseptörlerin arkasında değildir? Böylece yoldan çekilmiş olurlardı ve bir kör noktamız olmazdı. Örneğin mürekkep balığının gözleri öyledir. Evrim elindeki materyalle

çalışmak zorunda olduğundan, ancak eldeki mevcut sistemi kullanabilir adapte olmak için. İste bu durum bu tür tuhaflıklara yol açabilir. Mutlak bir yaratıcı böyle bir hata yapar mıydı? Hele de daha önce yarattığı canlılarda bu hatayı yapmamışken.

Bu arada, gözde başka bir kötü tasarım örneği: insan gözünün görme açısı 120 derecedir ki bu yanları ve arkayı doğru dürüst görmemize engeldir. Örneğin kuşlarınki türünde bir göz yerleşimiyle görme açısı cok daha artmakta ve arkayı kısmen görmek de mümkün olmaktadır. Gözün odaklanma hızının AZLIĞI da bir baskası. Bazı yaratılışçıların iddialarının aksine. Sonuçta göz, eğer bir kusursuz yaratıcının tasarımıysa, kusursuz bir yaratıcı için fazla kusurlu bir yaratımdır.

Mikroorganizmalar

Mikroorganizmalar niye vardır? Bunların yaratılmasının mantığı nedir? Ayrıca Nuh'un gemisine mikroorganizmalar nasıl alınmış ve yerleştirilmiştir? (Nitekim sayısız mikroorganizma vardır dünyada ve pek çoğu ancak belli ortamlarda yaşar).

İnsan embriyosu

İnsan embriyosu, gelişme sürecinde, özellikle çok küçükken kuyruğa ve solungaç yarığına sahiptir. Tüm memeli, kuş, reptil, amfibi ve balık embriyoları da öyle. Embriyonun gelişim sürecini herhangi bir biyoloji kitabından kare kare izlerseniz, bunu kendi gözlerinizle görebilirsiniz. (Evet, Haeckel benzerlikleri vurgulamak için çizimlerinde değişiklik yapmıştır ve embriyo sürüngen ve maymun aşamalarından geçmez, ama kuyruk ve solungaç yarıklarını Haeckel icat etmedi. Onlar oradadır).

Yirmilik dişler

Çoğu kişinin ağzı yirmi yaş dişlerinin tam olarak çıkmasına izin vermeyecek kadar küçüktür. Bazılarında bu dişler hiç dışarı çıkmaz, bazılarında ise örneğin üsttekiler çıkıp alttakiler çıkmaz (ya da tersi) ve bu yüzden bu dişleri çiğneme için kullanamaz pek çok kişi. Pek çok kişide bu dişler çürümeye ve ağız problemlerine yol açmaktadır. Öyleyse, ya bu dişler evrimsel bir kalıntıdır, ya da yüce yaratıcı tuhaf bir iş yapmış ve ağzımıza bu hiçbir işe yaramayan ve sadece dert kaynağı olan fazlalık dişleri koymuştur.

Ani irkilmeler

Her insanın zaman zaman yaşadığı ani irkilmelerin veya uykudan irkilerek uyanmalarin sebebi nedir? Evrimin güzelliği böyle ilgisiz görünen konuları bile açıklayabilmesidir. Örneğin evrim biyolojisine göre bu tür irkilmeler ağaç dallarında uyuduğumuz zamanlardan kalma evrimsel bir tepkidir. Denge hissinde olan en ufak bir değişiklik veya çevredeki bir ani hareket, bizde bu ani irkilmelere sebep

olmakta ve eğer uyuyorsak uyandırmaktadır. Peki yaratılışçılığın bu irkilmeler için açıklaması nedir? Daha doğrusu 'Tanrının işine akıl sır ermez' sözünden başka bir açıklamaları var mıdır?

Fosiller

Fosiller yaratılışçıların her zaman başını ağrıtmıştır. Her şeyden önce, soyu tükenmiş türlerin mükemmel bir yaratım ürünü olan bir evrende işi yoktur. Ayrıca bir diğer sorun da, fosillerin çok fazla çeşit ve sayıda olmalarıdır. Yaratılışçılar, soyu tükenmiş canlılara ait yorum yaptıklarında genellikle çok komik duruma düşmektedirler.

Örneğin yaratılışçılar tarafından bu konuda yapılan birkaç yorumun örneği:

- Dinozorlar çok büyük olduklarından Nuh'un gemisine sığmadılar ve çamura gömülüp öyle ölüp kaldılar. (Dinozor çağının çok daha küçük yaratıklarına ne demeli peki? Hem hani Nuh bütün canlılardan birer çift almıştı gemisine? Hem zaten dinozorların nesli 65 milyon yıl önce tükenmiştir. Hani Nuh tufanı 6500 yıl önce olmuştu?)

- Soyu tükenmiş canlılar Nuh'un gemisindeydi, fakat sonradan öldüler. (Acaba Nuh Seismosaurus ve T-Rex gibi devasa dinozorları gemisine nasıl sığdırdı?)

- Fosiller canlı kalıntısı değildir. Şeytanın veya materyalist bilimin uydurması olan şeylerdir.

- Fosiller canlı kalıntısı değildir, Tanrı tarafından inancımızı sınamak için yaratılmış şeylerdir.

Açıklama yapmak zorunda bırakıldıklarında yaratılışçıların ağzından bu konularda çıkabilecek iddiaların içeriğine bir bakın, sonra da gelin evrime saldırırken gösterdikleri sofistike performans ile karşılaştırın. Evrime saldırırken bilimsel görünen ve moleküler biyolojiden vs örnekler veren bireylerin, son derece basit sorulara gelince nasıl saçmalayabildiğini görmek insana hayret veriyor.

Geçiş fosilleri

Yaratılışçıların cahil olanları basitçe 'Ara geçiş formu yoktur' deyip çıkarlar işin içinden. Konuyla ilgili daha fazla okumuş ve muazzam sayıdaki fosil bulgusunun birkaçından haberdar olan biraz daha fazla bilgi sahibi yaratılışçılar ise, kademeli geçişi gösteren örneklerde bile sadece bir noktada çizgi çekip, örneğin şu taraf insan, şu taraf maymun der çıkar işin içinden. Eğer bir başka fosil daha bulunur ve tam bu iki bölgenin arasına denk gelirse, bunu sadece alt ya da üst gruptan birine dahil etmekle yetinirler. Gelişimin aşamaları ne kadar açıkça görünüyor olursa olsun, geçiş görmemekte direnir ve ara geçiş fosili eksiğinden yakınmaya devam ederler. A ile C arasında geçiş formu olmadığını söylerler. Bir süre sonra B bulunduğunda, bu sefer, A ile B ve B ile C arasında ara geçiş formu olmadığını söylemeye başlarlar. Ne kadar örnek getirirseniz getirin bu onları tatmin etmeye yetmez, çünkü ara geçiş formu olmadığını baştan kabul etmişlerdir. İşin komiği değişik yaratılışçı uzmanlar, örneğin insan ile maymun arasındaki çizgiyi değişik noktalarda çekmektedirler.

Çakal benzeri bir yaratığın balinaya dönüştüğü fikrini reddederler, fakat hemen ardından bilim adamları Ambulocetus, Pakicetus, Prozeuglodon ve pek çok diğerlerini çıkarır.

Kertenkeleler kanat geliştirip kuş tüyü çıkaramazlar derler, ardından Archaeopteryx bulunur. Tabii bunun sahte olduğunu iddia ederler. Ama hemen ardından Protoavis, Sinornis, Hesperornis ve Ichthyornis gelir.

Evrimcilerin tüm kara canlılarının denizden çıktığını söylemesine karşılık, nerede ara formlar diye sorarlar, karşılarına Eusthenopteron, Panderichtys ve Acanthostega getirildiğinde bunu görmezden gelirler.

İnsan ile maymun arasında geçiş yoktur derler, ardından Lucy örnek verilir (Australopithecus afarensis), fakat bunu beğenmez, başka geçiş formları sorarlar. Sonra A. ramidus, africanus ve H. Habilis ve Erectus getirilir örnek olarak, aşamalı geçişi gösteren her örnekten sonra, o örneği bir tarafa (insan ya da maymun) dahil edip başka örnek istemeye devam ederler.

Tabii bunlar yaratılışçıların biraz daha işin içinde olanlarının yaptıkları. Yaratılışçılığa inanan pek çok kişinin bu bulgulardan haberi bile yoktur.

İnsan gen haritası

Gen haritası projesi DNA'mızı daha eski türlerden miras aldığımızı kanıtlamıştır. Sürüngenlerle, böceklerle, bakterilerle, solucanlarla ve balıklarla ortak genler paylaşıyoruz. Çok sayıda işe yaramaz DNA'ya sahibiz ve bunun tek açıklaması bu DNA'ları miras aldığımız ilkel türlerdir. Tüm bilim adamları bu bulgulardan emindir.

* * *

Bu örnekler sayı olarak çoğaltılabilir. Evrimin yığınla kanıtı olduğunu hep söylüyoruz. Fakat bu kadar örnek bahsettiğimiz noktayı göstermek için yeterlidir. O da evrimin bir gerçek olduğu, 'Evrim Teorisi' nin adına hala teori denmesine rağmen ('İzafiyet teorisi' gibi) aslında artık bir bilimsel gerçek olduğu ve bilim dünyasında işin gerçekten içinde olan hiçbir uzmanın artık bundan şüphesi olmadığıdır.

Amerikan NAS (National Academy of Science-Ulusal Bilimler Akademisi)'nin ünlü evrim-yaratılışçılık mahkemesinde bilirkişi raporu olarak sunduğu, tümü Nobel ödüllü bilim adamları tarafından yayınlanan bildiri ve buna dayanarak mahkemenin evrimci kanat lehine karar vermesi bunun bir göstergesidir.

Evrimi bilim adamları tartışmaz. Daha doğrusu bilim adamları evrim var mıdır, yok mudur diye tartışmaz. Evrim nasıl olmuştur diye tartışır. Evrimin var olup olmadığını tartışanlar hala dinin etkisinden kurtulamamış, evrime karşı çıkarak farkında olmadan bilime, gelişmeye ve uygarlığa karşı çıkan, içlerinde iyi niyetli ve halk için iyilik yaptıklarını zanneden, fakat bu uğurda, topluma ve insan uygarlığına en büyük kötülüğü yaptıklarının ve geriliğe, karanlık çağlara, ilkelliğe, cahilliğe ve despotluğa yol açtıklarının bilincinde ol-

mayan dinci kesimdir.

İşin tuhaf yanı, evrime inanmıyorlarsa, bu ve bazı başka konularda kendi teorilerine dayanarak açıklama getirmeleri beklenir, fakat yaratılışçılardan bu konuda çıt çıkmaz. Kutsal kitaplardaki yaratılış hikayesiyle çelişmeyen bir alternatif açıklama yapmaya yeltendikleri durumlarda ise oldukça komik duruma düşerler.

Eğer yaratılışçılık, iddia ettikleri gibi alternatif bir teoriyse, mevcut gözlemleri ve evrim teorisinin iyi ya da kötü açıkladığı noktaları aynı başarıyla veya daha iyi açıklayabilmelidir. Peki yaratılışçıların bu konulardaki açıklamaları nerededir?

Örneğin, yaratılışçılık teorisine göre evren ve canlılık ne zaman yaratılmıştır?

Tüm canlılar bir arada mı, yoksa kademe kademe mi yaratılmıştır? Eğer kademe kademeyse, hangisi önce, hangisi sonra ve hangi sırayla yaratılmıştır? Canlılarda hiç mi değişiklik olmaz, yoksa biraz olur mu? Olursa ne kadar olur? Ve en önemlisi, nasıl olur?

Neden fosil yataklarında değişik dönemlere ait kademe kademe canlı kalıntıları var? Neden bir tabakadaki canlı kalıntıları diğer tabakadakilere uymuyor? Neden aralarında geçişler gözleniyor?

Bunca canlı türünün yok olmasının sebebi nedir? (şimdiye kadar yaşamış canlıların %99'undan fazlasının soyu tükenmiştir). Allah soyunu tüketeceği bunca canlıyı niye yaratmıştır?

Dinozorları ve soyu tükenmiş diğer canlıları yaratılışçılar Nuh tufanıyla açıklamaya kalkıyorsa eğer (ABD'deki yaratılışçıların yaptığı gibi), o zaman zaten büyük bir saçmalığın içine batıyorlar demektir. Nuh tufanı efsanesinin elle tutulur yanı yoktur. Çocukların bile gördüğü yüzlerce saçmalığı vardır bu hikayenin.

Uzun lafın kısası, yaratılışçıların yaptığı şey evrime saldırmaktan ibarettir. Evrim-yaratılışçılık tartışmalarında (halk önünde yapılanlar vs dahil), tek yapılan insan etkileme ve tartışma teknikleri (demagoji vs) kullanarak tartışma sanatı sergilemektir. Evrimcileri savunma pozisyonunda tutup olur olmadık iddialarla evrim teorisine saldırıp dururlar. Unutmayın, maksat polemik yapmaksa en sağlam şeylere bile saldırırsınız. Rüyada olmadığımızı ve dış dünyanın gerçek olduğunu kanıtlamaya bir çalışın bakalım? Böyle bir konunun ne kadar derinine inerseniz, o kadar polemik yapabilir, o kadar kafa karıştırabilirsiniz. Matematiksel denklemlerle isterseniz 1=2'yi kanıtlar, ciddiye alanları da karatahta başında uzun süre oyalayabilirsiniz.

Bir şeye karşı gelmek istiyorsanız, yerçekiminin olmadığı, 1'in 2'ye eşit olduğu, dünyanın yuvarlak olmadığı gibi konularda bile polemik yapabilirsiniz. (Dünyada hala dünyanın düz olduğuna inanan insanlar olduğunu biliyor muydunuz? Hatta örgütleri bile vardır 'Flat earth'cüler diye).

Kısacası, yaratılışçılar evrimi tartışmaya gelince ahkam kesmeyi bilirler. Fakat yaratılışçılığı tartışmaktan kaçarlar.

Çünkü yaratılışçılık alternatif bir bilim değil, sadece evrime karşı çıkma bilimidir. Yaratılışçılıkla ilgili tüm kitaplar, web siteleri vs'de ortak olarak gözleyebileceğiniz tek şey evrimin sağına soluna saldırma gayretleridir. Sorulara alternatif cevap verme gayreti değil.

ABD'deki yaratılışçılar yine de biraz daha benzetmişlerdir fikirlerini teoriye. Sorulan soruların bazılarına alternatif açıklamalar vermeye çalışırlar. Ama bizim yerli yaratılışçılarda (örneği Harun Yahya'nın sayfalarında), öyle bir şeye rastlayamazsınız. Doğayla ilgili hiçbir gözleme, yukarıda sözünü ettiğim noktaların hiçbirine verilmiş doğru dürüst bir yanıt ve açıklama bulamazsınız.

Çünkü açıklama yapmaya kalkarlarsa, dini kaynaklarla çelişmemek zorundadırlar. Bu da günümüz bilimiyle örtüşen tutarlı açıklamaları imkansız hale getirir.

Örneğin yaratılış hikayesinin Kuran'da nasıl geçtiğine bir bakalım:

Allah bir gün melekleriyle otururken, canı birden bire Adem'i yaratmak ister ve 'ben yeryüzünde bir Halife yaratacağım' der. Fakat melekler bu işten hoşlanmazlar ve 'kanlar akıtacak birini mi var edeceksin?' derler. Fakat Allah 'sizin bilemeyeceğinizi herhalde ben bilirim' der. (Bakara-30)

Meleklerin uyarısına aldırmayan Allah, 'kuru çamurdan, değişken balçıktan' iki eliyle(!) (Sad-75) biçim verip (Secde-9) insanı yaratıp, ona kendi ruhundan üfler. (Hicr-26-28-29) Daha sonra yarattığı insandan (ki bu insan Adem'dir), onun eşini yarattı. (Zumer-6) Bu eşin adı batı dillerindeki karşılığı 'Eve' olan 'Havva'dır. Kuran'da Havva adı geçmez, pek fazla da konu edilmez.

Adem'i yarattıktan sonra, meleklerle Adem'i bir araya getirip, hepsini imtihan eder. 'Eğer sözünüzde samimi iseniz, onların ismini bana söyleyin' der. ('Onların ismi' ne demektir bilinmez, çünkü Kuran bu konuyu açıklamıyor.) Melekler 'onların ismini' bilmediklerinden cevap veremezler. Daha sonra Allah Adem'e dönerek; 'Ey Adem haber ver onların adlarını' der.

Adem 'onların ismini' şakır şakır söyler. Fakat Allah burada hile yapmıştır, çünkü imtihandan önce 'onların ismini' Adem'e öğretmiştir. (Bakara-31-32-33)

Bu şekilde Adem'in daha üstün olduğunu ispatlayan Allah, bütün meleklerden Adem'in önünde secde etmelerini ister. İblis (Şeytan) dışındakiler, Adem'e secde ederler. (Bakara-34) Allah Şeytan'ın neden secde etmediğini sorduğunda, Şeytan gerekçesini söyler; 'beni ateş'ten onu çamur'dan yarattın; ben ondan hayırlıyım.' (Araf-12, Hicr-33)

Daha sonra Allah ile Şeytan arasında geçen tartışma ise şöyledir:

'O halde in oradan. Senin haddine mi orada büyüklük taslamak! Hadi çık sen alçaklardansın.' (Araf-13)

'Dedi: İnsanların dirileceği güne kadar bana süre ver.' (Araf-14)

'Buyurdu: 'Süre verilenlerdensin.' (Araf-15)

'Dedi: Beni azdırmana yemin ederim ki, onları saptırmak için senin dosdoğru yerin üzerine kurulacağım.' (Araf-16)

'Sonra onlara; önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından musallat olacağım. Bir çoklarını şükreder bulamayacaksın.' (Araf-17)

'Allah buyurdu: Çık oradan. Yenilmiş ve kovulmuş olarak. Onlardan sana uyan olursa yemin olsun ki cehennemi tamamen sizden dolduracağım.' (Araf-18)

Fakat görüldüğü gibi Araf-12'den başlayıp Araf-19'a kadar olan bölüm, tamamıyla Şeytan'ın Allah'a (yani yaratıcısına) meydan okuması şeklindedir ve yüce yaratıcı böylesi küstah davranışa karşı hiçbir yaptırım uygulamamaktadır. Üstüne üstlük, öfkesini insanları cezalandırarak gösterir. Çünkü o ana kadar cehennem diye bir şey yokken, birdenbire cehennem ortaya çıkıverir. Bu diyalogda çok daha önemli bir ayrıntı daha vardır; henüz yaratılmış insan (Adem ve Havva - 'Sizi bir tek canlıdan yarattı; sonra o canlıdan onun eşini vücuda getirdi...' Zumer-6) Allah'ın yanındayken (yani henüz Cennet'ten kovulmamış), bu tartışma içinde birçok insanlardan bahsediliyor. Allah da daha ortada olmayan insanları da, cehenneme dolduracağını söylüyor! Bu iki anlama gelir ya bu olaylar cennette yaşanırken dünyada zaten insanlar vardı ya da Allah ile Şeytan ilerisi için aralarında planladıkları olayı, kimseye sezdirmeden dramatize ediyorlar... Çünkü büyük bir güce sahip olan Allah'ın, kendi yarattığı bir yaratık karşısında bu duruma düşmesi ve durup dururken cehennemden bahsetmesi, ayrıca 'yeryüzüne bir halife yaratacağını' (Bakara-30) söylemekle kurgulanmış bir plan hakkında kopya veriliyor gibi...

Hikayenin sonrası malum; Allah Adem ve Havva'ya Cennet'te yaşamalarını, fakat bir ağacın meyvesinden uzak durmalarını söyler. Kovulmasına rağmen her nasılsa hala Cennet'te bulunan Şeytan, onları kandırıyor ve yasak meyveden yemelerini sağlıyor. Çok kızan Allah her ikisini de 'birbirlerine düşman olarak' (nedense!?) indiriyor. (Araf-24) İyilik ve güzellik Tanrı'sı insanları (yoksa sadece kadınla erkeği mi?) peşinen birbirine düşman olarak dünyaya, ölümlüler olarak gönderiyor.

Görüldüğü gibi yaratılış ve takip eden olaylar kısaca budur.

Bu hikayenin elle tutulur yanı var mıdır? Biraz düşününce görülecektir ki yaratılışı çürüten evrim değil, sağduyu ve bilimdir.

Bilim, ilk insan konuşamaz der, oysa Adem konuşur.

Bilim ilk 3 milyar yıl oksijen yoktu der, oysa Adem nefes alır! Yani dünya yaratıldıktan 3 milyar yıl sonra 'yaratılmış' olmalıdır.

Allah koyun, keçi, sığır, inek yarattım der.

Bilim ise, böyle hayvan türlerinin doğada bulunmadığını ve bu hayvanların, yabani hayvanların birkaç bin sene önce evcilleştirilerek, insanlarca 'yapay seleksiyon' a tabi tutularak, bu hale getirilmesi yoluyla üretildiğini söyler.

5.000 sene önce armutun acı, mısırın 2-3 santim olduğuna yaratılışçıların itirazı var mıdır?

Neden insan yaşamayan yoğun ormanlık vs yerlerde, koyun, keçi, inek, sığır, washinghton portakal vs bulunmaz?

Yaratılışçılar evrime karşı bilimle saldırıyor izlenimi verirler ama yaratılışçılığı çökerten bilimdir. Evrim de zaten bilimin bir parçasıdır. Bilimden bağımsız bir şey değildir. Yaratılışçıların evrim karşıtlığı, açıkça bilim düşmanlığıdır.

Sözde bilim ('pseudo science'), insan uygarlığının gelişiminin önündeki en tehlikeli engellerden biridir. Yaratılışçılık ise en popüler 'sözde bilim' örneklerinden biridir.

Nuh tufanı

Nuh hikayesi Kuran'da Hud-25 ile Hud-50 arası, Muminun-22 ile Muminun-30 arası ve Yunus-71-72-73-74 de geçer. (Gerçi başka yerlerde de sıkça söz edilir, ama bu surelerde daha geniş bir şekilde aynı hikaye tekrarlanır.)

Muminun 27 'Bunun üzerine biz Nuh'a şöyle vahyettik: Gözlerimizin önünde ve vahyimize uygun olarak gemiyi yap. Emrimiz gelip tandır kaynayınca, ailenle birlikte her türden iki çifti gemiye al. İçlerinde haklarında daha önce hüküm verilmiş olanları dışta bırak. Zulmetmiş olanlar hakkında bana yakarıp durma. Onlar kesinlikle boğulacaklardır.'

Bu ayetin hemen hemen aynısı olan Hud-40'da da aynı hükümler vardır. Örneğin 'tandır kaynaması' nedir? Hiçbir bilgi yok. Tevrat'da aramak gerekiyor. Hud-42 ve 43 de Nuh'un oğlunun gemiye binmediğini ve sularda boğuldugunu öğreniyoruz. Bunun açıklaması yapılmıyor ama Hud-46 da Allah'ın Nuh'un oğlunu bilerek öldürdüğünü anlıyoruz ve yine aynı ayette Allah Nuh'a 'bilmediğin şeyler hususunda benden bir şey isteme' diye kızmaktadır. Muminun-27 de haklarında önceden hüküm verilmiş olan kişiler söylemiyle, Nuh'un oğlundan bahsedildiği anlaşılmaktadır.

Bu bayıltıcı hikayeye Nuh'un yaşı ile ilgili ayeti de ekleyip noktalayalım;

Ankebut 14 'Andolsun biz Nuh'u toplumuna gönderdik de o onların arasında bin yıldan elli yıl eksik kaldı. Sonunda onları tufan yakaladı. Çünkü zalimlerdi onlar.'

Bir çok kişi Ankebut-24'e bakarak Nuh'un yaşını 950 olarak hesaplar. Yine bu Ayet'e bakarak bunun doğru olmadığı anlaşılmaktadır. Tufan'a kadar, beraber olduğu toplumla 950 yıl geçirmiş, 950 yıldan sonra tufan ve Ağrı Dağı'nda geminin karaya oturmasından sonra geçen yıllar.

Kısacası, herkesin az çok bildiği bu hikayeye göre Nuh, tüm canlıların boğulacağı bir tufan öncesinde Tanrı'dan bir gemi yapma ve kendi yakınlarını ve tüm canlılardan birer çifti gemisine alıp kurtarma görevi alır. Böylece tufan sona erdikten sonra canlılığın devamı sağlanacaktır. Ayrıntıları çok net olmayan bu hikayenin net olan kısmı bu kadarı ve de sonucun başarılı olduğu, geminin tufandan sonra Ağrı dağının (veya belki başka bir dağın) eteklerinde karaya vurduğu ve böylece görevin başarıyla sonuçlandırıldığıdır. Şimdi bu hikayeyi, bir de modern bilimin çerçevesinden inceleyelim:

1. Bilim adamlarının yaptığı hesaba göre tüm dünya yüzeyini kaplaycak miktarda su yeryüzünde bulunmamaktadır. Kutuplardaki tüm buzlar erise ve atmosfer ve bulutlardaki tüm su yoğunlaşıp yeryüzüne dökülse bile, böyle bir facianın gerektirdiği miktarda suya yaklaşılamamaktadır. Peki bunca su nereden gelmiş ve nereye gitmiştir?

2. Bilindiği gibi pek çok canlı türü yalnızca kendi doğal habitatında yaşayabilir. O zaman, Tazmanya'da, Galapagos'larda, Antarktika sahillerinde, Patagonya'da, Güneybatı Amerika sahilinde yaşa-

yan türler gemiye nasıl getirilmiş, gemide nasıl yaşatılmıştır?

3. Sadece insanlarda görülen bazı hastalıkları (örneğin 'bel soğukluğu') Nuh'un gemisine kim taşımıştır? (Hatta daha öncesinde, bu hastalıları zamanında Allah Adem ve Havva'ya vermiş olmalıdır ki, bu hastalıklar bu zamana dek gelebilsin). Ayrıca Allah ve Nuh böyle hastalıkların etkenlerini niye kurtarmak ihtiyacı hissetmişlerdir?

4. Tenyalar ve diğer parazitler Nuh'un gemisine nasıl taşınmıştır?

5. Simbiotik (yaşamak için birbirine ihtiyaç duyan) canlılar ve parazitler tufandan hemen sonra yaşamlarını nasıl sürdürdüler?

6. Canlı türlerine ait genetik varyasyonlar, tufandan sonra yalnızca birer çift halinde bulunan canlılardan nasıl meydana gelmiştir? (Bu soruya vereceğiniz cevap, tutarlı olmak istiyorsanız evrime inanmanınızı zorunlu kılar).

7. Nuh'un gemisinin büyüklüğü ve yapısı nasıldır?

8. 2.5 milyon canlı türü bu gemiye nasıl taşınmış, gemi içinde nasıl barındırılmış ve nasıl beslenmiştir?

9. Yalnızca başka bir canlı türüyle baslenen canlılar (Örneğin koalalar yalnızca belli bir tür ağacın yaprağıyla beslenir) tufan sırasında ve tufandan sonra nasıl hayatta kalmıştır?

10. Pek çok canlı türü, örneğin meyve sinekleri, çok kısa ömre sahiptir. Bunlar tüm tufan dönemini nasıl atlatmıştır?

11. Asekseül üreyen canlılar (yani üremek için karşı cinse ihtiyacı olmayan canlılar)'dan nasıl birer çift alınabilmiştir? (Tüm canlılardan birer çift alındığına göre).

12. 'Parthenogenic' (yalnızca dişi) ve 'Hermafrodit' (iki cinsiyet de tek canlıda) canlılardan birer çift nasıl alınmıştır?

13. Eğer tufan 6500 yıl önce olduysa, o sıralarda mevcut olan Mısır uygarlığı o piramitleri nasıl dikebilmiştir?

14. Sadece özel bir coğrafyada yaşayan (örneğin Güney Amerika'da Amazon ormanlarında ya da Kuzey Kutbu'nda) bir canlı türü, tufan bittikten sonra yaşadığı yere nasıl gitmiştir?

15. Dinozorlar Nuh'un gemisine alınmış mıdır? (Verecekleri her cevap başka açıdan çelişkiye düşürür yaratılışçıları. Zaten pek çoğu dinozorların neslinin 65 milyon yıl önce ortadan kalktığının bilincinde değildir ya da bu bilginin doğruluğunu kabul etmez).

16. Mikroorganizmalar gemiye alınmış mıdır? Alınmışlarsa nasıl?

17. Bitki türleri gemiye alınmış mıdır? Alındılarsa dünya üzerindeki tüm bitki türleri gemiye nasıl sığdırılmıştır? Alınmadılarsa, tufan sırasında bitkiler nasıl canlı kalmıştır? Eğer kalmadılarsa, sadece bitkilerle beslenen canlılar tufandan sonra nasıl hayatlarını sürdürebilmişlerdir?

Daha düşünülürse bu liste uzatılabilir. Ama herhalde gerek yok.

Sahte ve çarpıtılmış alıntılar

Bu konu, evrim-yaratılışçılık tartışmalarında, Batı'da da yaratılışçı kesimin sürekli tekrarladığı bir ayıptır.

Evrimi savunduğu bilinen bilim adamlarının ağzından ya söylemedikleri ya da söyleyip farklı bir şey kastettikleri fikirler alınıp, ya-

ratılışçı kaynaklarda sanki bu kişiler evrime karşıymış gibi bir hava yaratılır ve evrime artık evrimci bilim adamlarının bile inanmadığı iddia edilir.

Bu konuyla ilgili pek çok bilim adamı, kendilerinden yanlış aktarımda bulunan ve sözlerini çarpıtan yaratılışçıları daha sonra açıkça kınadıkları beyanında bulunmuşlardır.

Sahtekarlığa gerek duyulması, savunulan fikrin doğrulanamıyacağının kanıtıdır.

Şimdi, bizim yerli yaratılışçılardan birkaç sahte ve/veya çarpıtılmış alıntı örneği gösterelim.

* * *

Yaratılışçıların Cemal Yıldırım'dan yaptıkları ve normalde evrimi savunan bu kişinin bile evrime inanmadığına dair delil gösterdikleri bir alıntı:

Prof. Cemal Yıldırım (Yerli evrim savunucularından, felsefe profesörü):

'Hiçbir bilim adamı (Darwinist ya da neo-Darwinist olsun) evrim kuramının ispat edildiği düşüncesini ileri süremez.'

Şimdi alıntıyı yaptıkları kaynaktan, bu ifadenin devamına bakalım:

'Ne var ki, evrim kuramının sağlam olgusal verilere dayandığı gerçeği de yansız ve nesnel düşünen hiç kimsenin gözünden kaçmayacak kadar açıktır.'

* * *

Yaratılışçıların Cemal Yıldırım'dan bir başka alıntısı:

'Doğrudur, evrim kuramı ispat edilememiştir.'

Şimdi de bu cümlenin devamını yazıyorum.

'Ama bilimde hiçbir kuramın ispatı verilmez, verilemez. İspat, mantık ve matematik çalışmalara özgü bir doğrulama türüdür.'

Ne büyük çarpıtma değil mi?

Kuran'da da 'Namaz kılmayın' der, başındaki 'Sarhoşken'i atarsanız.

* * *

Yine Cemal Yıldırım'dan yapılan bir alıntı daha:

'Darwin'in evrim kuramı bugün geçerliliğini koruyorsa, bunun başlıca nedeni yerine geçecek daha doyurucu, alternatif bir kuramın yokluğundandır. Yetersiz de olsa Darwin'in kuramını, başka bir kuram ortaya çıkıncaya kadar korumak zorundayız.'

Bu bölüm içinse 108. sayfayı göstermişler, ancak o sayfa veya yakınlarında böyle bir bölüm yok.

Bu alıntı, kitapta yer almış olsa bile, en azından kaynak belirtirken, okuyucuya saygı ve azami hassasiyet gösterilmeliydi.

* * *

Şimdi de Darwin'den yaptıkları bir alıntı:

'Okur yapıtımın (Türlerin Kökeni) bu bölümüne varmadan önce bir yığın güçlükle karşılaşmış olacaktır. Bunların bazıları bugüne dek üzerlerinde belirli ölçüde duraksamadan düşünemediğim kadar çetindir.'

Evet, alıntılanan bu söylem, şimdi devamını ben yazıyorum,

'Ama bunların çoğu yalnızca görünüştedir ve gerçek olanlarsa teorim için yıkıcı değildir sanırım'

Anlam birden değişti.

* * *

Darwin'den başka bir alıntı:

'Teoriye karşı haklı olarak yöneltilmiş itirazların ve teorinin karşılaştığı güçlüklerin ağırlığı altında yıllarca ve onların ağırlığından kuşkulanamayacak kadar çok ezildim.'

Böyle yazmışlar ve kaynak olarak verdikleri sayfa 528 e gidiyoruz, o da ne, resmen cümleler birbirine işlerine geldiği gibi eklenmiş.

Tekrar kitaba bakıyoruz, evet Onur Yayınları, bahsedilen kitap bu.

Bir daha okuyoruz,

'Teoriye karşı haklı olarak yöneltilmiş itirazların ve teorinin karşılaştığı güçlüklerin başlıcaları bunlardır, bunların yanıtlarını ve açıklamalarını elimden geldiği kadar kısaca özetledim. Ve bu güçlüklerin ağırlığı altında yıllarca ve onların ağırlığından kuşkulanmayacak kadar çok ezildim.'

İkisi arasında anlam yönünden oldukça fark var.

* * *

Darwin'den bir başka alıntı:

'Bana kitabımı soruyorsun, sana söyleyebileceğim tek sey intihar etmeye hazır olduğum; kitabın çok makul bir şekilde kaleme alındığını düşünüyordum, fakat şimdi tekrar yazılması gerektiğini anladım.'

Sizce bu hangi kitap?

Türlerin kökeni olduğu izlenimi veriliyor değil mi?

Kaynak da biraz muğlak bırakılmış.

Mektup Asa Gray'e yazılmış, yıl 1874, yani Türlerin kökeninden 15 yıl sonra,

Kitabın adı 'Böcek Yiyen Bitkiler'.

Darwin bu mektupta bir kitabın yayına hazırlanmasının ne kadar zor olduğunu anlatıyor, yayıncılardan çektiklerini dile getiriyor, tekrar yazılacağını ve baskıya gitmesinin iki ayı bulacağını belirtiyor ve kitap yayınlama çalışmanın bir delilik olduğuna inanmaya başladığını söylüyor.

Yani, konunun Evrim ile hiçbir ilgisi yok.

* * *

Apandis, insan bedeninde evrim sürecinde körelmekte olan bir organ kabul edilir. Yaratılışçılar, bunun böyle olmadığını, insan bedeninde işe yaramayan organ bulunmadığını ve sözde tıbbın ilerlemesiyle yeni kaynaklarda artık apandisin fonksiyonlarından bahsedildiğini gösterebilmek için şöyle bir alıntı yapıyorlar:

Vücuttaki timus, karaciğer, dalak, apandis, kemik iliği gibi başka organlar lenfatik sistemin parçalarıdır. Bunlar da vücudun enfeksiyonla mücadelesine yardım ederler. (The Merck Manual of Medical Information, Home edition, New Jersey: Merck & Co., Inc. The Merck Publishing Group, Rahway, 1997)'

Verdikleri 'The Merck Manual of Medical Information' isimli kaynakta apandis ilgili kısmı açıp bakıyoruz ve aynen şu ifade karşımıza çıkıyor:

'The appendix MAY have some immune function, but it isn't an essential organ.'

Yani,

'Apandis'in BELKİ bağışıklıkla ilgili bir miktar fonksiyonu olabilir, ama önemli bir organ değildir'.

Yani apandisin bağışıklık sistemiyle ilgili çok ufak bir işe yarıyor olma İHTİMALİ var, ama bu bilgi kesin değil. Ayrıca, öyle olsa bile, hiç önemli olan veya bir işlevi olan bir organ değil.

Farz edelim apandis bağışıklık sistemi ile ilgili olsun, bu yine de onun körelmiş olma vasfını değiştirmez, çünkü başka türlerde apandis hala faaliyettedir ve selüloz sindiriminden sorumludur.

* * *

Aşağıda, yaratılışçıların bu tür çarpıtmalarının günışığına çıkarıldığı, Talkorigins'ten alınmış bir yazıdan bölümler aktarılmıştır.

Dikkat edin, bu kaynağın verdiği yanlış alıntı örneklerinden biri Harun Yahya'ya ait. Zaten Harun Yahya adıyla yazılan şeyler yabancı yaratılışçılardan (büyük ölçüde ICR - Institute for Creation Research'ten) alıntı olduğu için, bu duruma şaşırmamak gerek. Çünkü zaten sahtekarlığın asıl kaynağında yabancı yaratılışçı yayınlar var.

1. Robert Kofahl'in 'Handy Dandy Evolution Refuter' ve Wallace Jonhson'un 'Evolution?' eserlerinin ikisinde de şu alıntı yer alıyor:

'Hominid fosillerinden çok azı uzun süre sahnede kalabilmiştir (eğer kalabileni olduysa); ortalama vatandaşın her bulunan yeni fosili hava tahminlerinden daha gerçekci görmemesi şu anda artık affedilebilir.' (John Reader, Whatever happened to Zinjanthropus?, New Scientist, March 26 1981, p.805)

Alıntılardan anlaşılan, şu ana kadar bulunan çoğu hominid fosilinin zamanla geçersizliğinin anlaşıldığıdır. Halbuki alıntı yapılan yazıda yer alan bir önceki cümle şu idi:

'Australopithecus afarensis insanoğlunun en eski atası olarak kamuoyuna sunulan en son fosildir. Şimdiye kadar bulunanların çoğu bu statüyü uzun süre koruyamamıştı.'

Yani cümlenin tamamı okunduğunda, yazarın anlatmaya çalıştığı şeyin bambaşka bir şey olduğu ortaya çıkıyor. Yazar, insanoğlunun en eski atası olduğu savıyla ortaya çıkarılan fosillerin çoğunun bu statüde uzun süre kalmayı başaramadığını söylüyor, yoksa şimdiye kalan bulunan insanimsi fosillerinin sonradan geçersizliğinin anlaşıldığını değil. Hatta, yazı tam tersi, H. Erectus'un hala bir insan atası kabul edildiğini açık olarak dile getiriyor.

2. Paul Taylor, The Illustrated Origins Answer Book (Ed.4, 1992)

kitabında şöyle şöylüyor:

'Şu anki deliller göstermektedir ki Australopithecus soyu tükenmiş bir maymundan başka bir şey değildi.'

'Lucy'nin anatomik yapısının analizi dik bile yürüyemeceğini göstermektedir' (205: William L. Jungers, 'Lucy's limbs: skeletal allometry and locomotion in Australopithecus afarensis,' Nature, Vol. 24 pp 676-678)

Halbuki, Jungers, Lucy'nin dik yürüyemeceğini bırakın söylemeyi, ima bile etmemiştir. Tam tersi, makalesinde şöyle demektedir:

'A. afarensis'in diz ekleminin ve kalça kemiği yapısının ayrıntılı analizi, iki ayak üzerinde yürüme adaptasyonunun çok güçlü göstergesidir'.

3. Doug LaPointe 'Top Evidences Against the Theory of Evolution, #6'da Homo Erectus'tan şu şekilde bahsediyor:

'Aslında, Homo Erectus'un beyninin, Homo Sapiens'e ait beyin ortalamasına yaklaştığı söylenir. (F. Clark Howell, 'Early Man', p.42)'

Fakat Howel'in asıl söylediği şu:

'Kendi genus'una ait ilk insan olan Homo Erectus, kaburga bakımından modern insan gibi, fakat el ve beyin olarak ilkeldir, beyinsel kapasitesi, Homo Sapiens'in ancak aşağı sınırlarına kadar çıkar'

4. Yaratılışçı Jerry Bergman, Nebraska Adamı ile ilgili yazısında (The History of Hesperopithecus haroldcookii Hominoidea, Creation Science Research Quarterly, 30:27-34, 1993) aşağıdaki ifadeleri kullanıyor:

'Nebraska adamı büyük bir öneme sahipti, çünkü ilk kanıttı. Osborn'a göre batı bölgesinde 75 yıldır kesintisiz olarak yapılan araştırmalar sonucunda rastlanan ilk yüksek primat idi. Bu anthropoid maymun-adam, Amerika'da da bazı ilkel primatların yaşadığına kanıttı ve bazıları bu kanıta, Amerika kıtasında insanların geçmişinin, Avrupa ve Afrika'dakinden daha eski olabilecegi konusunda spekülasyonlarda bulundular. Hepimiz bu tür bir buluş için sabırsızlanıyorduk. (Blinderman, 1985, p.48).'

Fakat, Blinderman'in ilgili makalesinde (Blinderman 1985: The curious case of Nebraska man. Science 85, June:47-9) bu söylenenler kesinlikle yer almamaktadır. Blinderman'in dediği şudur:

'Nebraska adamının önemi büyüktü. Batı bölgesinde, ileri bir primat türü için 75 yıldır kesintisiz yürütülen araştırma sonucunda ortaya çıkmış ilk kanıttı... Hepimiz bu tür bir buluş için sabırsızlanıyorduk...'

Maymun-adam ve bu buluşun bağlayıcı bir 'kanıt' olduğu yönündeki ifadeler Jerry Bergman veya onun kopyaladığı kaynak tarafından eklenmiştir. Aslında, Osborn, bulunan Nebraska adamı dişini hatalı bir şekilde primat dişi zannetmiş, fakat kesinlikle açık bir dille maymun-adam ve kesin kanıt iddialarında bulunmamıştır.

5. Don Patton'dan alıntı:

'[Adrienne] Zihlman pigme şempanzelerle 'Lucy'yi kıyaslamış (Lucy adlı fosilin insanın ilk atalarından olduğu iddia edilmektedir) ve çarpıcı benzerlikler bulmuştur. Beden büyüklüğü, duruş ve beyin büyüklüğü olarak neredeyse aynıydılar...' (Science News, Vol.123,

Feb.5. 1983, p.89)

Patton, burada bir kez daha, tam alındığında kendi iddiasını zayıflatacak anlam bütünlüğünden yoksun bir alıntı yapmıştır. Tam cümle şöyledir:

'Beden büyüklüğü, duruş ve beyin büyüklüğü olarak neredeyse aynıydılar, diye not etmiştir [Adrienne], ve büyük farklar (kalça ve ayak) Lucy'nin iki ayak üzerinde yürüme adaptasyonunu temsil etmektedir.'

Not: Yazının orijinalinde, Patton'dan birkaç benzer çarpıtılmış alıntı örneği daha var ve de yazar bu konuda Patton ile bağlantı kurup kendisini uyardığını belirtmiş. Patton ise, bunun üzerine alıntılarını, anlamın tamamını verecek şekilde değiştirmiş. Fakat yazar, Patton'un yaptığı bu değişikliği not olarak kendi web sayfasında duyurunca, Patton bundan rahatsız olmuş olacak ki, ahlaksızlığı ortaya çıkmasın diye, tekrar ifadeleri değiştirip, eski şekliyle yerleştirmiş ve uzun bir yazıyla eski ifadelerin uygun olduğunu belirtmiş.

6. Harun Yahya, 'The Evolution Deceit' kitabında şöyle yazıyor:

'Nihayet, 1994'te, Liverpool Üniversite'sinden bir grup, ayrıntılı bir araştırma sonucu kesin bir sonuca ulaşmıştır. Nihayet, Australopithecines'lerin dört ayaklı olduğu sonucuna ulaştılar.' (4)

Verdikleri referans: Spoor, Wood and Zonneveld, Implications of early hominid labyrinthine morphology for evolution of human bipedal locomotion, Nature, 369:645-8 (1994). Yahya'nın ifadesi ise, hadi yalan demeyelim ama açıkça yanlış. Spoor et al kendilerine ithaf edilen açıklamaları yapmadıkları gibi, aslında şöyle bir sonuca ulaşmışlardı:

'Bu gözlemler, postcranial fosil kayıtlarının ulaştığı, H. Erectus'un zorunlu bir iki ayaklı, A. africanus 'un ise ağaçlara tırmanma ve bazı çevre koşullarında iki ayaklılık gösteren bir hareket yeteneğine sahip olduğunu gösteren çalışmaları desteklemektedir.'

Yazar, bu konuda şöyle bir not düşmüş: '22 Ocak 2002'de Harun Yahya'nın Webmaster'ından aldığım e-mail'de bunun bilinçli bir yanlış aktarım değil bir yanlışlık olduğunu ifade ettiler. Ve bu tür yanlışların İngilizce'den Türkçe'ye ve Türkçe'den İngilizce'ye çeviriler yapılırken meydana gelmiş olabileceğini belirttiler. Bu yanlışlığın sebebinin tercüme hataları olduğundan kesinlikle şüphe duyuyorum. Bence, yanlış aktarım, Harun Yahya'nın çevirisini yaptığı orijinal kaynakta bulunmaktadır.'

* * *

Yukarıda özetle çevirmeye çalıştığımız bu yazıda bile pek çok başka örnekler bulunmaktadır ki internette eğer yeterli araştırma yapılırsa bu konuda yığınla başka örnek de bulunabilir. Batı'da, yaratılışçıların bu dürüst olmayan tavırlarından bıkan ve onlarla mücadele etmeye karar veren bazı bilim adamları ve aydınlar, bu konularda pek çok bulgu ortaya çıkarmışlardır.

Kısacası yaratılışçılar, evrim ile ilgili pek çok gerçek dışı ya da saptırılmış alıntılar yaparlar.

Hiç kimsenin, çok sayıda kitaba referans göstererek yapılan bu

alıntıların tümünü tek tek kitap kitap, sayfa sayfa inceleyip, doğru olup olmadıklarını bulacak kadar zamanı olmadığından, bu sahtekarlıklar uzun süre ortalıkta kalabilmektedir.

Kendi ağızlarından saptırılmış alıntıların yapıldığına tanık olan pek çok evrimci bilim adamı, batıda, bu konuda yaratılışçıları kınayan açıklamalarda bulunmuşlardır.

Bu derece açık bir sahtekarlığın, üstüne düşüldüğünde ortaya çıkarılması da kolaydır elbette ama işin en zor anlaşılacak tarafı, yaratılışçıların niye böyle dürüst olmayan yöntemlere başvurduklarıdır.

Akıllı tasarım

ABD'de yaratılış 'bilim'inin çöküşü günden güne daha açık bir hal aldıkça, dinsel yaratılışçılığı okullardaki bilim derslerine sokmak için ellerinden geleni yapan malum kesim 'intelligent design' (akıllı tasarım) diye yeni bir kavram ile ortaya çıktı. 'Akıllı tasarım' yaratılış bilimi (ya da 'bilimsel yaratılışçılık'a) göre çok daha kurnazca seçilmiş bir terim. Önemsiz bir galaksinin önemsiz bir gezegeninde yaşamın nasıl ortaya çıktığını açıklamaktan çok daha fazla bir işlevi var bu fikrin.

Maddi evrenin kendi dışındaki bir güç tarafından bilinçli bir şekilde yaratıldığı fikri, aklı evrime yatan ve bu konudaki bilimsel açıklamaları kabul eden kesim için bile ikna edici görünebilir. Kutsal kitaplardan alınma yaratılış fikrinin okullardaki bilimsel ders kitaplarına sokulmasının uygun olmayacağını düşünen pek çok kişi için bile, evrenin tasarlanmış olduğu ve evrende bu konuda deliller bulunduğunu iddia eden ve argümanlarını bilimsel yaratılışçılığa göre çok daha sofistike biçimde ortaya koyan 'akıllı tasarım' fikirlerinin en azından ortaöğretim ders kitaplarına sokulmaya layık görülmesinin mümkün olacağı düşünülmüştür. Zaten 'akıllı tasarım' sözde teorilerini ortaya çıkaranların da amacı budur.

Tabii takip edenlerin bileceği gibi, uzun bir hukuki mücadele sonunda, akıllı tasarımcıların bu çabası da sonuç vermemiş ve bu sözde teorilerinin eski yaratılışçılığın uzantısı olan, din ile motive edilmiş ve bilimle ilgisi olmayan bir düşünce biçimi olduğuna ve ders kitaplarına sokulmaması gerektiğine 2005 yılında Pennsylvania eyaletinin Dover kentinde görülen mahkeme sonucunda karar verilmiştir.

Modern fiziğin ve kozmolojinin, evrenin altında tasarım ve zeka bulunduğuna dair veriler ürettiği iddialarını popüler medyada bir süredir görmeye alıştık. Benzer ifadelerin okullardaki ders kitaplarına da alınması gerektiğine dair kampanyalar da yürütülmüş, hatta yukarıda bahsettiğim gibi bir hukuk savaşına da dönüştürülmüştür. Halbuki, bilim böyle bir şey ortaya çıkarmamıştır. Öğrenci velileri ve öğretmenlerin, evrimin bilimsel bir gerçek olduğu konusunda bilgilendirilmeye devam edilmesinin yanında, bilimin hiç de böyle bir 'akıllı tasarım' sonucu ortaya çıkarmadığına dair de bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

İşin aslı, bilim eğer bir şey gösterdiyse, daha çok bunun tersini göstermiştir. Astronomik gözlemler, dünyanın evren içinde plajdaki

bir kum tanesinden bile önemsiz bir nokta olduğunu göstermeye devam etmektedir. Yaratılmış ve insan merkezli bir evren fikrinin geçersizliği neredeyse artık kesin olarak ortaya çıkmıştır. Böyle bir ihtimalin tamamen sıfır olduğunu söylemek için henüz erken olmasına rağmen, kozmoloji ve fiziğin bugünkü göstergeleri kesinlikle böyle bir kabulü gerektirmemektedir. Dahası, maddenin hiçlikten ortaya çıkışına ve tasarım olmaksızın nasıl organize olduğuna dair bazı göstergeler yeni yeni ortaya çıkmaya ve anlaşılmaya başlanmıştır.

Evrimciler, yaşamın kompleksliğine dayanan tipik yaratılışçı argümanları çürütmeyi ve yaşamın dünyadaki ilkel koşullarda doğal süreçlerle nasıl ortaya çıkmış olabileceğini açıklamayı başarmışlardır. Bu açıklamalar rasyonel düşünen herhangi birini ikna edecek kadar başarılıdır.

Fakat dünyadaki biyolojik evrim hala daha önceden var olan parçacıklara ve fizik kanunlarına bağlıdır. Ve 'akıllı tasarım' savunucuları, yeni argümanlarını geliştirirken bu noktaya odaklanmışlardır. (En azından evrim gibi bilimsel bir gerçeği reddetmeye dayanmadığından, bunun diğerine göre biraz daha zararsız olduğu belki söylenebilir, fakat bu da içinde yanıltıcılık taşıdığından, bilimsel açıdan zararlıdır). İnançlı kesimin entelektüel tartışmalardaki bu geri çekilme sürecinin bu noktalara kadar gelmesi, bir açıdan sevindiricidir ve bilimsel açıklamaların teoloji karşısındaki üstünlüğünün bir başka göstergesidir.

Şimdi, bu konudaki bazı iddialara ve verilen bazı örneklere değinelim.

Örneğin, yaratılışçılar tarafından sıkça örnek olarak verilen ve DNA'nın şans eseri oluşma olasılığını 10 üzeri 40000 olarak veren Fred Hoyle'un yaptığı hesaplamayı ele alalım. Bu hesap doğru, fakat oldukça yanıltıcıdır. DNA tamamen şansa dayalı olarak oluşmamıştır. Şans ve doğa kanunlarının bir kombinasyonu sonucu ortaya çıkmıştır. Sadece rastlantı eseri oluşmuş olsaydı, bu hesap doğru olurdu.

Fizik kanunları şu an bildiğimiz şekilde olmasaydı, bugün bildiğimiz şekliyle yaşam 6 milyar yıl gibi bir sürede dünyada ortaya çıkamazdı. Elektron ve protonları atom çekirdeğinde bir arada tutmak için nükleer kuvvet, atom çekirdeği ve elektronları bir arada tutmak için elektromanyetik kuvvet ve bunun sonucunda ortaya çıkan atomları (madde) bir arada tutmak için de çekim kuvveti gereklidir. Bu kuvvetler ve onlar arasındaki ilişkilerin doğal sonucu olarak Big Bang'dan beri yıldızların merkezinde periyodik sistemde gördüğümüz değişik elementler sentezlenmiş ve süpernova patlamalarıyla bu elementler uzaya yayılmıştır. Uzayda, bu elementler çekim gücünün etkisiyle küçük gezegenler olarak bir araya gelmiştir. Sonuçta bazı yıldızların etrafındaki bazı gezegenlerde de yine aynı kuvvetlerin ve onların uzantısı olan doğa yasalarının etkisiyle biyolojik evrim başlamış ve bugün hayat adını verdiğimiz kompleks organizmalar ortaya çıkmıştır.

Son dönemlerde, yaratılışçı teologlar, hatta birkaç fizikçi, evrendeki fiziksel sabitlerin ve doğa kanunlarının hayatın ortaya çıkmasına sebebiyet verecek şekilde özel olarak ince bir şekilde ayarlanmış

olduğu iddiasını dile getirmeye başladılar. Eğer temel kuvvetlerin gücünde veya temel parçacıkların kütlelerinde şu anki değerlerden ufak sapmalar meydana gelmiş olsaydı evren ya tamamen hidrojenden ya da başka bir durumda tamamen helyumdan meydana gelecekti. İki durumda da ağır elementlerin, dolayısıyla yaşamın ortaya çıkma şansı olmayacaktı. Benzer şekilde, eğer çekim kuvveti elektromanyetik kuvvetten çok daha küçük olmasaydı, yıldızlar karmaşık molekülleri ortaya çıkarmaya yetecek kadar yaşamayacaktı.

Hoyle'unkine benzer bir başka hesaplama örneği matematikçi Roger Penrose'un evrenin bildiğimiz özelliklerle ortaya çıkma olasılığını 10 üzeri 10 üzeri 123'te 1 olarak hesaplamasıdır. (10'un yanında 10 üzeri 123 tane sıfır). Fakat ne Penrose, ne de herhangi biri başka özelliklerle sahip farklı evren olasılıklarının kaç tanesinin başka bir tür de olsa, belli bir 'hayat'a sebebiyet verebileceğini bilemez. Eğer yarısıysa, o durumda hayatın ortaya çıkma ihtimali %50 olur. Mantık yürütmelerindeki bu eksik halkayı görmeyen 'akıllı tasarım'cılar, evrenin antropik rastlantılar adını verdikleri özelliklerle, bilinçli olarak insanların ortaya çıkmasına yol açacak şekilde yaratıldığını öne sürdüler.

Belki evren gerçekten de bizi ortaya çıkartmak için yaratılmıştır. böyle bir olasılığı tartışmaya, – tartışma rasyonel, eleştirel ve objektif olduğu sürece – itirazımız yoktur elbette. Tanrı'nın varlığına dair delil istendiğinde, inanırlar tarafından en yaygın biçimde ortaya konan argüman hala 'Tüm bunlar şans eseri nasıl ortaya çıkmış olabilir?' sorusudur. Yazının başında da değindiğimiz gibi, evrim tek başına buna cevap veremez, çünkü evrim doğa kanunlarının varlığını gerektirir.

Doğa yasalarının bilinçli bir yaratıcı olmadan nasıl bu şekilde olabildiğine değinmeden önce, yukarıdaki olasılık hesaplarıyla ilgili bir açıklama yapalım. Voctor J. Stenger evrensel sabitlerin değerlerini rastlantısal bir dağılıma tabi tutarak, ortaya çıkabilecek değişik evren olasılıklarının yüzde kaçında belli bir maddesel kompleksliğin, dolayısıyla olası bir yaşamın ortaya çıkabileceğini hesaplamış ve elde ettiği örnek evrenlerin neredeyse tümünün (bazı istisnalar hariç), yaşam adı verilebilecek belli bir kompleksliğe yol açabileceğini tespit etmiştir. Bu çalışmasında Stenger, fiziksel sabitlerin değerlerini rastlantısal olarak değiştirmiş ve her durum için atomların büyüklüğü, yıldızların ömrü vs gibi değişik verileri hesaplamıştır.

Bir deste iskambil kağıdını her dağıttığınızda ortaya başka bir el çıkacaktır ve bu spesifik elin çıkma olasılığını hesapladığınızda karşınıza çok küçük bir rakam çıkar. Fakat ortaya çıkacak ellerin büyük çoğunluğu, belli bir oyun için (örneğin poker) anlamlıysa, belli bir dağıtmada, bu oyun için anlamlı olan bir elin ortaya çıkma olasılığı çok yüksek olacaktır.

Dikkat edin, bu hesap, birden fazla evrenin varlığını şart koşmamaktadır, ki bu tür olasılığı dikkate alan kozmolojik teoriler de mevcuttur. Stenger'in hesabında tek bir evren vardır ve göstermeye çalıştığı, ortada evrendeki yaşamın ortaya çıkma olasılığının çok düşük olduğunu ve evrende yaşamın ortaya çıkması için ince bir ayar

gerektiğini düşünmemize yol açacak geçerli bir gerekçe bulunmadığıdır.

Peki doğa kanunlarına ne demeli? Doğa kanunlarının varlığı, evrendeki akıllı bir tasarımın kanıtı olabilir mi?

Bu konuya ilk bölümde biraz değinmiştik. Burada da bu konuyu tekrar etmekte fayda var.

Bunu anlamak için önce 'doğa kanunu' teriminin kaynağındaki önyargıyı anlamamız gerekiyor. Newton mekanik ve yerçekimini geliştirdiğinde 'Tanrı tarafından doğaya yerleştirilmiş kanun' fikri Newton'un tüm düşünce biçimine yerleşmişti (içinde yetiştiği kültür tarafından empoze edilmişti). Bugün bile medyada, popüler kültürde ve hatta bazı bilim adamlarının zihninde bilim bir bakıma 'Tanrı'nın düşüncelerini anlamak' biçiminde yorumlanmaktadır. Dolayısıyla 'kanun' sözcüğünün içinde barındırdığı 'bilinçli biri tarafından icat edilen kural' kavramı, bilimi ve doğa kanunlarını algılayışımızda insanların zihnine yerleşmiştir.

Halbuki doğa kanunlarının koyulan kurallarla ilgisi yoktur. Doğa kanunları dediğimiz şeyler duyularımız ve cihazlarımızla yaptığımız gözlemleri basit ve ekonomik olarak tasvir etme girişimimizden başka bir şey değildir. Fakat dikkat ediniz, bu dünyanın nasıl işlediğini biz belirliyoruz anlamına gelmediği gibi, doğada hiçbir düzen yoktur anlamına da gelmez.

Fakat bu düzen ve doğa kanunu adını verdiğimiz kuralların pek çoğunun aslında doğada gözlediğimiz ve normalde sözünü dahi etmediğimiz basitlik ve homojenlikleri ifade ettiğini bugün yavaş yavaş anlamaya başlıyoruz. Örneğin, enerji, momentum ve açısal momentumun korunumu yasalarının aslında uzay ve zamanın homojenliğinin birer ifadesi olduğu anlaşılmıştır. Termodinamiğin birinci yasası (enerji korunumu), zamanda kendine has ve diğerlerinden farklı bir özel anın bulunmadığının ifadesinden başka bir şey değildir. Momentum korunumu, uzayda diğerlerine tercih edilen özel bir noktanın veya mekanın bulunmadığının bir ifadesidir. Diğer korunum kanunlarının her biri de basitlik ve homojenliğin ifadeleridir.

Homojen bir evren, ki akla gelebilecek evrenlerin en basitidir, kaza sonucu oluşması en muhtemel türde bir evrendir. Ki bu tür bir evrende pek çok 'korunum' yasaları otomatik olarak oluşacaktır.

Diğer daha karmaşık ve evrenselliği daha az olan doğa yasaları ise rastgele bozulmuş simetrilerden kaynaklanmaktadır. Evrende korunmayan bir nicelik gözlediğimizde, işin içine uzaysal simetriyi bozan bir 'kuvvet' kavramı girmektedir. Bu yolla, doğadaki kuvvetlere ilişkin olan ve evrene yapı ve şekil kazandıran kanunlar, evrende Big Bang'dan sonraki ilk zamanlarında, kendiliğinden, rastgele ve rastlantısal olarak bozulan simetrilerin ürünüdür. Bunu su buharından kar taneciklerinin oluşumuna, ya da Curie sıcaklığından daha soğuk bir değere kadar soğutulan bir demir parçasının manyetize oluşuna benzetmek mümkündür.

Kısacası doğa kanunları fikrine yakından bir bakış da evren için 'akıllı tasarım' iddialarını destekleyecek bir argüman ortaya koyamıyor. Hatta eğer bir şeye işaret ediyorsa, daha çok evrendeki ho-

mojenlik, basitlik, kendiliğindenlik ve rastlantısallığa vurgu yapıyor. 'Akıllı tasarım' gibi bir ihtimalin gerçek olmasının olası oluşu yeterli değildir. Eğer böyle bir tezde ısrar edilecekse, durumun bu olduğuna dair somut göstergeler de gerekmektedir ve sunulan iddiaların hiçbiri bunu göstermeye yetmemektedir. Bu yönde yorumlanan verilerin fikirsel şartlanmalar ve önyargılı yorumlardan kaynaklandığı göze çarpmaktadır. Hatta bu verilerin ayrıntılı analizi daha çok ters yönde sonuçlar ima etmektedir. Felsefedeki Occam's razor (Occam'ın bıçağı) prensibi gereği, gereksiz ve fazlalık faktörler açıklamalardan çıkarılır. Akıllı tasarım gibi bir fikri dünya görüşümüze katmanın evrenin açıklanabilirliğine bir katkısı yoktur. Bu durumda böyle bir iddia fazlalıktır ve bilimsel bir açıklamada yeri yoktur.

Hayatın kökeni

Rus biyokimyacı A. I. Oparin, hayatın canlı olmayan kimyasal maddelerden oluşmuş olabileceği fikrini dile getiren ilk bilim adamlarından biridir. Oparin ve İngiliz biyolog J. B. S. Haldane'in çalışmaları 1930 ve 40'li yıllarda yapılan ve hayatın kökeninde kimyasal evrimi arayan çalışmaları derinden etkilemiştir. Bu konuda, Harold Urey tarafından önerilen ve Stanley Miller tarafından gerçekleştirilen basit fakat değerli bir deney 1953 yılında uygulamaya konulmuştur. Miller, metan, amonyak, hidrojen ve su buharından oluşan bir gaz karışımına bir hafta boyunca elektriksel deşarj uygulamış ve çıkan kimyasal maddelere bakmıştı. Sonuç şaşırtıcıydı, çünkü deney tüpü içinde, canlı organizmalarda rastlanan pek çok organik bileşik oluşmuştu. Miller, yapay olarak amino asitler, üre ve çeşitli türde yağ asitleri sentezlemişti.

Bu çalışma, benzer pek çok çalışmanın önünü açtı ve farklı gaz karışımları kullanan ve enerji kaynağı olarak da ısı (yeryüzündeki koşulları taklit etmek amacıyla), ultraviyole ışık (güneşten gelen radyasyonu taklit etmek amacıyla, ki nitekim dünyanın ilk zamanlarında, ultraviyole ışığı süzen bir ozon tabakası yoktu) ve bazen de yine elektriksel deşarj kullanan (yıldırımları taklit etmek amacıyla) çeşit çeşit deneyler yapıldı. Yaratılışçı kaynaklar, Miller'in deneyine, kullandığı gaz karışımının ilkel dünyanın atmosferiyle aynı olmayabileceği gerekçesiyle saldırmışlardır. Fakat, bugün bilinmektedir ki, Miller deneyinin ürettiği maddeleri üretmek için Miller'in kullandığı gaz karışımı zorunlu değildir. Benzer sonuçlar, dünya gezegeninde bolca bulunan ve kimyasal açıdan reaktif pek çok maddeden üretilebilmektedir. Örneğin siyanidlerden, formaldehitlerden, veya karbon monoksit, nitrojen ve su buharından ibaret bir atmosferden. Hidrojen siyanür, amonyak ve metan karışımına elektriksel deşarj uygulanması yoluyla kolayca üretilebilen bir kimyasal maddedir. Siyanür, oksijen içeren bir atmosferde ölümcül bir zehir olmasına rağmen, ilkel dünya koşullarında, hayatın ortaya çıkışında önemli bir rol oynamış olabilir.

Bu tür deneyler, hayatın oluşumunda gerekli temel maddelerin, ne kadar basit ve kolay bir biçimde ortaya çıkabileceğini göstermiştir.

Bu temel maddelerin ortaya çıkışı ise, pek çok başka olasılığı mümkün kılıyordu. Örneğin nükleik asitlerin oluşumu ve tüm canlıların kullandığı enerji kaynağı olan adenozin trifosfat (ATP)'ın oluşumu. Gerekli hammaddelerin ilkel dünya koşullarındaki oluşumu neredeyse şüpheye yer vermeyecek kadar açık gösterildikten sonra, sıra hayatın kökeniyle ilgili çalışmalara gelmişti.

Sidney Fox ve diğerleri tarafından yapılan bir çalışma canlı hücrenin kökenine ait olası bir senaryo ortaya koymaktadır. Amino asit, aspartik ve glutamik asit (ki bu maddeler de yukarıda sözü edilen deneylerde görülmüş, ve hatta ay yüzeyinde ve meteorlarda bile rastlanmış maddelerdir) karışımını 65-70 santigrad dereceye kadar ısıtan Fox, amino asitleri polimerleştirmeyi (birleştirmek) başarmıştır. Bu tür bir reaksiyon güneş tarafından ısıtılmış bir yüzeyde mümkündür. Deneyin önemli bir sonucu, bu polimerleşmenin rastgele olmaması ve kendini düzenleyen, çok spesifik bazı diziler halinde meydana gelmesidir. Bu polimerler, daha sonra su ile temas haline geldiklerinde, protein mikroküreleri adı verilen muhteşem yapılar ortaya çıkartırlar. Yağmur, bu imkanı ortaya çıkartabilecek bir etkendir. Hatta yağmur, bu yapıları sürükleyip daha fazla gelişmenin meydana gelebileceği bir ortam olan denizin içine taşıyabilir. Ya da deniz içindeki sıcak su kaynakları, bu tür işlemlerin meydana gelebileceği başka bir potansiyel ortam olabilir. Bu mikroküreler, kendilerini oluşturan polimerlerin özellikleriyle birlikte, ek olarak başka bazı özellikler de taşırlar. Örneğin, elektriksel olarak aktif, çift katmanlı, zarı andıran bir yüzey. Eğer bu küreler, rahatsız edilmeden kendi hallerine bırakılırlarsa, çevredeki protein türü maddeleri bünyelerine alarak büyüyebilme yeteneğine sahiptirler. Hareket ederler, maya ve bakterilerdekine benzer şekilde yığın halinde toplanabilirler, hatta bölünebilirler. Bu yapılar, ayrıca ozmos ve seçici difuzyon özelliğine de sahiptirler. Yani küçük molekülleri geçirip, büyük molekülleri dışarıda tutmak gibi. (Hücre zarına çok benzer bir şekilde). Bu özellikler, yaşayan hücrelerde rastlanan bazı özelliklerle ortaktır ve bu yapıları oluşturan hammaddelerin özelliklerine bakılarak baştan tahmin edilebilirler.

Bir mikroskop altında bakıldığında, bu mikroküreler, ilkel hücreleri andırırlar. Hatta, yapay olarak fosilleştirilmiş mikroküreler, 3.5 milyar yıl öncesine uzanan bilinen en eski mikrofosillere tıpa tıp benzerler. Dr. Fox, kendisine bu mikrokürelerin canlı olup olmadığı sorulduğunda, bu yapıları 'canlı' değil ama 'canlımsı' olarak nitelemiştir. Bu cevap, kaçamak bir cevap olmaktan ziyade, canlılığı tanımlamaktaki güçlükten kaynaklanan dikkatli bir cevaptır. Yüzyıllarca, bilim adamları canlı ve canlı olmayan maddeyi birbirinden ayırmakta hiç güçlük çekmemiştir, fakat günümüzde bu ayrım o kadar açık değildir. Yaşam, cansız maddelerden ortaya çıktığından, belli bir noktada çizgi çekip, bundan öncesi canlı değil, bundan sonrası canlı demek icap etmektedir. Örneğin virüsler, canlı bir hücrenin içindeyken canlı gibi davranırlar, fakat dışarıda cansızdırlar. Kendi başlarına üreyemez veya metabolizma olarak işlev göremezler. Metabolizma olarak işlev görebilen, üreyebilen, çevredeki uyarılara tepki veren ve

bulunduğu ortama adapte olan yapılara genel olarak canlı ismi verilir ve virüsler canlı ile cansız arasındakı bir ayrım noktası gibidir. Hücre, genel olarak, canlı kabul edilen en temel birimdir. Bu protein temelli mikrokürelere 'proto-hücre' adı verilebilir.

Günümüz hücrelerinde, DNA molekülü, hücrenin işleyişinden sorumlu olan enzimlerin üretimindeki kodlanma mekanizmasını sağlar. Dikkat edilirse, yukarıdaki deneylerde, proto-hücre'lerin oluşumunda nükleik asitlerden bahsedilmemiştir. Proto-hücrelerin oluşumuna değin olan süreç DNA veya RNA'nın varlığını gerektirmez. Eğer hayat, bu tür proto-hücre'ler yoluyla oluştuysa, bu mikrokürelerin oluşumu, DNA ve RNA'nın oluşumundan daha öncedir. Bu durum, hayatın oluşumunda hangisinin önce geldiği konusundaki yumurta-tavuk paradoksunu çözmektedir. Hücreler ile proto-hücreler arasındaki temel fark, hücrelerin nükleik asit temelli bir genetik koda sahip olmasıdır. Bu genetik materyalin oluşumu, belli ki daha sonraki bir aşamadır.

Proto-hücrelerin, bazı katalizörler kullanılarak bazı küçük polinükleotit'leri oluşturabildiği gösterilmiştir. Ki bu polinükleotidler, DNA'nın kodlama mekanizmasının bazı bileşenleridir. Daha verimli biyokimyasal yollar üretmiş (ATP, ışığa duyarlı enzim sistemi, kodlama mekanizmaları vs gibi) proto-hücreler doğal seçilim sürecinde daha fazla seçilmiş olmalıdır. Proto-hücreler, hayatın kökeniyle ilgili araştırmalarda, en önemli problemlerin 3 tanesini çözmektedir. Proteinlerin uygun düzende kendiliğinden oluşumu, hücre zarı benzeri yapıların ortaya çıkışı ve enzim üretecek enzimlerin bulunmadığı ortamda enzimlerin oluşumu. Bizler çok kompleks organizmalar olmamıza rağmen, bizi oluşturan herşey, beynimiz dahil, gayet normal organik maddelerden yapılmıştır.

İlk hücrenin ortaya çıkışıyla ilgili yapılan çalışmalar, henüz tüm problemleri çözememiş, fakat bu konuda çok fazla bilgi ve ipucu üretmiştir. Şu ana kadar öğrendiklerimiz, hayatın doğal süreçler yoluyla, uygun ortamdaki biyokimyasal işlemler sonucu oluştuğunu göstermeye yeterlidir. Bulmacanın diğer parçaları da elbette çözülmek zorundadır, fakat hayatın kökeniyle ilgili, bizi ilgilendiren en temel cevaplar şimdiden verilmiş gibidir. Bu da hayatın uygun ortamlardaki doğal süreçlerle kendiliğinden oluştuğudur. Henüz bilinmeyen diğer teknik ayrıntıların anlaşılması bir zaman meselesidir.

Hayatın 'nasıl' oluştuğu ile 'neden' oluştuğu ayrı konulardır. Teistler genellikle bu iki soruyu birbirine karıştırırlar. Hayatın nasıl oluştuğu, biyokimyasal açıdan cevabı olan bilimsel bir soruyken, hayatın 'neden' oluştuğu, yani, evrendeki doğa yasalarının neden hayat denen bir şeyin ortaya çıkmasına izin verdiği, neden doğa yasalarının başka bir şekilde değil de, hayata izin veren bir şekilde olduğu sorusu 'felsefi' bir sorudur. Hayatın kökeniyle ilgili bir tartışmada bu soruya yer olmadığı gibi, dünya üzerinde bu soruya cevap vermeye yetkili kimse de yoktur. Çünkü bu sorunun cevabı için elde yeteri kadar bilgi yoktur. Bu soruya, hayatın altında zeka ve bilinçli tasarım gören açıklamalar ile cevap vermek kanıtsız spekülasyonlarla hem kendini hem de başkalarını kandırmaktır. Nitekim, hayatın ortaya çı-

kamayacağı bir doğa yasaları grubuna sahip bir evrende, bu soruları soracak birileri ortaya çıkmayacağından, aslında bu sorunun cevabı belki de kendiliğinden bellidir. Sonsuz çeşitlilikteki ortamlar ve sonsuz olasılıklar arasından, ancak hayatın ortaya çıkışına imkan veren doğa yasalarının bulunduğu ortamlarda hayat ortaya çıkabileceğinden, bu soruyu da ancak o ortamlardakiler sorabilir. Dolayısıyla, imkanlar dünyasının sonsuz çeşitliliği, hayatın sebebine ilişkin şu an yaşadığımız hayret, kabul edemezlik ve şaşkınlığı belki de zorunlu kılmaktadır.

İnsanın ataları

Önceleri, evrim biyologları arasında, belli bir dönemde dünya üzerinde tek bir hominid türünün yaşadığı fikri daha yaygındı. Gezegenimizde, kültürel yaşama sahip birden fazla türün bir arada yaşamasına imkan verecek miktarda ekolojik alanın bulunmadığı fikrindeydiler. Fakat günümüzde, insan türünün de geçmişinde, diğer çoğu canlı türü gibi aynı anda yeryüzünde yaşamış çok sayıda türün oluşturduğu bir çeşitliliğin bulunduğu fikri daha yaygındır. Nitekim, bunu destekleyecek çok sayıda fosil bulgusu da ele geçmiştir.

İki ayak üstünde yürüyen ilk hominid 'australopith' türlerinden beri, gezegenimiz hominid çeşitliliğini gösteren delillerle doludur. En eski potansiyel hominid türü Ardipithecus ramidus'tur. (4.4 milyon yıllık). Biraz daha genç ve daha iyi bilinen bir tür ise Australopithcus anamensis'dir. (4.2 milyon yıllık). Ardipithecus, dik yürüdüğüne dair elde dolaylı delil bulunan bir tür olmasına rağmen, pek çok açıdan hominid'den çok maymunlara benzer. A. anamensis ise A. afarensis türüne (ünlü 'Lucy' fosilinin dahil olduğu 3.8-2.8 milyon yıllık iki ayak üzerinde yürüyen bir tür) çok benzer bir türdür. Ayrıca, yakın zaman önce Çad'da bulunan 3.0-3.5 milyon yıllık A. bahrelghazali 'Lucy'nin benzeri bir başka türdür.

Güney Afrika'da yakın zamanda bir başka iki ayak üstünde yürüyen hominid fosili bulunmuştur. Henüz isimlendirilmemiş bu fosilin yaşı 3.3 milyon yıl olarak belirlenmiştir. Aynı bölgede, 3 milyon yıl öncesinden itibaren A. africanus fosilleri görülmeye başlar. Yakın zaman önce isimlendirilmiş 2.5 milyon yıllık A. garhi türünün, A. afarensis ile daha genç austrolopith ve Homo türleri arasında yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Aşağı yukarı aynı döneme ait bir başka tür ise Paranthropus aethiopicus'tur. En ünlü örneği 2.5 milyon yıllık ünlü 'siyah kafatası' fosilidir. 2 ile 1.4 milyon yıl öncesine ait bir başka paranthropus türü ise P. boisei'dir. Güney Afrika'da, 1.6 milyon yıl öncesinde ise birbirine yakın iki paranthropus türü yaşamıştır. P. robustus ve P. crassidens.

Belli bir türün ortalama ömrü birkaç bin yıl kadar kısa bir süre bile olsa, Afrika kıtası, en azından periyodik olarak, aynı dönemde yaşamış çok sayıda hominid türünün ev sahipliğini yapmıştır.

Homo türlerinin ortaya çıkışı, bu kuralda herhangi bir değişikliğe yol açmadı. Doğu ve güney Afrika'da bulunan 1.8 ile 2.5 milyon yıl öncesine ait fosillerin çoğu Homo habilis ve Homo rudolfensis türle-

rine dahil edilmesine rağmen, o dönemde bölgede bulunan tür çeşitliliğinin çok daha fazla olduğu tahmin edilmektedir. 1.8 ve 1.9 milyon yıl önce ise bu iki türe P. boisei ve H. ergaster (vücut biçimi modern şekli andıran ilk hominid türü) de katıldı. H. ergaster veya onun çok yakın akrabası olan bir başka tür, sonraki dönemde ortaya çıkacak olan daha fazla çeşitliliğin başlangıç türü olmuştur. Java ve Çin'de bulunan 1 milyon yıl öncesine ait Homo Erectus fosilinin yaşadığı dönemde de aynı yörelerde daha başka hominid türlerinin yaşamış olması olasıdır. Avrupa kıtasında bulunan en eski hominid fosili ise 800 bin yıllık H. antecessor'dur. 600 bin yıl öncesinde ise, Afrika'da H. heidelbergensis'e ait kalıntılar görülmeye başlar. Bu türe ait, 500 bin ve 200 bin yıl yaşlarında fosiller aynı zamanda Avrupa ve Çin'de de bulunmuştur. Bu tür hakkında biraz daha bilgi edinildiğinde, bu grup fosillerin aslında birden fazla birbirine yakın türü temsil ettiğinin görüleceği düşünülmektedir. Bu tür veya yakın bir akrabası, Avrupa ve Batı Asya'da yaşamış H. neanderthalensis türünün (200 bin ile 30 bin yıl öncesi) kökenini oluşturmaktadır. Afrika'da bulunan fosil kayıtları, bu dönemdeki bağımsız hominid türleşmelerine de işaret ediyordu ki, bunların en önemlisi ise modern insan H. Sapiens'tir.

Bu türlerin özellikle son milyon yıla ait olanlarının tümü istisnasız iki ayak üstünde yürüyen ve hemen hemen tümü basit aletler kullanan türlerdir. (Fosil kayıtlarının bulunduğu bölgedeki taştan alet kalıntıları ve diğer başka bulgular, bu türlerin bilinçli bir şekilde basit aletler kullandığına işaret etmektedir).

Kısacası insanın ataları ve diğer insanımsı primat türleri milyonlarca yıldır başka türlere dönüşerek, yok olarak, çeşitliliğe uğrayarak ve türleşerek diğer canlı türleri gibi evrim geçirmektedirler. Tüm bu serüvenin sonunda, son 30 bin yıldır, iki ayak üzerinde yürüyen ve alet kullanan sadece tek bir primat türü hayatta kalmayı başarmıştır, ki bu da modern insan H. sapiens'tir.

Fosilleri bulunmuş bazı hominid türlerinin adları ve yaklaşık ne kadar zaman önce yaşadıkları:

- Homo sapiens (500 bin yıl - günümüz)
- Homo neanderthalensis (150 bin - 30 bin yıl)
- Homo heidelbergensis (600 bin - 200 bin yıl)
- Homo antecessor (800 bin yıl)
- Homo erectus (1.6 milyon - 250 bin yıl)
- Homo habilis (2.1 - 1.5 milyon yıl)
- Homo ergaster (1.9 - 1.8 milyon yıl)
- Homo rudolfensis (2.5 - 1.8 milyon yıl)
- Australopithecus boisei (2.0 -1.5 milyon yıl)
- Australopithecus robustus (2.0 - 1.5 milyon yıl)
- Australopithecus africanus (2.8 - 1.9 milyon yıl)
- Australopithecus aethiopicus (2.5 milyon yıl)
- Australopithecus garhi (2.5 milyon yıl)
- Australopithecus afarensis (3.8 - 2.8 milyon yıl)
- Australopithecus bahrelghazali (3.5 - 3.0 milyon yıl)
- Australopithecus anamensis (4.2 milyon yıl)

- Ardipithecus ramidus (4.4 milyon yıl)

Evrimin amacı

Evrim kör işliyorsa ve arkasında bir zeka yoksa, gittikçe daha karmaşık ve ileri canlılar neden ortaya çıkıyor?

Evrimin neden sürekli daha ileri ve daha karmaşık canlılar ortaya çıkardığını incelemeden önce, doğadaki karmaşıklığı ve sebebini anlamamız gerek.

Doğada sürekli kompleks (karmaşık) yapılar görürüz. Atmosferik olaylar, bulutlar, dağların yüzeyleri, kar kristalleri, vücuttaki kan damarlarının ve doğada nehirler ve kollarının oluşturduğu ağlar, deniz sahilleri vs.

Bu yapıların bazıları günümüzde fraktaller denen geometrik şekillerle yaklaşık olarak modellenebilmektedir. Fraktal, çok sayıda parçadan oluşan ve pek çok parçanın bütünün küçük bir kopyası olduğu karmaşık geometrik şekillere verilen isimdir. İnternette fraktaller diye arama yaptığınızda matematiksel yolla geliştirilmiş pek çok fraktal şekillere örnekler bulabilirsiniz. Fraktaller kullanılarak kar kristallerinin, dağ yüzeylerinin geometrik yapısının veya başka kompleks yapıların nasıl oluşturulabileceği gösteren animasyonlu resimler de mevcuttur internette.

Bu örneklerin tümünde prensip, bir başlangıç şekline aynı basit kuralların sürekli, çok sayıda iterasyonla uygulanmasıdır. Örneğin bir üçgenden başlayan ve kar kristalini oluşturan model, üçgenin her kenarının üç parçaya ayrılması, bu üç parçadan ortadakinin birbiriyle kesişen iki çizgi ile değiştirilerek başlangıçtaki üçgenin küçük bir benzerinin kenarda oluşturulması, sonra da aynı işlemin ortaya çıkan tüm yeni kenarlar için tekrarlanması ve bu işlemin sayısız defa tekrarlanmasının bir sonucu.

Bu tür basit kuralların, bir başlangıç durumuna sayısız defa uygulanması türünde oluşumlar, herşeyin çeşitli basit doğa kurallarına göre körce işlediği doğada çok karşılaşılan bir durumdur.

Dolayısıyla doğa, işleyiş biçimi sebebiyle kompleks yapılar ortaya çıkarmaya meyillidir.

Evrim ve komplekslik

Peki bütün bunların bizimle ve yukarıda sorulan soruyla ne ilgisi var?

Yukarıda fraktallerle anlatmaya çalıştığımız şey, sadece bir prensibin analoji yoluyla açıklanmasıdır. Bu prensip ise, her şeyin körce işlediği doğada pek çok yapının basit kuralların çok uzun bir zaman dilimi içinde sürekli üst üste binip birikerek kompleks yapılar oluşturmasıdır.

Evrimin işleyiş biçimini bu fraktallerle açıkladığım falan düşünülmesin sakın. Burada anlatmaya çalıştığım şey, sadece doğanın neden komplekslik oluşturduğudur.

Bu komplekslik, her adımın, bir önceki adımın bittiği noktadan başlaması sebebiyledir. Bu sayede çok basit kurallar bile sayısız defa üst üste uygulanmak ve her seferinde bir önceki durumda ortaya çıkan sonuç üzerine uygulanmak suretiyle çok kompleks yapılar ortaya çıkarabilmektedir.

Canlılıkta da en basit canlılardan başlamak üzere, her nesil yukarıda bahsettiğimiz yeni iterasyonlara benzetilebilir. Bu şekillerde, bütünün küçük parçalarda kopyalanması gibi, canlılar da bilindiği gibi genetik yapılarını sürekli kopyalamaktadırlar.

Bu sürece bir de değişen çevre koşullarını ekleyin (volkanik patlama ve sel gibi doğal felaketler, göçler, coğrafi izolasyon, canlılar arasındaki av-avcı ilişkileri vs) ve aynı zamanda mutasyon, eşeyli üremede genlerin rastgele birleşmesi vs gibi faktörleri hesaba katın, milyarlarca süre işlemeye bırakılan bu sistem elbette ki dünyada gördüğümüz düzeyde bir çeşitliliği ve kompleksliği yaratmaya muktedirdir.

Yani sürekli daha kompleks yapıların ortaya çıkması, her adımın, bir önceki adımın bittiği noktadan başlaması ve tüm bu küçük değişikliklerin sürekli birikmesindendir.

Evrim ve zeka

Zeka ve bilincin gelişmesi ise, evrimin ne amacı ne de nihai hedefidir. Soyun devamı için, evrimsel süreç açısından zeka gerekli bile değildir. Bugün insandan çok daha az gelişmiş fakat evrimsel süreçte son derece başarılı pek çok canlı türü bulunmaktadır. Örneğin hamamböcekleri dinazorlar çağında da yaşıyordu, hala da yaşamaktadır.

Bu yüzden zekanın ve bilincin gelişimi aslında bir bakıma bir kazadır. Sürekli artan kompleksliğin, belli bir noktada belli bir eşiği geçmesindendir. Bu yüzden bu tür özelliklerin ortaya çıkışı evrim sürecinde bu kadar çok zaman almıştır.

Bu özellikler, belli bir eşik düzeyinin üzerinde komplekslik gerektirir. İnsanın ve diğer üst primatların beyin yapısı tüm canlılar arasında rastlanabilecek en karmaşık nöron ağlarına sahiptir. (Belki balinalar ve yunuslarla birlikte). Diğer pek çok üst memelide de karmaşık nöron yapıları bulunur ve onların da önemli bölümünde bizdeki kadar değilse de belli bir miktar zeka bulunmaktadır.

Evrimin bir amacı var mıdır?

Evrimin hiçbir mekanizmasında bilinç bulunmadığından (hücre bölünmesi, DNA'nın kendini kopyalaması, eşeyli üreme, mutasyonlar vs), evrimin de bir amacı olduğunu düşünmek için bir sebep yoktur.

Evrimde amaç olduğu illüzyonunu yaratan faktör, doğada uzun süre değişmeden kalan doğa koşulları ve çevre faktörleri ve de canlıları bu faktörlere göre seçen doğal seçilim prensibidir. (Doğada çok yavaş değişen pek çok faktör vardır, örneğin iklim, toprağın ve yaşanan coğrafi bölgenin yapısı, kayaların yapısı vs). Dolayısıyla, doğal seçilim, belli bölge için yaşamaya uygun canlıları seçtiğinden, ortaya çıkan sonuç sanki o canlıların o çevrede yaşamak için özel olarak o

şekilde yaratılmış olduğu illüzyonudur.

Fakat bu gözlemden bu sonucu çıkarmak, insan yüzünün gözlük takmak için yaratılmış olduğunu söylemeye benzer. Yani meseleyi tersinden görmektir. Canlılar çevrelerine uygun şekilde yaratıldıkları için yaşadıkları çevreyle uyum halinde değildir. Doğal seçilim yoluyla, çevreye daha uygun olanların sürekli seçilmesi sonucu yaşadıkları çevreye uyumlu hale gelmişlerdir.

Evrimde eğilimler var mıdır, eğer öyle ise, bunları hangi süreçler ortaya çıkarır?

Belki evrimin belli bir amacı yoktur ama yukarıda bahsettiğimiz, doğadaki değişmeyen ya da yavaş değişen bazı faktörler ve bunların doğal seçilim sürecindeki belirleyicilikleri yüzünden, belli ekosistemler ve orada yaşayan popülasyonlar için belli eğilimlerden bahsedilebilir.

Ağaç kabuklarını gagasıyla delip, altına saklanan böceklerle beslenen bir kuş için daha sağlam ve daha uzun bir gaga kendi işine yarayan bir avantajdır. Dolayısıyla, doğal seçilim sürecinin bu kuşun sürekli daha sağlam ve daha uzun gagalı olanlarını genetik olarak seçmesi, bu sebeple de yeteri kadar nesilden sonra bu kuşun yaşayan örneklerinin gagasının milyonlarca yıl önce yaşamış aynı kuşun gaga örneklerine göre daha sağlam ve daha uzun olması normaldir.

Dolayısıyla, evrimsel süreçte bazı eğilimlerden bahsedilebilir. Ama bunlar kararlaştırılmış ve baştan belirlenmiş eğilimler değil, doğanın hızlı ve yavaş değişen faktörleri arasında ortaya çıkan bir dengeden dolayıdır.

Evrimin bir amacının olmadığını subjektif olmayan veriler ile gösterebilir misiniz, ispatlar mısınız?

Bu noktada, bu sorunun cevabı da okur için açık olmalıdır. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi, evrimsel süreçteki hiçbir mekanizmada belli bir somut amaç göze çarpmadığından, hatta tam tersi gen çeşitliliği yaratan faktörler olsun, mutasyonlar olsun, pek çok mekanizma rastgele işlediğinden, evrimin bir amacı olduğunu düşünmek için ortada bir sebep yoktur.

Evrimin amacı olmadığı sonucuna, evrimsel sürecin altında yatan faktörlerin gözlenmesi ve kavranması sonucu ulaşılmaktadır. Soruyu soranın ne tür bir ispat beklediği meçhul olmakla birlikte (ki doğa bilimlerinde ispattan değil, teorilerin ampirik bir doğrulaması veya yanlışlanmasından bahsedilebilir sadece, ispat daha çok mantık ve matematik gibi dallar için tanımlı ve anlamlı bir kavramdır), evrim süreciyle ilgili bahsettiğimiz gözlemler ve incelemeler, doğa bilimlerinde mümkün olan düzeyde bir kanıt teşkil etmektedir.

Peki bu mekanizmayı ve onu işleten kuralları, belli bir süre önce, şu anda ortaya çıkan sonuçları üretsin diye oluşturmuş ve kurmuş bir üst zihnin var olmadığı söylenebilir mi diye sorulursa, böyle bir şey, sadece bu verilere bakarak söylenemez.

Bu verilere bakarak söylenebilecek tek şey, bunların altında bir amacın gözükmediğidir. Fakat amaçsız gözüken bu mekanizmanın ortaya çıkışına yol açan doğa kanunlarının belli bir niyetle o şekilde belirlenip, sonra da uygulamaya koyulup koyulmadığı ayrı bir konudur.

Aslında doğa kanunu deyince ne anlamamız gerektiği ve doğa kanunlarının kökeni incelendiğinde, onların da evrenin yapısına işlemiş basitlik ve homojenliklerin ifadesi olduğu ve altlarında bir amaç gözükmediği ortaya çıkmaktadır.

Fakat olay bu noktada metafizik inançlar konusuna geldiğinden, kimsenin kimseye bu konuda bir şey dikte etmesi mümkün değildir. Sadece daha olası olan ve mevcut gözlemlerin işaret ettiği sonuçlardan bahsedilebilir. Evrendeki işleyişin arkasında belli bir niyet ve amaç görmek, açıklamanın içine kendisine ihtiyaç duyulmayan fazlalık bir faktör katmaktır. Felsefede Occam'ın bıçağı denen prensip gereği, fazlalık olan ve açıklamaya yeni bir şey katmayan bir faktörün açıklamadan çıkarılması daha tutarlı bir bakış açısıdır. Fakat, elbette ki yetişme tarzları ve toplumdan aldıkları önyargılar sebebiyle insanların bu konulardaki bakış açılarını etkileyen çeşitli eğilimler olacaktır.

Bilimsel açıdan elden gelecek tek şey, gözlemlerin neye işaret ettiğini açıklamaktır ki bunu da şu ana kadar yaptık. Evrenin işleyiş sürecinin incelenmesi, hiçbir ayrıntıda işin içinde bir zeka ya da amacın olduğunu düşünmeyi gerektirmemektedir.

Fakat bilim, evrenin ardında bir zeka olmadığını kanıtlamış değildir. Bilimin gösterdiği, böyle bir zekanın var olduğunu düşünmeyi gerektiren bir sebebin olmadığıdır. Herşey bu tür bir zeka farz edilmeden de açıklanabilir.

Evrende neden hayat var?

Evrende mevcut dağa yasaları, koşullar uygun olduğunda hayatın ortaya çıkmasına izin verir. Hatta koşulların uygun olduğu bir ortamda, hayatın ortaya çıkması mevcut fizik ve kimya yasalarında büyük bir olasılıktır. Fakat bu neden böyledir? Evren neden koşullar uygun olduğunda hayat diye bir şeyin ortaya çıkmasına izin verecek doğa yasalarına sahiptir ? Veya, başka bir ifadeyle, 'Evrenimiz neden hayata izin veren bir evrendir?'. 'Neden başka türlü değildir?'

Burada dikkat edilmesi gereken şey, meseleye belki de tersinden bakmakta olduğumuzdur. Yani bizim bu soruyu sorabilmemiz için zaten hayata izin veren bir evrende yaşıyor olmamız gerekirdi. Dolayısıyla, bu soruyu sormamız belki de zaten anlamsız. Çünkü zaten evrenin dışında ne olduğunu bilmiyoruz. Belki de sonsuz sayıda evren var. Belki bunların çoğu hayatın ortaya çıkmasına izin veren fiziksel kanunlara sahip değiller. Belki biz buna izin veren az sayıdaki evrenlerden birinde yaşıyoruz. Diğerlerinde bu soruyu soracak birileri ortaya çıkamayacağına göre, bizim , 'Neden başka evren değil de biz?' dememiz kendi kendinin cevabi olan anlamsız bir soru belki de.

Fakat tabii ki bu da bir spekülasyon. Çünkü evrenin ötesinde ne olduğunu bilmiyoruz. Başka evrenler olup olmadığını bilmiyoruz. Eğer varsalar, kaçının hayatın ortaya çıkmasına izin veren evren olduğunu da bilmiyoruz.

Fakat zaten eğer spekülasyon yapıyorsa (yani delilsiz konuşuyorsak), seçenekler sonsuz. Belki de evren sonsuz defalar 'Big Bang' patlamalarıyla ortaya çıkıp, sonra 'big crunch' denen kendi üzerine çökmeyle yok oluyor. Ve her ortaya çıktığında başka doğa kanunlarıyla çıkıyor. Eğer bu sonsuz defalar oluyorsa, bazılarında hayata izin veren doğa yasalarının olduğu evrenler ortaya çıkabilir pekala.

Eğer spekülasyon yapıyorsak, yani desteksiz konuşuyorsak, içinde 'akıllı tasarımcı' fikri bulunan ya da bulunmayan, ateist olan ya da olmayan pek çok evren açıklaması aklımıza gelebilir. Örneğin, evrenin kökeniyle ilgili çeşitli bilimkurgu eserlerinde işlenmiş bazı spekülasyonlardan örnekler:

- Bu evren başka bir üst evrendeki bir bilgisayarda çalışan bir simülasyon programı ve bizler de bu programın, programlanmış karakterleriyiz. Hatta o da bir başka üst evrenin ürettiği bir simülasyon ve insanlar olarak biz de gelecekte kendi evren simülasyon programımızı çalıştırmaya başlayacağız ve bu sonsuz bir zincir olarak devam etmekte.

Kulağa saçma mı geliyor? Mantıksal olarak, görülmeyen, duyulmayan, neye benzediği bilinmeyen, sadist bir Tanrı'nın sırf kendi eğlencesi için sayısız insan hayatıyla oynaması türündeki bir spkekülasyona yine de eşdeğer ve ondan da daha ferahlık verici bizce.

- İnsanlar ve genel olarak bu evrendeki hayat, milyarlarca yıl sonra öyle bir uygarlık düzeyine ulaşacak ki, zamanda geri gidip 'Big Bang'i ve dolayısıyla bu evreni yaratacaklar.

- Evren kendi üzerine kapanan bir halka gibidir. Başı veya sonundan söz edilemez. Evrenin başlangıcı (Big Bang) küre üzerindeki bir nokta (örneğin dünya üzerindeki kuzey kutbu noktası) gibidir ve Big Bang'in öncesinden bahsetmek kuzey kutbunun daha kuzeyinden bahsetmek gibidir. Yani anlamsızdır.

- Big Bang maddenin sonsuz bir yoğunlukta ve kendi içine çökmesi ile oluşturulabilecek bir şey olduğundan, bir karadelik oluştuğunda, bazı spekülasyonlara göre bu başka bir boyutta, bir 'Big Bang'e sebep olduğundan, yeteri kadar gelişmiş bir uygarlık laboratuvarda yapay bir Big Bang oluşturabilir ve belki de biz bir üst evrendeki bir fizikçinin laboratuvarında oluşturduğu bir yapay 'Big Bang'iz.

Daha pek çok benzerleri üretilebilir bunların. Nitekim de üretilmiştir. Fakat kısaca, bu örnekleri verirken amacımız, bunlardan herhangi birinin doğruluğunu iddia etmek değil, söz konusu olan açıklamalar 'spekülasyon' (dayanaksız fikir) olduğu sürece, mantıksal olarak birbirine eşdeğer, içinde yaratıcı fikri taşıyan ya da taşımayan çok sayıda evren açıklamalarının mümkün olduğunu göstermektedir.

Yani seçenek yokluğu yüzünden bir 'akıllı tasarımcı' fikrine ulaşmak gibi bir zorunluluğumuz yok. Bunun sebebi, her şeyden önce,

bir spekülasyonu kabul etme konusunda bizi engelleyen 'bilimsellik' kaygımızdır. Dayanaksız bir şeyi kabul etmek istememe prensibimizdir. Ne de olsa, evrendeki hayat ve düzen zorunlu olarak, mantıksal bir biçimde 'akıllı tasarımcı' fikrine götürmüyor insanı. Bir şeyin delil olduğunu iddia edebilmek için, onu realiteden mantıksal olarak çıkarabilmek gerekir. Evrende düzen ve hayat olmasını, 'akıllı tasarımcı' fikrine nedensel olarak bağlayamadığımız için, bu olasılığı kabul etmek için ortada yeterli bir sebep yoktur. Bir kabulü sırf başka seçenek olmadığını zannettiğimiz için kabul etmekle, bu kabulün doğruluğunu kanıtlamış olmak aynı şey değildir. Elde gerçekten başka seçenek olmasa bile (ki var), bir açıklamayı sırf seçeneksizlik yüzünden kabul etmek onu kanıtlamak demek değildir. Bu bilimsel bir tavır hiç değildir.

Evrenin kökeni üzerine spekülasyonlar

Bertrand Russel'in dediği gibi, insanlar inanmak istiyorlar ve inanmak için iyi sebep bulamadıklarında da ellerindeki kötü sebeplerle yetiniyorlar. Yani evrenin nasıl ortaya çıktığını, kökenini, hayatın anlamını ve bu tür pek çok sorunun cevabini bilmek istiyorlar. Verilen cevabın delilinin olup olmaması, doğru olup olmaması onları pek ilgilendirmiyor. Sadece bir psikolojik tatmin arıyorlar. Eğer her şeyin nasıl ve neden olduğunu çözebilirlerse, ya da biri onlara bunu açıklarsa, daha rahat ediyorlar. Bilinemeyenlerle yaşamak onlara göre değil. Uydurma da olsa açıklama istiyorlar.

Bu yüzden ben de evrenin kökeni konusunda tipik teist açıklamalarla bağdaşmayan birtakım spekülasyonlar derledim. İnançlılar, dinlerin açıklamasını ve Tanrı inancını spekülasyon olarak nitelemeyip doğru olduğunu iddia etseler de, ben getirdiğim açıklamaların pek çoğunun spekülasyon olduklarını kabul edeceğim. (Bazıları teori sayılır, çünkü bazı delillerle desteklenmektedirler. Fakat bu yazıda teori veya spekülasyon ayırmadan, çeşitli alternatif açıklamaları sıralayacağız).

Aklıma gelen ve evrenin ve hayatın kökeni konularını açıklayabilecek, içinde akıllı tasarımcı fikri taşıyan ve taşımayan çeşitli açıklamalar sıralayacağım. İçinde akıllı tasarımcı fikri taşıyanları da dahil edip sıralamamın sebebi, akıllı tasarımcı deyince otomatikman Tanrı'nın anlaşılması gerekmediğini okurlara göstermek. Her nedense, evrenin ve canlılığın tasarım ürünü olduğunu gösterebilirlerse, teist bir Tanrı fikrini de kanıtlamış olduklarına inanıyor çoğu inançlı. Bu önyargının geçersizliğini göstermek maksadıyla, içinde akıllı tasarımcı fikri taşıyan, fakat tipik teist açıklamalarla bağdaşmayan birtakım fikirleri de dahil edeceğim.

* * *

Önce akla gelebilecek bazı akıllı tasarımcı spekülasyonları:

1. Evrende var olan canlılık ve zeka, trilyonlarca yıl sonra öyle bir teknolojik düzeye ulaşacak ki, zamanda geri gidip evrenin geçmişini etkilemenin yolunu öğrenecekler ve en sonunda en geriye gidip Big

Bang'ı yaratarak evrene ve kendilerinin gelecekteki ortaya çıkışlarına sebep olacaklar. Big Bang'in ilk koşullarını öyle bir ayarlayacaklar ki, ortaya çıkan evrenin doğa yasaları, bizim şu anki evrende bildiğimiz yasalar gibi olacak, dolayısıyla, bu yasaların etkileri otomatik olarak aynı sonuçları üretecek. Canlılık, bu yasaların gerektirdiği şekilde, çeşitli gezegenlerde, fizik ve kimya yasalarının öngördüğü şekilde ortaya çıkıp gelişecek ve evrimleşerek sonunda zeka ve bilinç sahibi varlıkları yaratacak. Böylece kendi üzerine kapanan bir döngü oluşacak ve nedenler zincirinin sonsuzluğu problemi ve köken sorunu çözülmüş olacak.

2. Evreni, üstün bir uygarlığın kolektif bilinci yönetmektedir. Bu uygarlık ezelden beri vardır ve yaratılmamıştır. Bu uygarlığın kolektif bilinci her şeyi yönetmektedir ve evrendeki gök cisimlerinin oluşumunu sağladıktan sonra, bunlar arasında seçtikleri bazılarına kendi uygarlıklarına ait tohumlarla canlılık ekmektedirler. Bu tohumlardan türeyen canlı hücreler evrimleşerek dünyadakine benzer ekosistemler ve hatta zaman içinde uygarlıklar yaratmaktadır.

3. İki tane Tanrı vardır ve ikisi de ezelden beri mevcuttur. Aralarında iş bölümü yapmışlardır ve bazı işlerle birisi, bazı işlerle diğeri ilgilenmektedir. Evreni birlikte planlayarak yaratmışlardır. Aralarındaki bazı anlaşmazlıklar yüzünden evrenin yaratılışı bir anda yapılamamış, 6 gün sürmüştür. Hatta sonradan gönderdikleri kuranda da belirttikleri gibi önce yeri, sonra gökleri yaratmışlardır. Bunun nasıl olduğunu sormayın, çünkü bizim aklımız ermez. Koca evreni sadece dünyadaki insanlar için yaratmışlar ve evrende insanlardan başka zeki canlı olarak sadece melek ve cinleri yaratmışlardır. Tek insan için, bu derece büyük bir evrenin ve bu kadar çok gök cisminin yaratılarak yer ve madde israfı yapılmasına bozulan bir tanesi, diğer yaratıcıyla bozuşmuş, bu yüzden insanlara kitap gönderirken diğerinden bahsetmemiştir bile. Hala küstürler. Barışınca yeni bir kitap gönderip aslında biz iki taneyiz diyeceklerdir.

4. Toplam Tanrı sayısı 8-10 tanedir. Bunlar Eski Yunan efsanelerinin Tanrı'ları gibi birbiriyle evlenir, çocuk sahibi olurlar. Çocukları da Tanrı olur bunların. Ama bir tanesi dünyaya gönderilmiş ve İsa adını almıştır. Diğerleri uzay boşluğunda, hiçbir şeye ihtiyaçları olmadan yaşarlar. Yarattıkları evreni kollayıp, onunla oyunlar oynarlar. Evrenin değişik bölgelerini aralarında paylaşmışlardır. Bizim dünyamızın bulunduğu bölgeden bir tanesi sorumludur. Bizimle bütün bağlantıları o kurar. Bu Tanrı, eski yunan zamanında insanlara diğer Tanrılardan da bahsetmiş, onun için ortaya çok sayıda çok tanrılı ve putperest dinler çıkmış, fakat zaman içinde onların bu dünya ile ilgilenmemesi yüzünden yeni gönderdiği dinlerde onlardan bize bahsetmemiştir bile.

5. Evrenin kendisi zeki ve akıllıdır. Bu yüzden, bir vücuttaki canlı hücreler misali, bu akıllı evren de kendi bünyesinde yer alan bazı gezegenler üzerinde akıllı uygarlıklara sahiptir. Bu uygarlıklar da aynı hücreler gibi doğar, büyür, gelişir ve ölür. Bir arada bulundukları evrende, evrenin toplam canlılığının küçük parçaları olarak işlev görürler. Bu canlı evren ezelden beri yaşamaktadır. Bu yüzden yaratıl-

mamıştır. Bu zeka tarafından yaratılan şeyler, doğup, büyüyüp, ölen ve bu toplam canlılığı oluşturan küçük birimler olan küçük uygarlıklardır.

* * *

Şimdi de içinde akıllı tasarımcı fikri taşımayan bazı spekülasyonlar:

6. Boşluk, ya da 'hiçlik', kendisini oluşturan iki zıt kutba (pozitif ve negatif enerji gibi) ayrılarak yin ve yang benzeri, birbirinin zıttı ve tamamlayıcısı iki evrensel gücü oluşturmuşlardır ve bunların karşılıklı etkileşimleri ve bir tanesinin bir noktada yoğunlaşarak boşluğun yapısını bozması sonucunda bildiğimiz madde ve evren doğmuş, daha sonra ise her şey yine bu iki zıt gücün karşılıklı etkileşimine dayanarak rastlantısal olarak ortaya çıkmış birtakım kurallar çerçevesinde gelişerek bugün gördüğümüz her şeyi oluşturmuştur.

7. Evren ve madde ezelden beri vardır. Sonsuzdur ve yaratılmamıştır. Devamlı bir sonsuz dönüşüm halindedir. Evrenin genişlediğini zannetmemiz, bizim ölçüm yöntemlerimiz ve astronomi biliminin geriliğinden kaynaklanmaktadır. Kızıla kayma Doppler etkisinden değil, Compton etkisinden kaynaklanmaktadır ve sebebi evrenin genişlemesi değil, yıldızlar arası boşluktaki yüklü parçacıklardan gecen ışığın dalga boyunun değişmesidir. Kozmik arka plan radyasyonu ise yıldızların ışığının uzay boşluğunu ısıtmasından kaynaklanır. Her şeyin dönüşüm halinde olduğu evrende, koşulların uygun olduğu bazı gök cisimlerinde kompleks moleküller ve canlılık ortaya çıkmaktadır.

8. Evren, kozmolojideki salınım yapan evren modelinde olduğu gibi, devamlı Big Bang ile başlayıp, bir süre genişledikten sonra yavaşlayıp sonunda big crunch ile kendi üzerine çökmektedir. Bu çökme yeni bir Big Bang'e sebep olmaktadır. Bu çökme anındaki singularitenin sebep olduğu belirsizlikler yüzünden, evren her ortaya çıktığında başka ilk koşullar ve başka doğa yasalarıyla başlamaktadır. Sonsuzdan beri devam eden bu çevrim yüzünden, ortaya çıkan bazı evrenlerde yasalar canlılığa sebebiyet verecek türde yasalardır ve dolayısıyla koşulların uygun olduğu bazı gezegenlerde evrimsel süreç yoluyla canlılık gelişir. Ortaya çıkan bazı evrenler ise tamamen ölüdür.

9. Günümüzün kozmolojisinde gittikçe popülerleşmeye başlayan teorilerin söylediği gibi, aslında bir tane değil, çok sayıda evren vardır. Tüm evrenler zaman denizinde yüzen köpükler gibidirler. Şişme teorisinin öngördüğü şekilde, bir evrenin sınır koşullarında meydana gelen koşullar, başka bir evreni başlatan ilk kıvılcım (Big Bang)'ler olmaktadırlar ve evrenler bu şekilde devamlı birbirinden tomurcuklanarak ortaya çıkmaktadır. Bu kadar çok sayıda evrenin bir kısmında olasılık yasalarının dikte ettiği zorunluluk yüzünden canlılık adını verdiğimiz kompleks yapılar ortaya çıkabilmektedir.

10. Kozmolojideki son gelişmelerin gösterdiği gibi, ortada tek bir evren bulunmamaktadır. Çok sayıda evrenlerden oluşan bir 'multiverse' içinde yaşamaktayız. Bu multiverse'ler derece derecedir. Göre-

bildiğimiz evrenin sınırlarının (bizim Hubble hacmimiz) çok ötesine taşan büyük bir küre bulunmaktadır ve bu küre içinde evrende yapılar ve galaksiler gördüğümüz bölgedekine benzer şekilde devam etmektedir. Ki bu birinci derece multiverse'tir. Sonsuz sayıda birinci derece multivers'lerden oluşan ikinci derece multiverse bulunmaktadır. Ayrıca kuantum olasılıklarının evrenleri hesaba katıldığında ortaya üçüncü derece multiverse çıkmaktadır ve son olarak, alternatif matematik sistemlerin geçerli olduğu evrenleri kapsayan bir dördüncü derece multiverse mevcuttur. Tüm bunların hesaba katılmasıyla, şema tamamlanmakta ve basitleşmektedir, çünkü kısıtlama yaratacak hiçbir ön kabul gerekmemektedir. Her türlü olasılığın varlığı hesaba katılmıştır. dolayısıyla bu, evrene Tanrı gibi veya benzeri hiçbir tür müdahalenin gerekmediği en basit açıklamadır. (Ayrıntısı için kitabın bir sonraki bölümdeki 'Başka Evrenler' kısmına bakınız).

11. Big Bang'i ortaya çıkaran etken, boşluktaki bir simetri kırılmasından ibaret bir kuantum olayıdır. Big Bang bir kere oluşmuştur ve bir daha oluşmayabilir bile. Ve tek bir evren vardır. Fakat bu Big Bang ile ortaya çıkabilecek olası evrenlerin pek çoğunda canlılık adını verdiğimiz kompleks yapıların ortaya çıkmasına izin verecek doğa yasaları bulunacağından, (doğa yasaları çok farklı ve ortaya çıkan canlılık bizim evrenimizde bildiğimizden çok farklı olsa da), canlılık değişik evren olasılıkları arasında yaygın bir olasılıktır ve bir istisna değildir. Dolayısıyla, bizim evrenimiz de bunlardan biri olduğundan, belli bir tür doğa yasaları grubu ve bu doğa yasalarının sebep olduğu bir canlılığa sahip olması garip değildir.

12. Evren aslında köken sorununun çözülmesini gerektirmeyecek ve baktığında her ayrıntısı anlaşılabilecek kadar basit bir şeydir, fakat bizlerin bunu yapmak için kullanmak zorunda olduğumuz beynimiz ve zekamız, dar bir gezegende yaşamak için yontulmuş olduğundan, evrene ancak belli şartlanmalardan ibaret bir gözlükle bakabilmekte ve açıklayamadığı pek çok sorunla karşılaşmaktadır. Halbuki bu sorunlar birer zihinsel illüzyondan ibarettir. Bunları bizim sorun gibi algılamamız, beynimizin çalışma biçiminin bir yetersizliğidir.

* * *

Bu tür açıklamalar daha da arttırılabilir. Fakat bu kadarı bu kısmın amacı açısından yeterli.

Hatta, yukarıda spekülasyon adıyla anlatmış olmamıza rağmen, özellikle ikinci kısımda (akıllı tasarım gerektirmeyenler arasında) yer alan pek çok fikir, çeşitli delillerle az ya da çok desteklendikleri için, aslında kozmolojide birer teori mertebesine ulaşmış fikirlerdir. Bu noktanın da altını çizmekte fayda var.

Zaten kitabın bir sonraki bölümü, modern bilim ve felsefenin bulgularına dayanarak evrenin kökeni konusuna eğilmeye çalışacaktır. Orada da bu fikirlerin bir kısmından tekrar söz edileceğini göreceksiniz.

Evrenin Kökeni

Neden bir şeyler var? Varlık neden var?

Felsefede çok sorulmuş ve üzerinde çok düşünülmüş bir soru bu. Martin Heidegger'e göre bu felsefenin en temel problemidir.

Hiçbir şeyin olmadığı bir durum hayal edilebilir mi? Dikkat ederseniz, bu tür bir sonuç çıkarabilmek için kullanmak durumunda kalacağınız herhangi bir gözlem bile bu durumunun geçersizliğini gösterecektir, çünkü ister istemez 'hiçbir şeyin olmaması' tespitini yapan bir gözlemci gerekecektir. Yani hiçbir şeyin olmaması durumunda bile bunu diyen bir gözlemci, yani bir şeyler vardır. Hiçbir şeyin var olmaması durumu hayal dahi edilemez.

Hiçbir şeyin olmaması durumunu en basit, en doğal durum olarak görmek istemiştir pek çok filozof, bu yüzden neden bir şeyler olması gerektiği üzerinde kafa yormuşlardır. Halbuki, ilk anda doğal gelen bu bakış açısının tam tersini iddia eden fikirler de vardır.

Örneğin, bir loto çekilişini düşünün. 6 milyon bilet olsun ortada. Bu biletlerden herhangi birinin kazanma olasılığı bir diğerine denktir. Fakat eğer boş dünya bu biletlerden sadece biriyse, diğer dünyaların tümü dolu dünyalar olmalıdır bu bakış açısına göre ve boş dünya olasılığı dramatik bir biçimde azalmaktadır. Peter van Inwagen'in önerdiği bu istatistiksel bakış açısı, durumu tam tersine çevirmekte ve asıl bir şeylerin var olduğu dünya fikrini diğer duruma göre çok daha olası görmemiz gerektiğini ileri sürmektedir.

Eski dönemlere bakarsak, örneğin rasyonalist filozof Leibniz, bu soru üzerine düşünürken, kendileri gerçekte var olmayan sanal varlıklar tanımlamış ve bu mümkün şeylerin gerçek şeyler haline gelebilmek için rekabet halinde olduklarını hayal etmiştir. Bir şey, var olabilmek için başka şeylerle ne kadar rekabet etmek zorundaysa, kendisinin gerçek haline gelmesini engelleyecek başka bir şey tarafından engellenmesi de o kadar büyük olasılık olacaktır. Fakat bu bakış açısı, Leibniz'in kendisinin de gördüğü gibi, hiçbir şeyin var olmadığı veya var olmaması gerektiği fikrine götürür bizi. Bu yüzden Leibniz sormuştur, neden bir şeyler var öyleyse diye. (Bir şeylerin neden var olduğu konusunda kendi açıklaması muhtemelen Tanrı olacaktır bu konuda).

Felsefedeki materyalizm ve idealizm ayrımına aşina olanların göreceği gibi, Leibniz'inki idealist bir bakış açısıdır. Aslında bu tür bir bakış açısının yaratacağı düşünsel tuzağı çok güzel ortaya koymaktadır. Bazı filozoflar 'neden bir şeyler var' sorusunun cevapsız ola-

cağını düşünmektedir, çünkü bir şeyin varlığını, varlıksal referanslar kullanmadan çıkarsamak gerekmektedir bu soruyu istenilen şekilde cevaplayabilmek için.

David Hume, her şeyi toplu olarak belki açıklayamasak da, tek tek şeyleri açıklayabileceğimizi söyleyerek bu soruyu cevaplamanın imkansızlığına teselli olacak bir tespitte bulunmuştur. Bir empirist (ve materyalist) olan Hume, herhangi bir şeyin varlığının sadece zihinsel muhakeme ile bulunamayacağını ortaya koymuştur. Rasyonalist filozoflar (ki idealisttirler) bu konuda cok daha iyimser olmuşlar ve pek çoğu örneğin Tanrı'nın varlığı için a priori kanıtlar önermeye çalışmışlardır. (Bu tür bir çabanın boşa kürek çekmek olacağı, çünkü sırf zihinde yapılan muhakemelerle Tanrı'nın varlığını kanıtlamaya çalışmanın, kedinin kendi kuyruğunu kovalamasına benzer bir şekilde, başladığı yere dönen ve başlangıçta içerdiği gizli kabulleri dönüp dolaşıp kanıt diye sunan döngüsel bir düşünce biçimi olacağı bugün çok daha net bir biçimde anlaşılmaktadır. Bu tür bir varlık ile ilgili yargıya varabilmek için dıştan gelen veri kullanmak gerekmektedir).

Yokluktan çıkarak varlığı açıklamak, varlıksal öğelere referansta bulunmadan varlığı açıklamaya çalışmak şeklinde paradoksal bir çaba olduğundan, genellikle içinden çıkılmaz bir hal almıştır.

Halbuki, yokluk durumunun doğal durum olarak kabul edilmediği bir bakış açısı benimsendiğinde, yani varlıktan başlandığında, (materyalist bakış açısı), evrende olan biten sadece varlıkların dinamik bir şekilde bir şeyden başka bir şeye dönüşümü olarak görülecek, mutlak yokluk durumunu hayal etmenin imkansızlığı ile boğuşmak durumunda kalınmayacaktır.

Dolayısıyla, yokluğu temel alıp, varlığı ondan türetmeye çalışmak ne şekilde yapılırsa yapılsın boş bir çabadır.

Son olarak, neden bir şeyler var sorusuna bir de modern fizik açısından bir cevap verelim. Fizikçi Victor J. Stenger'e göre, hiçbir şey olmaması yerine bir şeylerin olmasının sebebi, hiçbir şey durumunun, yani mutlak boşluğun 'kararsız' olmasıdır. Parçacık fiziğinde iki çeşit parçacık tanımlıdır, fermion'lar ve boson'lar. Şu anki evrende boson'lar fermion'ların yaklaşık milyar katıdır. Big Bang'in başlangıcında fermion ve boson'ların eşit olduğu bir vakum hayal edebiliriz diyor kendisi. Nitekim, evrenin oluştuğu vakum eğer süpersimetrik ise, bu beklenen bir şeydir zaten kendisine göre. Bildiğimiz evren, bu süpersimetrik yapının kırılması ile oluşmuş olmalıdır.

Peki neden bir şeyler vardır? Çünkü Stenger'e göre, bir şeylerin var olması, daha doğal, daha kararlı bir durumdur ve daha olasıdır da onun için. Hatta bir hesaplamaya göre hiçbir şey durumuna göre bir şey durumunun olasılığı iki kattan daha fazladır. Doğada bu durumun, yani, basit durumların kararsız oldukları için daha karmaşık durumlara dönüşme eğiliminin pek çok başka yerde de gözlendiğinden söz etmektedir Stenger. Örneğin kar taneleri örneğini vermektedir. Bildiğimiz kar kristalleri, kolay bozulan şeylerdir elbette ama bu daha çok bu kristallere evrenin geneline göre çok daha yüksek olan sıcaklıklarda tanık olduğumuz içindir. Ortam sıcaklığının

buzun erime sıcaklığının çok daha altında olduğu durumlarda kar kristalleri bozulmadan kalacaklar ve yapılarını bozmak için enerji gerekecektir.

Stenger'e göre bu örnek, pek çok basit sistemin kararsız olduğuna, ömürlerinin sınırlı olduğuna ve daha düşük enerjili kompleks yapılara doğru kendiliğinden faz dönüşümüne yatkın olduklarına dair bir örnektir.

Evrenin kökeni ve Big Bang'in sebebine ait popüler teorilerden biri, Stenger'e göre, vakumun kendiliğinden daha düşük enerjili ve daha kompleks bir duruma faz dönüşümü gerçekleştirmesidir. Bu fizikte 'sponteneous phase transition' (kendiliğinden faz dönüşümü) denen ve bilinen bir kavramdır.

Yani Stenger'e göre, hiçbir şey olmamasından ziyade bir şeyler vardır, çünkü bir şeylerin olma durumu daha kararlı, daha olası ve daha doğal bir durumdur. Hiçbir Şeyin olmaması durumu ise her an simetri kırılımı yoluyla faz dönüşümüne açık, daha kararsız bir durumdur.

Evren nasıl ortaya çıktı?

Günümüz fiziğinde evrenin kökeniyle ilgili mevcut en popüler teori olan Big Bang (Büyük Patlama) teorisi her ne kadar evrenin başlangıç anı ve onun sebebiyle ilgilenmese de (daha çok sonrası ile ilgilenir), bu konuda kafa yoran fizikçiler arasında bu konuyu açıklamaya çalışanlar olmuştur.

Bu açıklamalardan en popüler olanlardan bir tanesi fizikte 'simetri kırılımı' denen bir prensibe dayalı bir açıklamadır.

Big Bang teorisine göre evrenin ilk 10 üzeri -43 saniyelik döneminde tüm kuvvetler birleşik durumaydı. 10 üzeri -35 inci saniyede GUT simetrisi bozuldu. 10 üzeri -32 inci saniyede 'inflation' (şişme) sona erdi ve 'strong' (kuvvetli) ve 'electroweak' (elektromanyetik kuvvet ile zayıf nükleer kuvvetin birleşimi) ayrıldı. 10 üzeri -12 inci saniyede zayıf kuvvet ile elektromanyetik kuvvet ayrıldı.

Matematikte ve fizikte 'Spontaneous Symmetry Breaking' (Kendiliğinden simetri kırılımı) diye bir kavram vardır. Bu kavramı anlatmak için bir tepenin üzerinde duran bir top örneği verilir. Top burada hareketsiz dururken simetriktir. Fakat kararlı değildir. Her an bir tarafa doğru yuvarlanabilir. Zaman içinde er ya da geç bu top şu veya bu tarafa yuvarlanacaktır. Yuvarlandığında ise, simetri bozulmuş olacaktır, çünkü topun yuvarlandığı yön diğer tüm olası yönlerden ayırt edilmiş olacaktır.

İşte Big Bang'in ortaya çıkışı bu tür bir şey gibi düşünülüyor. Boşluk kendi başına simetrik fakat kararsızdır. Kuantum teorisine göre boşlukta sürekli kuantum dalgalanmaları gerçekleşir. Arada bir atomaltı parçacıklar ortaya çıkıp kaybolur.

Fizikte sanal parçacık diye de bir kavram vardır. Parçacıkların birbiriyle etkileşimleri Feynman diyagramı denen bir tür diagramla gösterilir. Örneğin elektron ve pozitron etkileşime girdiğinde, sanal bir parçacık olarak bir gluon salınır. Elektronlar etkileşime girdi-

ğinde, foton salınır. Nükleon'lar etkileşime girdiğinde pion salınır vs. Bunlar Feynman diagramında noktalı çizgi ile gösterilen sanal parçacıklardır. (Reel parçacıklar düz çizgi ile gösterilir).

Boşluktaki kuantum dalgalanmalarına bu sanal parçacıkların ortaya çıkıp yok olmalarının sebep olduğu söylenir. (Bu parçacıklar çok kısa ömürlüdür). Fizikte 'CP-violation' denen bir etki sonucunda, boşlukta sanal parçacıklar ile sanal antiparçacıklar arasında bir dengesizlik oluşur ve ortaya fazlalık parçacıklar çıkar. Bunlar ise evrendeki görünür maddeye denk gelir. İşte Big Bang'in neden meydana gelmiş olabileceğine dair mevcut açıklamaların biri, hatta belki en popüleri budur.

Big Bang ve yeni gelişmeler

Evren'in başlangıcı ile ilgili genel kabul gören ve günümüzde mevcut başlıca teori olan Big Bang teorisi ile ilgili iki konuya değinmek istiyorum.

Bu konuların ilki şu meşhur 'kara enerji' konusu. Konuya ilgi duyanların bileceği gibi, 'kara enerji' kavramı, astronomların evren ile ilgili yaptıkları bazı gözlemler sonucu ortaya atmak zorunda kaldıkları bir fikirdir. Evrenin genişlemesi, 100 yıl boyunca düşünüldüğü gibi çekim kuvvetinin etkisiyle yavaşlayacağına, yaklaşık 5 milyar yıl önce birden hızlanmaya başlamıştır. 6 yıl kadar önce yapılan bu keşfin açıklamasını yapabilmek için bilim adamları kara enerji dedikleri bir kavram geliştirmişlerdir. Kara enerji antigravitasyonel bir güçtür. Çekim kuvvetinin yapmaya çalıştığının aksine, evreni genişletme yönünde etki gösterir. Big Bang'in gelişmiş şekli olan inflation teorisine göre, Big Bang'in ilk zamanlarında yine buna benzer bir etki, evrenin ışık hızını kat kat aşan bir hızla genişlemesine sebep olmuştur. İlk duyulduğunda çok tuhaf gelen ve ne kökeni ne de mahiyeti konusunda hiçbir şey söylenemeyen bu kara enerji kavramı, kozmologlara bile önceleri tuhaf gelmiş, fakat zamanla gözlemleri açıkladığı için benimsenmek zorunda kalınmıştır.

Kara enerjinin sırrını çözebilmek için, bilim adamları w denen bir oranı ve bu oranın zaman içindeki değişimini ölçmeye çalışmaktadırlar. Kara enerjinin basıncı ve yoğunluğu arasındaki oranı veren w'nun zaman içinde nasıl değiştiğini (eğer değişti ise) çözebilirlerse, bu bilgi bilim adamlarına kara enerjinin mahiyeti ve kökeni konusunda önemli ipuçları verecektir. Bu bilgi aynı zamanda evrenin geleceği konusunda da çeşitli olasılıkların hangisinin gerçekleşeceğini tespit etmede yardımcı olacaktır.

Evrenin geleceği için mevcut 3 olasılık 'Big Rip', 'Big Collapse' ve 'Big Fizzle' isimleriyle bilinmektedir. 'Big Collapse' (büyük çöküş) ve 'Big Fizzle' (evrenin genişleme hızının gittikçe yavaşlayarak galaksilerin ve maddenin seyrekleşmesi ve zamanla ısı ölümünün gerçekleşmesine verilen kısa isim) baştan beri hesaba katılan ve iyi bilinen iki olasılık idi. 'Big Rip' ise ('büyük yırtılma', ya da 'büyük kopma' diye çevrilebilir belki) teorik olarak baştan beri denklemlerin içinde bulunan bir olasılık olmasına rağmen kulağa çok tuhaf

geldiği için baştan beri kozmologların kendileri tarafından bile ciddiye alınmamıştır. Eğer w'nun değeri -1'den daha küçük ise, bu uzak bir gelecekte (w'nun değerine bağlı olarak, 14 milyar yıl sonra, veya 55 milyar yıl sonra) evrenin genişleme gücünün çekim gücünü bastıracağı bir sınırın aşılıp, tüm galaksilerin ve evrende bulunan tüm maddenin bir anda yüksek bir hızla dağılıp yok olacağı anlamına geliyor.

Kozmologların sağduyularına ve beklentilerine uymayan bu tür bir olasılık başlangıçta ciddiye alınmamıştı. Ta ki yakın zamanda yapılan bir analiz w'nun değerinin -0.8 ile -1.25 arasında olabileceğini ortaya koyana kadar. Bu durum, 'big rip' olasılığının da gayet mümkün bir olasılık olduğu anlamına geliyordu.

Kara enerjinin kökeni konusunda ise bilim adamları arasında en popüler açıklamalardan biri, daha Einstein zamanına dayanan (ilk olarak Einstein'ın denklemlerine kattığı ve sonradan evrenin genişlediği anlaşıldıktan sonra çıkarttığı) 'evrensel sabit' açıklaması. Bu sabit, Einstein'ın fikrine göre boşluğun enerjisinden kaynaklanmaktaydı. Bu sabitin etkisindeki bir evren sonsuza dek hızlanarak genişlemeye devam etmeliydi. Evrendeki enerji yoğunluğu sabit kalmasına rağmen, evren genişledikçe genişleme hızı artmalı idi, çünkü daha fazla boşluk meydana gelmiş olacağından, boşluk enerjisi de daha fazla olacaktı. Bu şekilde bir süre sonra galaksiler ışık hızını aşan hızlarla birbirlerinden uzaklaşmalı idi.

Fakat 'evrensel sabit'in hesaplanmasına yönelik çabalar, 'kara enerji' fizikçilerinin gözlediğinden 10 üzeri 60 defa büyük değerler vermekteydi ki bu öyle büyük bir değerdir ki, bu hesaba göre evren daha ilk saniyesinde parçalanıp dağılmalı idi.

Kısacası, kozmologlar bu konuda bir kayıp içinde olduklarını kabul etmektedirler. Kara enerjinin kökeni konusunda string teorisine dayanan bazı açıklama girişimleri de bulunmaktadır, fakat henüz kesin birer açıklama olmaktan uzaktır bu girişimler.

String kökenli girişimlerin bir varyasyonu olan başka bir açıklama ise, çekim alanına kapılmış çok hafif bir parçacığın sebep olduğu bir güç alanının evrenin genişlemesinden sorumlu olabileceği fikridir. Bu açıklama da Einstein'ın denklemlerinde değişiklik gerektirmektedir ve kara enerjinin kökeni konusunda umut vaat eder görünmektedir. Bu hesaplamalara göre, galaksiler tipik Einstein çekimine uyan bir balon içinde bulunurken, bu balonun dışında ve galaksiler arasındaki boşlukta çekim kuvveti değişmektedir.

Kısacası, kara enerji konusunda araştırmalar devam ededursun, dışarıdan bakan ve konuya ilgili gözlemciler açısından olay, bilim adamlarının ellerindeki gözlemleri bir türlü mantıklı ve birbirine uyan bir şekilde bir araya getiremedikleri yönünde olmaktadır. En azından benim kişisel olarak izlenimim budur.

Çok kısa zaman önce bir grup Fransız bilim adamının yaptığı açıklamalara göre, evrendeki en büyük galaksi grupları, evrenin ortaya çıkışı ve evrimi konusundaki yaygın açıklamalara radikal bir şekilde aykırı bazı özellikler göstermektedir.

New York Times'da çıkan habere göre, bu gelişme, şu anki po-

püler teorinin tasvir ettiği tuhaf evreni kabullenmeye kendilerini hazır hissetmeyen bazı bilim adamlarını yüreklendirmiştir. Avrupa uydusu XMM-Newton tarafından toplanan X ışını ölçümlerine göre, galaksi grupları Big Bang/Inflation modelinin öngördüğü türde bir davranış göstermemektedir.

Galaksi gruplarının içinde bulunan sıcak gazların yaydığı X ışınlarını inceleyen bilim adamları, uzak geçmişte, bu ışınları yayan galaksi grubu sayısının beklenenin çok altında olduğunu bulmuştur. Elde edilen sonuçlara göre, uzak geçmişte mevcut galaksi grubu sayısı, Big Bang/Inflation modelinin öngördüğünün aşağı yukarı 10 katı daha azdır, ki bu beklentiden önemli bir sapma demek.

Evrendeki kara madde ve kara enerjinin ölçümü ve açıklanması üzerine düzenlenen bir konferansın düzenleyicisi University of California profesörlerinden Dr. David B. Cline, mevcut popüler teorinin hala gizemli, tuhaf ve potansiyel olarak yanlış olduğunu söylemektedir. Evreni oluşturan madde ve enerjinin önemli bölümünün, kimsenin hala bırakın kökenini açıklamayı, henüz gözlemeyi bile başaramadığı kara madde ve enerjiden oluştuğunu iddia etmenin, inanılması çok güç bir açıklama olduğunu söyleyen bilim adamlarının sayısı artmaktadır.

University of Pennsylvania kozmologlarından Dr. Max Tegmark ise, mevcut teorinin geçmişteki başarılarının gözleri körelttiğini ve mevcut bazı problemlerin göz ardı edilmesine ya da önemsenmemesine sebep olduğunu söylemektedir. 'Ölçülmesi gereken bir şeyin neden ölçülemediğini hiç kimse teorik bir argüman ile açıklamaya kalkmamalıdır' demektedir.

Araştırmayı yapan grubun üyelerinden Dr. Blanchard'a göre ise, yaptıkları hesaplara göre, mevcut teoride bir yerlerde bir problem bulunmaktadır.

Kısacası, tüm bu gelişmelerden benim çıkarttığım sonuç, daha önce internette de yazdığım gibi, mevcut Big Bang/Inflation modeli güven vermemektedir ve içinde çeşitli yanlışlıklar bulunmaktadır. İnsanlık olarak henüz evrenin kökeni konusundaki sırları yeni yeni açığa çıkarmaya çalışıyoruz ve ben durumumuzu, dünyanın yuvarlak olduğunun ve güneş etrafında döndüğünün ilk anlaşıldığı zamanlara benzetiyorum. O zaman nasıl ki, dönemin mevcut teorileri yeni yapılan gözlemleri açıklamakta zorlanıyordu ve teorileri değiştirdikçe değiştiriyorlar, sağında solunda düzeltmeler yapıyorlar ama yine de gözlemlere uyduramıyorlardı (ta ki Dünya'nın ve Güneş Sistemi'nin yapısıyla ilgili Güneş merkezli gerçek teoriler ortaya çıkana kadar), benzer bir gelişmenin şu anda da evrenin açıklanması konusunda yaşandığını düşünüyorum. Başından beri bir yerlerinde bir eksiklik veya bir yanlışlık bulunduğunu düşündüğüm Big Bang kuramı konusundaki sezgilerimin doğru çıktığına dair güvenim de günden güne artmaktadır.

Big Bang'in sebebi

Ünlü bilim dergisi Discover'ın Şubat 2004 sayısının baş makalesi 'Big Bang'den Önce' başlığını taşıyor. Makalede kısaca Big Bang'in sebebinin bizimki gibi üç boyutlu fakat daha yüksek boyutlarda gizlenmiş bir başka evrenin bizimkiyle çarpışması olduğunu savlayan yeni bir teoriden bahsediliyor. Yazıda söylenene göre bu model, kozmik tarih ile ilgili elimizdeki bilgileri radikal bir biçimde değiştiriyor.

Paul Steinhardt ve Neil Turok isimli iki kozmoloğun fikrine göre, evren hiçbir zaman daha önce düşünüldüğü gibi tek bir noktada toplanmış değildi ve hiçbir zaman şiddetli bir biçimde dağılmadı. Onların fikrine göre evrenimiz, gerçek büyüklüğü bizim erişemeyeceğimiz üst boyutlarda saklı olan çok daha büyük başka bir evrenin bir kesitinden ibaret. (Üç boyutlu bir küp düşünün. Bu küpün bir kenarı, küpün iki boyutlu bir kesitine örnek teşkil edecektir. Benzer şekilde, bizim evrenimiz de bu teoriye göre daha yüksek boyutlu bir üst evrenin küçük bir kesitinden ibaret). Bizim Big Bang diye algıladığımız şey, bu kozmologların fikrine göre bizim üç boyutlu evrenimizle, bizimkine sadece bir proton uzaklıktaki başka bir üç boyutlu evrenin (fakat bizden ayrılma şekli yüzünden bizim için görünmez olan bir evrenin) çarpışmasından ibaret. (Yine küp örneğine göre, bir küpü, bir yüzeyle, örneğin bir ince levhayla kestiğinizi farz edin, küpün bir kesitiyle sizin levhanız bir düzlemde kesişmiş olacaktır. Ya da daha güzel bir analoji, küpün katı olmadığını farz edin ve bir levhanın küpün içinden geçirildiğini farz edin. Bu durumda bu levha, küpü oluşturan tüm iki boyutlu kesitlerle ayrı ayrı düzlemlerde kesişecektir. İşte bahsedilen çarpışma, bu kesişmelerin bir tanesi gibi).

Yazının anlattığına göre, bu yeni teori, süperstring teorisinden çıkma bir teoridir. Süperstringdeki bazı fikirlerin kozmolojiye uygulanmasıyla ortaya çıkmıştır. Teorik fizik konularına aşinalığı olanların bileceği gibi, günümüz fiziğinde, birbiriyle bir türlü bağdaştırılamayan ve aynı çatı altında toplanamayan iki ana alan vardır. Kuantum fiziği ve relativite. Bildiğimiz evrenin ayrı yönlerini açıklayan bu iki bağımsız teoriyi tek bir çatı altında toplamak maksadıyla çok çalışma yapılmış fakat şimdiye kadar başarılı olunamamıştır. Şimdiye kadar, bu iki teoriyi birleştirme konusunda en fazla ümit vaat eden teori string teorisi (daha sonraki geliştirilmiş adıyla süperstring teorisi)dir.

Süpersting teorisi yirminci yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkmış bir teoridir ve bazı fizikçilerin yorumuna göre, 21. yüzyıl fiziğinin rastlantı eseri 20. yüzyıla düşmüş halidir. Bu teori son derece kompleks bir teoridir ve bu teoriye göre evren bizim algıladığımız gibi 3 (ya da 4) boyutlu değildir, string modelinin işlemesi için evrenin 10 boyutlu kabul edilmesi gerekmektedir. Fakat yüksek boyutlarda herşey kolaylaşmakta ve daha önce bağdaşamaz zannedilen pek çok kavram, fikir, ve teori, işin içine üst boyutlar fikri girdiğinde çok güzel şekilde, hatta bulmaca parçalarının birbirlerini tamamlamalarına benzer şekilde birleşmektedir. Fakat fizikçilerin bu konudaki en büyük sorunları, eldeki matematiğin süpersting teori-

sine yetmemesidir. Bu teorinin geliştirilmesi aşamasında, elimizdeki tüm gelişmiş matematik yetersiz kalmıştır. Teorinin gerektirdiği hesaplamalar o derece karmaşıktır.

Yatağın kenarından sarkan bir çarşaf, nasıl ki üç boyutlu bir evrende bulunan bir iki boyutlu cisim gibidir, benzer şekilde bu teorinin bakış açısına göre, bildiğimiz tüm uzay-zaman, daha üst boyutlarda yer alan bir üç boyutlu kesittir. Bu iki boyutlu analojiyi akılda tutarak, fizikçiler, bildiğimiz gözlenebilir evreni gerçek 10 boyutlu evrendeki rüzgarda sallanan bir iki boyutlu zara benzetmektedir.

Süpersting teorisinin teorik fiziğe getireceği yeniliklerin boyutlarını, fizikçiler daha yeni yeni (ve yavaş yavaş) görmeye başlamaktadır. Bunun bir örneği University of Pennsylvania'dan bir bilim adamı olan Burt Ovrut'un 1998'de Cambridge'de (İngiltere) yapılan bir konferansta sorduğu bir sorudur. Ovrut sormuştur ki, eğer biz çok boyutlu bir evrende titreşen bir zar üzerinde yaşıyorsak, bu çok boyutlu evrende bizimkine benzer başka zarların bulunmaması için ne sebep var? Teorideki hiçbir faktör, bu olasılığı dışlamamaktadır. Dolayısıyla, eğer diğer zarlar mevcutsa, bunlar birbiriyle etkileşime de girebilirler demektir.

Bu fikirden etkilenen Princeton Üniversitesi profesörlerinden Steinhardt ve Cambridge üniversitesi profesörlerinden Turok, sözkonusu konferansta dinleyiciler arasında bulunuyorlardı. Daha sonra bu fikir üzerinde birlikte çalışan Steinhardt ve Turok, eğer zarlar çarpışırsa, bunun çok güçlü bir etki ortaya çıkartacağını buldu. Bu çarpışma öyle muazzam miktarda enerji ortaya çıkartıyordu ki, bu enerjinin miktarı, Big Bang'de ortaya çıkan enerji salınımıyla karşılaştırılabilecek düzeydeydi.

Böylece, Steinhardt, Turok ve doktora öğrencisi Justin Khouri, süpersting'deki fikirlerin kozmolojiye olan etkilerinin ne düzeyde olacağını incelemeye karar verdi. Sonuçta da ortaya yazının başında bahsettiğimiz teori çıkmış oldu.

Discover'ın anlattığına göre, sadece süpersting'e ait fikirlerin kozmolojiye ne gibi bir etkisi olacağını görmek gibi bir merak yüzünden kalkışmamışlardı bu işe. İşin içinde ayrıca özellikle Steinhardt'ın geleneksel Big Bang modelinden soğumaya başlamış olmasının da rolü vardı. Steinhardt'a göre geleneksel Big Bang teorisinin tek sorunu uzay ve zaman için bir başlangıç gerektirmesi değildi. Aynı zamanda bu teori, bilim adamları kendisini düzeltmeye ve mükemmelleştirmeye çalıştıkça daha da dağınıklaşmış ve şık olmayan bir hal almıştı. Orijinal Big Bang modeli basitti. Sıcak ve yoğun bir enerji paketi dağılmış ve genişlemeye devam etmişti. Fakat 1980'lerde fizikçiler Big Bang'in daha kompleks bir versiyonu olan 'inflation' teorisini benimsediler. Buna göre evren Big Bang'i izleyen ve saniyenin çok küçük kesirli kısa bir süresi içinde ışık hızında çok daha hızlı bir biçimde yayılmış ve sonra yavaşlamıştı. Böyle bir şeyin gerçekleşmesinin tek yolu, yeni doğmuş evrende, çok güçlü, fakat sadece saniyenin küçük kesirli bir süresi kadar var olup sonra ortadan kalkmış bir enerji alanının varlığıydı. Teorilere bu tür komplikasyonlar eklemek hem sağduyuya, hem de geleneksel bilimde iyi bilinen 'occam's razor'

(occam'ın bıçağı) ilkesine aykırıydı. (Bu prensibe göre fazlalık faktörlerden arındırılmış, en basit açıklama en doğru olanıdır).

Fakat bu kadarı da yetmedi. Zaman içinde bilim adamları Big Bang teorisini astronomların evrenin haritasını çıkartırken topladıkları verilerle bağdaştırabilmek için tekrar değiştirip teoriye yeni bir komplikasyon eklemek zorunda kaldı. Buna göre, evrenin genişleme hızı, evren ortaya çıktıktan çok daha sonra bir dönem tekrar yükselmiş ve sonra yine yavaşlamıştır. Yani neredeyse Big Bang iki aşamalı olmuş, önce birincisi, aradan milyarlarca yıl geçtikten sonra da ikincisi meydana gelmiştir. Bilim adamları bu ikinci genişlemeyi açıklamak için yeni bir bilinmeyen enerji alanı ortaya komuşlar ve buna 'kara enerji' demişlerdir. Bu fikir adeta teorinin 'öngördüğü' bir şey olmaktan ziyade, teoriyi düzeltmek ve gözlem verilerine uygurabilmek için icat edilmiş bir şey gibi durmaktadır. Steinhardt'a göre, 'Kara enerji kavramı modele uymaktadır, fakat bu kara enerjinin ne olduğu meçhuldür. Standart Big Bang/Inflation modeli, gittikçe daha dolambaçlı ve karmaşık hale gelmektedir ve geçerli olması hala mümkün gözükmesine rağmen sürekli bu modele bir şeyler eklemek zorunda kalmamız iyi bir işaret değildir.' İşin ilginci, Steinhardt'ın inflation modelini geliştiren bilim adamlarından biri olmasıdır. Ve şimdi kendisi bu modelde hoşuna gitmeyen bazı yönler olduğunu söylemektedir.

Bilim tarihinin incelenmesi, yaygın modellerdeki bu tür ayarlama gereksinimlerinin uzun vadede iyiye işaret etmediğini göstermektedir. Bu konuda Discover dergisindeki yazıda verilen örnek Ptolemy'nin dünya merkezli evren modelidir. Bu model, batı biliminde yaklaşık 1000 yıl boyunca kabul edilmiştir. Ptolemist teorisyenler, gezegenlerin teori tarafından öngörülen şekilde basit bir düzene uyarak dönmediğini keşfettiklerinde, teoriye bir ekleme yaptılar. Gezegenlerin düşünüldüğü gibi sadece basit dairesel yörüngeler çizmediğini, bu dairesel yörüngelerin üzerinde bir de çok daha küçük dairesel hareketler ('epicycles')yaptıklarını düşündüler. Teorinin ve gözlemlerin daha da yakından incelenmesi, bunun da gözlemleri tam olarak açıklayamadığını ortaya koydu ve teorisyenler epicycle'lar üzerine başka epicycle'lar ekleyerek teori gözlemlere uyana kadar değiştirdiler. Sonuç yine çok kompleks bir teoriydi. Fakat sonra Kopernik güneş merkezli evren modeliyle ve Kepler gezegenlerin hareketlerini dairesel değil eliptik olarak açıklayan teorisiyle geldi ve tüm gözlemler ortaya çıkan bu yeni modele hiçbir 'epicycle' veya herhangi bir komplekslik gerektirmeden rahatça oturdu. Dolayısıyla, daha basit olan açıklama, daha doğru bir açıklama oldu. Bundan örnek çıkaran bazı bilim adamları, standart Big Bang/Inflation modelini bu sebeple çok fazla beğenmemektedir.

Kısacası, tekrar süpersting teorisinden ortaya çıkmış yeni kozmoloji teorisi konusuna dönersek, eğer iki zar kesişirse, çarpışma ikisini yine birbirinden uzaklaştıracaktır. Çarpışmanın neticesinde bizim zarımızda (evrenimizde) ortaya çıkan ateş topu daha sonra soğumaya başlayacak ve bir faz değişimine girecektir. (Suyun donup buz olması gibi). Bu faz değişimi ise, evrenin genişlemeye başlamasına sebep

olacak bir kuvvet ortaya çıkartacaktır. Ateş topundaki sıcak noktalar madde yığınları halinde soğuyup kalacak ve zaman içinde galaksi gruplarını oluşturacaklardır. Soğuk noktalar ise galaksi grupları arasında kalan boş bölgeler haline gelecektir. Teori, günümüzde gözlenen evrenle uyuşmaktadır. Ayrıca, işin güzel tarafı şişme ('inflation') gibi bir komplikasyona, hatta 'kara enerji' gibi fikirlere dahi gerek yoktur. Başlangıçtaki çarpışmanın yarattığı kuvvet, tüm mevcut gözlemsel verileri açıklamaktadır.

Ayrıca bu teori daha fazlasını da yapmakta, sadece evrenin bu zamana kadarki halini değil, bundan sonrasını da açıklamaktadır. Steinhardt ve Turok'un hesaplamalarına göre, evren genişlemeye devam edecek ve trilyonlarca yıl sonra, madde yoğunluğu bir katrilyon küp ışık yılı genişliğindeki alana tek bir elektron düşecek kadar seyrekleşecektir. Bu ise pratik olarak madde yoğunluğunun sıfıra inmesidir. Fakat teorinin öngörüsüne göre, çok daha sonra, yakınlardaki başka bir üç boyutlu evren (ki zaman içinde bizimki gibi boşamış durumda olacaktır) bizimkine yakın bir bölgede bulunmaya devam edecektir. Her ne kadar önceki çarpışmadan sonra birbirlerinden ayrılmış olsalar da, birbirlerine bizim çekim kuvvetine benzetebileceğimiz türde bir kuvvet uygulayacaklardır ve zaman içinde başka bir çarpışmaya sebebiyet verecek şekilde tekrar bir araya geleceklerdir. Bu ise başka bir Big Bang oluşturacak ve bu işlem sonsuz bir döngü olarak devam edecektir.

Steinhardt, döngüsel evren modellerinin 1920'lerde ve 30'larda popüler olduğunu, fakat bu modellerin bir Big Bang (büyük patlama), ardından bir Big Crunch (büyük çökme) ve sonra yine bir Big Bang vs tarzında olduğunu söylemektedir ve bu modellerde aynı madde miktarı sonsuz şekilde tekrar kullanıldığından, her döngüde entropi artmakta ve bu yüzden her döngü bir öncekine göre daha uzun zaman almaktadır. Dolayısıyla, geçmişe gittiğinizde de döngüler kısalmaktadır. Yani sonuçta, yine bir başlangıç ortaya çıkmaktadır. Fakat bu yeni döngüsel modelde, her çarpışmada evren bir boşluktan başladığından, maddenin yeniden kullanımı diye bir şey yoktur ve dolayısıyla entropi artmamaktadır. Yani bu model ne bir başlangıç, ne de bir son gerektirmektedir.

MIT profesörlerinden ve Inflation (şişme) teorisinin kurucularından Alan Guth, Steinhardt ve Turok'un fikirlerini kanıtlamaya henüz yaklaşmadıklarını, fakat bu fikirlerin kesinlikle incelemeye değer olduğunu söylemektedir. Fakat, elde gözlemleri açıklayan standart bir model varken, bu konudan bu derece fazla miktarda sonuç çıkartan bu teoriyi gereksiz bir çaba olarak niteleyen bilim adamları da bulunmaktadır. Örneğin University of California Santa Cruz'dan Joel Primack, bu fikirlerin doğru olup olmadığıyla dahi ilgilenmemektedir. Ona göre, eldeki sağlam teoriler üzerinde çalışarak kara madde ve kara enerji üzerinde fikir yürütmeye çalışmak, daha verimli bir çabadır. Bu teorideki fikirlerin test edilebilir olmadığını söylemektedir Joel Primack.

Fakat, test edilebilirlik konusundaki problemler, süpersting teorisinde zaten var olan bir problemdir. Çünkü süperstring teorisinin

test edilebilmesi için ortaya çok yüksek miktarlarda enerji çıkartılması gerekmektedir ki bunun için günümüz teknolojik imkanlarının çok çok üstünde bir teknoloji gerekmektedir. Fakat bu konu bir yana, süpersting teorisinin test edilmesine bağlı olmaksızın, Steinhardt ve Turok kendi teorilerinin test edilmesi konusunda bir öneri getirmektedirler. LISA adı verilen ve evrenin ilk zamanlarındaki çekim dalgalarını inceleyecek bir uzay 'probe'unun 2020 yılında işlerliğe geçmesiyle toplanacak verilerin ya Inflation teorisini, ya da kendi önerdikleri teoriyi destekleyecek sonuçlar ortaya çıkatacağını söylemektedirler. Eğer evren Inflation teorisinin öngürdüğü gibi saniyenin çok kısa bir kesitinde ışık hızının kat kat fazlası bir hızla genişlediyse, tüm evren ilk zamanlar gravite dalgalarıyla titreşiyor olmalıdır. Fakat eğer Big Bang'in sebebi, Steinhardt ve Turok'un 'Ekpyrosis' teorisinin savladığı gibi iki evrenin yavaş bir çarpışmasıysa, bu gözle görünür bir gravite dalgalanması yaratmayacaktır. Dolayısıyla, teorinin doğru olup olmadığı konusunda ilk gözlemsel verilerin o zaman elde edilebileceğini söylüyor Steinhardt ve Turok.

Princeton üniversitesi astrofizikçilerinden David Spergel, kozmolojinin süpersting teorisiyle er ya da geç birleştirilmesi gerekeceğini ve bu konuda Inflation teorisiyle yarışan çeşitli fikirler bulunduğunu ve belki zaman içinde bunların tümünün yanlış olduğunun ortaya çıkacağını, fakat aralarında doğru çıkma ihtimali en fazla olan teorinin Steinhardt ve Turok'ın 'Ekpyrosis' teorisi olduğunu söylemektedir.

Kısacası, Discover dergisinde okuduğum ve buraya özetleyerek aktarmaya çalıştığım yazı, daha önce de Big Bang teorisi hakkında şüphelerini dile getirmiş biri olarak benim bakış açımı destekler gözükmektedir. Steinhardt ve Turok'un teorisinin doğru çıkıp çıkmaması çok önemli değil, fakat bu yazıda benim en çok ilgimi çeken nokta, işin asıl uzmanlarının dahi Inflation teorisinde beğenilmeyen taraflar bulmaları ve daha basit ve şık teoriler aramalarıdır.

Başka evrenler

Scientific American'ın Mayıs 2003 sayısı paralel evrenler konusunu işliyor. Bunun sadece bilim kurgu olmadığını, evrenle ilgili yapılan gözlemlerin direk sonucu olduğunu söyleyerek yazıya başlıyor. Bilindiği gibi bilim adamları radyoteleskoplar kullanarak evreni en uzak köşelerine kadar inceliyorlar uzun suredir. Bu şekilde evrenin bir mikrodalga haritası çıkarılmış durumda. Hala devam eden bu gözlemlerin gösterdiği sonuç, uzayın sonsuz genişlikte ve üniform bir şekilde maddeyle dolu olduğu.

Bilindiği gibi Einstein uzayın sonsuz olduğu fikrini sorgulamıştı. Einstein'a göre uzayın sonlu fakat sınırsız olması mümkündü. Fakat Scientific American dergisindeki makalenin yazarına göre, yapılan gözlemler bu fikrin aleyhindedir. Sonsuz uzay fikri eldeki verilere uymaktadır ve alternatif açıklamalar önemli bazı sınırlamaları gerektirmektedir.

Kısacası, bu makaleye göre, yaklaşık 10 üzeri 10 üzeri 28 m uzaklıktaki bir galakside bir ikiziniz bulunmaktadır ve siz şu anda bu

yazıyı okurken o belki de bırakıp başka bir şey yapacaktır. Bu mesafe çok büyüktür, astronomik ölçüler açısından bile. Uzay sonsuz olduğundan, uzaklarda bir yerlerde mümkün olan her şey ne kadar küçük olasılıklı bile olsa gerçek olacaktır. Yazara göre bu fikirler artık spekülasyon değil somut bilimdir. En temel astronomik gözlemlerden çıkan en basit açıklamalar başka evrenler fikrini desteklemektedir ve bu fikirler bilimselliğin iki temel koşulu olan 'öngörülerde bulunmak' ve 'yanlışlanabilir olmak' kriterlerini yerine getirmektedir. Dolayısıyla bunlar artık somut ve geçerli bilimsel açıklamalardır, dayanaksız spekülasyonlar değil.

Başka evren kavramının en basit ve kolay anlaşılır şekli, uzayın bizim göremeyeceğimiz kadar uzak bölgeleridir. Teleskoplarımızın ulaşamayacağı kadar uzak bölgelerde, bir yerlerde bizim etrafımızdaki uzaya eşdeğer bir bölge bulunmaktadır ve bu bölgenin yaklaşık uzaklığı istatistiksel yöntemlere dayanarak hesaplanabilmektedir.

Görebileceğimiz en uzak cisimler yaklaşık 14 milyar yıl önce meydana gelen Big Bang'dan beri ışığın ulaşabileceği mesafe olan 4 x 10^{26} metre uzaktadır ve bu bizim Hubble hacmimizi oluşturur. Ya da başka bir deyişle evrenimizi. Uzak bir yerlerdeki kopyamızın etrafında da yaklaşık aynı büyüklükte bir gözlenebilir alan, yani kendi evreni vardır. Ve tüm bu evrenler daha büyük bir 'multiverse'in parçasıdır.

Bu şekilde tanımlanan 'multiverse'e, birinci düzey 'multiverse' (level 1 multiverse) adını veriyorlar. 1. düzey multiverse'de yaşayan gözlemciler bizimle aynı fizik yasalarını yaşıyorlar, fakat farklı ilk koşullarla. Yani 1. düzey multiverse'deki evrenlerin tümünde fizik yasaları aynı, fakat Big Bang'dan sonra ortaya çıkan ilk koşullar farklı ve bunlara dayanarak farklar ortaya çıkıyor. Bizimkine eşdeğer olan en yakın kopya evren yaklaşık 10 üzeri 10^{28} m uzaklıkta ve başlangıçtan beri olayların bizimkiyle aynı geliştiği en yakın kopya evren yaklaşık 10 üzeri 10^{92} m uzakta. Yaklaşık 10 üzeri 10^{118} m uzakta ise bizimkine her açıdan tamamen eşdeğer bir Hubble evreni bulunuyor olması gerekiyor.

Bu hesaplar 10^{8} Kelvin'den daha sıcak olmayan bir Hubble hacminde mümkün olan tüm kuantum durumlarının hesaplanmasına dayanıyor ve yazara göre çok muhafazakar hesaplar bunlar. Hesabı yapmanın bir yolu verilen Hubble hacmi içine söz konusu sıcaklığı aşmayacak şekilde kaç tane protonun yerleştirilebileceğinin hesaplanması. Bunun cevabı 10^{118}. Bu parçacıkların her biri var olabilir veya olmayabilir. Bu ise protonların 2 üzeri 10^{118} olası yerleşimi anlamına geliyor. Bu kadar sayıda Hubble hacmi mümkün olan tüm olasılıkları kapsamış oluyor. Dolayısıyla yaklaşık 10 üzeri 10^{118} m'lik bir hacim içinde mümkün olan tüm olası yerleşimler, dolayısıyla da evrenin tüm olası durumları gerçekleşmiş oluyor.

Birinci düzey multiverse'i kabullenmek kolay gözükmüyorsa, bir de sonsuz sayıda birinci düzey multiverse'lerden oluşan 2. düzey multiverse'i (level 2 multiverse) düşünün. Bunların bir kısmı farklı uzay-zaman boyutlandırmasına ve farklı fiziksel sabitlere sahip. Ki bu kavram da yazarın açıklamalarına göre günümüzde popüler olan

'chaotic eternal inflation' teorisine dayanarak ortaya konuluyor. Inflation (şişme) teorisi Big Bang'in uzantısı olarak ortaya çıkmış ve onun açık bıraktığı pek çok noktayı açıklayan bir kavram. Temel parçacıklara ilişkin pek çok teori ve tüm mevcut gözlemsel kanıtlar böyle bir kavramı destekliyor. Bu düşünceye göre evren genişliyor ve sonsuza dek genişlemeyi sürdürecek, fakat bu sonsuz boşluğun bazı bölgelerinde genişleme duruyor ve bu bölgeler bir ekmeğin içindeki büyüklü küçüklü hava delikleri (balonları) gibi kendi üzerine kapalı küçük baloncuklar oluşturuyor. İşte bu baloncukların her biri embriyonik birer 1. düzey multiverse'i oluşturuyor. Bu baloncuklar dünyadan sonsuz uzaklıkta, öyle ki ışık hızında sonsuza dek gitseniz, yine onlara ulaşamıyorsunuz. Çünkü bu baloncukların arasındaki mesafe sizin kendisini katedebileceğinizden daha hızlı bir biçimde genişliyor.

Bir de bunlar haricinde 3. düzey (level 3) ve dördüncü düzey (level 4) multiverse'ler tanımlanmış.

3. düzey multiverse'den kastedilen, yaklaşık 40 yıl öncesinden beri sözü edilen ve kuantum fiziğinin 'paralel evrenler' düşüncesinden yola çıkan yorum. Bu fikir, rastgele gerçekleşen kuantum olaylarının evrenin her değişik olasılığa karşı düşen farklı kopyalarına dallanması prensibinden yola çıkılarak öne sürülüyor. Burada değişik evrenleri mekan değil, farklı olasılıklı devam yolları birbirinden ayırıyor. Kuantum mekaniğine aşina olanların bildiği gibi dalga denklemi tüm mevcut kuantum durumlarının süperpozisyonunu içinde içeriyor, fakat gerçekleşen eylemlere göre ve yapılan gözlemlere göre bunların bir kısmı gerçek haline geliyor. Bizler kendi 1. düzey multiverse'imiz içinde olanları görebiliyoruz, fakat 'decoherence' denen bir kavram sebebiyle multiverse'imizin 3. düzey eşdeğerlerini gözleyemiyoruz.

Bir de 4. düzey multiverse tanımlanmış. Burada ayırıcı faktör, farklı matematiksel yapılar. Tüm birinci, ikinci ve üçüncü düzey multiverse'lerde ilk koşullar ve fiziksel sabitler değişmesine rağmen, bunların ilişkilerini tanımlayan temel kurallar aynı kalıyor. Bu noktada fizikçiler, bir de bu kuralların farklı alternatiflerini içinde barındıran 4. düzey multiverse'i tanımlıyorlar. Burada öncekilerden farklı olarak ampirik gözlemlerden değil, matematiksel bir mantık yürütmeden yola çıkıyorlar. Burada prensip algoritmik bilgi içeriği denen bir kavram.

Şöyle düşünün, bir bilgisayar programı yazacak olsanız tek bir rakamı ifade etmek mi daha kolay olurdu, tüm sayıları mı? İlk bakışta size tek bir rakamı ifade etmek daha kolay olacak gibi gelebilir ama gerçekte durum tersidir. Tüm sayılar tüm olasılıkları içerir. Bu sayıların bir kısmını, örneğin sadece tek sayıları, ya da çift sayıları ifade edecek olsanız, belli bir koşula dayanarak mevcut olasılıklara bir sınırlama getirirsiniz. Ya da daha küçük bir sayı kümesini ifade edecekseniz, onu ifade etmek için başka sınırlamalar getirmek zorundasınız. Sonuçta, tek bir sayıyı ifade etmek için getirmeniz gereken sınırlama sayısı en fazladır. Benzer mantık gereği, örneğin Einstein'in denklemlerinin tüm olası çözümleri, tek bir özel çözümünden daha

basit, daha doğal bir çözümdür.

Benzer şekilde, bizim evrenimizde (Hubble uzayımızda) mevcut fiziksel sabitler, evrenin ilk koşulları ve mevcut matematiksel yapılardan kaynaklanan sınırlamalar mevcuttur. 1 düzey multiverse düzeyine çıktığımızda, bizimkine benzer fakat farklı ilk koşullara sahip evrenler tanımlanarak sınırlamaların bir kısmı kaldırılmış olur. Aynı mantık gereği 2. düzey multiverse'te (ve 3. düzeyde de) bu sefer farklı fiziksel sabitlere imkan verilerek sınırlamalar bir miktar daha kaldırılmış olur. Fakat tüm bunlarda yine de hala aynı matematiksel yapılar bulunmaktadır. Bir düzey daha yukarı çıkıp, tüm olası matematiksel yapıları içine alan bir 4. düzey multiverse tanımı yapıldığında, ortada hiç kısıtlama kalmaz ve sonuçta ortaya konulmuş olan açıklama tek rakamı ifade etmekle tüm sayıları ifade etmek arasındakine benzer bir ilişkiyle çok daha basit hale gelmiş olur. Yani 4. düzey multiverse mümkün açıklamaların en basitidir. Kendi başına var olabilecek ve herhangi bir kısıtlamaya ihtiyaç duymadığı için sebebi ve kökeni konusunda soru sorulamayacak en üst düzey açıklamadır. Dolayısıyla, Occam'ın bıçağı prensibi gereği, yani açıklamaların en basitinin geçerli olduğu ve fazladan bilgi ya da kısıtlama gerektiren seçeneklerin kabul edilemeyeceği prensibi gereği, 4. düzey multiverse'in geçerli bir tanım olması gerektiği söylenmektedir.

Kısacası, günümüz evren bilimi (kozmoloji), varlığın kökeniyle ilgili çok yol katetmiş ve neredeyse tüm soru işaretlerini ortadan kaldıracak açıklamalar ortaya koymayı başarmıştır. Elbette hala katedilmesi gereken çok yol vardır, fakat öyle görünmektedir ki tüm bu fikirler ve kavramlar gelecekte düşünce biçimimizi ve evreni algılayışımızı kökten değiştirecektir.

Bu da demektir ki, artık bilimin günümüzde ulaştığı düzeyde, ilkel dinlerin Tanrı kavramına ihtiyaç hemen hemen hiç kalmamıştır ve varlık Tanrı olmadan da kolayca açıklanabilir. Tanrı'yı işin içine katarak yapılan açıklamaların tatminkar olmaması ve cevaptan çok soru ortaya çıkarmaları bir yana, eskiden bizler Tanrı'yı varlığına dair delil olmadığı için reddederken, öyle görünüyor ki artık bilimsel olarak Tanrı'nın olmadığı gösterilmiştir demeye ve bu yolla Tanrı kavramını reddetmeye çok yakın bir duruma gelmişiz gibi görünmektedir. Eskiden mümkün olmadığı düşünülen bazı şeyler, örneğin Tanrı'nın var olmadığını kanıtlamak, öyle görünüyor ki modern bilim sayesinde belki de mümkün hale gelmiştir. Ya da en azından bu açıklamalar ışığında 'Modern bilime göre Tanrı kavramına ihtiyaç yoktur' denebilir ve bilimin Tanrı kavramını demode ettiği söylenebilir.

* * *

Peki, başka evrenler konusuyla ilgili bilim adamlarının elindeki gözlemsel kanıtlar nelerdir?

Eldeki kanıtları birkaç grup altında toplamak mümkün. Evrendeki madde dağılımının üniform olduğunu gösteren gözlem kanıtları, kozmik arka plan radyasyonu (cosmic background radiation) ölçümlerine dayanan kanıtlar, evrenin yoğunluğu ve içindeki madde

miktarıyla ilgili kanıtlar ve bir de bunlara dayanarak yapılan istatistiksel hesaplamalar.

Evrenin gözlenebilir bölgesi her yıl büyüyor (bir ışık yılı daha artıyor). Ve gözlemler uzun süredir yapılıyor. Görünen o ki, evrendeki madde dağılımında uzaklara da gidilse bir seyrelme yok. Ve yeni gözlenen yerlerde de durum aynı şekilde devam ediyor. Hatta evren şu anda bile yeterince büyük ve kendini tekrar eden yapılara, paternlere rastlanıyor evrenin uzak köşeleri gözlendikçe.

Evrenin ucundan ötesini elbette göremiyoruz ama eldeki veriler gösteriyor ki, belli bir noktadan itibaren bir anda artık madde falan görülmeyeceğini ve evrenin sınırına gelinip ondan sonrasının sonsuz boşluk olacağını düşündürecek bir durum yok. Tümevarım ilkesi gereği deniyor ki evren ucuna kadar nasıl devam ediyorsa, ötesinde de öyle devam ediyor olmalı. Yani Hubble hacmimizin ötesinde de yıldızlar, galaksiler var gibi görünüyor.

Ayrıca, uzayın sonsuz olması gerektiği yazara göre tamamen sağduyuyla bile anlaşılabilecek bir şey. Düşünün diyor, uzay nasıl sonsuz olmayabilir ki? Ondan ötesinde ne var o zaman? Sizin hiç aklınız yatıyor mu evrende bir noktadan sonra 'Bundan ötesi yoktur, boşluğun kusuruna bakmayın' diye bir tabelayla karşılaşacağınız diyor.

Dolayısıyla bu gözlemsel verilerin uzayın sonsuz, ya da en azından yeterince büyük olduğuna işaret ettiğini belirtiyor.

Einstein'ın uzayın geometrisiyle ilgili öne sürdüğü ve evrenin sonlu fakat sınırsız olabileceğini işaret eden fikirlere de değiniyor bu noktada yazar. Fakat mikrodalga radyasyonu ölçümlerinin bu görüşü desteklemediğini ve sonsuz uzay fikrine daha iyi uyduğunu söylüyor. Evrendeki sıcak ve soğuk noktaların dağılımının uzayın geometrisine bağlı olduğunu ve gözlenen noktaların büyüklüğünün bu model açısından çok küçük olduğunun ortaya çıktığını belirtiyor. Kozmologlar, bu modeli %99.9'luk bir kesinlikle reddetmiş durumdalar yazara göre. Tabii hala bu modelin geçerli olması mümkün diyor, fakat eğer doğruysa, ancak olası evrenlerin 1000'de birinde bu noktaların büyüklüğü bugün ölçülen miktarda olurdu diyor.

Peki kopya evrenler fikri nereden çıkıyor diye sorulursa, onun da kaynağı şu: örneğin evrende toplam 4 atomaltı parçacık olsaydı, bu parçacıkların tüm olası dağılımlarının sayısı 2 üzeri 4, yani 16 olurdu. Bu evrendeki maddenin tüm olası dağılımlarını, ya da varlığın alabileceği tüm olası biçimleri kapsardı. Benzer bir şekilde, bizim Hubble hacmimizdeki yaklaşık parçacık sayısı hesaplanmış ve 10 üzeri 118 olarak bulunmuş. Dolayısıyla, 10^{118} parçacığın tüm olası dağılımlarının sayısı 2 üzeri 10^{118} oluyor ve bu sayı bizimki büyüklüğündeki bir evrende evrende maddenin alabileceği tüm biçimleri, dolayısıyla da varlığın tüm olasılıklarını kapsıyor. Bunlar arasında bir kısmında ise varlık doğal olarak bizim evrendekine benzer bir biçimde oluyor.

Kısacası, level 1 multiverse oldukça sağlam bir şekilde eldeki verilere uyuyor. Yazara göre, artık soru başka evrenlerin (ya da multiverse'in) var olup var olmadığı değil, kaç düzeyi olduğu. Yani level 2 ve üstü multiverse'lerin varlığı.

Level 2 multiverse kaotik şişme ('chaotic eternal inflation') teori-

sine dayanarak ortaya konuyor ve onunla ilgili de yazar bazı bilgiler vermesine rağmen yazıyı uzatmamak için burada değinmiyorum. Level 3 multiverse zaten 40 yıldan beri sözü edilen ve kuantum fiziğindeki olasılık hesaplarına dayanan bir kavram. Level 4 ise yukarıda da bahsettiğimiz gibi gözlemsel verilerden ziyade mantık yürütmelere dayanarak, olmalı, ya da en azından olabilir diye ortaya konuluyor. Yani onun doğrudan bir delili yok.

İşte başka evrenler fikirlerinin temeli bu noktalara dayanıyor ve yazara göre metafizikle gerçek bilim arasındaki çizgilerin inceldiği alanların birine örnek teşkil ediyor bu fikirler. Metafizik ile fizik arasındaki temel ayrımın test edilebilirlik olduğunu vurguluyor ve bu teorinin matematiksel bazı öndeyilerde (tahmin, ya da tespit) bulunduğunu ve bunların bir kısmının gözlemsel olarak test edilebildiğini söylüyor. Modern bilimin, gittikçe daha soyut ve metafiziğe benzeyen kavramları konusu haline getirdiğini (örneğin yuvarlak dünyadan başlayarak, görünmez elektromanyetik dalgalar, zamanın yavaşlaması, uzayın eğrilmesi, kara delikler vs gibi) ve multiversler konusunun bu gidişin son örneklerinden biri olduğunu belirtiyor.

* * *

Peki başka evrenler konusunun yanlışlanabilir olan kısmı nedir?

Yanlışlanabilirlik için 'prediction' (yani önceden söyleme, tahmin, öndeyi) gerekir. Bu konudaki 'öndeyi'ler nelerdir?

Yazarın değindiği pek çok şey var bu konuda ama biz burada bize en çarpıcı gelen, en temel noktaya değinmek istiyoruz, ki o da evrendeki maddenin dağılımıyla ilgili gözlemler. Yukarıda da dile getirdiğimiz gibi, evrendeki madde dağılımının (galaksilerin) bir haritası çıkarılmış ve evrenin sınırlarına yaklaştıkça madde dağılımında bir seyrelme gözlenmesi beklenirken hiç de öyle bir gözlemle karşılaşılmamış. Evrenin bilinen sınırlarına kadar galaksilerin dağılımı benzer bir yoğunlukta devam ediyor. Hatta evren öyle büyük ki, bazı bölgelerde yer yer birbirini tekrar eden, ya da başka bölümleri anımsatan tekrarlar gözleniyor. Ayrıca da evrenin gözlenebilir kısmı her yıl büyüyor bildiğiniz gibi. (Evrenin bizim gözleyebildiğimiz kısmı bir küreyse, bu kürenin yarıçapı her yıl 1 ışık yılı büyüyor). Dolayısıyla, eğer evren sonsuzsa (veya yeterince büyükse) bu üniform dağılımın önümüzdeki yıllarda yapılan gözlemlerde de, yeni görünür hale gelen kısımlar için benzer şekilde devam etmesi gerekiyor.

İşte bu bir 'öndeyi' ve sınanabilir bir teori. Önümüzdeki yıllarda yapılacak gözlemlerin nasıl olması gerektiğiyle ilgili bir beklenti sunuyor ve bu beklenti sınanabilir. Ve bu gözlemler bir süredir devam ediyor, ve de henüz gözlem bölgemize önceki yıllarda yeni katılan bölümlerde beklenene aykırı bir gözlem yapılmamış. Bu bir teorinin yaptığı bir 'öndeyi'nin başarıyla sınanması demek.

Peki bu ne demektir? Buna dayanarak, evrenin bildiğimiz sınırına kadarki kısmı böyleyse, gerisi de böyle olmalıdır sonucuna güvenilir olarak ulaşılabilir mi? Tümevarım denen prensip, böyle bir sonuç çıkarmak için yeterli mi?

Teorik olarak düşünüldüğünde elbette değil. Bu durum, bilim fel-

sefesi tartışmalarında da yer alan, tümevarım yönteminin ispat konusundaki teorik yetersizliği ile ilgili bir sorun. Şimdiye kadar gördüğümüz bütün kuğular beyaz diye, tümevarım prensibi gereği 'Tüm kuğular beyazdır' sonucuna ulaşabilir miyiz? Milyon tane kuğu gördüysek ve hepsi beyazsa, bu yine de tüm kuğular beyazdır genellemesi yapmaya yetmez. Fakat bu bilimde yine de yapılır bilindiği gibi.

Bilimde tümevarım da tümdengelim de yerine göre kullanılır. Fakat sadece tümdengelimin %100 kesinlikle bir kanıtlama sağladığı bilinen bir gerçektir. Tümevarım maalesef bunu sağlayamaz. Fakat bu yine de bilimde tümevarımın yöntem olarak değerini azaltmaz. Bilimde pek çok konuda tümevarımsal düşünce biçimi kullanılır ve teoriler de genel olarak bir miktar kanıtla desteklendikten sonra, aksine kanıt ortaya çıkana kadar doğru kabul edilir.

İşte bu konuya da bu bağlamda bakmak gerekmektedir. Şu anda yazarın bahsettiği gözlemsel verilere bakıldığında evrenin sonsuz (veya en azından yeterince büyük) olmadığını düşünmek için bir sebep yok. Bu fikrin gözlem verileriyle bir miktar desteklenmiş bir teori kabul edilmesi garip değildir.

* * *

İnançlı kesim, Tanrı'nın varlığının mantıksal göstergesi olarak genellikle evrenin belli bir biçimde olmasını görür. Yani söylenenlerin çoğunu şununla özetlemek mümkün: 'Evren başka türlü de olabilirdi, ama değil. Sanki özel olarak böyle olsun diye yapılmış gibi. Canlılık ve bilincin ortaya çıkışı, fiziksel sabitler, doğa kanunları vs. Hepsi rastgele olsa sonsuz sayıda olasılığı olacak şeylerin özel bir biçimi. Neden başka türlü değil de bu özel biçimde? Tüm bunlar sanki bu özel biçimde olması için ayar yapıldığını gösteriyor' deniyor.

Rastladığımız Tanrı kanıtları arasında insanlara en ikna edici gözüken, herkesin 'Tanrı neden vardır?' sorusuna cevap olarak verdiği ilk açıklama bu. (Ya da bu genel açıklamanın bir özel biçimi). Aslında biraz daha derinine girildiğinde, başka geçerli Tanrı kanıtı yoktur bile denebilir belki de. Diğerlerinin hepsi öne sürenlerin bile zayıf olduğunu itiraf ettiği kanıtlardır. (Ahlaki kanıtlar, ödül-ceza, ilk neden vs).

Peki evrenin bu özel biçimde olmasına ne sebep oluyor?

Bugün biliyoruz ki evrenin bu şekilde olmasına yol açan temel faktörler şunlar:

1. Evren'in Big Bang'den sonraki ilk koşulları
2. Evrensel sabitlerin değerleri
3. Doğa kanunları

Bu üç kısıtlama, evreni sonsuz olasılıklı seçenekler arasından alıp özel olarak bugün bildiğimiz şekle sokuyor.

Yukarıda, tüm sayıları ifade etmenin, tek bir rakamı ifade etmekten daha kolay, daha basit olduğunu söylemiştik. Çünkü tüm sayılar arasından tek sayıyı çıkartmak için, özel olarak o sayıyı seçecek pek çok kısıtlama gerekir. Tüm olası evrenler arasından bugün bildiğimiz evreni ortaya çıkartmak için de benzer türde pek çok kısıtlama

gerekir. Tüm sayıları ifade etmenin daha basit bir açıklama olması gibi, tüm evrenleri ifade eden açıklama da daha basit bir evren açıklamasıdır.

Bir zarın 6 yüzeyi var ve her yüzeyde bir rakam var. Eğer elimde öyle bir zar olsaydı ki, tüm rakamlar silinmiş olsa, sadece yüzeylerden birinin üzerindeki rakam, örneğin 5 var olsaydı (diğer yüzeyler boş olsaydı), bu zarı attığımızda boş bir yüzey değil de '5' sayısının gelmesini şaşkınlıkla karşılardınız. Çünkü bu çok küçük bir olasılık olurdu. Bu zarın hileli olduğuna kanaat getirirdiniz. Yani derdiniz ki bir 'zeka' bu işin içine girmiş, özel olarak 5 gelecek şekilde bu zarla oynamış olmalı.

İşte yukarıda sözü edilen Tanrı kanıtı buna benziyor. Eğer zar normal bir zar olsa, tüm yüzeylerinde bildiğimiz rakamlar olsa, atıldığında 5, ya da başka bir rakam gelmesini garipsemezdiniz.

İşte multiversler, başka seçenekli evrenleri işin içine katarak, evrenin bildiğimiz özel durumunu mümkün ve doğal hale getiriyor.

1. düzey multiverse tanımı, yukarıda saydığımız 1 numaralı kısıtlamayı kaldırıyor (Evren'in Big Bang'dan sonraki ilk koşulları ile ilgili kısıtlama). Eğer sonsuz sayıda benzer evren varsa, bizim evrenimizin bu özel ilk koşullara sahip olmasında garip bir taraf yoktur.

2. ve 3. düzey multiverse tanımları 2 numaralı kısıtlamayı kaldırıyor. Böylece farklı evrensel sabitler içeren farklı evrenler arasında bizimkinin bu özel sabitlere sahip olması garip olmuyor.

4. düzey multiverse ise son kısıtlama olan doğa kanunları neden böyle kısıtlamasını kaldırıyor. Doğa kanunlarının başka türlü olduğu çok sayıdaki evren içinden bizimkinin bu şekilde olmasının garip bir tarafı kalmıyor o zaman.

Dolayısıyla, varlığı açıklamak için başka hiçbir fazlalık faktöre ihtiyaç kalmıyor. Bir kısıtlama kalmadığı için, bu kısıtlamayı yapacak bir 'zeka'ya da ihtiyaç kalmıyor.

Tanrı açıklaması neden geçersizdir?

Çoğu kişinin dini inancının kökeninde herhangi bir bilimsel ya da mantıksal akıl yürütme yatmaz. İnsanlar genel olarak çevrelerindekiler inandığı için inanırlar.

Fakat bu inancın yine de bilimsel görünümlü bazı gerekçelere bağlanması icap eder, aksi takdirde her insanda var olan ve bazılarında daha güçlü bazılarında daha belirsiz olan bilimsel ve şüpheci yön tatmin edilmemiş olur.

Bu yüzden çoğu kişi Tanrı inancı için çeşitli gerekçeler ortaya koyar. Daha önce de çok değindiğimiz gibi bu gerekçeler her zaman çürüktür fakat yine de özellikle iki tanesi düşündürücüdür ve bunlar insanları Tanrı'nın var olduğunu düşünmeye iten temel sebepler arasındadır.

Bunların biri evrenin kökeni sorunu, bir diğeri ise tasarım argümanıdır.

Tasarım argümanı daha önce de çok değindiğimiz gibi, bir illüzyonun ürünüdür. Genellikle yaşamın var olması ve dünyada göz-

lenen kompleksliğin başka türlü açıklanmasında güçlük çekilmesi yüzünden insanlara ikna edici gelen bir gerekçedir. Fakat elbette ki çürüktür, çünkü en temelinde 'argument from ignorance' (cehaletten argüman) denen düşünce hatasından kaynaklanır. Bir şeyin nasıl olduğu anlaşılmıyorsa, ya da o kişi anlayamıyorsa, o şeyin olamayacağı fikrine ulaşmaktan kaynaklanan bir düşünce yanlışıdır bu. İnsanların önce anlayamayıp, sonra yeterince inceleme sonucu çözdüğü sayısız olay vardır bilim tarihinde. Hatta bilimin tüm tarihi bundan ibarettir denebilir. Bu yüzden bir şey şu anda anlaşılmıyorsa ya da söz konusu kişi anlayamıyorsa, bu o şeyin bir açıklaması yoktur anlamına gelmez.

Ayrıca, evren ile ilgili daha yakından ve daha dikkatli gözlemler, daha çok herşeyin rastgele olduğu ve altında bilinçli bir tasarım olmadığı fikrine ulaştırır insanı. Çünkü bizim şu anki bilincimizle bile çok daha iyisini geliştirebileceğimiz pek çok çarpıklık mevcuttur doğada. Bu yüzden aslında doğada bir bilinçli tasarım sonucu değil, tam tersi kör işleyen süreçler sonucu oluştuğu izlenimi veren çok daha fazla oluşum mevcuttur. Ve bilinçli tasarım sonucu oluştuğu düşünülen şeylerin tümünü bilinçli olmayan süreçlerle de açıklamanın mümkün olduğunu bilim bulmuştur.

Bu yüzden aslında evrenin tasarlandığını düşünmek için bir sebep yoktur. Hatta evrene bakıldığında, tasarlanmadığını düşünmek gözlemlerle daha uyumlu, daha mantıklı bir açıklamadır.

Ayrıca, tasarım argümanı zaten çok temel bir başka problemden muzdariptir, o da tasarlayıcının kökeni konusudur.

Eğer evren, tasarlandığını düşünmemizi gerektirecek kadar kompleks, düzenli ve amaç dolu ise, o zaman onu tasarladığı söylenen faktörün daha da kompleks, düzenli ve amaç dolu olması gerekir ve dolayısıyla, aynı düşünce çizgisi gereği, o tasarımcının da tasarlanmış olduğunu düşünmek gerekir. Evrene tasarlanmıştır deyip, evrenin tasarımcısına tasarlanmamıştır demek, çok açık bir tutarsızlıktır. Eğer evrenin tasarımcısı dedikleri faktörün tasarlanmadığını hayal edebilmek mümkünse, aynı mantık gereği evrenin de tasarlanmamış olabileceğini düşünmeleri gerekir. Yok eğer evren ille de tasarlanmış olmak durumunda ise, o zaman böyle bir evreni tasarlayan şeyin neden tasarlanmamış olduğu açıklanmalıdır. Görüldüğü gibi, ortada çok açık bir tutarsızlık ve düşünce yanlışı vardır ve dolayısıyla tasarım argümanı insanı hiçbir yere götürmez.

Evrenin kökeni ise insanların Tanrı inancı konusunda dayandıkları bir diğer önemli gerekçedir. Evren ortaya çıktığına göre, bir şeyler var olduğuna göre, bunlara sebep olan bir faktör de var olmalıdır derler ve bunu kendi dinlerinin Tanrı'sı ile özdeşleştirirler.

Burada da iki aşamalı bir problem vardır. Birincisi, evrenini açıklamak için bir sebebe gereksinim duyulması, ikincisi ise bu sebebin kendi inandıkları dinin Tanrı'sı ile özdeşleştirilmesi.

Bunlardan özellikle ikincisine dikkat çekmek istiyorum. Farz edin ki evrenin bir sebebi olması gerektiği sonucuna ulaştınız. Buradan zorunlu olarak bu sebebin zeki ve bilinçli olması gerektiği fikri bile çıkmazken, bir de üstüne üstlük bu sebebin semavi dinlerin Tanrı'sı

olduğunu söylemek, Tevrat, İncil ve Kuran'da bahsedilen Tanrı olduğunu iddia etmek ve dolayısıyla bu fikri içinde yaşanan toplumun gelenekleri ve efsaneleri ile bağdaştırmak işin bir diğer çok açık tutarsızlığıdır. Sonuçta dünyada binlerce din vardır (çoğu kişi bildiği dinlerin sayısını saymaya kalksa 20-30 tane bile sayamaz) ve bunlar arasında ezici çoğunluğunun üç büyük dinin dünya görüşü ile alakası yoktur. Pek çoğunda çeşitli doğaüstü güçler ve faktörler tanımlı olmasına rağmen, bunların önemli bölümünün semavi dinlerin Tanrı'sını andırır bir tarafı yoktur ve hatta hiç Tanrı'sız dinler de mevcuttur. Dolayısıyla, bu kadar büyük fikir çeşitliliğine rağmen insanların içinde yetiştikleri toplumun metafizik inançlarına sarılmalarının ne derece büyük bir şartlanma olduğu bu satırları okuyanlar için çok açık olmalıdır.

Fakat tüm bunlar bir yana, evrenin kökeni ve varsa sebebi konusu ciddi bir felsefi problem olduğundan, bu problemle yüzleşmek gerekmektedir. Aksi takdirde, insanların bu sorunun cevabı olarak kendi dinlerinin metafizik açıklamalarına sarılmalarının önüne geçmek mümkün olmaz.

Her şeyden önce, yani Tanrı fikri olmadan evrenin nasıl açıklanabileceğine değinmeden önce, Tanrı'nın neden geçerli bir açıklama olmadığına değinmemiz gerekir.

Tanrı geçerli bir açıklama değildir, çünkü aslında problemi çözmez. Bilinmeyen bir şeyin sebebine Tanrı demek, problemi çözmek değil, sadece üstünü örtmektir. İnançlılar bilimin iyi açıklayamadığını düşündükleri bir şeyler buldukları zaman çok sevinirler, sanki bu kendi inançlarını doğruluyormuş gibi. Örneğin 'bilim daha insanların neden her gün bilmem kaç saat uyuduğunu bile açıklayamıyor' gibi ifadelere rastlanır sıkça Ateistforum'da. Buna benzer çok şey de söylenebilir zaten. Bu sadece bir örnek. Fakat bu tür şeyler söyleyenlerin gözardı ettiği gerçek, bilim bir şeyi açıklıyor olsun ya da olmasın, kendi açıklamalarının açıklama olup olmadığıdır. Bir şey için 'Tanrı yaptı' demek ne derece tatminkar bir açıklamadır? Ya da zaten açıklama mıdır? 'Ol dedi, oldu' ifadesi olsa olsa 'bilmiyorum' ifadesinin gizlenmiş şeklidir. İnançlılar nasıl bunun bir açıklama olduğunu düşünebiliyorlar ve bilim karşısında bunun bir zafer olduğunu iddia edebiliyorlar, anlaşılır gibi değil. Bu durum inançlıların ne derece büyük bir şartlanma içinde olduklarının bir başka göstergesidir.

Ayrıca, Tanrı yaptı demenin bir açıklama olmaması bir yana, durum aslında bundan daha da vahimdir. Çünkü aslında Tanrı ismini verdikleri kavramın ne olduğu belli değildir. Tanrı derken ne kastettiklerini inançlıların kendileri bile bilmez. Tanrı ile ilgili tek söyleyebildikleri her şeye kadir, her şeyi bilen ve ezelden beri var olan bir gücün her şeyi yarattığıdır. Ama bu Tanrı dedikleri şeyin ne olduğu, neden ezelden beri var olduğu, neye benzediği, nasıl olup da ol demesiyle her şeyi yarattığı meçhuldur. Bu soruların tümünün cevabı 'bizim buna aklımız ermez'dir. İyi de, bu cevabı bilinmeyen soruları, içi boş ve ne olduğu meçhul bir kavramın içine hapsetmek ve görmemezlikten gelmek değil midir? Tanrı nedir ki bilinmeyen soruların cevabı olsun? Daha Tanrı'dan ne kastettikleri belli değildir, hatta

Tanrı'yı doğru dürüst tanımlayamazlar, ama sorulara cevap olduğunu iddia ederler. Cevabı aranan konu ile, 'bilmiyorum' cevabının arasına 'Tanrı' diye tampon bir kavram eklerler, sanki bunu ekleyerek cevabı bilmediklerini gizleyebileceklermiş gibi. Halbuki buradaki bu 'Tanrı' sözü, içi boş bir kavramdır. Toplamadaki sıfır gibi bir etkisiz elemandır. Bu kavramı geçip, doğrudan 'bilmiyorum'a ulaşmak daha tutarlıdır. Çünkü zaten Tanrı derken yapılan odur. 'Evrenin sebebi nedir?'in cevabı 'Tanrı' ise ve 'Tanrı nedir?'in cevabı 'bilmiyorum' ise, demek ki aslında 'Evrenin sebebi nedir?'in cevabı 'bilmiyorum'dur. Burada araya Tanrı diye içi boş bir kavram sokmak bir cevap değildir.

Tanrı'yı tanımlamaya kalktığınızda ortaya çıkan sayısız mantıksal problem ve paradoks da işin başka bir yönü. Yani bu Tanrı kavramı aslında insan aklına, zihnine sığan bir kavram da değil. Yani tanımlı bir kavram değil, ne olduğu meçhul aslında. Akla uygun olmak bir yana, tam tersi akıl dışı, absürt bir kavram. Tabii bizim akıl dışı dediğimize onlar 'akıl ve mantık üstü' diyerek daha gizemli bir hava katarlar. Ama bir şeye 'akıl ve mantık üstü' demenin aslında 'akıl dışı ve absürt' demekten farkı yoktur. Sadece kelimeleri farklı seçerek, bahsettikleri kavramın ne kadar akıl dışı olduğunun üstünü örtmeye çalışırlar.

Yani tüm bunlarla anlatmaya çalıştığım, Tanrı fikrinin bu problemlere veya herhangi bir bilinmeyene cevap olamayacağıdır.

Tanrısız evren

Peki Tanrı bir cevap değilse, o zaman Tanrı'sız bir şekilde evren nasıl anlaşılabilir? Tanrı gibi bir fikir olmadan, evrenin sebebi, kökeni gibi sorunlar nasıl çözülebilir?

Bu soruların önemli bölümünün cevabı bilimde mevcuttur.

Bilim şu anda yıldızların oluşumunu, yıldızların içinde hidrojen ve helyumdan daha ağır elementlerin nasıl oluştuğunu, bunların süpernova patlamalarıyla nasıl evrene yayılıp sonra gezegenler olarak bir araya geldiğini, yani gezegenleri ve onları oluşturan maddelerin kökenini, bu gezegenlerde olan bitenlerin açıklamasını, canlılığın nasıl bu ortamda kendini kopyalayabilen basit moleküllerden başlayarak evrimleşip kompleksleştiğini ve günümüze kadar nasıl gelindiğini kabataslak da olsa açıklayabilmektedir.

Yani işin bu kısımlarında zaten Tanrı veya herhangi bir fazlalık faktöre ihtiyaç yoktur. Sadece bilinen doğa kanunları her şeyi açıklamaya yeterlidir.

Geriye sadece evreni ve evreni oluşturan maddenin kökenini açıklamak kalmaktadır.

Kozmolojide de bu konuyla ilgili pek çok açıklama mevcuttur. Tanrısız evren açıklamalarından bazı olası fikirlere de burada kısaca değinelim (bunlardan ilk ikisi artık popüler olmayan teorilerdir, fakat bunları da listeye aldım):

1. Steady State modeli Eskiden geliştirilmiş ve evrende sürekli yeni maddenin ortaya çıkmakta olduğunu savlayan bir düşünce idi

fakat bu teori artık popülerliğini yitirmiş ve yerini gözlemlerle daha iyi uyuşan Big Bang teorisine bırakmıştır.

2. Osilasyon yapan evren modeli Bu da artık popüler olmayan bir modeldir. Bu modelde evren sürekli Big Bang ile başlayıp, big crunch denen kendi üzerine çökmelerle yok olur. Kendi üzerine çökme, yeni bir Big Bang yaratır ve bu döngü böyle devam eder.

Evrendeki madde miktarı ve evrenin genişleme hızındaki değişimlerle ilgili gözlemler, bu teorinin de terkedilmesine sebep olmuştur.

3. Stephen Hawking'in kuantum kozmolojisi Bu fikre göre uzay zaman bir kürenin yüzeyi gibi sonlu fakat sınırsızdır. Geçmiş sonludur fakat sınırsızdır, yani bir başlangıç noktası yoktur. (Uzay zamanın eğriliği yüzünden).

4. Kaotik şişme modeli Bu modele göre, Big Bang'den 10 üzeri -35 saniye kadar sonra evren süper hızlı bir şişme dönemine girmiştir. Şişme ise başka şişmeye yol açar, dolayısıyla birden fazla evren oluşmuştur. Her evren bölgesi şiştikçe başka evrenler oluşturur, dolayısıyla yeni evrenler de kendi bebek evrenlerini oluşturur vs. Bu modelde evrenler kaotik bir biçimde birbirlerine sebep olmaktadırlar.

5. Boşluktaki kuantum dalgalanmaları Bilindiği gibi vakumda sürekli kuantum dalgalanmaları oluşur. Parçacıklar sürekli kendiliğinden oluşur ve yok olur.

Bu modele göre bizim evrenimiz çok daha büyük bir üst evrenin içinde meydana gelen bir kuantum dalgalanmasının ürünü. Yani bu evren üst bir evrenin çok küçük bir parçası, o evrendeki kuantum vakumunda meydana gelen ve boşluk enerjisinin geçici olarak maddeye dönüşmesinin ürünü bir ortam. Bu modele göre, bu boşlukta bizimkinden başka pek çok kuantum dalgalanmaları, yani pek çok başka evrenler de bulunmaktadır.

6. Vakum enerjisinin kararsızlığı Bu düşünceye göre, vakum durumu enerjinin kararsız bir şekilde hapsolduğu bir durumdur ve simetri kırılmaları yoluyla daha kararlı olan varlık durumuna dönüşmeye meyilli olması sebebiyle, bu simetrinin kırılarak evrenin oluşması zaten vakum durumunda bir an meselesidir. Dolayısıyla, bu mantığa göre boşluğun süpersimetrik bir yapıda olması sebebiyle bu simetrinin bozularak daha kararlı olan kompleks durumların oluşumuna yol açması neredeyse bir zorunluluktur. Bu mantıkta Big Bang'in birden fazla olması gerekmez, sadece bir kez var olmuş da olabilir.

7. Sicim teorisi (string theory) ve 'big splat' Sicim teorisi günümüzde teorik fizikteki en popüler teorilerden biridir ve birleşik fizik teorisi için mevcut en popüler adaydır.

Bu teoriden çıkan bir açıklamaya göre, bizim evrenimiz 11 boyutlu bir üst uzayın 3 boyutlu bir alt parçasıdır. (Zamanla birlikte 4 boyut). Bu daha az boyutlu alt parçalara bu teoride 'brane' denir. Yani bizim evrenimiz bir 'brane'dir ve Big Bang dediğimiz olay ise aslında bizim 'brane'imizin üst boyutlarda yüzen başka bir 'brane' ile çarpışmasından başka bir şey değildir. Bu çarpışma hesaplara göre

Big Bang'in gerektirdiği düzeyde enerjiyi ortaya çıkarabilmektedir ve bu çarpışmalar üst boyutlu bu evrende sayısız defalar gerçekleşebilir. Dolayısıyla, bu modelde de başka evrenler fikri vardır.

8. Kuantum loop gravity teorisi ve 'big bounce' Bu teori aynen maddenin ayrık birimler olarak incelenmesi gibi (atomlar ve atomaltı parçacıklar), uzayın ve zamanın da ayrık parçalardan oluştuğunu savlayan ve 'en küçük mesafe' ve 'en küçük zaman birimi' gibi birimlerin tanımlanabileceğini savunan 'kuantum loop gravity' teorisi ve bu teoriden çıkan evren modelidir. Bu teoriye göre, uzay-zaman ayrık incelendiğinde, en kısa mesafelerde çekim kuvveti çekici değil, itici hale gelmektedir. Dolayısıyla, bunun Big Bang'i açıklayabileceği düşünülmektedir.

Evrendeki tüm maddenin bir arada bulunduğu tekillik durumlarında, yakınlık sebebiyle bu maddeler birbirlerini itecekler ve Big Bang'e sebep olarak yeni bir evren olarak dağılacaklardır. Bu teori Big Bang'den ziyade bir big bounce'tan (büyük sıçrama) bahseder, çünkü bu işlem geçmişte çok defa tekrarlanmış olmalıdır bu düşünceye göre.

9. Nedensiz evren Kuantum fiziğinde boşlukta kuantum dalgalanmalarının olduğu bilinmektedir. Yani kuantum dünyasında sebepsiz şeyler de olmaktadır. Belki de nedensellik dediğimiz ve düşünce biçimimizi şekillendiren ve bu yüzden de bizi kıskıvrak bağlayan, hayal gücümüzü sınırlayarak bizi her şeyi zamandaki sebep sonuç sırası ile incelemek zorunda bırakan bakış açımızı değiştirmeliyiz. Yani belki de evrenin ortaya çıkışı için bir sebebe gereksinim yoktur. Bu da bir olasılık.

10. Zamansız evren Bu da yukarıdakine benzer bir bakış açısıdır.

Ünlü fizikçi Barbour, zamansız bir fizik geliştirmiştir. Bu bakış açısında, denklemlerde zaman diye bir parametre yoktur. Zaman Barbour'a göre bir illüzyondur. Bu bakış açısı da, bildiğimiz zamana bağlı nedensellik fikrini değiştirdiğinden, problemin çehresini değiştirmektedir. Yani yukarıdaki nedensiz evren mantığına benzer bir şekilde, evrene neden arama gereksinimimizi ortadan kaldırmaktadır bu bakış açısı.

11. Multiverse kuramı Bu teoriye göre tek bir evrende değil, pek çok evrenden oluşan bir multiverse'de yaşamaktayız. Bizim evrenimiz mümkün tek evren olmadığı gibi, sonsuz sayıda mevcut evrenden sadece biridir. Bu teoride tanımlı multiverse'lerin çeşitli dereceleri vardır. Kuantum teorisinden çıkan kuantum evrenleri olası multiverse'lerden birini oluşturur. Bildiğimiz evrendeki gözlem bölgemizin (ki buna Hubble hacmi denir) dışındaki bölüm ile ilgili olarak başka bir multiverse tanımı yapılır. (Birinci derece multiverse). Ki birinci derece multiverse'de bu mantığa göre doğa kanunları aynı fakat evrenlerin başlangıç koşulları farklıdır. Sayısız derece birinci derece multiverse'lerin ikinci derece multiverse'ü oluşturduğu düşünülür. İkinci derece multiverse'de, alt multiverse'lerin her biri farklı evrensel sabitlere sahip olabiliyor. (Yani sadece ilk koşullar değil, doğa yasaları da değişebiliyor). Üçüncü derece multiverse, yukarıda bahsettiğimiz, kuantum teorisinin alternatif evrenlerine ait bir sınıflan-

dırma. Burada da aynen ikinci derece multiverse gibi hem değişik ilk koşullar, hem de değişik fiziksel sabitler mümkün. Bir de bunların üstüne, başka matematiksel yapıların mümkün olduğu dördüncü derece multiverse de tanımlanmış. Dolayısıyla, bu tanımla ortada bir kısıtlama kalmıyor ve tüm olasılıklar kapsanmış oluyor. Bu modelde her olasılık kapsandığından Tanrı veya herhangi bir başka kısıtlayıcı faktöre ihtiyaç kalmıyor.

Aslında buradaki ikinci derece multiverse fikri yukarıda bahsettiğimiz kaotik şişme modelinden yola çıkarak geliştirilmiş bir fikir. Yani bu listedeki fikirlerin bir kısmı birbiriyle bağlantılı. (Örneğin sicim teorisinde de başka evrenler fikri var).

Fakat sonuçta az çok birbirine benzer ya da farklı olarak çeşitli açıklama getiren bu modellerin ortak özelliği, hiçbirinin Tanrı veya benzeri bir faktör gerektirmemesi.

Yani Tanrı'sız evren modelleri mümkündür, ki zaten kozmolojide genellikle bu tür fikirler ortaya çıkmaktadır.

Bir de Big Bang'in veya evrenin sebebinin zeki bir faktör kabul edileceği fikirleri düşünürseniz (ki bu tür fikirler arasında da eğer inceleme yapar veya kendi hayal gücünüzü çalıştırırsanız, üç büyük dinin Tanrı fikri ile alakasız pek çok akıllı tasarımcı fikirleri geliştirebildiğinizi görürsünüz), ortaya pek çok fikrin çıkacağını görürsünüz. Bunların en ilginçlerinden biri, evreni oluşturan sebebin, evrende şu anda ortaya çıkmış zekanın çok uzak bir gelecekte, teknolojik olarak çok üst bir düzeye ulaştıktan sonra, zamanda geri giderek evrenin başlangıcına sebep olması fikridir. Ya da benzer bir mantıkla, başka bir evrendeki bir uygarlığın kolektif zekasının bir yapay Big Bang yaratarak evrenimizi oluşturması vs gibi zeki tasarımcı spekülasyonları düşünülebilir. Yani demek istediğim, herhangi bir zeki tasarımcı fikrinin bile ille de inançlıların görmek istediği türde bir Tanrı ile ilgisi olmak zorunda olmadığıdır.

Fakat zaten zeki tasarımcı spekülasyonları evrendeki rastgelelik ve gereksiz fazlalık gibi gözlemlerle uyuşmadığı için, her şeyin olasılıksal zenginliğin sebep olduğu istatistiksel zorunluluklarla açıklanması daha makbul bir bakış açısıdır ve bu tür yaklaşımlara kozmolojide daha çok rastlanmaktadır.

Çünkü evrene baktığımızda her şeyden sorumlu bir akıllı tasarımcı falan görmüyoruz. Tam tersi sonsuz bir çeşitlilik ve imkanlar zenginliği, bu derece çeşitlilik içinde ise çeşitli koşulların bir araya geldiği alt birimlerin mevcudiyetini neredeyse zorunlu kılan bir istatistiksel imkanlar dünyası görüyoruz. Dolayısıyla, bu gözlemlerin desteklediği, ya da bu gözlemlerden çıkan sonuç, evreni Tanrı'sız ve kendiliğinden süreçlerle açıklamanın daha gerçekçi olmasıdır. Tüm bunların altında bir bilinç olsaydı, gözlemlerin daha farklı olması gerekeceği düşünülmektedir. Bilinç ve zeka, amaca uygun durumlar oluşturur ve gereksiz fazlalıkları ve verimsizlikleri elimine etmeye çalışır. Doğada ve genel olarak evrende ise bu gereksiz fazlalıklara ve verimsizliklere çok rastlamaktayız. Her birimiz, eğer biraz uğraşırsak, doğada gördüğümüz pek çok şeyin, bilinçli olarak tasarlanmış olması durumunda aslında daha farklı tasarlanması gerekeceğini gö-

rürüz. Doğadaki tasarımlar bilinçli değil, daha çok kör bir tasarımın, daha doğrusu bir tasarım eksikliğinin göstergesidir.

Bu yüzden yukarıda bahsettiğim türde ateist modeller ve eğilimler, evrene ait mevcut gözlemlerimizi açıklamada daha başarılıdır. Zaten bu yüzden bu tür yaklaşımlar kozmolojide ve bilimde daha yaygındır.

Sonsöz

Dini inanç ve çocuksu insan

Sigmund Freud dini inancı yetişkinlerin çocuksu bir yönü olarak görmüştü. Bu çocuksuluğun üstesinden gelinmesi gerektiğini, insanların ilelebet çocuk olarak kalamayacağını, eninde sonunda acımasız hayatla yüzleşmek zorunda kalacaklarını söylemişti. Aynı zamanda da dini 'insanlığın evrensel obsesif nevrozu' olarak tanımlamıştı. Dr. Faber ise göksel dinlerin her şeye kadir 'Ebeveyn Tanrı' anlayışı yüzünden insanların dinsel açıdan gerçekten de ömür boyu birer çocuk olarak kaldıklarını söylemişti.

Çocukluk dönemi gelişimi ile ilerideki dinsel imgeler ve davranışlar arasındaki bağlantı, çok uzun süre önce psikologların dikkatini çekmişti. Anne ve babanın çocuğa karşı tavırları, ihtiyaçlarını karşılaması, onu koruması, gerektiğinde azarlayıp cezalandırması vs gibi ilk tecrübeler ileride gelişecek Tanrı imgesi ve dinsel düşüncenin temellerini atmaktaydı. Bebeğin ağlaması, yardım istemesi, 'dua'nin ilk örneklerini, ve her şeye kadir anne ya da babanın çocuğun ihtiyacını karşılaması da 'Tanrı imgesi'nin ilk örneklerini oluşturmaktaydı.

Dini inanç, gerçekten de insanların çocuksu bir yönü. Çevrenizde karşılaştığınız ve hemen hemen her konuda gayet olgun ve mantıklı düşünen ve davranan yetişkin insanlar, konu dine ve dini inançlara gelince, birden çocuk gibi düşünmeye ve davranmaya başlayıveriyorlar. Kendi çocuklarına anlattıkları hayali masallardaki saçmalıklara eşdeğer, belki onlardan daha bile saçma ve çocukça fikirlere, hikayelere, kavramlara kolayca inanıveriyorlar. Çocukların kolayca düştüğü, muhakeme yetersizliği, ya da düşünme yetisinin zayıflığı sebebiyle sergiledikleri, fakat çocuklarda gayet şirin ve masumca görünen düşünce yanlışlarına ve mantıksızlıklara, konu din olunca yetişkin insanlar da çok kolay düşüveriyorlar. Beyinleri duruyor sanki din söz konusu olunca.

Kendi çocukları, diyelim bir kediye eziyet ediyorsa, mesela önce ona yiyecek gösterip sonra da yiyeceğe hamle yaptığı zaman kediyi cezalandırıyorsa, bunun ne kadar cani ve acımasız bir davranış olduğunu, olgun bir bireyin böyle bir davranış sergilememesi gerektiğini görüyor ve çocuklarını bu yönde eğitmeye çalışıyorlar, fakat inandıkları Tanrı imgesinin insanlara yaptığı şeyin prensip olarak aşağı yukarı bunun aynısı olduğunu görmüyor, görseler de bunu garipsemiyorlar. Böyle bir tuhaf tavrı, o derece yüce olduğuna inandıkları bir varlığa yakıştırıp yakıştırmayacaklarının analizini bile yapmak-

tan kaçınıyorlar. Hele ki, kedinin içgüdüsü ona eziyet eden çocuğun kontrolü dışında. Halbuki Tanrı örneğinde o içgüdüyü de aynı Tanrı'nın yarattığına inanıyorlar, fakat hala olayda bir gariplik görmüyorlar. O derece yüce ve becerikli olduğuna inandıkları bir varlığın, bu kadar saçma, çocukça ve sadistçe tavırlar sergilememesi gerektiğini, bu tabloda bir yanlışlık olduğunu görmüyor, görmek istemiyorlar.

Hayvanlar ve insan arasındaki biyolojik benzerlikleri kendi gözleriyle görüyor, hele de maymunların insana benzerliğine her hayvanat bahçesine gittiklerinde birinci elden tanık oluyor, fakat insanın daha ilkel canlılardan türemiş olduğunu söyleyen evrim teorisinin saçma, insanın çamurdan yaratıldığı ve tüm insanlığın Adem ve Havva'nin çocuklarının birbiriyle yatması yoluyla türediği gibi bir fikrin daha mantıklı olduğuna inanabiliyorlar.

Kendilerinden para sızdırmaya kalkan bir üçkağıtçının anlattığı hikayedeki çelişkileri anında saptayabiliyor, fakat her şeye kadir bir Tanrı fikrinin içinde taşıdığı çelişkileri, bu kavramın paradoksal yapısını görmüyor, görseler de bu konuyu kurcalamıyorlar.

Çocukları okulda duyduğu gerçekdışı ve korkutucu şehir efsanelerinden etkilenip gece uyuyamazsa, ona bu hikayelerin saçmalıklarını, yanlış yönlerini gösterebiliyor, çocuklarını rahatlatmak için yalan yanlış anlatılan bu hikayelerin gerçek dışı olduğunu gösterecek her türlü ayrıntıyı bir dedektif titizliğiyle analiz edebiliyor, fakat konu dinsel hikayelere, cinlerin varlığına, şeytana ve zebanilere gelince, çocuklardan daha korkak birer birey haline geliveriyorlar.

Çocukları dökülen dişlerini yastık altına koyup, ertesi sabah diş perisinden para ya da hediye bekleyince, bu davranışın çocuksu yönünü görüyor, onları mutlu etmek için gerekirse peri yerine kendileri çocuklarına birer küçük hediye alabiliyor, fakat kendileri her sıkıştıklarında Tanrı'ya dua ederken, yastığının altına diş saklayıp umut eden bir çocuktan farksız bir tavır sergilediklerini görmüyorlar.

Para harcamaları gereken her konuda son derece dikkatli davranıp, her ayrıntı için delil isterken, kendilerine kanıt sunamayan bir kişiye beş kuruş para kaptırmazken, konu dinsel hikayeler olunca hiçbir ayrıntı için kanıt istemiyor, delilsiz bir şeylere inanmayı konu din olduğunda doğal buluyorlar.

Gazetede okudukları bir makalenin içinde yer alan çelişkileri görüp, zeki bir uzman edasıyla bu politik konuları en ince ayrıntısına kadar analiz edebiliyor, fakat Kuran ayetlerinde yer alan saçmalıkları ve çelişkileri kuranı okusalar bile görmüyor, bunların her nedense anlamına erişemeyeceğimiz derin ve ilahi anlatımlar olduklarına inanabiliyorlar.

Kendi çocuklarına 'sen en zeki, en güçlü çocuksun' dediklerinde çocuğun buna nasıl inanıp da mutlu olduğunu görüyor, her şeye bu kadar kolay inanmasını onun çocuksu saflığına verebiliyor, fakat konu insanlığın evrende Tanrı'nın halifesi olarak yaratıldığı ve melekler ve cinlerin bile üzerinde yer aldığı, Tanrı'ya en yakın varlık olduğu gibi bir fikrin saçmalığını görmüyor, evrenin büyüklüğü ve güneş sisteminin aleladeliğini görüp bilseler bile evrende insanın

yeri konusunda bu tabloda bir terslik olduğunu fark edemiyorlar.

Daha düşününce bu tür pek çok örnek bulunabilir. Şurası bir gerçek ki, konu din olunca, yetişkin insanların en zekileri bile, eğer inançlı iseler, bir çocuktan daha bile çocuk olabiliyorlar.

Dini inanç toplumsal bir hezeyan mıdır?

Dini inanç ile toplum psikolojisinin daha başka yönleri arasında benzerlikler bulunmakta, ki bu bence şaşırtıcı değil.

Bir belgeselde ilginç bir deney izledim. Bir grup üniversite öğrencisini bir odaya toplayıp, 20 dolarlık bir banknotu açık arttırmaya çıkardılar. 1 dolardan başlattılar açık arttırmayı, ve 20 dolarlık banknotu en fazla parayı verene satacaklarını ilan ettiler. Fakat bir ufak kural koydular. İkinci büyük meblağı teklif eden kişi, yani açık arttırmayı kaybeden kişi teklif ettiği miktarı ödeyecek fakat karşılığında bir şey almayacak. Sadece kazanan kişi, yani en yüksek miktarı teklif eden kişi, teklif ettiği parayı verip, 20 dolarlık banknotun sahibi olacak.

Açık arttırmanın sonucunda, 20 dolarlık banknotu odadakilerden birine 28 dolara sattılar. İkinci gelen kişi ise 26 dolar kaybetti.

20 dolarlık bir banknota, 26 ya da 28 dolar ödemeye insanı iten psikoloji nedir?

Ya da ABD'deki son emlak krizinde örneğin, pek çok kişi ev fiyatlarının fahiş bir şekilde yükseldiğini, aslında bu fiyatların gerçekçi olmadığını açıkça görmelerine rağmen ev aldılar. Pek çok kişi piyasanın gerçeği yansıtmadığını görmesine rağmen, hatta piyasaya girmek için uzun süre direnip dışarıda durmaya çalışmalarına rağmen, sonunda toplumsal baskıya dayanamayıp fahiş fiyatlara ev satın aldılar. Neden? Çünkü herkes yapıyordu. Birilerinin sadece 5 yıl önce 100 bin dolar eden evleri 200 bin dolara alıp, 6 ay sonra da 250 bin dolara sattığını gören insanlar, 'Ben niye bu fırsatı kaçırayım?' diye düşünerek, fiyatların gerçekçi olmadığını bile bile bu işe kalkıştılar.

Ya da 'linç' denen olayın psikolojisini düşünün. Yargılamadan ve suçluluğu kanıtlanmadan bir insanı cezalandırmanın yanlışlığını herkes bilmesine rağmen, linç olaylarına sıkça rastlanır değil mi? Öfkeli bir kalabalığın hışmına uğrayan insanlar bazen haksız yere, bazen ise suçlu olsalar bile suçlarının gerektirdiğinden çok daha acımasızca linç edilirler. Bu linç olayına karışan pek çok insanı ayrı olarak bağımsız bir şekilde sorguya çekseniz, yaptığının yanlış olduğunu itiraf edecek ve normal koşullarda ne böyle bir şeye kalkışacağını ne de başkalarına salık vereceğini açıkça ifade edecektir. Fakat linç olayının cereyanı sırasında, insanın tüm vicdan, sağduyu, üst düzey muhakeme vs türü nitelikleri sekteye uğruyor, bir bakıma baypas ediliyor sanki. Çevredeki topluluğa uymak, bu derece büyük bir motivasyon olabiliyor.

Bunların pek çok başka örnekleri var. ABD'de 1929'daki borsa krizi ve hemen hemen tüm benzer krizler, Hollanda'da zamanında lalelerin fiyatlarının aşırı yükselmesi ve o tür bir dönem yaşanması, hatta Nazizm ve faşizm gibi ideolojilerin toplumda destek bulup

güçlenebilmeleri vs hep insanların benzeri psikolojik handikaplarının ürünü olan olaylar.

Sosyal bir varlık olan insan için, dahil olduğu toplulukta çoğunluğun yaptığı şeyleri yapmaya direnmek çok zordur. Gördüğünüz gibi bu yanlışlığı açıkça görülen olaylar için bile geçerli.

İşte insanoğlunun bu özelliği ile dinleri din yapan ve yaygınlaştıran, bu derece akla ve mantığa aykırı olmalarına rağmen toplumlarda bu derece yayılmalarına imkan veren özellik, insan psikolojisinin aynı özelliğidir.

Bu, insanların kendilerininkinden farklı dinlere ait saçma ve mantık dışı yönleri çok rahat görebilmeleri, fakat konu kendi dinlerine gelince çocuk masallarından bile daha saçma şeylere inanabilmelerinden bellidir. Hatta bu gerçek, dini inancın yukarıda bahsettiklerimize benzer türde bir toplumsal hezeyan olduğunun kanıtıdır.

Bir Müslüman inançlıya, kuranda geçen bir saçmalığı İncil'de geçen bir şeymiş gibi anlatarak bu gerçeği test edebilirsiniz. İncil'de geçtiğini düşündüğü sürece, bu saçmalıkları sizin kadar açık şekilde görecek ve sizinle birlikte bunlara gülecektir. Ama sonra bunun aslında Kuran'dan alınma bir ifade olduğunu kendisine söylerseniz, hatta Kuran'ı açıp gösterirseniz, bu sefer 180 derece dönüş yapacak, ve bu ifadeyi nasıl akla ve mantığa uydurabileceğinin muhakemesini yapmaya çalışacaktır.

İnancını akıl ve mantık ekseninde savunmaya çalışanların işi zordur. Çünkü bu imkansız bir şeydir. Bahane bulmaya çalıştıkça veya inançlarını rasyonalize etmeye çalıştıkça daha da batarlar.

Bu yüzden, bilinçli bir inançlının inancın asıl yönünün ne olduğunu görüp, konuyu akıl ve mantık ekseninden uzaklaştırmaya çalışması, konuyu 'kalp gözü', 'iman' vs gibi yönlere çekmesi gerekir. Çünkü, pek çok inançlı belki farkında değildir ama inancı savunmanın aslında tek yolu budur. Aslında bu bile zayıf bir savunudur, ama bundan da başka yolu yoktur.

Dini inançtaki mantıksızlıklar ve saçmalıklar saymakla bitmez. Bu kitapta daha önce de bahsettiğim, internetteki çeşitli tartışma platformlarının arşivleri, dinlerdeki saçmalıkların bulunup su yüzüne çıkarılmasının örnekleri ile doludur. Ateizm bu şekliyle insanoğlunun sağduyusuna ve üst beyin işlevlerine hitap eder. Fakat din maalesef insanoğlunun bu yönünden güç alan bir olay değildir. Bu yüzden de bu yolla kendisi ile başa çıkılamamaktadır.

Bu yüzden ateizmin, dini din yapan insan psikolojisinin bahsettiğimiz yönlerini kullanmadıkça ve benzer bir toplumsal hareket halini almadıkça, dinlerle toplumsal açıdan aynı eksende mücadele etmesi mümkün değildir. Sayı olarak, destek olarakvs her zaman daha zayıf kalmaya mahkumdur. Ama entelektüel alanda, ateizm her zaman ezici bir şekilde güçlü olacaktır.

İşte bazı yeni ateistlerin bir türlü anlayamadığı ve anlam veremediği olayın açıklaması budur. Ateistforuma katılan pek çok genç arkadaşın kafasında aynı sorular mevcuttur, dinlerin saçmalığını görmeye başlayan bu kişiler hemen sormaya başlar, peki neden bu kadar çok kişi bu saçmalıklara inanıyor diye.

Bu konuları yeni incelemeye başlayan pek çok kişi, dinlerin bu derece de saçma ve mantıksız olacağına inanmak istemezler. İnsanların bu derece kör olabileceklerine, kendilerini bu kadar kolay kandırabileceklerine inanmak istemezler.

Ama inanç konusuna gelince insanoğlu aslında bu kadar irrasyoneldir. Çünkü dini inanç insanların rasyonel yönünün değil, çevreye uyma güdülerinin ürünü olan duygusal ve psikolojik yönünün bir ürünüdür.

Din neden yok olup gitmedi?

Dinlerin temel işlevi bir toplum oluşturmak, bir cemaat oluşturmaktır.

İnsanlar yaşadıkları topluma olan aidiyet duygularını din yoluyla yaşıyorlar. Kişiler arasındaki manevi bağı dini törenler, ibadetler, alışkanlar ve gelenekler kuruyor. Bu yüzden olay dinlerin bünyesinde olan o eski zamanlardan kalma ilkel inançlardan ibaret değil.

Her dinin mensubu için başka bir dine ait ilkel inançların saçmalığı ve ilkelliği aşikardır. İnsanlar sadece kendi yetiştikleri dinin ilkel inançları konusunda kör oluyorlar. Çünkü işin o kısmını umursamıyorlar. Zaten meşgul olan günlük hayatlarında işin o kısmını es geçiyorlar ve dinin kendi işlerine yarayan, cemaat oluşturan o birleştirici yönüne odaklanıyorlar. Ayrıca, kendi dinlerinin ilkel inançlarına ya kulaklarını tıkayıp gözlerini yumuyorlar, ya da o konuya gelince üst düzey beyin fonksiyonlarını baypas edip dinin günlük hayatta kendilerine faydalı gelen yönleriyle daha fazla ilgileniyorlar. Pek çok kişi dini inançlarının günümüz bilimi, teknolojisi ve bilgi birikimiyle uyuşmayan yönlerini görmek, bilmek, duymak bile istemiyor. Zaten bu yüzden de din değişiyor, gelişiyor. Bugünün Türkiye'sinde yaşanan İslam, bırakın 1000 yıl öncesini, 60 yıl öncesinin İslam'ı bile değil.

Daha Osmanlı yıkılalı ne kadar oldu ki? 100 yıl bile olmadı. Osmanlıda harem uygulaması vardı. Cariyeler, köleler vardı. 4 kadına kadar eş alma uygulaması, kadınların şahitliğinin erkeklerin yarısı olması, mirastan kadınların az pay alma uygulaması hukukta yer alıyordu. Yargıçlar yerine kadılar vardı. Bugün bunların hangisini toplum normal karşılar? Kim kölelik ve cariyelik uygulamasına sıcak bakabilir?

TV'deki 'Muhteşem Yüzyıl' dizisinde padişahların haremleri ve cariyeleri olduğu gösteriliyor diye, bunu Osmanlı'ya ve dinimize iftira diye niteleyen ve öyle inanan saf dinci insanlarımız bile olmadı mı çok yakın geçmişte?

Asıl savaş medyayı, aydın kesimi ve yönetimi kontrol edebilmektir. Yani yığınları kontrol eden kurumları ve mekanizmaları kontrol etmek. Tarihte bu kurumlar ve mekanizmalar ne şekilde ve kimler tarafından kontrol edildiyse, o yönde değişiklik olmuştur toplumda.

Ateistler olarak toplumu etkileme şansımız varsa, bu ancak o kurumları etkilemek yoluyla olabilir. Ki o bile pek kolay değil. Çünkü onların kontrolünde rekabet keskin. Ateistlere ekmek yedirmezler o

konuda. O kurumların kontrolü ekonomik düzen ve siyasal yapı gibi meseleleri de etkilediği için, parası ve gücü çok olanlar arasında büyük bir rekabet var o konuda. Dinlerin toplumu kontrol etmede ideal birer araç olmaları sebebiyle, zaten o tepe için mücadele edenlerin işine de geliyor dinin etkisinin devam etmesi. Dolayısıyla, ateizmin o doğruyu topluma haykırmaya niyetli naif amacına yer yok o acımasız güç mücadelesinde.

Onun için bizim dediğimiz olmuyor ve onun için biz haklı da olsak bilen, umursayan, kaale alan olmuyor.

İman konusunda fikir değiştirmek

Ateistforum'da sıkça rastladığım bir eğilimden bahsetmek istiyorum.

Pek çok katılımcıdan arada bir duyuyoruz, 'Ben agnostiktim ama deist oluyorum galiba', ya da 'Bir süredir ateistim ama içime kurt düştü, Tanrı var mı acaba?' vs gibi ifadeler.

Elbette insanlar fikirlerini değiştirebilir, yeni ortaya çıkan gelişmelere göre veya yeni öğrendiği bilgilere göre bazı konulardaki pozisyonunu değiştirebilir. Bunda garip bir taraf yok.

Ama forum genelinde gözlediğim bu tür eğilimlerin genellikle insanların kendilerini ifade edecek etiketi seçmekte aceleci davranmalarından kaynaklandığını düşünüyorum.

Bu kişiler zaten kendilerine agnostik veya ateist demeye erken başlamış kişilerdir bana göre. Ateistforumdaki çeşitli başlıkları inceleyip, dinlerin insan yapısı olduğunu görmek kolaydır. İnsanlar bir kez dinlerin insan yapısı olduğunu gördüklerinde bazıları hemen ben ateist oldum ya da agnostik oldum demeye başlıyor ki bu bana göre henüz olgunlaşmamış, erken ifade edilmiş bir tavır oluyor. Ondan sonra bu kişiler çeşitli tartışmalarda karşılaştıkları bazı argümanlardan sonra, ya da kendi düşüncelerinin ürünü bazı gerekçelere dayanarak pozisyon değiştirdiklerini ifade ediyorlar.

Her şeyden önce anlaşılması gereken temel konu bence inancın kökeninin zihinsel eylemler ve muhakemeler değil, sosyal ve psikolojik faktörler olduğudur. Bu yüzden fikren dinlerden veya Tanrı inancından vazgeçmek, her zaman bunun için gerekli psikolojik olgunluğu da beraberinde getirmiyor.

Bir diğer sorun ateist ve agnostik pozisyonların gerekçesini anlamadaki yetersizliktir bana göre. Özellikle de ateizmin tanımını ve tam olarak ne olduğunu anlayıp takdir etmedeki eksiklik.

Bir kişinin kendisine ateist demesi için, ne evrenin ve hayatın kökeni gibi soruların cevabını vermiş olması şarttır, ne de Tanrı'nın var olmadığını kesin anlaması şarttır.

Ateist olarak nitelendirilmek için gerekli ve yeterli koşul, kişinin Tanrı diye bir şeyin var olduğunu düşünmek için ortada geçerli bir sebep olmadığını anlaması ve Tanrı diye bir kavrama ihtiyaç olmadığını görmesidir.

Bu iki koşul yerine geldiğinde, kişinin pozisyonu ateist pozisyon olarak isimlendirilebilir. Tanrı diye bir kavrama ihtiyaç olmadığını anlamanın birinci yolu, normalde insanların açıklamak için Tanrı

kavramına başvurduğu pek çok konunun oldukça tatminkar bilimsel açıklamaları da olduğunu anlamak, ikinci ve bence daha önemli yolu ise, Tanrı denen kavramın bir açıklayıcılığı olmadığını, bu kavramın içi boş ve sadece psikolojik kaygılara hitap eden bir açıklama olduğunu anlamaktır.

Tanrı denen kavram, zaten kendisi açıklamaya muhtaç olan bir şeydir. Açıkladığı iddia edilen problemden (canlılığın kökeni ya da evrenin kökeni gibi) daha büyük bir muammadır Tanrı kavramı. Bu yüzden bir şeyin cevabı olarak 'Tanrı yaptı' demek, aslında bir cevap değildir. Sadece 'Bilmiyorum' ifadesinin, allanıp, pullanıp gizlenmesidir 'Tanrı yaptı' demek.

Bence kişinin sadece bu son kısmı anlaması bile, merak ettiği konularda bilimin açıklamalarına vakıf değilse ya da bunları tatminkar bulmasa bile, Tanrı inancına dönmenin bir çözüm olmadığını anlaması için yeterlidir.

Bu sonuca ulaştıracak bir başka önemli gösterge ise sıkça gözardı edilen 'başka dinler' argümanıdır.

Bazı konularda şüpheye düştüklerinde, 'yoksa ben tekrar inanmaya mı başlıyorum' diyen arkadaşların dikkat etmesi gereken bir başka konu, neden döne döne kendi kültürlerinin, toplumlarının ve ailelerinin dini inancına döndükleridir. Bence tüm inançlı kişiler herşeyden önce bunu analiz etmelidir.

Tanrı'nın var olup olmadığı gibi problemlerden önce insanlar dünya üzerinde mevcut yaklaşık 10,000 (on bin) dinden neden seçe seçe kendi kültürlerinin dinini seçtiklerini cevaplamalıdır.

Bu sayı sadece dile kolay bir sayı. Bir de hayal etmeye çalışın bu sayıyı. Bu sayı, Britannica ansiklopedisinin dinler bölümü ile ilgili derleme yapan kişinin tespit ettiği rakamdır ve birbirinden bağımsız dinlerin ve inanç sistemlerinin sayısıdır.

Bunların çok ciddi bölümünde semavi dinlerin Tanrı'sı ve inanç sistemi ile ilgili hiçbir kısım bulunmamaktadır. Tanrı'sız dinler olduğu gibi, ruhlara ya da başka doğaötesi güçlere tapmaya dayalı, hatta doğa güçlerine tapma esasına dayanan vs pek çok din bulunmaktadır dünya üzerinde. Hatta herhangi bir güce tapma gibi bir fikir içermeyen, daha çok felsefi fikirler ve öğretilerden oluşan fakat etkilediği toplum üzerindeki etkisi bir din olarak ifade edilebilecek türde inanç sistemleri de mevcuttur (Konfiçyüsçülük gibi). Ya da doğal güçlere tapan inanç sistemlerini düşünün (kabile dinleri, totemizm, hatta uzaylılarla ilgili dinleri düşünün, uzaylılar da somut ve doğal olduğundan bu dinler de o sınıfa sokulabilir).

Kısacası, evrenin ve canlılığın kökeni ile ilgili anlamadığı veya tatmin olmadığı durumlarla karşılaşan arkadaşların, ben tekrar Tanrı inancına dönüyorum demeden önce muhakemesini yapmaları gereken önemli bir konu, neden kendi yetiştikleri kültürün dinine döndükleridir.

Her şeyden önce, araştırma ve sorgulama döneminde olan arkadaşların bence kendilerine sıfat yakıştırma konusunda acele etmemeleri gerekir.

Zaten inanç, zihinsel ve entelektüel etkinliklerin ürünü bir sü-

reç değil, toplumsal ve psikolojik faktörlerin belirlediği bir gerçektir ve salt entelektüel çaba ile dini inancın etkisinden kurtulmak zaten mümkün değildir. Kişinin, yetiştiği toplumun etkisinden kurtulduğu ya da daha az etkilendiği bir konuma ulaşması da gerekli koşullardan biridir kanımca. Bu, biraz kişinin yaşının ilerleyip zihinsel olgunluğa ulaşması, biraz maddi ve/veya duygusal olarak kendisini yetiştiren kişiler ve çevreden ayrılıp bağımsız hale gelmesi, hatta biraz da bazen oturduğu yeri fiziksel olarak değiştirip, kendisini etkileyen sosyal ortamdan fiziksel olarak uzaklaşması (başka yere taşınmak vs gibi) ile bile ilgili olabilen, kısacası kişinin duygusal, sosyal ve entelektüel olarak bağımsızlaşması ve olgunlaşması ile ilgili bir süreçtir.

Ateizmin fikirsel yönü ve kültürel yönü

Ateistlerin pek çoğu benim fikrime göre inançsal ya da entelektüel açıdan ateist olsa da, kültürel ve geleneksel olarak yetiştiği toplumun izlerini taşır.

Batı'nın ateistleri arasında Noel'de evini süsleyenler var, süslemeyenler var. Evine çam ağacı alanlar var, almayanlar var. Paskalya bayramını çocuklarının takip etmesine izin verenler var, vermeyenler var. Dinsel kökenli uygulamalar konusunda hassas olup bunları takip etmek istemeyenler bu tür uygulamalardan uzak duruyor, ama diğerleri içinde yaşadıkları toplumun yaşam tarzı, gelenekleri ve günümüzün tüketim çılgınlığının parçası olan ve çevreleriyle sosyalleşmelerinin gerekleri gibi gördükleri bu masum uygulamalardan rahatsız olmuyor. Bunları yaptıkları için de entelektüel açıdan ateist duruşlarından bir şey kaybettiklerine inanmıyorlar.

Türk ateistleri arasında da doğal olarak benzer bir çeşitlilik söz konusu. Sünnet uygulamasını uygun, doğal ve sağlıklı görüp uygulayanlar var, karşı olup uygulamayanlar var. Ramazan bayramında çocuklarına şeker, harçlık vs vermeyi içinde yaşanan toplumun ve bu toplumda sosyalleşmenin, marjinal görünmemenin gereği olarak algılayan ve takip edenler var, yaşam tarzları ve sosyal çevreleri izin veriyorsa ve kendileri de öyle tercih ediyorsa bu tür dinsel temalı uygulamaları takip etmeyip uzak kalanlar da var.

Bizim ateistlerimizin çoğu Ramazan ve Kurban bayramı kutlayan, bayramda büyüklerinin elini öpen, mezara gidince ellerini kaldırıp fatiha okuyan kişilerdir.

Özellikle genç ateistlerin pek çoğunun rahatça ateist olduklarını bile çevrelerine açıklayamadığı düşünülürse, genç ya da yaşlı, bu toplumda pek çok oruç tutan, bayram namazına giden, imam nikahı yaptıran, katıldıkları cenazelerde fatiha okuyan vs ateist doludur.

Türk toplumunda erkek ateistlerin pek çoğu evleneceği kişinin bekaretine önem veren ve karısının, kızkardeşinin giyimine karışan kişilerdir.

Ayrıntılara inince bu konular çoğalacaktır. Ama önemli olan bence şu ki, ateistlerin düşüncelerinin entelektüel yönü ile kültürel ve geleneklere bağlı yönü farklı. Hıristiyan dünyasının pek çok ateisti, ya-

şam tarzı olarak batı Hıristiyan toplumunun diğer fertleri gibi yaşayabilecektir. Benzer şekilde bir türk ateisti de, dinsel inançlar, öbür dünya, Tanrı'nın varlığı, dinlerin mitolojisi gibi konularda entelektüel açıdan tam ve katıksız bir ateistken, günlük hayatında günümüzün tipik bir ortalama laik Türk Müslüman'ı gibi yaşayabilecektir. Tabii yaşam tarzı ve sosyal çevresi müsait olup, kendini toplumun dinsel temelli gelenek ve uygulamalarından uzak tutabilen ve bunu da isteyen ateistler de çıkabilecektir.

Kendi sosyal çevresinde dinin etkisi olmayan ateistlerimiz, Ateistforum'da sıkça diğerlerini aşağılayıp eleştirirler. Nasıl imam nikahı kıydırmaya razı olursun, çocuğuna nasıl besmele, dua vs öğretilmesine izin verirsin vs diye.

Ama bunlar hariçten gazel okumaktır. O kişi dışarıdan bakarak eleştirdiği ateistin içinde bulunduğu durumu anlayamaz.

Bence bu işin çözümü, 'kişisel özgürlükler' denen kavrama insanların daha fazla önem vereceği, ve bu özgürlüklerin hem hukuki açıdan, hem de toplumsal açıdan garantilendiği bir ortam için savaşmaktan geçiyor.

O durumda, ateistler arasındaki kişisel ve kültürel farklar da önemli olmaz.

Olay kişilerin bu toplumda yaşarken kendi istedikleri şeyleri yapabiliyor olup olmadıkları, kendi istemedikleri şeyler konusunda ise baskı görüyor olup olmadıkları noktasına gelir ki, hukuki açıdan da bu konuyla baş edilebilir, başkalarına saygı gösterilmesi gerektiği toplumsal olarak da insanlara öğretilebilir.

Ateizmin ne olduğu ve nerede başlayıp nereye kadar uzandığı gibi konular tam anlaşılmadığı ve özellikle de toplumda bilinmediği için, insanların ateizme ve ateistlere karşı büyük önyargıları ve öfkeleri bulunmaktadır.

Ateistlere duyulan öfkenin, 'vatan haini' tabir edilen türde kişilere duyulan öfke ile aynı tür bir düşünce biçiminden kaynak aldığını düşünüyorum. Yani ateistlerin doğup büyüdükleri kültüre, topluma, değer yargılarına ihanet ettikleri vs türünde bir anlayıştan kaynaklanıyor bu öfke büyük ölçüde bence. Çünkü insanlar akıl, mantık ve bilimsel kaygılarla değil, çevrelerindekiler inandığı için inanır, ya da inanıyor gibi davranır; dinlerini ve dinlerine ait gerekleri çevrelerine uyma güdülerinin gereği olarak yerine getirirler. Bu yolla kendilerini yaşadıkları toplumun ve kültürün bir parçası gibi hissederler.

Bu yüzden, ateist olmanın ille de bu gelenekleri ve yetişilen toplumun kültürel mirasını tamamen terk etmek anlamına gelmeyeceği insanlara anlatılmalıdır. Yukarıda verdiğim örnekleri de bu yüzden verdim. Yani bir insanın yaşam tarzı olarak günümüz Türkiye'sinin oruç tutmayan, namaz kılmayan tipik bir laik Müslüman'ı gibi yaşaması, ama entelektüel açıdan ateist olması mümkündür.

Çünkü zaten dinler binlerce yıldır esir aldıkları toplum yaşantısı ve kültüre öyle bir entegre olmuş durumdadır ki, herhangi bir toplumun yaşam tarzını, o toplumun gelenekleri ve dininden tamamen soyutlamak mümkün değildir. Zaten bence bu gerekli de değildir. Dinlerin zararlı etkileriyle ve binlerce yıl öncesinden kalma olduğu

için günümüze uymayan, eski, yanlış ve ilkel olan yönleriyle mücadele edilmelidir. Çünkü bu bile ciddi ve büyük bir çabadır, ve dinlerin toplum yaşantısı üzerindeki her türlü etkisi ile mücadele etmek zaten pratik açıdan mümkün olmadığı gibi, bence pek çok durumda gerekli de değildir.

İşte bu yüzden, ateist olmanın insanların omuzlarına bindirdiği yükü hafifletecek, ama aynı zamanda da ateiste yeterli kişisel özgürlüğü verecek bir orta yol bulmalıdır her ateist kendisi için.

Bu sınır ateistten ateiste değişebilir.

Kültürel mirasın bir kısmını ateist zararsız görüp benimseyebilir, bundan gocunmaz. Ama bir kısmını ise benimsemek istemeyip, takip etmek istememesine rağmen baskı hissettiği için takip ediyor olabilir.

İşte her ateist, bence kendi özel durumu için bu sınırı çizmelidir.

İstemediği şeyleri takip etmek zorunda kalmasına sebep olan baskılarla mücadele etmeli ve o konularla ilgili özgürlüğünü kazanmaya çalışmalı, ama içinde yetiştiği toplumun ve kültürün tamamen dışında ve ötesinde biri olmadığı ve hala bu toplumun bir insanı olduğu anlamına geleceğini düşündüğü ve kendi takip etmeye razı olduğunu hissettiği şeyleri de takip etmelidir diye düşünüyorum.

Türkiye'de ateizm

İnternetten önce Türkiye'deki ateist fikirler belli başlı birkaç isim dışında (Turan Dursun ve İlhan Arsel) neredeyse mevcut değildi. Bu kişiler de açıkça İslami kaynaklara dayalı yazdıkları için ve felsefi bir anlamda ateist fikirlerin dile getirilmesinden ziyade, İslam dininin insan yapısı olduğu noktasına vurgu yaptıkları için fikirleri bu kadar duyulmuş ve dikkat çekmişti.

Evrenin varlığından bir Tanrı'nın sorumlu olup olmadığını bilimsel ve felsefi anlamda sorgulayan başka bazı yayınlar ve kitaplar olmasına rağmen, açıkça ateist düşüncenin ve felsefenin tanıtımı ve savunusu neredeyse mevcut bile değildi diyebiliriz. Ya da mevcutsa bile, sadece bu tür derin kitapları okuyup takip edebilecek çok kısıtlı bir kesime ulaştığı için, Türkiye'de ateizm çok zayıftı diyebiliriz.

Son 10 yıldır ise, internetin verdiği imkanlar sayesinde, en azından sanal ortamda gözle görülür bir ateist yapılanma gerçekleşmiştir.

Ateist fikirler ilk defa cesurca, ifadeleri gereksiz yere yumuşatmaya gerek kalmadan, olduğu gibi ve net olarak insanlara ulaştırılabilmektedir.

Bu cesur yaklaşımın ise, karşı taraftan gelebilecek itirazların ne derece çürük olduğunu takip eden çoğu objektif kişiye açık olarak gösterdiği söylenebilir.

Teist fikirlerin ateizm karşısında denk farz edilmesi ve insanların dini dünya görüşü ve bakış açısını elle tutulur bir şeyler zannetmeleri, ateist fikirlerin daha önce cesur olarak ifade edilememiş olmasından kaynaklanmaktadır.

Din karşıtı fikirler toplum önünde çekinerek ve yumuşatılarak sunulmak zorunda kalınmıştır çoğu zaman. Hatta ateist olduğu açık olan pek çok aydın, gazeteci ve yazar yorumlarına önce bir İslamı

överek başlamak durumunda hissetmiştir kendilerini çoğu kez. İslam'a saldırmamış fakat laikliği savunmuşlardır. Fakat bu tarz bir laiklik savunusunun da zayıf kalacağı açıktır. Çünkü karşı tarafın tezleri, muhafazakar halka daha ikna edici görünecektir o zaman. Eğer İslam'ın iyi ve güzel bir din olduğu ve ilahi olduğu açıksa, o zaman hangi gerekçeyle laiklik savunulabilir ki?

Karşı tarafın fikirleri daha mantıklı olur o zaman. Onlar ne diyor? Diyorlar ki, kuran Allah katındandır. İnsanlar hata yapar ama Allah yapmaz. İnsan yapısı düzeni mi seçeceksiniz, Allah yapısı olanı mı?

Bu teze güçlü ve mantıklı bir itiraz mümkün olmaz, eğer lafa İslam'ı överek başlarsan.

Durum net olarak, olduğu gibi söylenmelidir. Bunun ise net bir ateist söylemden başka bir yolu yoktur. (Ya da ateist değilse de nonteist söylem diyelim ki agnostik ve deistleri falan da kapsasın).

Bu yüzden, ateist hareketin güçlenmesi, sadece sanalda kalmayıp başka alanlara da yayılması önemlidir.

Tabii ateist dernekler, TV kanallarında ateist içerikli programlar ve ateist radyolar vs gibi fikirler Türkiye ortamında ne kadar gerçekçidir tartışılır.

Fakat bunlara kalkışılmazsa, insanların bu fikirlere tolerans edebilecekleri durumun ortaya çıkmasına da imkan yoktur. İnsanlar, ateizme ne olduğunu bilmedikleri için karşıdırlar. Ateizmin bir tür sapık düşünce, ahlaksızlığa yol veren bir bakış açısı vs olduğu gibi fikirler muhafazalar kesim içinde yaygındır. Bunlar ise cahillikten ve ateizm aleyhine propaganda yapan dinci kesimin sesinin bizimkine göre çok daha güçlü duyulmasından kaynaklanmaktadır.

Bu cehaletin ortadan kalkması da yine bu bahsettiğim çabalarla olur. Bunun başka yolu yoktur. Sihirli bir şekilde, bir anda insanların artık bu fikirlere tolerans gösterecekleri bir durumun oluşması mümkün değildir.

Fakat bu konuda işimiz zordur. Kendi adıyla, sanıyla, gerçek kimliğiyle, çekinmeden gerçek hayatta ateist kimliğini kabul edip bu konuda konuşacak ve söylem verecek kişiler bulmak zordur. Çünkü, toplumun bu fikirlere tolerans gösterecek duruma gelmesinden önce, pek çok cesur kişinin büyük zorluklar çekeceği, belki hayatlarının tehlikeye gireceği açıktır. Bu toplum, dine aykırı laf edenlerin kafasına kurşun sıkabilecek ve sonra da bunu alkışlayabilecek mentalitedeki insanlarla doludur.

Birileri bu riski göze almadan, bu konuda bir gelişme olmaz. Bu konuda bir gelişme olmadan ve insanlar kendilerini güvende hissetmeden de birilerinin kalkıp cesurca bu riskleri almasına imkan yoktur. Yani ortada bir kısır döngü var. İçinden ise nasıl çıkılacağı meçhuldür.

Bunun nesiller sürecek yavaş bir iyileşme ve fikirsel evrim dışında bir yolu yok maalesef. Zamanında Spinoza takma isimle yazıyordu dine aykırı eserlerini.

Bizlerin de şu anda internette yaptığımız buna benzer. Fakat sadece bu yolla bu iş istenilen düzeylere gelmez, gelemez. Gerçek kimlikle ortaya çıkamamak, büyük bir zayıflıktır. Aynı zamanda da, karşı

kesime bir propaganda imkanı vermektedir: 'Bakın bu kişiler ateist olduklarını toplum içinde itiraf bile edemiyorlar, demek ki kabahatli olduklarının farkındalar, sapık bir fikri savunduklarının farkındalar' vs diyerek. Kendi güvenliğinden çekindiği için böyle davranmak zorunda kalan kişinin bu tavrını, yasalara aykırı bir şey yaptığı için yasalardan kaçıyor gibi bile gösterebiliyorlar. Bu durum karşı propagandada onlara bir koz vermektedir.

Bu yüzden, Türkiye'nin ateist fikirlere her zamankinden fazla ihtiyacı var şu anda. Cesur bir şekilde, mümkünse kendi adı ve kimliğiyle, Türk kamuoyu karşısında ateist fikirleri duyurup savunabilecek insanlara ihtiyaç var. Ülkenin geleceği, aydın fikirli insanların cesaretine bağlıdır.

Bizler dogmatik despotlardan daha cesur, veya en az onlar kadar cesur olamadığımız sürece, ülkenin ilerlemesi mümkün değildir.

Türkiye'de ateistlerin acizliği

Her gün televizyonlarda, gazetelerde dinci hocalar ateistlere ve dinsizlere sövüp duruyor.

Laiklik propagandası yapmaya çalışan aydınlar, lafa önce İslam'ı överek başlamak zorunda hissediyorlar kendilerini. 'Aman ha, beni dinsiz sanmayın, İslam dini iyidir, güzeldir, ama siz yine de laik olun' şeklinde yapıyorlar laiklik savunularını.

Ahlak, din ile bağdaştırılıyor ve dinsiz birinin ahlaklı olamayacağı propagandası yapılıyor. Bunda da öyle başarılı olmuşlar ki, kötü bir şeyler yapan, kamuoyunun nefretini kazanan kişi ve karakterler için 'Allahsız' terimini kullanmak norm olmuş. Kimse garipsemiyor bunu ve 'Allahsız' ile 'Ahlaksız' neredeyse eş anlamlı hale gelmiş.

Bu kadarı yetmiyormuş gibi kendini birazcık ifade etmeye çalışan dinsiz ve ateistler büyük bir hışımla saldırıya uğruyor. Web sayfaları kapatılıyor, kendileri ceza kanunu 216. maddeden (toplumun bir kesiminin dini değerlerini aşağılamak) dava ediliyor.

Bu davaların çoğu düşüyor gerçi ama bu, ateistlerin bu yollarla rahatsız edilmesini engellemiyor.

Bu engellemeler ve sindirme kampanyaları öyle başarılı olmuş ki, internetteki forumlarda bağlantı kurduğumuz ve gerçek isimlerini kullanarak katılmaları istediğimiz bazı mücadelelerden insanlarımız aşırı bir korku ve çekingenlik içinde uzak kalıyorlar.

Aktivist bir ateist olarak deşifre olunduğunda kişinin hayatının dahi tehlikeye gireceği düşüncesi hakim.

Fakat tezata bakın ki, ondan sonra da gelip bizim Cumhuriyet gazetesine verdiğimiz türde röportajları pasif bulduklarını söylüyorlar. Richard Dawkins, Christopher Hitchens tarzı söylemler ve o derece cesur tavır bekliyorlar bizden.

Ateistlerimiz gözlerini açmalıdır.

Türkiye'deki ateistlerin durumu içler acısıdır.

Ateistlerin dava edildiği o 216. madde tarzı maddelerin yasal korumasına ateistler muhtaç aslında. Durum tersi değildir. Bizim kimseye saldırdığımız yok. Bize saldırılıyor. Biz sadece internetteki fo-

rum ortamlarında kendi fikrimizi anlatarak ifade özgürlüğümüzü kullanıyoruz.

Nasıl ki zamanında zencilerin, kadınların ve yakın zamanda eşcinsellerin hak arama mücadeleleri oldu, ya da bizim ülkemizde Kürtler'in. Benzer bir mücadeleye ateistler için ihtiyaç var.

İnsanlarımız durumun ne kadar ciddi ve ne kadar içler acısı olduğunu görmüyor.

En büyük sorun, varlığı dahi kabul edilmemiş sorundur.

Bizler de o durumu yaşıyoruz şu anda. Bir sorunumuz var ama bunu bırakın başkalarının kabul etmesini, biz bile kabul etmiyoruz. Her şey normalmiş gibi davranmaya çalışıyoruz.

Her şeyin normal olduğu doğru değil.

Toplumda bir Hindu, bir Budist, bir Bahaist kim olduğunu ve kimliğini çekinmeden ifade edebiliyorsa ve karşılığında hem yasaların savunmasını kazanıyor, hem de bu kimliğini açıkça ifade etme hakkı konusunda halktan da destek buluyorsa, aynı hak bizlerin de vardır.

Türkiye'deki ateistlerin pek çoğu gizli ateistdir. Günlük hayatında ateist olduğunu açıklayamaz ya da açıklamaz, önyargılarla boğuşmak istemez.

Kolayca açıklayabilenler de çok elbette. Ama anne babasına bile açıklayamayan da çok kişi var.

Biz toplumda hayal ürünü çeşit çeşit dinin mensuplarının sahip olduğu haklara bile sahip değiliz.

Korunmaya muhtaç olan ve hakları için mücadele verilmesi gereken bizleriz.

Bu konu ciddi bir sorundur. Görmezden gelmemek, küçümsememek gerekmektedir kanımca.

Kadın hakları, zenci hakları vs gibi, ülkemizde de bir ateist hakları hareketine ihtiyaç vardır.

Bunun ise, deşifre olmaktan başka yolu yoktur. Deşifre olmaktan daha az zarar göreceklerimiz var ve çok daha fazla zarar göreceklerimiz var. Daha az zarar görecek olanlarımızın, özellikle de yurt dışında yaşayan Türk ateistlerin çok daha aktif olması ve gerek basında olsun, gerekse bizim sorunlarımıza dikkat çekecek diğer her türlü etkinlikte olsun, seslerini mümkün olduğunca duyurmaya çalışmaları gerekmektedir.

Ayrıca, deşifre olmanın riskleri konusundaki yaygın kanıya da katılmıyorum. Elbette riskleri var, üzerimizdeki baskılar çok, karşılaştığımız önyargılar çok. Ama hayati bir riskin zannedildiği düzeyde olduğuna inanmıyorum.

Geçmişte Turan Dursun gibi bazı isimlerin öldürülmüş olması, ateist olduğunu kamuoyu önünde açıklayan herkesin hayatını riske atacağı anlamına gelmez. Şu anda TV'lerde bile ateist olduğunu cesurca açıklayabilen kişiler var. Başlarına da hiçbir şey gelmiyor. Bunların sayısının daha da artması gerekmektedir.

Bence bu konudaki çekingenliğin bir kısmı, karşılaşılacak sorunların zihinlerde daha da büyütülmüş olmasıdır. Bize karşı uygulanan sindirme kampanyası başarıya ulaşmış belli ki. Ateistlerimiz, başla-

rına gelecekten daha da büyük risklerle karşılaşacaklarını düşünüyorlar.

Bana sorarsanız ise, konu orta çağdaki cadı avları ve engizisyon dönemi kadar vahim değildir. Ortada o derece büyük bir risk yoktur. Ama ortada çözülmesi gereken pek çok sorun da vardır. Yani ortam, bir ateist hakları hareketi için müsaittir ve idealdir.

Bu tür hareketler, başarıya ulaşma olasılıkları pratik anlamda ortaya çıktığında güçlenir zaten. Ondan önce sözü bile edilmez. Eğer kadınlar hak alabileceklerini düşünüyorsa, kadın hakları hareketleri ortaya çıkar. Zenciler hak alabileceklerini düşünüyorsa, onların hareketi ortaya çıkar.

Bu, durumun eskiye göre daha iyi, en azından mücadele edilmeye müsait, ama hala çok fazla gelişme ve iyileşme gerektiren bir durum olduğuna işaret eder genellikle.

Bence Türkiye'deki ateistlerin durumu da şu anda budur.

Mücadele, İslamla savaş mücadelesi olmamalı. Türkiye'deki ateizm ona hazır değildir. Mücadele, ateistlerin de ateist olduklarını rahatça söyleyip toplum içine çıkabilecekleri, rahatça radyo, TV, kitap, web sayfası yapabilecekleri ve bunları yapıyorlar diye tutuklanmayacakları ya da hayatlarının tehlikeye girmeyeceği bir ortamın yaratılması mücadelesidir. Yani ateistlerin ifade özgürlüğü mücadelesi.

Kimsenin daha ayakta duramazken koşma hayali kuracak hali yok. Zaten günümüz ateistlerinin çoğunda İslam'ı yok etme gibi bir amaç dahi yok. Olmasına gerek de yok zaten.

Türkiye'de veya herhangi bir İslam toplumunda, doğrudan İslam'ı hedef almış ve dinin insan yapısı olduğu ekseninde bir mücadele tarihte henüz yaşanmadı.

Artık radyo, TV çağı bile değil, internet çağındayız. Radyo, TV çağında yetişmiş birden fazla nesilden sonraki bir nesil yetişiyor şu anda. Radyo ve TV'leri kontrol eden sansür ve denetleme kurumları, o teknolojileri daha etkili bir şekilde kontrol edebiliyordu. İnternetin kontrolü daha zor. Ateizmin de internet çağında yaygınlaşmasına şaşmamalı.

Ayrıca, yurt dışı ve batı dünyasıyla bağlar ve bütün dünyada olan bitenlere insanların daha aşina hale gelmesi gibi başka gelişmeler de oldu son birkaç nesil içinde. İnsanlar eskisi kadar at gözlüğüyle bakmıyorlar dünyaya. Çinliler'in başka şeye, Hintliler'in başka şeye inandığını biliyorlar. Seyrettikleri filmlerden değişik inanç sistemlerini, gelenekleri, insanların yaşayışlarını ve farklı kültürlerde, o kültürün geleneklerine ve inançlarına aykırı davrananların başına neler geldiğini filmlerden vs görüyorlar. Kendi kültürleriyle ve bu ülkede olanlarla bağlantı kuruyorlar.

Dolayısıyla, farkında olsalar da olmasalar da aslında günümüzde insanlık din muhalifi hareketlere eski çağlara nazaran çok daha hazır bence.

Zaten o yüzden Batı dünyasında ateizm yükseliyor. Bu tür şeyler orada başlar zaten. Ondan sonra dünyanın geri kalan, daha geri bölgelerine yayılır.

Yani bence insanlar boşuna korkuyorlar. Ateist olduğunu açıkla-

makta bir sakınca yok toplumda.

Ateizmi anlatmak

Ateist olarak yaşamak zordur. Bunu kendisi ateist olmayan bilemez.

İnsanlarla tanışırsınız, havadan sudan sohbet edersiniz. Karşınızdaki kişi tanımadığınız birinden bahsetmektedir, der ki bu falanca kişi kötü ahlaklı biri. Karısına şöyle davrandı, bilmem kime böyle yaptı. Hatta onun Allah'a bile inandığını zannetmiyorum der.

Allah'a inanmamanın bu kadar garipsenecek bir durum olduğunu düşünen, ateistleri birer öcu, cin, şeytan, hatta hapishanelerdeki seri katillerden bile daha kötü ve korkulacak kişiler olarak gören böyle bir kişiye nasıl tepki gösterirsiniz? Neyi ne kadar anlatırsınız?

Daha doğrusu anlatmanıza değer mi? Sizi dinleyebilecek sabrı var mıdır? Dediklerinizi anlayacak düzeyde bir objektivite sergileyebilecek midir? Zaten ona ihtiyacı olan miktarda bilgi vermenize yetecek zamanınız ve imkanınız var mıdır?

Yoktur elbette genellikle.

Saygın bir mesleği olan, yasalara ve toplum kurallarına bağlı, ahlaklı, normal bir aile hayati sürdüren, çoluk çocuk yetiştiren, alelade bir kişinin ateist olabileceğini hayal bile edemez pek çok inançlı.

Bunun temel sebebi ateistlerin toplumdaki sayısının azlığı elbette. Çoğu inançlı ateist olduğunu açıkça beyan eden ve bu tavrını gerekçeleriyle açıklayan biriyle karşılaşmamıştır bile hayatı boyunca. Karşılaştığı ateistlerin ateist olduğunu bile bilmemiştir inançlı kişi çoğu kez, çünkü o ateistlerin pek çoğu ulu orta ateistim diye dolaşan, her fırsatta bunu gündeme getiren kişiler değillerdir muhtemelen. Günlük hayatta ise konu nadiren kişilerin karşılıklı olarak inançlarının ne olduğu noktasına gelir. En azından tanışmaların başlangıcında gelmez bu konu gündeme genellikle. Ancak samimiyet biraz ilerleyip, insanlar günlük olayları, politikayı ve pek çok başka konuyu konuşmaya başladıktan sonra konu ister istemez dini inanç ve onunla uzaktan ya da yakından ilgili başka şeylere gelir. O noktada ise samimiyet genellikle hala yeterli değildir alenen 'ben ateistim' demeye. Çünkü karşınızdaki hala yeterince tanımamaktadır sizi ve ateist lafına karşı büyük bir önyargısı bulunmaktadır. Ya karşınızdakini ürkütmeden, hemen sizden uzaklaşıp kaçmasına sebep olmadan samimiyetinizin biraz daha ilerlemesini bekleyeceksiniz ateist olduğunuzu açıklamak için, ya da ilelebet açıklamayacak, zaten samimiyetinizi de o noktadan öteye götürmeyeceksiniz o kişiyle.

Genellikle de ikinci olur zaten. Çünkü insanlar zaten kendi düşüncelerine, dünya görüşlerine yakın kişilerle görüşmeyi, yakınlık kurmayı tercih ederler genellikle. Bu yüzden de ateist kişi, eğer imkanı varsa diğer ateistlerle ya da din konusunu fazla önemsemeyen, hayatının önemli bir ayrıntısı yapmayan, hatta belki kendisi agnostik veya deist olan kişilerle görüşmeyi tercih edecektir.

Tabii ateistin her zaman buna imkanı olmaz. Ne de olsa yukarıda dediğimiz gibi, toplumda sayımız az ve her zaman kafamıza uygun insanların bulunduğu bir ortamda bulunma gibi bir lükse sahip ol-

mayabiliriz.

Bu yüzden ateist kişi sıkça inançlılarla iletişime girmek, onların bulunduğu ortamda bulunmak, onların din ile ilgili yorum ve fikirlerini içeren sohbetleriyle muhatap olmak zorunda kalır. Sonuç olarak da ateist kişi inançlılara ve dindarlara tolerans göstermeyi öğrenir. Onlarla birlikte yaşamayı, onlarla geçinmeyi ve iyi ilişkiler kurmayı öğrenir genellikle. Hatta fikirlerinin bir kısmını onları incitmeden ifade etmenin yollarını geliştirir pek çok ateist. Ateist kişi, teist ortamda yaşamaya alışık ve bu konuda tecrübeli biridir genellikle.

Bunun sonucu olarak da ateist kişi teistleri, teistlerin ateistleri tanıdığından çok daha iyi tanır. Onların kafa yapılarını, düşünce biçimlerini, fikirlerini vs çok iyi bilir. Ki zaten pek çok durumda ateist, eski bir teisttir. Yani zamanında o da karşısındaki gibi düşünmüştür, o fikirlere ve dünya görüşüne sahip olmuştur. Bu yüzden ateistin karşısındaki teisti anlaması nispeten kolaydır.

Fakat tersi doğru değil. Teistler yukarıda da değindiğim gibi, genellikle ateistlerle fazla karşılaşmazlar. Ya da karşılaşsalar da, karşılaştıkları kişinin ateist olduğunu bile bilmezler çoğu kez, çünkü konu oraya gelmez. Ya da ateist olduğunu bildikleri kişilerle karşılaşsalar bile, toplumda genellikle uzun uzun din ve inanç konuları tartışılmadığından, teist kişi hala ateistin fikirlerini, bakış açısını vs bilmemektedir.

Ateizmi anlatan ve tanıtan çok fazla kaynak da olmadığı için, ancak konunun meraklıları ve yakından izleyen kişiler ulaşabilir ilgili kaynaklara. Çoğu inançlı, ateizmi ancak diğer inançlılardan duydukları ölçüde bilir. Hatta çoğu kez din adamlarının ateizm ve ateistler konusunda yaptıkları yorumlar ölçüsünde bir bilgidir bu. Dolayısıyla, tamamen taraflı, ortalama inançlıyı korkutmaya yönelik ve çarpıtılmış bakış açılarıdır bunlar.

Bu bakış açılarına göre, ateist ya en ufak bir ahlaki kaygı duymayan bir sosyopat ve bir toplum düşmanıdır, kendisinden her şey beklenir. Ya da aklı ve mantığı olmayan, düşünmeyi bilmeyen bir tuhaf yaratıktır. Ya da özenti sebebiyle dini inancı ve Tanrı'yı reddeden, çok basit ve kolay argümanlarla alt edilebilecek, yüzü sivilceli bir gençtir.

Teistler ateistleri, ateistlerin teistleri tanıdığının onda biri kadar bile iyi tanımaz. Hatta bir ateistle tanışıp, onunla uzun uzun konuşma imkanı bulan teistlerin bile pek çoğu o karşılaştıkları ateisti farklı bir kategoride değerlendirip kendisini bir istisna gibi görür ve diğer ateistler konusundaki önyargılarını sürdürmeye devam eder uzun süre.

Halbuki fark etmez ki, zorunlu sebeplerden dolayı ateist teisti çok iyi tanımaktadır. Zaten büyük ihtimalle ateistin kendisi eski bir teisttir. Ama tersi geçerli değildir. Yani çoğu teist, ateistleri iyi tanımaz. Bu mümkün değildir. Eskiden ateist olduğunu iddia ederek Ateistforum'a gelen pek çok inançlının, aslında ateist olduklarını iddia ettikleri dönemden kasıtlarının, inanç krizine girdikleri, bazı şüpheler duydukları veya başlarına gelen bazı kötü olaylardan dolayı dünyaya ve inandıkları Tanrı'ya öfke duydukları bir dönemden bahsettiklerini

fark edersiniz, eğer olayı yeterince irdelerseniz.

Yani eskiden ateist olduklarını iddia eden teistlerin bile ateizmden kastettikleri şey aslında gerçek ateizm değildir. Dolayısıyla, bu kişiler de dahil olmak üzere, teistler genel olarak ateistleri ve ateizmi tanımaz.

Bunu biliyorum, çünkü internetteki ateizm tartışmaları konusunda tecrübemiz çoktur. İnternetin ilk yıllarından beri bu konuların tartışıldığı belli başlı ortamları bilen ve takip eden biriyim çünkü.

Ateistforum'dan ne kişiler geldi geçti şimdiye kadar. Ateist kılığına giren dinciler mi dersiniz, ateistleri bir kaç basit soruyla alt edebileceğine inanmış saflar mı dersiniz, öcülerle karşılaştığını düşünen ve böyle yaratıkların nasıl olup da var olabildiğini merak eden kişiler mi dersiniz, küfredip rahatlamaktan başka bir niyeti olmayanlar mı dersiniz, pek çok çeşit inançlı ile karşılaştık Ateistforum'da.

En komikleri de ateist kılığına giren dincilerdir. Çünkü on kilometre öteden tanırsınız kendilerini. Daha ilk iletisinde anlarsınız sahte bir ateist olduğunu. Çünkü yukarıda da dediğimiz gibi, tipik bir teist, ateistleri tanımaz. Ateistlerin düşündüğünü zannettiği şeyler, aslında ateistlerin düşündüğü şeyler değildir, ama o kişi bunun farkında değildir. Ateizmi kendi kafasında kurduğu gibi algıladığı ve öyle zannettiği için, o tür argümanlar, o tür yorumlar getirir. İlk yazdığı iletiden itibaren bilirsiniz ki bu kişi ömründe hiç ateist olmamıştır ve ateizmin ne olduğunu dahi bilmemektedir.

Fakat tersi daha kolaydır. Ateist birinin, teistlerin bulunduğu bir forumda teist kılığına girip yazması kolaydır. Çünkü yine yukarıda değindiğim gibi, ateistler teistleri genellikle iyi tanır, zaten pek çok durumda kendisi eski bir teisttir.

Foruma gelen diğer ilginç karakterlerden biri, ateistlerin çok salak olduğunu ve çok basit sorularla alt edilebileceğini düşünenlerdir. Bu kişiler büyük bir hayret ve çok büyük bir öfke ile gelirler, nasıl görmezsiniz Allah'ın var olduğunu diye. Onlara göre Allah'ın varlığı o kadar açık bir şeydir ki, nasıl olup da birilerinin bunu görmediğini ya da görmediğini iddia ettiğini anlayamaz, işin içinde bir bit yeniği arar. Ateistlerin forumunu kurmuş kişilerin İsrail'den, Siyonistlerden ya da Hıristiyanlardan destek alan ve tek niyetleri İslami yıpratmak olan misyonerler olduğunu düşünürler mesela bazıları. Ya da ateistlerin dürüst olmadığını düşünürler. Ateistler ya dışarıya karşı dürüst olmayan misyonerlerdir, ya da kendine karşı dürüst olmayan, aslında Allah'a inanan ama çeşitli sebeplerle bunu itiraf etmeyen, edemeyen kişilerdir onlara göre.

Yani akla dayalı, mantıksal ve bilimsel gerekçelerle Tanrı iddiasının ve dinlerin reddedilebileceği fikri o derece mümkün olmayan, o derece düşük ihtimalli bir durumdur onlara göre.

Bunların hepsinin bize gösterdiği sonuç, ateistler olarak, kendimizi tanıtmaya çalışmamızın gerekliliğidir. İnsanların fikirlerimizi paylaşması, bizim gibi inançsız olmaları gerekmez. Bu beklenmemeli zaten.

Ama insanların, bizimki gibi fikirlerin doğal ve savunulabilir olduğunu anlamaları gerekir. Normal, ahlaklı ve aklı başında kişile-

rin de böyle düşünebileceği, bunun o kadar tuhaf ve anormal bir duruma işaret etmediği öğretilmelidir insanlara. Topluma bu mesaj verilmelidir.

Dinci partilerin güçlenmesinin ve insanların dini propagandaya bu kadar kolay yenilmesinin altında da ateizmin ve ateist fikirlerin yeterince tanıtılamaması yatmaktadır.

Fikren ateizme yakın (agnostik, deist ya da panteist vs) gazetecilerin ve aydınların bile İslami ve dini dünya görüşünü eleştirmeye kalkmadan önce, şöyle bir 'İslam dini iyi dindir, güzel dindir, hoşgörü dinidir, aman ha beni yanlış anlamayın, sakin ateist falan da sanmayın' vs diye bin bir özür diledikten sonra lafa başlaması ve dinsel eleştiriler konusuna şöyle bir dokunup, sonra da sıcak bir sobaya dokunmuşçasına hemen elini çekerek, 'İşte bu yüzden laik olalım, din ile devlet islerini birbirine karıştırmayalım' demeleri, sonra elbette ki toplum üzerinde etkili olmamaktadır.

Dürüst olmaları, dini açıkça ve dürüstçe eleştirmeleri gerekmektedir. Bu yapılmadığı sürece, din tabu olarak kalmaya devam edecektir.

Ateistforum ile ilgili inançlılardan duyduğumuz en yaygın eleştirilerden biri, bu forumda dinlerine küfür edildiğidir. Halbuki takip eden bilir ki Ateistforum'da küfür ve hakaret yasaktır ve görüldüğünde silinir.

Peki, bu kişiler hayal mi görmektedir? Neden inançlılar Ateistforum'da sürekli hakaret görürken, bizler o kadar görmemekteyiz?

Bunun sebebi de yine hoşgörü düzeyi ile ilgilidir. İnançlılar inançlarının eleştirilmesine hiç alışık değildir. Bunu hiç duymamışlar, günlük hayatlarında hiç karşılaşmamışlardır ki doğal karşılasınlar. Onlara 'Sizin dininiz 1400 yıl öncesinden kalma ilkel bir dindir' dediğinizde, bu kadarı bile pek çok inançlı için dinlerine bir küfür ve bir hakarettir.

İyi ama ateist fikirlerin ifade edilmesinde bundan başka bir yol var mıdır? Bizim düşüncemiz buysa, bunu demek ise hakaretse, demek ki bizim inançlılara hakaret etmeden fikirlerimizi ifade etmemiz mümkün değildir.

Ateistforum'da hakaret gördüğünü söyleyenlerin pek çoğuna göre zaten Muhammed'e Hz Muhammed değil, sadece Muhammed demek bile bir hakarettir. Bu kişi yaptığımız diğer eleştirileri nasıl kaldırsın?

Ateistforum'da pek çok ateist vardır ki, Muhammed'in Aişe ile çok genç yaşta gerdeğe girmesini, günümüzdeki tabiri ile pedofili olarak görmektedir. Kuran'da memeleri yeni tomurcuklanmış kızlar vaadedilmesini vs de Muhammed'in küçük yaştaki kızlara düşkünlüğüne birer işaret olarak görmektedir bu kişiler. 'Pedofil' sözcüğü ise bilimsel bir tabirdir. Bu kişinin Muhammed'e 'O bir pedofil'di demesi bir hakaret midir? Eğer Muhammed'in o kadar küçük yaşta biriyle gerdeğe girdiği bilgisine karşı çıkıyorsanız ve bunun bir iftira olduğunu iddia ediyorsanız, bu ayrı bir konudur. Ama eğer bu bilginin doğruluğuna inanıyor, fakat buna rağmen 'pedofil' ifadesini bir hakaret olarak niteliyorsanız, sorun sizin tolerans düzeyinizdedir.

Pek çok inançlı, akıl ve mantıklarına dayanarak inandığını düşünür. Ben ise inancın akıl ve mantığa değil, sosyal, psikolojik ve duygusal başka faktörlere dayandığını düşünürüm. Hatta insanların, akıl ve mantıkları ile değil, akıl ve mantıklarına rağmen inandıklarını düşünürüm. Yani inancı irrasyonel görürüm. Akıl ve mantığa göre, inanılmaması gerekir. Eğer normal düzeyde akıl ve mantığı olan biri inanıyorsa, bunun altında başka sebepler vardır derim.

Ve bunu eski bir inançlı olarak söylerim. Gençken ben de inanırdım. Benim ateist oluşum üniversite yıllarıma rastlar. Kendimi ise ne o zamanlarda ne de şu anda akıl ve mantık açısından sorunu olan biri olarak görmemişimdir. Dolayısıyla, inancın zeka, akıl ve mantık ile ilgisi olmadığını birinci elden dahi söyleyebilecek biriyim. O zamanlar daha az zeki değildim. Mantığımda bir kusur yoktu. Daha akılsız da değildim. Ama çevrenin ve içinde bulunduğum toplumun daha fazla etkisindeydim. Bilimsel bilgi düzeyim ise bugüne göre daha yetersizdi. Bu ikisi temel faktörlerdir. Hatta bilimsel bilgi düzeyinden ziyade, topluma ve çevreye uyma ve sorgulamadan bulunduğu çevrenin bir parçası olmaya çalışmanın bir ürünü inanç benim düşünceme göre.

Kısacası, demek istediğim özet olarak şu. Din serbestçe eleştirilebilmelidir. Ateistler kendilerini ve fikirlerini daha açık bir biçimde ifade edebilmeli ve etmelidir. Aydınlar ve yazarlar, din konusuna gelince sürekli sürdürdükleri o aşırı hassaslıklarından ve gereğinden fazla olan kibarlıklarından biraz vaz geçmelidir.

İnsanlara dinin ve İslamin eleştirilebileceği, aslında doğru olmama ihtimalinin bile bulunduğu, çünkü bunu iddia eden aklı başında insanların bulunduğu vs anlatılmalıdır. İnsanlar ancak ondan sonra gerçekten laik olmayı başarabilecek, ancak ondan sonra toplumda dinsel konularda gerekli hoşgörü ve tolerans düzeyi oluşabilecektir.

Bunların gerçekleştirilmesinde ise biz ateistlere çok iş düşmektedir.

Kaynaklar

Ateistforum arşivleri: ateistforum.org
Ateizm ve Din Sitesi: ateizm.org
Bilim ve Din Sitesi: bilimvedin.net

Ek: Türkiye'de Ateist İçerikli Yayınlar Uygulamaları

İnternet pek çok alanda devrim yarattı. Bunlardan biri internetteki mesaj panolarında, forumlarda birbirini görmeyen ve tanımayan insanların dinsel inanç gibi normal olarak günlük hayatta kolayca tartışmaya açılamayacak hassas konuları rahatça tartışabilmesi ve zıt fikirden insanların sanal dünyada kolayca buluşabilmesidir.

Bu durum, internette dinsel inanç, başka dinler, Tanrı, ateizm, agnostisizm vs gibi pek çok konunun tartışıldığı çeşitli sanal ortamların oluşmasına ve popülerleşmesine sebep olmuştur.

Tanrı, din, ateizm, Tanrı'nın varlığı gibi anahtar kelimelerle internette arama yaptığınızda bu durumu kendiniz de göreceksiniz.

Türkçe olarak arama yaptığınızda karşınıza çıkacak sitelerin bir bölümü İslam dininin propagandasını yapan siteler olacaktır haliyle, fakat Hıristiyanların, başka bazı dinlerin, hatta dinsiz, ateist ve agnostiklerin dahi çeşitli siteleri olduğunu göreceksiniz internette.

Örneğin, inanç konularının tartışılması ile tanınan Ateizm ve Din sitesi (ateizm.org veya ateizm2.org), bu sitenin forumu Ateistforum (ateistforum.org) ve Turan Dursun Sitesi (turandursun.com) bu tür ortamlardan en çok tanınan birkaç tanesidir. Bu sitelerin arşivleri dinsel tartışmalar için birer hazine niteliğindedir.

Bu derece fikir özgürlüğünü beğenmeyen ve dinsel söylemlerin hiçbir sınır tanımadan tartışılmasını kabullenemeyen bazı kesimlerin ise bu tür sanal ortamları engelleme çabaları yıllardır mevcuttur.

Özellikle son beş yıl içinde, konusu inanç, din ve ateizm olan bu tür pek çok siteye erişim mahkeme kararı ile engellenmiştir. Bu sitelerin pek çoğu amatörce kurulup işletildikleri için, aynı siteyi başka bir adresten tekrar açmak, mahkeme yoluyla erişim engelini kaldırtmaktan daha kolaydır ve bu yüzden bu tür pek çok site sıkça adres değiştirmek zorunda kalmıştır. Bu sitelerin pek çoğunda, site yapımcısı avukat tutup hakkını arasa davayı kazanmakta, hatta bazı örneklerde durum oraya bile gelmeden, açılmaya çalışılan dava kabul edilmemekte ve düşmektedir. Çünkü kapatma kararları pek çok durumda hukuki açıdan şaibelidir. Pek çoğu sadece ihtiyati tedbir kararıdır ve sitelerin herhangi bir kanuna aykırı olduğunun kesinleşmiş olmasından değil, böyle olup olmadığının tespit edilmesine kadar erişime kapatılmaları uygulamasından kaynaklanmaktadır.

Bu site kapatmaların sadece en çok ses getiren birkaçı toplumda bilinmektedir, örneğin Richard Dawkins'in sitesinin engellenmesi,

Ateizm.org'un engellenmesi gibi. Halbuki bu süreçte pek çok küçük blog sayfası ve amatör web sayfaları da engellenmiştir.

İnternet filtresi uygulamasından önce, aslında bu site kapatmalar komik birer uygulama halinde kalmıştır. Çünkü bilgisayarların DNS ayarını değiştirmekten tutun, çeşitli programlar veya aracı web sayfaları kullanmak sureti ile tüm kapalı sitelerin yasaklı adreslerine erişmek mümkündür.

Zaten bu yüzden bir süre önce çok tartışma yaratmış, ardından da sesiz sedasız uygulamaya konmuş o internet filtre uygulaması gündeme getirilmiştir ve bu tür yollarla aşılamayacak sansürlerin yerleştirilmesi için gerekli altyapı oluşturulmuştur.

Pornografik sitelere karşı getirildiği şeklinde reklamı yapılan bu uygulama, sessiz bir şekilde, din muhalifi içeriğe sahip web sayfalarının da engellenmesinin önünü açmakta ve daha etkin sansür uygulamalarına imkan vermektedir.

Hatta din muhalifi sitelerin engellenmesi bir yana, modern bilimin yapıtaşlarından olan evrim teorisi ile ilgili ve tamamen bilimsel içeriğe sahip bazı siteler bile standart filtreye takılmaktadır.

Fakat, belli bir domain adından veya IP adresinden yayın yapan bir sitenin, başka bir yerden aynı içerikle açılması, bu sitelerin hukuki yollardan kapatılmasına nazaran çok daha hızlı ve basit bir uygulamadır. Dolayısıyla sansür ile hiçbir yere varılamaz ve zaten internet çağında sansür bir hayaldir. Bir ünlü bilim adamının dediği gibi, 'Yanlış bir fikrin ilacı daha iyi bir fikirdir, fikirlerin bastırılması değil'.

Türkiye'de ateist fikirlere olan tahammül düşük. Halbuki Türkiye'deki çoğu ateist site, yabancı bazı ateist sitelere kıyasla çok daha uysal ve sakin içeriğe sahiptir.

Din karşıtı içerik,veya İslam'a hakaret (her ne demekse) eğer Türkiye'de bir suçsa, o zaman merkezi ABD'de bulunan Türkçe sitelerden önce, içeriğinde İslam'a çok daha şiddetli saldırılar bulunan pek çok yabancı sitenin peşine düşmeliler. Eğer internet yoluyla ulaşılan yabancı sitelerdeki ateist içerik, gerçekten Türk kanunlarına aykırı ise, bu tür sitelerin sayısı o kadar çoktur ki, o zaman tüm interneti Türkiye'ye kapatmaktan başka çareleri yoktur. Zaten bu gidişle olay oraya gidecektir, çünkü Youtube'a, wordpress'e, Richard Dawkins'in sitesine tahammül edemeyen AKP yönetiminin internet sansürünü İran'ın uyguladığı düzeyin bile üstüne çıkarmaktan başka bir çıkar yolu yoktur, eğer bu yoldan devam etmeye kararlılarsa.

Tabii işin bir de uygar ve mantıklı yolu vardır ki, o da bu içerikleri artık tolerans edebilecek bir olgunluğa ulaşmak ve bu tür konularda açılan davaları, daha açılış sırasında reddetmek. Çünkü davalar, gerçekten yasalar gereği olduğu bile şaibeli olan gerekçelerle açılmaktadır ve maksadın aslında insanları ve ateist kesimi rahatsız etmek olduğu açıktır. Eğer bu davaların açılabilmesine imkan veren yasalar gerçekten varsa Türkiye'de, AB üyeliği hayalleri kuran Türkiye'nin zaten bu yasaları da değiştirmesi gerekmektedir.

Dinci zihniyet, antidemokratik ve çağdışı bir anlayışı savunmak zorunda hissediyor kendisini. İşte AKP'nin temsil ettiği İslamcı bakış

açısı ancak bu kadar demokrattır.

Son dönemde, Diyanet İşleri Başkanlığı'na da dine aykırı içeriğe sahip yayınlarla ilgili özel yetkiler verilmiş ve din muhalifi içeriğe sahip her türlü yayının sansürü daha da kolaylaştırılmıştır.

Ülkedeki İslamlaşma kimsenin gözünden kaçmıyor. Son dönemde Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Müdürlüğünün 26/09/2011 tarihli ve 141 sayılı kararıyla ilköğretime zorunlu Arapça dersi konmuş, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 17 Aralık 2010 tarihli kararıyla (B.08.0.TTK.0.01.02.01 sayılı) ise mevcut din derslerinin dışında, bir de seçmeli din dersleri açılması kararlaştırılmış, yani okullarda görülecek din derslerinin miktarı da arttırılmıştır. Seçmeli denen bu dersler, ülkenin pek çok yerinde zorunlu derslere dönüşmektedir, uygulama biçimi itibariyle.

Siyasal İslam son dönemde gemi iyice azıya almış durumda, ve artık farklı düşüncelere söz hakkı da vermiyorlar. Din muhalifi yayınlar ve fikirlerin bu derece engellenmesi ve baskıya uğraması, Türkiye tarihinde demokrasinin olmadığının söylendiği dönemlerde bile yaşanmıyordu.

Son yıllarda yaşanan web sayfası engellemeleri, çeşitli yazarların dava edilmesi, internette fikir beyan eden insanların bile evlerinden alınıp savcılığa ifade vermeye götürülerek rahatsız edilmesi, içinde 'Allah yok, din yalan' diye ifade geçen bir karikatür çizdi diye karikatüristlerin dava edilmesi, bu problemin ne kadar ciddi noktalara geldiğinin bir göstergesidir.

Sadece son dönemde yaşanan birkaç olay, 'Allah'ın Kızları' adlı romanı sebebiyle Nedim Gürsel'in, 'Tanrının Doğum Günü', Bin Yıllık Kuran Tefsiri: Levhi Mahfuz' ve 'Peygamber Çocuklar' kitapları sebebiyle yazar Burak Özdemir'in, 'Ajanda 2010 İllallah'ın editörlerini ve Metis Yayınevi'nin, odatv yöneticilerinin, reformist İslamcı yazar Edip Yüksel'in, Ekşi Sözlük yazarlarının, Richard Dawkins'in kitabının ve yayıncısının, hatta kendisinin de, Ateizm.org'un ve karikatürist Bahadır Baruter'in dava edilmeleridir.

Hepsi de sadece yaygın dinsel inançlarla uyuşmayan fikir beyan ettikleri için. Genellikle de ceza kanunu 216. maddesine dayalı olarak, 'toplumun bir kesiminin dini değerlerini aşağılamak ve hakaret etmek' suçundan.

Gerçi bu davaların pek çoğu düşmektedir. Kabul edilenlerde de davalı beraat etmektedir. Ama bu durum, bu davaları açanları yıldırmamaktadır. Bu tür davaları, kendi dinsel inançlarıyla uyuşmayan fikir beyan edenleri sindirmek ve korkutmak amacıyla kullanmaktadırlar. Bu düşünce özgürlüğü ihlalleri, Avrupa'da, dava edilen karikatürün temsilcimiz olan siyaset adamlarının eline tutuşturulup bu uygulamaların hatırlatılmasına sebep olacak kadar yurt dışında da dikkat çekmiştir ve ülkemizin imajını etkilemektedir. Benzer şekilde, Ekşi Sözlük yazarlarının dava edilmesi de, ABD'de halk radyosunda uzun bir rapor olmayı hak edecek kadar dikkat çekmiştir.

Bu ilkel sansür uygulamalarını kınıyor ve ülkemizde fikirleri ifade özgürlüğünün sadece lafta değil, gerçekte de var olduğu günlerin en kısa zamanda gelmesini diliyoruz.

Aydın Türk
Ateizmi Anlamak
ISBN No: 978-0-9879366-7-7
Propaganda Yayınları - Haziran 2012
propagandayayinlari.net
iletisim@propagandayayinlari.net

propaganda
yayınları